

**TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI FILOLOOGIA OSAKOND**

KÜLLI HABICHT

**US-LIITELISTE ABSTRAKTNIMISÕNADE ARENG EESTI
KIRJAKEELES**

**MAGISTRITÖÖ
EESTI KEELE ERIALAL**

Juhendaja DR. PHIL. HUNO RÄTSEP

TARTU 1995

SISUKORD

SISUKORD.....	1
EESSÕNA.....	3
LÜHENDID.....	4
SISSEJUHATUS.....	5
1. ABSTRAKTSE SÕNAVARA MÕISTE MÄÄRATLUSEST. SEMANTILISED KRITEERIUMID	16
1.1. KAKS ERINEVAT LÄHENEMIST ABSTRAKTSETE NIMISÕNADE SEMANTIKA KIRJELDAMISELE	16
1.2. VÕIMALIKUD TÕLKELISED JA TULETUSLIKUD EESKUJUD ABSTRAKTMÕISTENIMETUSTE LOOMISEL	19
1.3. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	21
1.3.1. Käesoleva uurimuse metoodilised lähtekohad.....	24
1.3.2. Käesoleva uurimuse metoodilised probleemid	28
2. US-LIITELISTE ABSTRAKTNIMISÕNADE TULETAMISEGA SEOTUD KÜSIMUSED.....	31
2.1. US-LIITELISTE ABSTRAKTUMITE TULETAMISEGA SEOTUD ÜLDISED PROBLEEMID	31
2.1.1. Tuletustüve, tuletise ja liite vahekord. Derivaadi motiveeritus.....	33
2.2. EESTI TULETUSÕPETUSE ARENG 17. SAJANDIST KUNI 20. SAJANDI ESIMESTE KÜMNENDITENI	35
2.3. TÄNAPÄEVASED SEISUKOHAD US-LIITELISTE NIMISÕNADE TULETAMISE KÜSIMUSTES	47
3. 17.–18. SAJANDI SÕNAVARAALLIKATES SISALDUVATE US-ABSTRAKTNIMISÕNADE ISELOOMUSTUS.....	49
3.1. 17.–18. SAJANDI ALLIKATE ÜLDISELOOMUSTUS.....	49
3.2. 17.–18. SAJANDI SÕNAVARAALLIKATE SEMANTILINE ISELOOMUSTUS.....	50
3.2.1. Allikate iseloomustus üldiste semantiliste gruppide alusel.....	50
3.2.2. Allikate iseloomustus üksikute sagedasemate semantiliste rühmade alusel.....	51
3.2.3. Semantiline analüüs lisandunud us-tuletiste seisukohalt	56
3.3. 17.–18. SAJANDI SÕNAVARAALLIKATE TULETUSMORFOLOOGILINE KÄSITLUS	58
3.3.1. Tuletusmorfoloogiline koondülevaade	58
3.3.2. Ülevaade erinevatest liitekujudest lähtudes	60
3.4. VÄHETUNTUD JA HARULDASI SÕNU.....	61
4. 19.–20. SAJANDI SÕNAVARAALLIKATES SISALDUVATE US-ABSTRAKTNIMISÕNADE ISELOOMUSTUS.....	63
4.1. 19.–20. SAJANDI ALLIKATE ÜLDISELOOMUSTUS.....	63
4.2. 19.–20. SAJANDI ALLIKATE ISELOOMUSTUS AINUKORDSETE US-ABSTRAKTUMITE ALUSEL	67
4.3. 19.–20. SAJANDI SÕNAVARAALLIKATE SEMANTILINE ISELOOMUSTUS.....	70

4.3.1. Allikate koondülevaade üldiste semantiliste gruppide alusel.....	70
4.3.2. Allikate ülevaade üksikute sagedasemate semantiliste rühmade alusel.....	71
4.3.3. Allikate iseloomustus lisandunud us-tuletiste seisukohalt.....	75
4.4. 19.– 20. SAJANDI SÕNAVARAALLIKATE TULETUSMORFOLOOGILINE KÄSITLUS	76
4.4.1. Leksikonide tuletusmorfoloogiline koondülevaade.....	76
4.4.2. Allikate ülevaade liitevariantidest lähtudes	77
4.5. VÄHETUNTUD JA HARULDASI SÕNU.....	78
5. TÄHELEPANEKUID EESTIKEELSE US-LITELISE ABSTRAKTSE SÕNAVARA ARENGUST	82
5.1. KVANTITATIIVNE ARENG.....	82
5.2. MÕNED TÄHELEPANEKUD SÕNATÄHENDUSTE ARENGU KOHTA	84
5.3. US-TULETISTE DIAKROONILISEST POLÜSEEMIAST	85
5.4. VANA KIRJAKEELE US-ABSTRAKTUMITE PÜSIVUSEST–MUUTUVUSEST 1925.–1937.A. NING 1976.A. ÖIGEKEELSUSSÕNARAAMATUGA VÕRRELDES.....	87
5.5. VARASEMATE SÕNARAAMATUTE US-LITELISTE ABSTRAKTUMITE VÕIMALIKUST RAHVAKEELSUSEST	89
5.6. TULETUSMORFOLOOGILISELT EBASEADUSPÄRASEID JUHTUMEID	89
5.6.1. nn topeltmotiveeritud tuletised.....	90
5.6.2. Tuletushomonüümia nähtused.....	91
5.6.3. Raskesti põhjendatavaid tuletusseoseid	91
5.6.4. Suuremad us-abstraktumite sõnapesad	92
KOKKUVÕTE.....	98
ZUSAMMENFASSUNG	104
KASUTATUD KIRJANDUS	106
LISAD.....	107

EESSÖNA

Siinkohal tahaksin tänada neid inimesi, kes heasoovliku suhtumise ja kasulike nõuannetega on käesoleva töö valmimisele kaasa aidanud. Kõigepealt suur tänu prof. Huno Rätsepale antud magistr töö teema kättejuhatamise ning asjatundliku juhendamise eest. Veel tahaksin tänada eesti keele õppetooli dotsenti Valve - Liivi Kingiseppa lahke abi eest O. W. Masingu "Marahwa Näddala-Lehhe" sõnavara käsikirjaliste materjalide kasutatavaks tegemisel. Tänan ka kõiki kolleege eesti keele õppetoolist osavõtliku ning mõistva suhtumise ja toetuse eest ning lõpuks tahaksin tänada veel oma abikaasat Heiti Habichtit hindamatu abi eest andmetöötuse vallas.

LÜHENDID

Töö põhiosas on kasutatud järgmisi lühendeid:

EÕKS – 1925.–1937. aastani ilmunud “Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat”

VÕKS – 1918.a.”Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamat”

VMS – “Väike murdesõnastik”

ÕS – 1976.a. õigekeelsussõnaraamat

Lisades on kasutatud järgmisi lühendeid ja sümboleid:

Erinevate allikate semantiliste rühmade kirjeldustes

- 1 – H. Stahli sõnaraamat
- 2 – H. Gösekeni sõnaraamat
- 3 – J. Hornungi grammatika näidetekogum
- 4 – A. Thor Helle sõnaraamat
- 5 – A. W. Hupeli sõnaraamatu 1780.a. trükk
- 6 – A. W. Hupeli sõnaraamatu 1818.a. trükk
- 7 – O. W. Masingu “Marahwa Näddala-Lehhe” sõnavarakogum
- 8 – Fr. R. Kreutzwaldi “Kalevipoja” sõnavarakogum
- 9 – A. Grenzsteini “Eesti sõnaraamat”
- 10 – K. A. Hermannini eesti-vene sõnaraamat
- 11 – F. J. Wiedemanni eesti-saksa sõnaraamat
- 12 – J. Jurkatami vene-eesti sõnaraamat
- 13 – L. Kettuneni eesti-soome sõnaraamat
- 14 – J. Aaviku kahe uute sõnade sõnastiku materjalikogu.
- 15 – ”Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamat”
- 16 – ”Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat” 1925–1937
- 17 – 1976. a. õigekeelsussõnaraamat
- 18 – ”Väike murdesõnastik”

Andmebaasis kasutatud sõnaliikide lühendeid vt lisast 1.

SISSEJUHATUS

Käesolevas magistritöös teemal "*us*-liiteliste abstraktnimisõnade areng eesti kirjakeeles" püütakse kirjeldada ühe nii sisuliste kui osaliselt ka vormiliste tunnuste alusel määratletava sõnavarakogumi arenemiskäiku. Käsitlusmeetod on niisiis ennekõike deskriptiivne. Lähtekohaks võetakse arusaam, et nn abstraktsete sõnade klass on keele sõnavaras iseseisev **semantiline kategooria**, mis vastandub loogilis-semantilises plaanis konkreetsete nimisõnade kategooriale. Abstraktsubstantiivide omaette semantiliseks kategooriaks tõlgendamise eelduseks on see, et vastav sõnakogum eristub teatud tunnuste põhjal muudest semantilistest sõnaklassidest. Töös püütakse sõnaraamatumaterjalist lähtudes ja eeskätt kvantitatiivsetele andmetele tuginedes näidata vastavate tuletiste arvukuse ja osatähtsuse kasvu eesti kirjakeele kujunemisteel arenenud kultuurkeele suunas.

Käsitlus kuulub kõigepealt sõnavara ajaloo valda, olles põhiosas diakrooniline e leksika ajaloolist arengut silmas pidav. Traditsioonilistest keeleteaduse uurimisaladest on tegemist veel leksikaalse semantika ja tuletusmorfoloogia küsimustega. Kuna andmed pärinevad 18 erinevast allikast, osutub sõnavara üksikasjalikum analüüs materjalirohkuse tõttu raskeks ning seepärast iseloomustatakse uurimistulemusi põhiosas kvantitatiivsete näitajate alusel. Selline lähenemine võimaldab välja tuua olulisemad tendentsid abstrakttuletiste arengus vaadeldava umbes kolme sajandit hõlmava ajalõigu piirides. Üldistustele ja tendentside väljatoomisele keskendunud lähenemisviis näib antud juhul ainuvõimalikuna, kui lisaks lähtematerjali rohkusele arvestada ka subjektiivse tõlgendusmomendi osatähtsust nii sõnade semantiliste kui ka tuletusmorfoloogiliste seoste tajumisel.

Nagu lekseemide sisupoole e semeemide uurimisel üldiselt, tuli ka antud töö puhul kokku puutuda tähenduste täpse piiritlemise raskustega. Et materjal oli ajalooline ning paljud sõnad tänapäevakeeles tundmatud või tähendusmuutusi läbi teinud, osutus tähendusnüansside eristamine paiguti väga probleemseks. Seetõttu ei ole antud töö aluseks olnud andmebaasi semantilise iseloomustuse osas õnnestunud

vältida subjektiivsel intuitsioonil põhinevaid otsustusi, kuna teadaolevalt võivad erinevad keeikasutajad seostada keeleüksusi ja nendele vastavaid keelevälise maailma objekte e referente mõneti erineval viisil. (vt ka Koski 1982: 75).

Näib, et mida abstraktsema sõnavarapiirkonnaga on tegemist, seda problemaatilisemaks osutub vastavat sõnarühma eristavate kindlate tunnuste või tähenduskomponentide väljatoomine. Kuna antud juhul on tegemist *us*-liite abil tuletatud sõnadega, mida eesti keel võimaldab luua erinevate sõnaliikide ning ka erineva struktuuri ja tähendusega sõnatüvede baasil, on ühistunnuste leidmine veelgi raskem.

Tähenduste kirjeldamise muudab keerukaks ka asjaolu, et *us*-liide kui formaalne tunnus ei võimalda eesti keeles abstraktseid ja konkreetseid sõnu eristada. Niisiis jäi üle võimalus leida sõnavaragrupi kirjeldamiseks vajalikud tunnused vastavate tuletiste eneste semantikast.

Allikad

Käesoleva uurimuse materjal on kogutud 17.–20. sajandini ilmunud erineva mahu ja eesmärgiasetusega kirjakeelsetest sõnavaraallikatest, ühtse kirjakeele eelset perioodi on valitud iseloomustama põhjaeestikeelsed sõnastikud. Kui tegemist on sõnaraamatuga, milles tehakse märgendite abil vahet erinevate murdealade keelematerjali vahel, on andmebaasi võetud vaid põhjaeestikeelne ning Wiedemanni sõnaraamatust murdetähisteta materjal. Põhiosas on tegemist kakskeelsete (saksa-eesti, eesti-saksa, vene-eesti, eesti-vene, eesti-soome) tõlkesõnaraamatutega. Mõned allikad on ükskeelsed (Eesti õigekirjutuse-sõnaraamat ja 1925.–1937.a. õigekeelsussõnaraamat). Leidub ka propageeriva iseloomuga sõnastikke – A. Grenzsteini "Eesti sõnaraamat" 1884. aastast ning J. Aaviku kaks uute sõnade sõnastikku 20. sajandi alguskümnenditest. Normeeriva suunitlusega on "Eesti õigekeelsuse sõnaraamat" (EÕKS), mis peaks sisaldama käesoleva sajandi kahekümnendateks aastateks kirjakeeles olemasolevat sõnavara. Mõnevõrra eelnevatest erinevad on oma sihiseade ja ülesehituse poolest kõigepealt J. Hornungi grammatika

näitesõnade hulgast koondatud abstraktse leksika kogum, samuti O. W. Masingu "Marahwa Näddala-Lehhe" sõnavara, mis pärineb V. - L. Kingisepa poolt trükitud avaldatud ja käsikirjalistest materjalidest. Neid sõnavarakogumeid ei saa lähteallikate piiratuse ja erineva eesmärgiasetuse tõttu võrdsustada traditsiooniliste leksikonidega. Hornungi grammatikast leitud abstraktsete nimisõnade gruppi võib nimetada sõnaloendiks. Masingu puhul on vastav materjal sõnastikuks koondatud sekundaarselt, st mitte autori enda poolt. Traditsioonilisest sõnaraamatust erineva eesmärgiseadega on ka J. Peebo poolt väljaandes "Sõnasõel" avaldatud Fr. R. Kreutzwaldi "Kalevipoja" sõnastik, mis on koostatud eepose 1875. aastal ilmunud III. trüki põhjal ja milles sisaldub uus, st Kreutzwaldi-eelses kirjasõnas kasutamata leksika. Sõnastikust on välja jäetud liitsõnad (neid vaadeldakse vaid juhul, kui üks või mõlemad vastava sõna komponentidest puuduvad Kreutzwaldi-eelsest kirjasõnast). Tähelepanu keskendub uute tüvede ja tuletiste või varem tuntud, kuid hiljem mingis uues tähenduses esinevate sõnade vaatlemisele, kusjuures eesmärgiks on välja selgitada just eeposele omast leksikat (Peebo 1980: 15–17). Selle eestlaste rahvuskultuuri seisukohalt väga olulise teose sõnavaraloend kannab arhailisi jooni, kuna tegemist näib olevat ühelt poolt rahvaluulesõnavaraga, teisalt vormi poolest selle sarnaseks mugandatud uute tuletistega, kusjuures rohkesti esineb ka keeleajalooliselt põhjendamata, st ekslikke vorme ("Kalevipoja" keele kriitika kohta vt Aavik 1914). Samas on mitmed "Kalevipojas" sisaldunud abstraktnimisõnad hiljem ka kirjakeeles tuntuks saanud.

Järgnevalt olgu kõik kasutatud sõnavaraallikad ilmunise järjekorras veelkord ära nimetatud, nurksulgudes olev number tähistab vastavast sõnastikust registreeritud *us*-liiteliste abstrakttuletiste arvu:

- 1) H. Stahli "Anführung zu der Ehstnischen Sprach" (1637) [97];
- 2) H. Gösekeni "Manuctio ad linguam Oesthonicam" (1660), [181];
- 3) J. Hornungi grammatikanäidete kogumik teosest "Grammatica Esthonica" (1693), [34];

- 4) A. Thor Helle "Kurtzgefaszte Anweisung zur Ehstnischen Sprache" (1732) [187];
- 5) A. W. Hupeli "Ehstnische Sprachlehre für beide Hauptdialekte, den revalschen und den dörptschen; nebst einem Wörterbuch" (I trükk 1780) [242];
- 6) A. W. Hupeli eespoolnimetatud teose teine, täiendatud trükk 1818. aastast [289];
- 7) O. W. Masingu "Marahwa Näddala-Lehhe" (1821–1823, 1825) sõnavara, mille on koondanud ja suuremas osas trükis avaldanud V. - L. Kingisepp; trükis avaldamata osad on saadud V. - L. Kingisepalt käsikirjalise materjalina [231];
- 8) Fr. R. Kreutzwaldi "Kalevipoja" sõnastik, mille on koostanud ja väljaandes "Sõnasõel" avaldanud J. Peebo [83];
- 9) A. Grenzsteini "Eesti sõnaraamat" (1884) [163];
- 10) K. A. Hermannini "Eesti-vene sõnaraamat" (1889) [1315];
- 11) F. J. Wiedemanni "Eesti-saksa sõnaraamatu" teine trükk (1893) [1587];
- 12) J. Jurkatami "Vene-eesti sõnaraamat" (1904) [965];
- 13) L. Kettuneni "Eesti-soome sõnaraamat" (1917) [1601];
- 14) "Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamat" (1918) [1243];
- 15) J. Aaviku "Uute sõnade sõnastik" (1919) ning "Uute ja vähem tuntud sõnade sõnastik" (1921) [kahes kokku 171].

Eelnimetatud sõnavaraallikatest leitud materjali on võrreldud 1925.–1937. aastatel ilmunud "Eesti õigekeelsuse-sõnaraamatu", 1976.a. õigekeelsussõnaraamatu ning "Väikese murdesõnastiku" sõnavaraga, et välja selgitada kõigepealt see, kuivõrd sisaldab 1925.–1937.a. EÕKS varasemates allikates sisaldunud *us*-tuletisi. Sellest võrdlusest võiks selguda varasemate *us*-abstraktumite kirjakeelde kinnistumise ulatus. 1976.a. ÕS-iga võrdlemine võimaldab teha järeldusi vastavate tuletiste pikemaajalise püsijäämise kohta ning murdesõnastikuga kõrvutamise annab teatud aluse vastava sõnavara rahvakeelse leviku ja tuntuse üle otsustamiseks.

Andmebaasi iseloomustus

Sõnavaraallikatest kogutud *us*-liitelised abstraktsubstantiivid on koondatud arvutiandmebaasi, mis sisaldab 2967 märksõna. Andmebaas on täielikul kujul lisatud disketile salvestatult käesoleva töö lõppu.

Kui samal formatiivil esineb selgelt eristuvaid erinevaid tähendusi, on need lülitatud andmebaasi erinevate märksõnadena. Seega võib üks formatiiv esineda märksõnana enam kui ühel korral. Näiteks võib tuua sõna *kinnitus* viies erinevas tähenduses:

- *kinnitus* kui üldise füüsilise tegevuse üksikjuht tähenduses 'kinnitamine'
- *kinnitus* kommunikatiivse tegevuse üksikjuhu ja tulemuse tähenduses
- tähenduses 'lohusus' Hermann'i sõnaraamatus
- üldise seisunditähendusena 'püsivuse' mõttes Gösekeni sõnastikus
- tähenduses 'takistus' Kreutzwaldi "Kalevipoja" sõnastikus ning Wiedemanni sõnaraamatus.

Huvitav on ka intellektuaalsesse sfääri kuuluv näide *mõistus*, millel on käesolevas andmebaasis neli diakroonilises plaanis eristuvat tähendust:

- *mõistus* kui intellektuaalse kategooria tähistus, sks 'Vernunft, Verstand' juba Stahli sõnaraamatust alates
- *mõistus* psüühikakategooria mõistete 'tundmus, kogemus' tähistajana, saksa vasted 'Empfindung, Erfahrung' Gösekenil
- *mõistus* kui 'vaba otsustus', sks 'Guttachten' taas Gösekeni sõnaraamatus
- tähenduses 'mõistatus', sks 'Rätzel' Gösekeni ja Jurkatami sõnakogudes.

Huvitav on tõdeda, et kõrge abstraktsusastmega mõistenimetusel *mõistus* eristab kõiki nelja eespoolnimetatud tähendusnüansi Gösekeni sõnaraamat aastast 1660. Hilisemad allikad eespooltoodud sõna teist ja kolmandat tähendust ei kajasta. Asjaolu, et ühe sõnaga tähistatakse erinevaid mõisteid, viitab ühelt poolt 17. sajandi eesti kirjakeele sõnavaralisele vaesusele saksa keelega võrreldes, teisalt on see

ilmekaks näiteks ühe keele mõistete tähistamise süsteemi pealetungist teise keele omale situatsioonis, kus eesti keele sõnavara arendamisega tegelesid sakslased. Ehkki eesti keeles nähtavasti puudusid omaette lekseemid 'tundmuse', 'kogemuse' ja 'vaba otsustuse' edasiandmiseks, peab autor siiski vajalikuks *mõistus*-sõna abil edasi anda erinevaid saksakeelseid mõisteid. Keele kultuurkeeleks arenemise käigus on sellised võõrast mõistesüsteemist lähtuvad mõjud paratamatud ja vajalikud. Kolmandaks tuleb siin ilmsiks probleem: võibolla on sõnaraamatu autor puuduliku eesti keele oskuse tõttu teatud avara abstraktse tähendusega tuletistele tähendusi meelevaldselt "juurde kirjutanud". Käesoleva töö autor on selliste tähistuslike küsitavuste puhul aluseks võtnud siiski sõnaraamatu koostajate poolt esitatud tõlkevasted, püüdmata anda hinnangut nende võimaliku ekslikkuse kohta.

Seega on antud töö seisukohalt primaarseks peetud tähenduste eristamist niivõrd, kui võrd see osutus sõnaraamatutes toodud tõlkevastete alusel võimalikuks. Sageli on saksa, vene, soome ja eesti keeles toimunud sarnased tähenduse ülekanded (ja seda üldjuhul varem, kui käesoleva töö andmed seesugust ülekannet tuvastada võimaldaksid), näiteks füüsiliselt omaduselt moraalse ja psüühilise omaduse või seisundi tähistuseks. Sellistel juhtudel pole tõlkevastete alusel tähenduste lahkuviimine võimalik ning erinevad semantilise iseloomustuse tähised on märgitud ühe märksõna juures. Juhul kui tõlkevasted teevad vahet eesti sõna otsese ja ülekandelise tähenduse vahel, on vastavad tähendused andmebaasis lahutatud eri märksõnade alla, näiteks *valjus* moraalses ja füüsilises tähenduses on kaks eraldi märksõna.

Andmebaas koosneb tänapäevastatud ortograafias märksõnast, alussõna liigi tähistest, tuletise semantilisest iseloomustusest ning märgendist selle kohta, kas tegemist on liht- või liitsõnaga. Lisaks sellele on iga eespoolmainitud allika kohta vastava märksõna juures ära toodud sõnakuju sellisena, nagu see teatud sõnaraamatus või sõnakogus esines ning antud ka selle muukeelsed vastused. Iga allikavälja juures on toodud iseloomustus vastavas allikas esinenud sõnakuju liitevariantide kohta. Kuna kogu olemasoleva andmebaasi väljatrükk oleks kujunenud liiga mahukaks, esitatakse lisas 13 vaid märksõnastik, kus on välja toodud semantilise iseloomustuse ja

alussõna liigi tähis ning ristiga märgitult allikad, kus vastav lekseem esines. See, missugusel kujul vastav lekseem mingis allikas esile tuli, jääb käesoleval juhul lisas välja toomata, ent seda on võimalik vaadata tööle lisatud disketilt, kus leiduvad ka juhised andmebaasi kasutamise kohta.

Tuletusaluse sõna liigi fikseerimisele on lähenetud tänapäeva sõnaliigimääratlemise seisukohalt (sõnaliigitähiste lühendeid vt eespool esitatud alajaotusest "Lühendid"). Esineb juhtumeid, kus sõnaraamatumaterjali põhjal osutub raskeks otsustada, missugune sõna on vastavat tuletist motiveerinud. Sellistel juhtudel on toodud kaks sõnaliigitähist, näit. *pillutus*, mille puhul on võinud tuletist motiveerida kas *pillutama*-verb või *tud*-kesksõna vorm tegusõnast *pilduma* (tähised vastavalt f, t). Ühest lahendust on raske leida ka tuletise *tahtlus* puhul, kus aluseks on võinud olla kas *tahtma*-verb (sellisel juhul oleks tegemist *lus*-liitevariandilise derivaadiga) või adjektiiv *tahtlik* (tähised t, o). Viimasel juhul kuulub *l*-häälik adjektiiviliitesse. Omaette probleemse grupi moodustavad *koerus*- ja *narrus*-tüüpi sõnad, kus tuletusaluseks on võinud olla kas substantiiv või adjektiiv, kuna mõlemat tähistab kirjakeeles üks formatiiv. Sisuliselt võib siiski arvata, et vastavad omadust väljendavad *us*-abstraktumid on moodustatud adjektiivi baasil, kuid kuna ühest motivatsiooniseost ei õnnestu tuvastada, on seda tüüpi sõnadel andmebaasis kaks sõnaliigitähist (n, o). Ka sõnade *hoorus* ja *vargus* puhul on raske otsustada, kas tuletisi on diakroonilises plaanis motiveerinud verb või substantiiv, kuna mõlemad võimalused on teoreetiliselt võimalikud. *vargus*-sõna puhul tuleb tõenäolisemaks pidada siiski substantiivset tuletusalust, kuna *vargama*-verb on ka murdekeeles haruldane.

Eraldi on märgendatud partitsiipide alusel tuletatud nimisõnad, kuid üldises statistilises ülevaates on *v*- ja *tav*- kesksõnade alusel moodustatud tuletised arvatud nende funktsioonist lähtuvalt adjektiivide, *nud*- ja *tud*-partitsiipide baasil moodustatud *us*-abstraktumid verbide hulka.

Tuletiste semantiliseks analüüsiks näib sobivat *us*-derivaatide üldine jaotus sünkrooniliste tähendusrühmade alusel (Kasik 1984; Vare 1981; EKG 1995). Antud

materjali spetsiifikat arvestades on analüüsis mindud aga üksikasjalikumaks ning püütud semantilise iseloomustuse n-ö esimest mõõdet ehk omadusenimesid, tegevusprotsessi, tegevuse üksikjuhtu, tegevuse tulemust, olukorda või seisundit, tegevusobjekti või -vahendit märkivaid tuletisi iseloomustada ka sellest seisukohast, missuguse tegevuse või olemisvaldkonnaga on tegemist. Siit lisandub semantilisse analüüsi teine mõõde, mis kirjeldab vastavat sõnavara kui psüühilise, intellektuaalse, füüsilise, moraalse või sotsiaalse valdkonnaga seonduvat. Lisaks sellele on mõnede tegevusprotsesside ja tegevuse üksikjuhtude tähistuste puhul alusverbi väga üldise ja raskesti määratletava semantika tõttu raske tuletise tähendust täpsemalt piiritleda. Sellepärast on seesuguse üldise tähendusega deverbaalide puhul (eelduseks see, et vastav tuletis pole otseselt kirjeldatav ühegi eespoolnimetatud tunnuse alusel) toodud sisse jaotus üldisteks tegevusprotsessi- ja tegevuse üksikjuhu tähistusteks, üldisteks liikumis- ja muutumisabstraktumiteks ning kausaalabstraktumiteks.

Uudne on antud töö sõnavaramaterjali põhjal kujunenud kategooriamõistete nimetuste kui sisuliselt ühe olulisema ja loogilis-filosoofilises plaanis keskse abstrakt-tuletiste tähendusrühma väljatoomine ja liigendamine. Vahet on tehtud järgmiste abstraktsete kategooriatega seotud mõistenimetuste vahel:

- 1) arvu- ja hulgakategooria,
- 2) ruumi- ja mõõdukategooria,
- 3) ajakategooria,
- 4) intellektuaalne kategooria,
- 5) moraali- ja eetikakategooria,
- 6) esteetikakategooria,
- 7) suhtekategooria, mille alla on ühendatud osa-terviku, üldise-üksiku, samasuse, põhjuslikkuse, mõju jm üldiste suhete tähistused,
- 8) religioosne kategooria,
- 9) juriidiline kategooria,
- 10) hinnangukategooria,

- 11) eksistentsikategooria,
- 12) sotsiaalne kategooria,
- 13) psüühikakategooria.

Kategooriamõisteid tähistavate sõnade referentsiobjekt on puhtmõisteline ning sellised mõistetähistused ise on tihti universaalsed kreeka-ladina mõistelistel baasil kujunenud keeltes. Need on eeskätt kultuurisõnad, olles seotud teatud tüüpi maailmanägemise ja -mõistmisega. Seesuguste väga üldiste (kõrge abstraktsusastmega) ja universaalsete kategooriamõistete tähistustena võiks siinkohal nimetada moraali- ja eetikaalaseid mõistenimetusi *truudus, heldus, ülekohus, vagadus, kohustus, kõlblus* jt, samuti intellektuaalset kategooriat esindavaid mõistesõnu *mõistus, meelsus* jt või ruumi- ja mõõdukategooria mõistesõnu *kaugus, ulatus, sügavus, suurus*. Universaalsete kategooriate hulgas võib nimetada veel arvu- ja hulgakategooria valdkonna sõnavara, näit. *üksikus, ainsus, enamus, vähemus, mitmus* ning suhtekategooria mõisteväljendusi, näit. *sarnasus, omadus, taolisus, vastasus, ühisus, iseärasus, algupärasus, uudsus*.

Abstraktse sõnavara hulka on käesolevas töös arvatud ka üldise sisuga **kollektiivmõisteid** väljendavad sõnad, mille hulka kuuluvad nn otseses mõttes kollektiiv-sõnad e kooseksisteerimist tähistav leksika ja liikumiste või ideeliste ühenduste nimetused. Kollektiivmõistetähistuste abstraktse sõnavara hulka lülitamise suhtes ollakse erinevatel seisukohtadel, kusjuures mõned uurijad soovivad need abstraktumite hulgast välja jätta (vt Hempel 1956/57: 150). Tegemist on mitmesuguseid erinevaid nähtusi hõlmava sõnagrupiga, mida on mitmeti liigendatud. Üks võimalus on jagada kollektiivmõisted partsiaal- ja totaalkollektiivmõisteteks, kusjuures esimene tähistab üht, määramata suurusega individuaalsete referentide gruppi. Totaalkollektiivmõisteid väljendavad sõnad hõlmavad kõiki antud klassi eksemplare (Hempel 1956/57: 149). Kollektiivmõistesõnade hulgas tehakse vahet ka ühelt poolt objekti või asja ja teisalt protsessitähistuste vahel (Luther 1970: 283), samuti kooseksistentsi ja suktessioonisõnade vahel, viimaste hulka kuuluksid näit. *dünastia, sugupuu, hõim* jt mõistetähistused (Hempel 1956/57: 150). Käesolevas

töös lähtutakse kollektiivmõisteid väljendavate sõnade abstraktse leksika hulka arvamisel lisaks 'reaalsusekauguse' tunnusele ka nende üldisusastmest. Üldjuhul võib aga öelda, et kollektiivmõisted on tajutavale reaalsusele lähemal kui enamik teisi abstraktumite all-liike.

Lisaks kollektiivmõistetele on analüüsi kaasatud veel mõningad üldise sisuga füüsiliste ja üleemeeliste nähtuste tähistused, näiteks füüsiliste nähtuste nimetused *hiilgus, kiirgus, paistus, sätendus*; üleemeeliste nähtuste nimetustena olgu näiteks toodud *ilmutus, kõigus* 'kummitus', *nägemus, viirastus*.

Kirjakeele erinevatest allsüsteemidest tehakse mõningaid tähelepanekuid kirikuning teaduskeele sõnavara arengu kohta (viimast iseloomustab terminoloogia, mis on tänu oma üldistatusele sageli kõrge abstraktsusastmega ning mille tuletamisel kasutatakse olulise vahendina *us*-liidet).

Töös kasutatud semantilise liigenduse kohta vt täpsemalt lisast 1.

Liitevariantide eristamisel lähtutakse *us*-liite lisandumise eelsest tuletustüve kujust, seega võib tuletusalus olla ise juba ühe- või mitmekordne tuletis. Enamlevinud liitevariandid on diakroonilises vaates *-dus, -tus, -ndus, -mus*, kusjuures *us*-ile eelnev(ad) häälik(ud) on liite koosseisu arvatud vaid siis, kui see (need) ei tulene

1) sõnatüvest – näitena tüvest pärineva *t* kohta: *saatus, väärtus, püstus*; *d* kohta *võrdus*; *s* kohta *viksus*;

2) eelnevast liitest või vormitunnusest, näiteks *hirmutus* (liide on *-us*, sest *t*-element kuulub verbiliitesse *-ta*: *hirmutama*); *pimendus* : *pimenema* → *pimendama* → *pimendus* (*us*-liide); *autus* (liide on taas *-us*, kuna *t*-aines pärineb *tu*-karitiivist). Kanna *eda*-adjektiivide puhul on keeleajaloolistest käänamisiseärasustest tingitud *d*-element loetud sõnatüvesse, mitte liitesse kuuluvaks, näiteks *tihe* : *tiheda* → *tihedus*, *pime* : *pimeda* → *pimedus* jt.

Töö ülesehitus

Magistritöö koosneb eessõnast, sissejuhatusest, viiest peatükist, kokkuvõttest, saksakeelsest resümeeist ning kolmeteistkümnest lisast. Esimeses peatükis on vaatluse all abstraktse sõnavara semantilise määratlemisega seotud üldine küsimustering. Teises peatükis käsitletakse *us*-liiteliste abstraktumite tuletamisega seotud küsimusi ning antakse ülevaade vastava sõnarühma derivatsiooni puudutavatest seisukohtadest alates meie esimestest grammatikatest kuni tänapäevani. Kolmandas peatükis analüüsitakse nii semantilist kui tuletusmorfoloogilist aspektist 17.–18. sajandi sõnavaraallikate *us*-liiteliste abstraktnimisõnade kogumit ning neljandas peatükis jälgitakse neidsamu küsimusi 19.–20. sajandi sõnastike materjalile toetudes. Selline periodiseering kasvas välja antud materjali põhjal, kuna ilmnes, et ühelt poolt on palju ühisjooni 17.–18. sajandi ning teiselt poolt 19.–20. sajandi abstraktse sõnavara arengus. Viiendas peatükis esitatakse mõningaid tähelepanekuid abstraktsete *us*-liiteliste nimisõnade iseloomulike arengutendentside kohta nii arvulises kui tähenduste arengu plaanis.

1. ABSTRAKTSE SÕNAVARA MÕISTE MÄÄRATLUSEST. SEMANTILISED KRITEERIUMID

1.1. Kaks erinevat lähenemist abstraktsete nimisõnade semantika kirjeldamisele

Laiemas filosoofilises plaanis kuulub keelelise abstraherimise probleem keele ja mõtlemise vahekorraga seotud küsimusteringi, mille üle on juureldud alates antiikajast (Herakleitos, Quintilianus, Aristoteles jpt) läbi keskaja realistide-nominalistide nn universaalidetüli kuni tänapäevani. Küsitud on mõisteloome akti, st mõistelise abstraherimise ning keele osa järele selles. Keele erilist tähtsust mõtlemises rõhutavad eeskätt nominalistid, kelle väitel üldine eksisteeribki vaid keeles, keele vahendusel, kuna just keel annab mõtlemises saavutatud abstraktsioonidele nimetamise kaudu iseseisva eksistentsi.

Seega on abstraktsed mõisted mõttelis-loogilises plaanis puhtad ideaalmoodustised, täielikult individuaalsusest lahus olevad ruumi- ja ajaüleste nähtuste nimetused. Kuna abstraktseid nimisõnu on sellest aspektist vaadatuna nimetatud ka mõistesõnadeks (Pei, Gaynor 1980: 4-5; Lewandowski 1973: 16; Brockhaus 1986: 85 jt), on nende tekkes esmatähtis inim mõtlemise spetsiifikat väljendav mõistusliku ümberkujundamise protsess.

Puhtsisulise lähenemise korral jäetakse tagaplaanile sõnamoodustusseigid ning tegeldakse ennekõike vastava sõnavaragrupi semantilise, mõistelis-loogilise eritlemisega (näit. Ewald 1992; Hempel 1956/57; Mikkola 1964a).

Keele vormi poolt etteantud abstraherimisvõimalustest on olulisim sõnaliigivahetusest – substantiveerimisest – tingitud abstraktumi teke, mida on peetud pigem süntaktiliselt automaatseks kui sisuliseks meetodiks. See võimaldab väljenduse ahelataolist edasiarendamist sõnatuletuslike vahendite abil ning põhineb keeles olemasoleval sõnaliikide funktsionaalsel vastandusel (Hempel 1956/57:

147). Nimetatud nähtust on peetud omaseks eeskätt indoeuroopa keeltele (vt Luther 1970: 282), ent see toimib ka uurali keeltes (vt Lazar 1975).

Tuletusprotsessi seisukohalt võib vahet teha denominaalsete ja deverbaalsete *us*-liiteliste abstrakttuletiste vahel, kusjuures esimesena mainitud viisil moodustatud tuletised loetakse enamasti automaatselt abstraktse sõnavara hulka kuuluvaiks, deverbaalide suhtes ollakse aga erinevatel seisukohtadel. Leidub autoreid, kes piiravad abstraktsete nimisõnade kategooria vaid denominaalsete ning partitsiipide baasil loodud *us*-tuletistega (näit. Aavik 1907; Itkonen 1970; Lazar 1975). See on peamiselt läänemeresoome keelte käsitlemisel levinud vormikeskne lähenemine, mis jätab kõrvale teisel viisil loodud, kuid sisuliselt mitte vähem abstraktsed sõnad (käsitus toetub ühelt poolt nn omadusenimedele ning teisalt asjanimetuste ja deverbaalide käändeparadigmade keeleajaloolisele erinevusele (*-us* : *-uden* omadusenimedes vs *-us* : *-uksen* ülejäänud mallides). Teine vormikeskne lähenemise näide on pärit saksa leksikoloogiast (vt Porzig 1975: 129), kus nii nn *nomina qualitatis* (omadusenimedele) kui *nomina actionis* (teonimedele) klasside esindajad loetakse moodustusviisi alusel abstraktsete sõnade hulka. Abstraktse sõnavara produktiivse tekkeviisina nähakse sellisel juhul süntaktilis-semantilist transformatsiooniprotsessi, mis kujutab endast argument- ja predikaatnominalisatsiooni (esimesel juhul on nominalisatsiooni tulemuseks omaduse-, teisel juhul teonimed). Eesti kirjakeele tuletisi, sh ka *us*-deverbaale, on vastava meetodi alusel uurinud R. Kasik (vt Kasik 1975). Ehkki *us*-abstraktumite produktiivset moodustust võib sünkroonilises plaanis pidada süntaktilis-semantiliseks protsessiks, saab aga juba valmis tuletiste kui kinnistunud sõnavaraüksuste abstraktsust tõlgendada nähtavasti olemuslikult substantiivi semantilise, mitte süntaktilise tunnusena, ehkki abstraktsus/konkreetsus mõjutavad kahtlemata ka nimisõnade süntaktilist käitumist (vt ka Nemvalts 1994: 74).

Antud töö seisukohalt näib mõttekana kahe erineva lähenemise – sisulise ja vormilise – sünteesimine. Kuna uurimismaterjaliks on tuletised, osutub esmaseks vormiline valikukriteerium. Samas pole aga puhtalt vormist lähtuv eritlus võimalik

eesti keele tuletussüsteemi eripära arvestades seetõttu, et *us*-liide ei ole ühetähenduslik, vaid kuulub variantsete sufiksiste hulka, võimaldades tuletada väga erinevatesse tähendusrühmadesse kuuluvaid nimisõnu. Kuna eesti keeles puudub üheselt tõlgendatav transparentne võimalus abstraktsete tuletiste eristamiseks, osutub vältimatuks kõikide leksikoniüksustena esinevate *us*-tuletiste sisuline analüüs. Niisiis peaks lõplik valik olema sisuline, tuletise tähendusest lähtuv, sest vormilise kriteeriumi järgi kuuluksid abstraktse sõnavara hulka ka sellised objektinimetused nagu *vedelus* 'veetav õng', *varrus* 'varrukas', *kummus* 'võlv, kaar', *lojus*, *kaevandus* jt, ning tegevuse üksikjuhtude nimetused nagu *haugatus*, *piiksatus*, *sahistus*, *kolistus*, *mürtsatus*, *rõhatus*, *kõhatus* jpt, mis on tegevustena meeleliselt tajutavad.

Praegusel juhul on andmebaasist teadlikult välja jäetud:

- 1) onomatopoeetiliste verbitüvede alusel moodustatud tegevuse üksikjuhtude nimetused, näiteks *käristus*, *plärtsatus*, *sisistus*, *kõlistus*, *vingatus* jpt, mida leidis eriti rohkesti F. J. Wiedemanni sõnaraamatus. Väljajätmise põhjenduseks võiks olla malli suur (absoluutsele lähenev) produktiivsus, mis on täheldatav juba 19. sajandi keskpaiga sõnavaraallikate põhjal, ja asjaolu, et selliste sõnade puhul on tegemist meeleliselt (nimetatud näidete puhul kuuldeliselt) tajutavate tegevuste nimetustega, mida ei saa pidada mõistesõnadeks;
- 2) meeleliselt tajutavate (nähtavaid, kuuldavaid, kombitavaid, haistetavaid ja maitsitavaid referentsiobjekte tähistavate) tegevuse üksikjuhtude nimetused, näiteks *silitus*, *kiigutus*, *einustus*, *õmblus*, *rautus*, *suudlus*, *neelus* 'neelatus', *hoogus* 'vihmahoog', *sülitus*, *rõhatus* jt;
- 3) meeleliselt tajutavaid tegevusobjekte või tegevuse tulemusi tähistavad sõnad, näiteks *keedus* 'keedetud toit', *kaevandus* 'kraav', *palistus*, *õmblus*, *kedrus*, *ajatus* 'prügi, pühkmed' jt.

Semantika alusel ühemõtteliselt konkreetseteks on loetud kõik

- 1) *us*-liite abil tuletatud reaalsete esemete ja objektide nimetused, näiteks *jalus*, *kannus*, *rinnus*, *varrus*, *liidus*, *katus*, *sõrmus*, *jugadus* 'kärestik' , *roogus* 'skelett' jt;
- 2) isikutähistused, näiteks *karjus*, *kerjus*, *hulgas*, *lurjus*, *lõngus*, *tohlus* 'lollpea', *roidus* 'päevavaras', *pühimus* 'pühamees' jt;
- 3) *us*-liitelised kohatähistused, näiteks *asutus*, *kaevandus*, *kohus*, *puustus* , *kännus* 'kõnnumaa', *sulgmus* 'tamm, pais', *vallus* 'vald' jt.

Et ka sõnatuletuslike vahendite abil on eesti keeles loodud kõrge abstraktsusastmega mõisteid ning kuna käesolevas töös tegeldakse nimelt abstraktsete tuletistega, näib, et *us*-liitelised nimisõnad on eesti keele abstraktses sõnavaras selleks piirkonnaks, kus ühinevad mõttelis-loogiline ja grammatiline abstraktumite loomise protsess. Eesti kirjakeeles on suurem osa abstraktsetest nimisõnadest just *us*-tuletised, ka enamikus Euroopa kultuuripiirkonda kuuluvates keeltes, mille abstraktsete mõistete moodustamise viisid lähtuvad kaudselt kreeka ja ladina keelte eeskujust, on abstraktseid nimisõnu loodud olemasolevate sõnatüvede baasil tuletamise teel. *us*-tuletisi oli kindlasti olemas ka varasemas, kirjalike allikate eelses eesti rahvakeeles, kuid nende ulatuslikum ja teadlik keeldetoomine on toimunud peamiselt viimase kolmesaja aasta jooksul, mil on täheldatav vastavate derivaatide arvu pidev kasv. *us*-liiteliste abstrakttuletiste loomine oli ennekõike kultuuri arenguga seotud protsess, mis tõusis tõsiselt tähelepanu keskmesse seoses kristliku terminoloogia tõlkimise vajadusega, täpsemalt seoses reformatsiooniga, mille ideoloogia nägi ette jumalasõna levitamise rahvakeeles.

1.2. Võimalikud tõkelised ja tuletuslikud eeskujud abstraktmõistenimetuste loomisel

17.–18. sajandi keelekäsiraamatutest võib sageli leida saksa rahvusest autorite kurtmist eesti keele abstraktse mõistestiku vaesuse üle. Viimatinimetatud asjaolu aetas usuliste tekstide tõlkijad raske ülesande ette: vastav terminoloogia tuli kujundada, ning kuna ristiusku esindasid siinmail sakslased, tehti seda ilmselt saksa

keele mõistelistest ning eesti keeles olemasolevatest tuletuslikest eeskujudest lähtudes. Saksa keele abstraktsete mõistetähistuste loomine oli omakorda toimunud kas otse või prantsuse keele vahendusel ladina keele eeskujuga arvestades; viimane oli omakorda oluliselt mõjutatud kreeka keele mõistesüsteemist (vt Masing 1973/74: 151-152).

Üldkeeleteadusliku printsiibina on rõhutatud asjaolu, et võõrast keelest pärit kirjeldava sõna võib samasugust kirjeldust sisaldava tõkelaenu kujul üle võtta ka sõna vastuvõtjakeel. Eriti sageli on see täheldatav abstraktse sõnavara sfääris, näiteks paljud inglise keele mõisted kujutavad endast ladina ja kreeka kirjeldavate terminite tõlkeid. Sama teed on mindud ka germaani ja slaavi keelte sõnaloomingus. Väidetavalt leidub kõigi Euroopa keelte kirjanduslikes ja kõrgstiilides vanakreeka keelemudelile iseloomulikke semantilisi tähenduslaiendusi. Näiteks stoikud käsitasid kõiki sügavamaid tundeid patoloogilistena ja kasutasid nende puhul terminit *pathos* 'kannatus, haigus', mis on abstraktne nimisõna verbist *paskho*: 'ma kannatan'. Roomlased tõlkisid seda *passio* 'kannatus', mis on abstraktum verbist *patior* 'ma kannatan', samas tähenduses kasutavad inglased laensõna *passion* 'kirk, erutus, kannatus'. 17. sajandi saksa kirjanikud löid sõna *Leidenschaft* 'kirk, kannatus', mis on abstraktne nimisõna *leiden*-verbist. Slaavi keeled järgisid sama teed, kuna näit. vene *strastj* on abstraktum verbist *stradatj* (Bloomfield 1962: 456). Antud mõttekäigu lõpetuseks ja vastava sõnaloomismudeli universaalsuse kinnituseks olgu nenditud, et ka eesti keeles tähistab vastavat mõistet *us*-liiteline abstrakttuletis *kannatama* verbist.

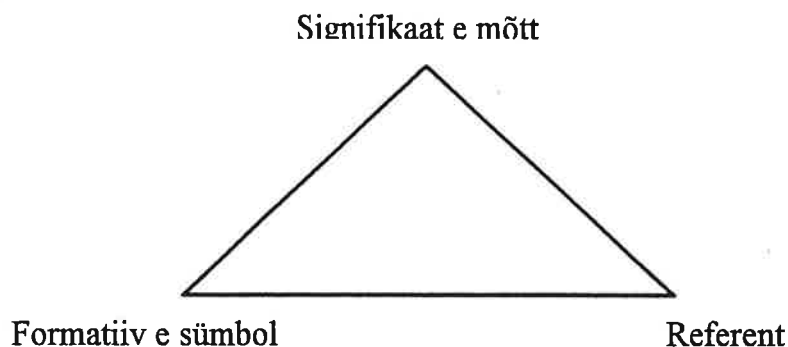
Sõnaraamatutel, mis varasematel sajanditel muuhulgas ka vastavat abstraktset leksikat koondasid, oli seega täita tähtis mõistetähistusi ühtlustav ja tutvustav, teisalt kahtlemata ka valmistuletiste kaudu derivatsioonieeskujusid pakkuv roll. Teatud sõnarühma analoogiat uute tuletiste loomisel on väga olulise sõnamoodustust mõjutava tegurina rõhutanud mitmed derivatsiooniuurijad. Soome keeleteadlane Alpo Räisänen tõstab selles seoses esile eriti korrelaattuletust, mis põhineb keele diakroonilise arengu käigus tekkinud tuletusahelate ja nendevaheliste korre-

latsioonide ärakasutamisel uute tuletiste moodustamise eeskujuna. Teise analoogiatuletiste moodustamise viisina märgib sama autor mallisõna ehk eeskujusõna alusel tuletamist. Need kaks võimalust on omavahel tihedasti seotud, sest koosneb ju tuletusahelgi üksikutest sõnadest, mis võivad uue sõna moodustamisel eeskujuks saada. Eeskujusõna alusel tuletamist võib oletada juhtudel, kus tuletisel näib puuduvat motiveeritud tüvisõna (Räisänen 1978: 338–339).

1.3. Teoreetilised lähtekohad

Tähistussuhte alusel viitavad abstraktsed sõnad meeleliselt tajumatule või ebaspetsiifilisele tajutavale referendile. Keelelise tähistussuhte fikseerimisel lähtutakse traditsioonilisest tähistuskolmnurga mudelist (nn Ogdeni-Richardsi kolmnurk, mida

Joonis 1

on erinevalt kommenteeritud) (vt joonis 1). Selle järgi tähistab lekseem teatud välismaailma objekti (referenti), mis on mõtlemise tasandil vahendatud tähenduse e signifikaadi (eestikeelses terminoloogias tähistab signifikaati *mõtt*) kaudu. Lekseem tähistab seega objekti e referenti ning väljendab tähendust e mõistet, mis on omakorda mõtlemistasandi üksus. Siit saab selgeks keele ja mõtlemise seos, st keel ei viita reaalse maailma objektidele otse, vaid teeb seda mõtlemise tasandi üksuste – mõistete vahendusel.

Abstraktsed sõnad tähistavad puhta kvaliteedi, puhta tegevuse, puhta nähtuse ideed abstraheerituna kõigist üksikjuhtudest, kajastades sellisena staatilist maailma

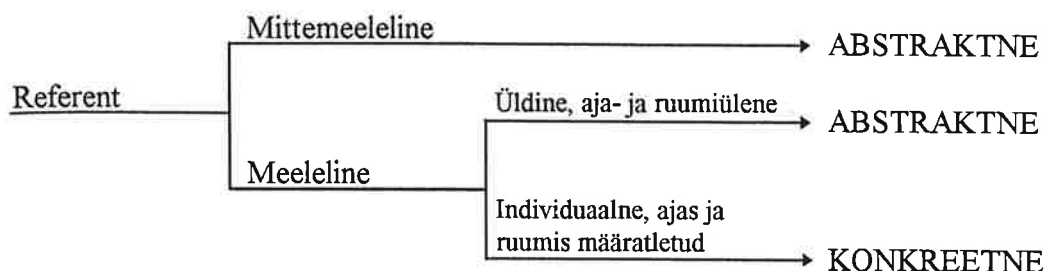
(Mikkola 1964a: 4). Individuaalsel tasandil on mõiste sisu e intensioon kõige sügavam, mõiste maht e ekstensioon aga kõige väiksem. Mida kõrgemale abstraktsioonitasemele tõustakse, st mida kaugemale individuaalse tasandist eemaldatakse, seda mahukamaks ja individuaalse sisu poolest vaesemaks mõisted jäävad. Kõige kõrgemal paiknevad sellises hierarhias kategooriamõisted, näiteks *eksistents*, *kvaliteet*, *suhe*, *arv* jt (Mikkola 1964a: 12).

Abstraheerimise nelja põhiliigina mainib Soome uurija Eino Mikkola: 1) **klassifitseerivat abstraheerimist**, mille puhul jäetakse kõrvale üksikut eristavad tunnused ning sel teel saadud üldine võetakse kokku ühte mõistesse. Nii toimub liigi- ja soomõistete loomine; 2) **hüpostaatilist abstraheerimist**, mille käigus loodud mõisted saavad oma eksistentsi keele sõnadelt. Selles puhtkeelise algupäraga abstraktumite klassis paiknevad inimkesksed, st inimlikest tegevus- ja käitumisviisidest, inherentsetest kvaliteetidest ja kvaliteetidest, ruumilistest, ajalistest ja inimestevahelistest suhetest, samuti inimese psüühilisest ja muljetemaailmast lähtuvad abstraktsed mõisted, näiteks kategooriamõisted, omadusenimed ja abstraktsed tegevuste nimetused, mis tekivad ja kaovad koos sõnadega; 3) **ratsionaalset abstraheerimist**, mille all Mikkola mõistab ruumi ja ajaga seotud abstraktumite moodustamist, samuti ka arvuabstraktsiooni; 4) **irratsionaalset abstraheerimist**, kuhu kuuluvad mitmesugused ideedemaailma, uskumuste, ettekujutuste ja üle-meeelise valdkonnaga seotud abstraktsioonide sõnastused (Mikkola 1964a).

Teatmeteosed ning erialakirjandus defineerivad abstraktset sõnavara traditsiooniliselt sisu plaanis kui mõistesõnu, mis tähistavad meeleliselt tajumatuid, mitte-objektilisi, mõttelisi referente, näiteks *omadusi* (*julgus*, *usinus*), *olukordi* ja *seisundeid* (*haigus*, *puhkus*), *suhteid* ja *seoseid* (*võrdsus*, *sõprus*) või *protseesse* (*tegevus*, *kannatus*), vastandudes sellega konkreetsetele e meelelisi, objektilisi referente tähistavatele sõnadele (Brockhaus 1986: 85; Conrad 1988: 14; Duden 1984: 197; Lewandowski 1973: 16; Kleine Enzyklopädie 1983: 154–155, Wahrig 1986: 28 jt).

Eelnevast lähtuvalt võiks käesolevas töös aluseks olnud vahetegemist abstraktsete ja konkreetsete *us*-tuletiste vahel kõige üldisemalt iseloomustada järgnev graaf:

Joonis 2

Abstraktsusest kui konkreetsuse vastandist kõneldes on abstraktse sõnavara tunnustena nimetatud 'mittekujukust' (Corson 1985: 104); 'reaalsusekaugust', 'mitteobjektilisust' (Hempel 1956/57: 144); 'mõistelisust' (Abraham 1988, Lewandowski 1990 jt); 'meelelist tajumatust' (Ewald 1992), 'aja- ja ruumiülesust' (Kronasser 1968), mis kõik iseloomustavad abstraktsubstantiive sisulisest aspektist, kuid sõna abstraktumite hulka kuuluvuse määramine nimetatud tunnuste alusel on siiski suurel määral otsustaja keelëpädevuse valdkonda kuuluv küsimus. Enamik autoreid rõhutab asjaolu, et abstraktsus ja konkreetsus on sõnadest rääkides pigem astmeliselt kirjeldatavad kui absoluutset eristust kandvad mõisted (Mikkola 1964a: 262, Luther 1970: 281).

Üks kesketest traditsioonilise struktuuralse semantika uurimismeetoditest – komponentanalüüs – ei näi abstraktsete *us*-tuletiste analüüsimisel ranges mõttes sobivat sel põhjusel, et abstraktsete nimisõnade referents on üldiselt ebaspetsiifiline ja üksikasjus raskesti kirjeldatav. Abstraktsete keeleväljendite puhul on viidatud ka nende suurele semantilisele varieeruvusele ning sellest tulenevale paratamatule tõlgenduslikule subjektiivsusele (Kaempert 1984: 157–158). Samas on komponentanalüüsi praktilistest kogemustest teada, et see meetod annab lekseemide tähenduste analüüsil paremaid tulemusi, kui on võimalik lähtuda tähistatava funktsionaalsetest

ja välistest tunnustest või kui taustaks on teatud tajuparameetritega iseloomustatav mõisteväli, näiteks värvinimetused (vt Koski 1983).

1.3.1. Käesoleva uurimuse metoodilised lähtekohad

Eesti keele abstraktse sõnavara sisulise uurimisega ei ole eriti põhjalikult tegeldud. Olulisimaks viimastel kümnenditel ilmunud diakrooniliseks käsitluseks võib pidada Aili Univere artiklit "Eesti abstraktnoomenite ajaloost" (vt Univere 1976), milles käsitletakse põhiliselt 17. sajandi kirjakeele abstraktsete nimisõnade tuletusmorfoloogilisi küsimusi ning püütakse keeleajalooliselt põhjendada *us*-sufiksi allomorfi *-dus* teket.

Populaarne on abstraktse sõnavara uurimise teema olnud saksa keeleteadlaste hulgas, kes on lähenenud sellele küsimusele kahest erinevast aspektist: 1) loogilis-filosoofilised käsitlused, kus abstraktumites nähakse inimese vaimutegevuse universaalseid ja loomulikke produkte (näit. Hempel 1956/57, Ewald 1992 jt); 2) n-ö grammatilisest vaatepunktist käsitlused, kus lähtutakse keelest ning selle poolt dikteeritud a) sõnamoodustuslikest vahenditest vastava sõnavara loomiseks (näit. Braun 1993 : 152–153; Hoepfner 1980), ning b) süntaktilistest võimalustest, st nominalisatsiooniprotsessidest, mis võimaldavad teatud lausesisu edasi anda tuletatud substantiivi abil (näit. Sommerfeldt 1991; Porzig 1975 jt). Antud töös tugineetaksegi abstraktse sõnavara sisulisel eritlemisel peamiselt saksa sõnavara uurijate seisukohtadele.

Abstraktseid nimisõnu on käesolevas töös käsitatud seega **substantiivide semantilise kategooriana** ning abstraktsust kui teatud tüüpi nimisõnade semantilist tunnust. Kuna abstraktsuse – konkreetsuse vastandus kuulub traditsiooniliselt nimisõnade sisulise iseloomustamise n-ö esimese astme metakeele vahendite hulka, tuleb leida veelgi täpsemaid semantilisi tunnuseid, seega 'abstraktsust' ennast iseloomustavaid jooni. Sellised tunnused oleksid eelnevat kokku võttes 'mõistelisus', 'mitteobjektilisus', 'meeleline tajumatus', 'aja- ja ruumiülesus', 'üldisus',

kusjuures nimetatud semantilised komponendid on omavahel komplementaarses seoses. Nagu näha, osutuvad needki abstraktse sõnavararühma enese kirjeldusest eraldatud tunnused veel piisavalt avaraiks, võimaldades sõnaklassi iseloomustada vaid väga üldiste tunnuste alusel. Täpsemaid tähendusüksusi, mis iseloomustaksid kogu abstraktumite klassi, pole õnnestunud välja tuua ja seega võib nentida, et tegemist on küll teatud sõnarühmale iseloomulike semantiliste tunnustega, kuid need on veel liiga üldised ja deskriptiivset laadi selleks, et meetodit võiks nimetada ranges mõttes komponentanalüüsiks.

Lähtutakse sellest, et substantiivide kui sõnaliigi puhul domineerib üldiselt semantiline tunnus 'esemelisus/objektilisus', mille puudumine võimaldab otsustada sõna kuulumise üle abstraktsete substantiivide hulka. Teine oluline tunnus on referendi 'loendatavus', kusjuures eeldatakse, et abstraktsetele mõistesõnadele vastavad referendid pole loendatavad. Seega on substantiivi juures olulised selle semantika (sõnaliigisemantika, leksikaal-denotatiivne ja grammatiline semantika) ning morfoloogilised tunnused, eriti arv. Kui substantiivi leksikaalne tähendus langeb kokku sõnaliigitähendusega, tähistab nimisõna vahetult asjamõistet, mis on kahtlemata nimisõna primaarne funktsioon. Kui aga leksikaalne tähendus on vastuolus sõnaliigitähendusega, ei tähista substantiiv mitte vahetult asjamõistet, vaid protsessi, omadust või suhet, mis on nimisõnade sekundaarne tähistusfunktsioon ning seda täitvad sõnavarauksused kuuluvad antud sõnaliigi perifeeriasse (Sommerfeldt 1990: 13).

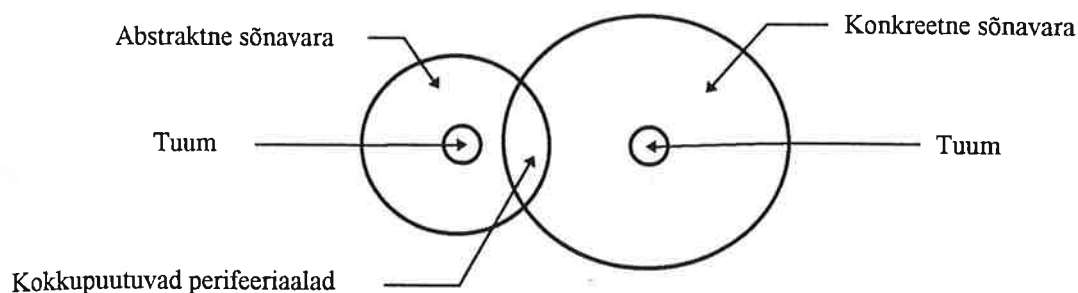
Tuleb tõdeda, et abstraktseid nimisõnu ei õnnestu konkreetsetest rangepiirilisel eraldada ning ka eespoolnimetatud tunnuste alusel moodustavad substantiivid pigem sujuvate üleminekutega skaala või astmestiku, milles erinevatel astmetel või skaala erinevates piirkondades paiknevad sõnad võivad erineda oma abstraktsusastme poolest ning mille piiripunktideks on puhtad abstraktsõnad ja puhtad konkreet sõnad (vt näiteks Hempel 1956/57: 144). Märkida tuleb sedagi, et sõnavara ajaloolise arengu käigus on võimalikud mitmesugused tähendusmuutused, mis mõjuvad mõlemas suunas. Näib siiski, et sagedamini toimub konkreetse tähenduse

muutumine abstraktseks, mis realiseerub peamiselt tähendusülekannete alusel. Harvad ei ole ka vastupidised tähendusmuutused, mida E. Mikkola nimetab **sekundaarseks konkretismiks** – abstraktsed sõnad saavad konkreetseteks või kasutatakse neid *pro concretis* (Mikkola 1964b: 8). Näiteks eesti keele sõnad *valitsus*, *juhatas* esinevad algselt tegevusprotsesside, edasise tähendusarengu tulemusena konkreetse inimkollektiivi tähenduses; *vajutus* on tegevuse üksikjuhu tähendusest arenenud vajutava eseme tähendusse.

Abstraktse ja konkreetse sõnavara vastandust võiks kõige paremini kirjeldada tsentri–perifeeria põhimõttel: abstraktsetel nimisõnadel on oma tuumala, mis läheb sujuvalt üle kõigepealt abstraktsete substantiivide perifeeriaks ning sealt edasi konkreetsete nimisõnade perifeeriaks, kust jõutakse konkreetsete substantiivide tsentrini (vt joonis 3). Kõige enam valmistavad probleeme kahtlemata kahe sõnavararühma kokkupuutuvad perifeeriaalad, kus võivad ühineda mõlema sõnavaragrupi tunnused ja mille piirides on seetõttu raskem otsustada, kumma kategooria esindajaga on tegemist. Antud juhul sai määravaks lekseemiga tähistatava referendi meelelise tajutavuse aste. Samas olgu aga veelkord öeldud, et meelelise tajutavuse üle otsustamine on tihedas seoses otsustaja argimaailma tajumise ning tema subjektiivse keeletajuga (vt ka Corson 1985: 104).

Abstraktsete substantiivide tsentrisse kuuluksid puhtmõistelised moodustised, millel puudub referent reaalses maailmas – need oleksid nn kategooriamõisted e kõrge abstraktsusastmega kategooriate nimetused, mis eksisteerivadki ainult keeles puhtmõistelisel kujul. Kõrge abstraktsusastme alusel kuulub tsentrisse ka enamik psüühiliste, intellektuaalsete ja moraalseste omaduste nimetusi ning psüühilisi, intellektuaalseid, moraalseid ja sotsiaalseid seisundeid väljendavaid substantiive. Seevastu suurema osa deverbaalsete abstraktnimisõnade näol on tegemist üleminekupiirkonnaga abstraktsete ja konkreetsete nimisõnade kategooria vahel. Kuna verbid toovad tuletise tähendusse kaasa tuletustüve semantilise sisu, sealhulgas ka verbikategooriale omase dünaamilisuse semeemi ning kuna enamik verbe tähistab meeleliselt tajutavaid protsesse või tegevusi, ei asetse suurem osa vastavaid tuletisi

Joonis 3

enam abstraktse sõnavara tsentris. Seetõttu on ka verbide baasil tuletatud abstraktsubstantiivide abstraktsuse üle otsustamine komplitseeritud ülesanne.

Näib, et eesti kirjakeeles on olemas erinevus vanimate mõistetähistusteks loodud deverbaalsete *us*-abstraktumite ning 19. sajandi teisest poolest pärinevate *us*-liiteliste abstraktsete deverbaalide vahel. Vanimad verbide baasil loodud ning sõnaraamatutes fikseeritud abstraktsed nimisõnad on reeglina kõrge abstraktsusastmega, näiteks juba Stahli sõnaraamatus olemas olnud mõistesõnad *ahastus*, *alandus*, *eksitus*, *kannatus*, *keeldus*, *kiusatus*, *õnnistus*. Hiljem, *us*-liiteliste deverbaalide tuletusmalli üldisemaks muutudes, võttis see endale funktsioonid, mida varem täitis vaid *mine*-sufiks, st teonimede moodustamise semantiliselt väga erinevate verbide alusel. Sel teel saadud tuletised kuuluvad n-ö igapäevasema sõnavara hulka ega ole enam eriti kõrge abstraktsusastmega.

Käesolevas töös on lekseemide semantilisel kirjeldamisel aluseks võetud tuletise tähendus, ehkki nii verbide kui adjektiivide baasil tuletatud *us*-substantiivid sisaldavad põhiosas samasugust semantilist informatsiooni kui tuletusaluseks olev sõna. Oluline on keelesüsteemis sisalduv vastandus erinevate sõnaliikide – verbi ja substantiivi ning adjektiivi ja substantiivi vahel, mis võimaldab sõnatuletuslike vahendite abil üleminekut ühest sõnaliigist teise. Sõnaliigivahetusega kaasneb protsessi või muu tegevusega seotud nüansi nimetamine substantiivina. Nii nimetatu tõstetakse iseseisvaks substantiks, millega omakorda kaasneb teatud staatilisuse, üldisuse lisandumine. Põhimõtteliselt võiks olla võimalik substantiiveerida kõiki

tegu- ja omadussõnu, ometi kehtivad selle protsessi suhtes keelesisesed morfofonoloogilised ja semantilised piirangud. Kuna selline sõnaliigivahetus toimub tänapäeval automaatsete reeglite järgi, on produktiivne ning oma olemuselt süntaktiline, arvavad mõned autorid, et sel teel saadud tuletised ei kuulu leksikoni (vt Kytömäki 1991). Niisugune järeldus kehtib mõistagi vaid sünkroonilises plaanis ja tänapäevakeelt kajastavate sõnaraamatute kohta. Käesolev uurimus on diakrooniline ning sellest eesmärgiasetusest tulenevalt lähtutakse sõnavarale lähenemisel tõsiasjast: kui vaadeldavate leksikonide autorid on ühe või teise sõna oma sõnaraamatusse lülitanud, tuleks vastavaid tuletisi käsitada kui iseseisva tähendusega leksikaliseerunud üksusi.

1.3.2. Käesoleva uurimuse metoodilised probleemid

Sõnaraamatumaterjal seab antud töös teostatavale analüüsile mõningaid spetsiifilisi piiranguid, sest lähtuda tuleb autori poolt tehtud sõnavalikust ning konkreetses sõnaraamatus esitatud tõlkevastetest, millest pärineb informatsioon sõna tähenduse kohta. Teisalt esineb sõna leksikonis kontekstuaalsest ümbrusest lahutatult ja seega võib eeldada, et välja tuuakse vaid selle põhitähendused; tekstis võib sama sõna siduda endaga nii erinevaid denotatiivseid tähendusi kui ka konnotatiivseid tähendusvarjundeid. Selles seoses tuleb toetada K. Häkkineni seisukohta, mille kohaselt oleks sõnasemantika ja sõnavara ajaloo vaatekohalt eesmärgipärasem oletada, et sõnadel on olemas üldine leksikaalne põhitähendus, mis ei sõltu kontekstist (Häkkinen 1990: 35).

Kuna käesoleva töö aluseks olnud andmebaasis kajastub eesti kirjakeele sõnavara arengu ja täiendamise lugu sedavõrd kultuurisidusast aspektist nagu seda on abstraktne sõnavara, püütakse materjali analüüsile läheneda võimalikult vastava ajastu sõnatähenduste esitusest kinni pidades. Tuletusmallid, mis tänapäeval on peaaegu absoluutse produktiivsusega (*us*-liitelised omaduse- ja teonimed), hakkasid alates 17. sajandist vähehaaval täienema ega olnud veel käesoleva sajandi algusekski lõplikult välja kujunenud. Sellele juhib tähelepanu ka J. Aavik, kui ta oma

1907.a. artiklis "Abstraktlikud substantivid Eesti keeles" ütleb, et kui soome keeles võib peaaegu igast adjektiivist moodustada abstraktnimisõna, on eesti keeles see võimalus olemas vaid piiratud adjektiivide hulga ja klasside suhtes. Eriti suuri puudusi näeb autor *kas-*, *line-*, *lik-* ja *lane-*liiteliste abstraktumite osas. Ka *ta-* ja *tu-*karitiivide ning *v-*kesksõna alusel tuletatavate abstraktsete nimisõnade puhul viitab Aavik ebajärjekindlusele ja süsteempärase produktiivse derivatsiooni puudumisele. Oma kirjutises jõuab autor järeldusele, et eesti keele derivatsioon ei ole nii paindlik kui soome keelel, kuna meie keeles on olemas vaid kindel hulk juba vanu stereotüüpseid abstraktumeid, samas kui uute vastavate nimisõnade tuletamine juurdub väga visalt (Aavik 1907). Samas sisaldub nimetatud artiklis üleskutse nn omadusenimede malli laiemaks rakendamiseks.

Probleemina tuleb märkida ka seda, et sõnade kui leksikoniüksuste tähendused pole sageli üheselt seletatavad. Tihti on ühel sõnal leksikonis mitu erinevat tõlkevastet. Kui võtta aluseks põhimõte, et polüsemantilise abstraktse sõna kõik tähendused peaksid andmebaasis kajastamist leidma, tekib paratamatult probleem, kust läheb piir polüsemantilise sõna erinevate tähendusnüansside ning sealt edasi juba polüseemia ja homonüümia vahel. Selles osas on ka antud töö autor seisnud tihti otsustusraskuste ees. Mõnevõrra lähemalt peatutakse neil probleemidel käesoleva töö viiendas peatükis.

Et antud uurimuse puhul asub tähelepanu keskpunktis abstraktsete sõnade, täpsemalt abstraktsete tähenduste uurimine, on püütud sõnade tähendusi võimalikult täpselt avada (niivõrd, kuivõrd lähtematerjal – tõlkevasted ja sõnaseletused – seda võimaldavad ning kuivõrd usaldusväärased need erinevate allikate puhul on). Märgi-tagu sedagi, et võrreldes tekstisõnaga, mille tähendus on enamasti konteksti abil täpsemalt määratletav, on sõnaraamatusõnad iseseisvalt esile tõstetud leksikaalsete üksustena mõnevõrra abstraktsemad. Olles lausekontekstist eraldatud, on nad seeläbi lahus ka individuaalsusest. Tänu sellisele üldisusele on hoolimata mõningasest meelelisest tajutavusest abstraktseteks loetud sellisedki sõnad nagu *uputus*, *vajundus*, *lõikus*, *jahutus*, *tantsitus* jt, mis võivad küll teatud täpsustavas lause-

ümbruses esineda ka täiesti konkreetsetes tähenduses, sõnaraamatuüksustena tähistavad need aga iseseisvaid mõisteid. Niisiis on diakroonilisest vaatepunktist sõnatähendustega tegelemine probleemne kahest aspektist: esiteks ei tohi uurija end segada lasta vastavate lekseemide tänapäevastest tähendustest, ja teiseks – kuna lähtuda tuleb sel juhul vaid sõnastikes esitatud selgitustest ja sageli rohketest tõlkevastetest, tuleb püüda vältida nende paljude ning omakorda mitmetitõlgendatavate vastete alusel omapoolset tähenduste “juurdekirjutamist”.

Tavapärasest mõnevõrra laiem abstraktsusetõlgendus on antud töö puhul ehk põhjendatav andmebaasis sisalduva sõnavara leksikonipäritolu ning vanust arvestades. Eesti kirjakeeles toimus 18.–20. sajandi alguseni laialdane ja pidev sõnaloomeprotsess, mille tulemused talletati koondatud kujul just erinevates sõnaraamatutes. Tagantjärele on aga võimatu kindlaks teha, kas leksikonis esinev sõna on igal konkreetset juhul (kirja)keeles laiemat kasutust leidnud leksikaalne üksus mõistesõna väärtuses või juhuslikult sõnaraamatusse sattunud poolautomaatne tuletis. Näib siiski, et tuletusprotsesside teatavast automatiseerumisest *us*-liiteliste denominaalide ja deverbaalide osas saab rääkida alles möödunud sajandi viimastest kümnenditest alates.

2. US-LIITELISTE ABSTRAKTNIMISÕNADE TULETAMISEGA SEOTUD KÜSIMUSED

2.1. *us*-liiteliste abstraktumite tuletamisega seotud üldised probleemid

See, et üks lekseem on moodustatud teise baasil, on põhimõtteliselt diakrooniline seik, mistõttu näiteks teatud tuletise alussõna kindlaksmääramine osutub sageli üsna raskeks. *us*-liite puhul ei teki enamasti probleeme tuletussuuna kindlaksmääramisega, sest diakroonilisest vaatepunktist on samasisuline või sisult lähedane tüvi varem olemas olnud sõnaosa ja tuletis see lekseem, mis on tüvest hiljem moodustatud lisamorfeemi e antud juhul *us*-liite abil. Semantika seisukohalt võib seega eeldada, et teatud tunnusega varustatud lekseem on tuletatud vastava tunnuse-
ta lekseemist, kusjuures teatud tunnust kandev lekseem on tunnusetal lekseemist ka semantilisel rikkam (vt Koski 1982: 62-63).

us-sufiks on nii kirjakeele ajaloo vaatepunktist kui ka tänapäeval variantne noomeniliide, mille abil on võimalik tuletada nii adjektiive kui substantiive. Samas on sufiks tähenduslikult üle koormatud, kuna sel teel saadud nimisõnaline tuletis võib väljendada nii konkreetset kui abstraktset mõistet, kusjuures käesolevas töös kasutatud diakroonilise materjali põhjal otsustades ka erineva sisuga abstraktseid nimisõnu:

1) adjektiivi baasil tuletatuna

- omadust
- seisundit
- üldist kategooriat;

2) verbi alusel deriveerituna

- tegevusprotsessi
- tegevuse üksikjuhtu
- tegevuse tulemust

- tegevuse objekti või vahendit
 - seisundit
 - üldist kategooriat;
- 3) substantiivsest tuletustüvest lähtudes
- seisundit
 - kollektiivi
 - kategooriat;
- 4) adverbi alusel
- kategooriamõistet
 - seisundit;
- 5) numeraali baasil
- kategooriamõistet;
- 6) pronoomeni baasil
- kategooriamõistet.

Eelnevalt loetleti vaid teatud sõnaliikide alusel moodustatavaid põhilisi abstraktnimisõnade rühmi, mainimata jäid perifeersed, üldisest kõrvalekalduvad tuletusjuhtumid, mida samuti küllaltki arvukalt esile tuli. (Vt ka käesoleva töö lisa 11 välja toodud tuletusmallide tabelit).

Samas tuleb öelda, et kõik eespoolnimetatud võimalused ei ole leidnud varasematel perioodidel ega leia ka tänapäeval võrdselt ulatuslikku rakendamist. Võib kindlalt väita, et substantiivi, adverbi, numeraali ja pronoomeni alusel tuletatud *us*-sõnu on oluliselt vähem kui verbi ja adjektiivi alusel looduid. Siit järeldub, et kõige enam on varasematel aegadel ja ka praegu kasutatud vaid kaht viimast tuletusmoodust, muude sõnaliikide baasil on möödunud sajandite kirjakeeles loodud sporaadiliselt vaid kõrge abstraktsusastmega mõistesõnu.

2.1.1. Tuletustüve, tuletise ja liite vahekord. Derivaadi motiveeritus

Probleemiks jääb *us*-liite ja selle kategoriaalse tähenduse vahekord, mida ka diakroonilisest vaatepunktist on raske üheselt määratleda. Kui tänapäeval ollakse seisukohal, et *us*-liide moodustab tuletisi, kus sufiks viitab suure tõenäosusega kindlale tähendusrühmale (abstraktne omadus või tegevus), millest siiski on erandeid (Kasik 1994: 8), siis 17.–19.sajandini on selliseid erandeid olnud süstemaatilise ja normeeriva tuletusõpetuse puudumise tõttu väga rohkesti ning seetõttu võib antud töö materjalile tuginedes öelda, et vastav sufiks tähistab kategooriat vaid üldiselt, samas kui tuletise tähendus näib sageli olevat arbitraarne. Motiveerituks peetakse tuletist, mille sisu on seotud selle tunnuse/nende tunnustega, mida märgib tuletustüvi ning teisalt on motiveeritud tuletis seoses ka liite poolt tähistatava kategooriaga. Tuletis võib olla seega täielikult motiveeritud, osaliselt motiveeritud või motiveerimata. Enamiku *us*-tuletiste sisu on motiveeritud vaid osaliselt – st ainult tuletustüve poolt kantava semantilise tunnuse kaudu, liite kategoriaalne tunnus pole aga üheselt määratletav (vt ka Vare 1993).

Näib, et tuletamise seaduspärasustest saab rääkima hakata alles siis, kui teatud tuletisviis e mall on juba pikemat aega rakendamist leidnud. Produktiivsete tuletustüüpide tekkeni jõutakse läbi pikaajalise arengu, mille käigus ei saa nähtavasti alahinnata eeskujusõnade ehk analoogiatuletiste suurt tähtsust.

Kuna tuletisi käsitletakse traditsiooniliselt kui mitmemorfeemilisi lekseeme, peab derivaat tuletamisel aluseks olnud sõnast teatud sisulis(t)e tunnus(t)e võrra erinema. Tuletusmorfeem moodustab uue sõna, seega muutub tuletussufiksi lisamisel teatud mõttes sõna tähendus, täpsemalt öeldes lisandub tähendusse liite poolt kantav kategoriaalne lisatähendus. *us*-sufiksi puhul näib selleks olevat eeskätt viide sõnaklassile – käändsõnale.

Tuletamise puhul on tähtsal kohal semantiline külg – seda sõnavara rikastamise viisi kasutatakse eelkõige juhul, kui soovitakse saada uut tähendust teatud olemasoleva tüve baasil. Tuletise põhitähendus pärineb üldjuhul alussõna tähendusest,

erandiks on juhtumid, kus sõnatähenduste muutumise käigus on tuletise seos alus-
sõnaga tuhmunud. Sellisel puhul räägitakse esimese astmena tuletiste leksikalisee-
rumisest ning teise, tuletusbaasist veelgi kaugema astmena idiomatiseerumisest (vt
näit. Schippan 1984).

us-liidet kasutatakse eesti kirjakeeles nii transponeerivas e sõnaliiki muutvas kui ka
mittetransponeerivas funktsioonis, viimane esineb nimisõnale liitunud *us*-sufiksi
korral ning enamasti tähendust muutvas funktsioonis (vastavat terminoloogiat vt
Vare 1979).

Käesoleva töö materjali põhjal näib, et derivaadi abstraktsus on otseses seoses
tuletusaluse lekseemi abstraktsusega, *us*-liide markeerib üldjuhul vaid üleminekut
muusse sõnaliiki kuuluvast sõnast substantiiviks, põhiline sisuline informatsioon
tuleneb aga tuletusalusest sõnast. See saab selgemaks, kui võrrelda tuletuspaare
ahastama → *ahastus*, *tark* → *tarkus* või *vajutama* → *vajutus*, *pime* → *pimedus*.
Esimesena toodud tuletustüved on kõrgema abstraktsusastmega ning meeleliselt
vähemtajutavad kui teised, ehkki tuletusseos on sarnane. Seega võibki järeldada, et
derivaatide abstraktsusastme erinevus pärineb tuletustüvede eneste semantikast.

us-liide on eesti keele sõnavararikastajate hulgas laialdast rakendamist leidnud
tõenäoliselt just oma polüfunktsionaalsuse tõttu. Kultuuri seisukohalt eluliselt oluli-
se abstraktse sõnavara soetamine on juba kirjakeele algusaegadest toimunud
valdavalt selle liite abil. Raske on kindlalt väita, ent võib siiski oletada, et meie
kirjakeelt 17. sajandist kuni 19. sajandi alguseni kujundanud saksa haritlased
kasutasid abstraktsõnade loomisel eeskujuna oma keelt (vastavate sõnade moodus-
tamine oleks siis toimunud põhimõttel: saksa tuletisele vastaku eesti tuletis).

Tuleb veel nimetada, et 17.–18. sajandil oli *us*-liitelisena produktiivne vaid nn
omadusenimede tuletusmall, deverbaale (ka abstraktse tähendusega deverbaale)
moodustati veel kuni 19. sajandi alguseni enamjaolt *mine*-liite abil. Seega võib
öelda, et vanemas kirjakeeles on abstraktsubstantiivide tuletusliiteks olnud ka
-mine. Selles seoses oleks kindlasti huvitav jälgida *us*- ja *mine*-liidete funktsioonide

jagunemist 17.–18. sajandi eesti kirjakeeles. Käesolevas töös pole mahulistel kaalutlustel selle võrdluse ni jöutud, ehkki on teada, et *mine*-liide on eesti nimisöna-tuletuses esimene automaattuletust vöimaldanud sufiks. Juba A. Thor Helle märgib oma 1732.a. keeleöpetuses, et kõikidest verbidest saab *-mine* abil moodustada nimi-sönu, kui asendada infinitiivitunnus *-ma* vastava liitega (Helle 1732: 7). Veel Hupeli sönaraamatust vöib näha, et sama söna alusel moodustatud *us-* ja *mine-*sufiksilised deverbaalid esitatakse paralleelselt sama tähendust märgivatena. Kui varasemates, 17.–18. sajandi sönastikes, olid *us*-liite abil tuletatud deverbaalid sel-gelt kõrge abstraktsusastmega mõistenimetused, näiteks *ahastus*, *alandus*, *austus*, *tunnistus*, *töötus* jpt, siis 19. sajandi teisest poolest pärinevate allikate põhjal on näha, et ka väga paljude n-ö igapäevaste tegevusprotsesside ja tegevuse üksik-juhtude nimetusi moodustatakse *us*-liite abil. Sellest vöib järeldada *us*-sufiksi funktsiooni laienemist *mine*-liite arvel.

2.2. Eesti tuletusöpetuse areng 17. sajandist kuni 20. sajandi esimeste kümnenditeni

Kuna sönatuletus, kaasa arvatud abstraktsete nimisönade moodustamine, oli vaadeldaval ajavahemikul suurel määral olemasolevate tuletiste analoogia alusel isearenev ja -täienev protsess, ei püütagi järgnevas käsitluses kujundada hinnangu-list suhtumist teatud aja sönavaraallikates fikseeritud väga heterogeense *us*-tuletiste kogumi kohta. Et tuletusreegleid hakati normatiivses mõttes käsitlema alles 20. sa-jandi algul, on mõistetav, et varasemates allikates leidub ühtsete tuletusreeglite puudumise tõttu palju tänapäeva normidest kõrvalekalduvaid tuletisi. Seega lähenetakse järgnevas ülevaates kõikidele *us*-liitelistele abstrakttuletistele kui leksi-koniüksustele eeskätt kirjeldavalt, nende põhjendatusele üldjuhul hinnangut and-mata; mõnede üksikute lekseemide motiveerituse küsimustel peatatakse viiendas peatükis.

Huvitav on tödeda, et enamik vaadeldavate sönastike autoritest tegeleb ka sönavara rikastamise, sealhulgas tuletusküsimustega (v.a Jurkatam ja Kettunen), ning alati

leiab selles seoses tähelepanu ka *us*-liide kui ajalooliseski plaanis laialdaselt uute mõistete tuletamisel kasutatud sufiks.

Võib öelda, et vaadeldaval perioodil arenes eesti keele tuletusõpetus küllaltki kiiresti edasi ja saavutas 19. sajandi lõpuks, Wiedemanni grammatika ilmumise järel, märkimisväärse teadusliku taseme. Kui 17. ja 18. sajandi keeelistes käsiraamatutes sisaldunud tuletusõpetuse-osad olid raamatute eesmärgiseadest sõltuvalt pealiskaudsed ja vaid väheste sõnavaranäidete abil tuletusvõimalusi tutvustavad, siis juba 19. sajandi alguses ilmunud A. Knüpfferi tuletusõpetus teeb eelneva ajaga võrreldes suure sammu edasi nii põhjalikkuse kui teoreetilise süvenemise osas. Oluliste teoreetiliste käsitlustena väärivad 19. sajandist märkimist ka E. Ahrensi ja F. J. Wiedemanni grammatikates sisaldunud põhjalikud tuletusõpetuse esitused, kuid needki on põhiolemuselt pigem teaduslikult ja teoreetiliselt sedastavad kui normeerivad ja õigeid sõnamoodustusviise ette kirjutavad. 20. sajandi algusest tuleb nimetada veel J. Aaviku seisukohavõtte sõnatuletuse alalt.

Seega ei jõuta siinses töös käsitlemist leidnud perioodil nimisõnatuletust üheselt normeerivate esitusteni, mis oleksid võimaldanud loogiliselt lahus hoida liidete erinevaid tähendusfunktsioone.

Soome sõnavaraauuriija K. Häkkinen märgib, et ka soome keeles oli kuni 19. sajandini tavaline paljude eri liidete kasutamine paralleelselt samades tähendustes ning üldkeele kasutajail puudus ühtne arusaam mingi liite primaarsetest funktsioonidest. Näiteks viitab autor sellele, et *-os/-ös* ja *-us/-ys* on rööpsete teonimesufiksitena esinenud Agricola-aegadest alates (Häkkinen 1994: 424). Ka eesti kirjakeeles ei tehtud varem 3-silbiliste verbide tuletistes selget vahet *us-*, *es-*, *is*-liidete abstraktsete ja konkreetsete funktsioonide vahel. Alles 20. sajandi esimestel kümnenditel muutus vahetegemine oluliseks seoses terminoloogia ulatuslikuma arendamisega. Alates 1920. aastatest hakati J. V. Veski ettepanekul eristama *is*-liitelisi konkreetsetes tähenduses asja, tehtut või tegevuse saadust ning *us*-liitelisi tegemist, toimimist väljendavaid tuletisi. Ometi ei leidnud Veski taotlused täielikku poolehoidu (opositsiooni moodustasid L. Kettunen, J. Aavik ja osaliselt ka

A. Saareste) (Kask 1984). Tänu *us*-tuletiste rohkusele ning nende ühtlustamata kujul kirjakeeles eksisteerimise pikaajalisele traditsioonile puudub eespoolnimetatud liidete vahel tänini ühene funktsioonijaotus, ehkki võib väita, et *is*-tuletised väljendavad suurema tõenäosusega konkreetset, *us*-tuletised abstraktset mõistet.

Järgnevalt antakse lühike ülevaade *us*-liiteliste nimisõnade tuletamisega seotud probleemidest, mis on vaadeldava perioodi tuletusõpetustes käsitlemist leidnud.

H. Stahli grammatikas puudub tuletusõpetuse osa.

H. Göseken toob oma 1660. aastal ilmunud keelekäsiraamatus sõnaloendeid substantiivide, adjektiivide ja verbide baasil tuletatud nimisõnade kohta. Nendes sõnanimestikes leidub rohkesti abstraktse tähendusega tuletisi, kuigi autor ise ei püüa teha sisulist vahet konkreetsete ja abstraktsete derivaatide vahel. Omadussõna alusel tuletatud nimisõnade näiteks on Göseken esitanud *julgk* → *julgkus*, *julgkedus* 'Kühnheit', *laisk* → *laiskus*, *laiskedus* 'Faulheit', *pohhas* → *pohhastus* 'Reinigkeit'. Verbide alusel loodud *us*-liiteliste nimisõnade rühma võiksid iseloomustada järgmised Gösekeni grammatikas leidunud tuletised: *hexima* → *hexitus* 'ein Fall', *puudma* → *puudus* 'Mangel', *oppema* → *oppus*, *oppedus* 'die Lehr'. Paljude motiveeritud tuletusseoste kõrval esineb Gösekeni väljapakutute hulgas siiski ka ekslikke, näiteks *karjoma* 'schreien' → *karjus* 'Hirte', või küsitavaid, näiteks *woitama* 'überwinden' → *woimus* 'Sieg' jt. (Göseken 1660: 13–18).

J. Hornung toob oma 1693. a. ilmunud teoses "Grammatica Esthonica" samuti ära substantiivide, adjektiivide ja verbide alusel tuletatud *us*-liitelisi nimisõnu, lähtudes seega nagu Gösekengi tuletamisel aluseks olnud sõna liigist. Substantiivide alusel tuletatud *us*-liitelised nimisõnad on Hornungi näidete põhjal otsustades kõik sisult konkreetset, näiteks *jallus* 'Steigbügel', *rinnus* 'Rancken Rieme', *sõrmus* 'ein Ring' jt. Adjektiivitüve alusel loodud *us*-nimisõnade näited kuuluvad kõik abstraktumite hulka, näiteks *hõöl* 'schlim' → *hõlus* 'eine Argheit'; *körk* 'stolz' → *körkus* 'Hochmuht'; *õnnis* 'seelig' → *õnsus*, *õnnistus* 'Seeligkeit'; *wõras* 'frembt' → *wõrus* 'die Frembde' jt. Ka verbide baasil tuletatud *us*-liiteliste substantiivide näited kuulu-

vad enamjaolt abstraktse sõnavara hulka, näiteks *moistma* 'verstehen' → *moistus* 'Verstand'; *teotama* 'verachten' → *teotus* 'Verachtung'; *säädma* 'setzen, ordnen' → *sädus* 'ein Bund, Gesetz'; *siggima* 'gedeien' → *siggidus* 'das Gedeien' jt (Hornung 1693: 6–9).

A. Thor Helle keelelise käsiraamatu grammatikaosas märgib autor, et mõnedest adjektiividest ning verbi infinitiivvormidest moodustatakse *us-* ja *es-*liidete abil substantiive, kusjuures näidetena on esitatud *lai* → *laius*, *laiutes*, *pitk* → *pitkus*, *pitkutes*, *paljo* → *paljus* 'die Menge', *maggama* → *maggades*.

A. W. Hupeli sõnaraamatu esimeses trükis 1780. aastast on tuletusõpetuse osas öeldud, et mõnede infinitiivide baasil saab moodustada nimisõnu, kui lõppsilp *-ma* asendada *us-*liitega, näitena on toodud *kartma* 'fürchten' → *kartus* 'die Furcht'. Eraldi alapunktina toob autor välja võimaluse adjektiividest *us-*liite lisamisel substantiivide tuletamiseks, näiteks *lai* 'breit' → *laius* 'die Breite', *pitk* 'lang' → *pitkus* 'die Länge', *paljo* 'viel' → *paljus* 'die Menge'. Nagu näha, on näited samad kui Thor Helle grammatikas. Sama sõnaraamatu teine, täiendatud trükk 1818. aastast ei lisa *us-*liiteliste sõnade tuletamise kohta midagi kvalitatiivselt uut. Märkimist väärib autori tähelepanek, et lõunaestikeelsetes raamatutes leiduvat mõningaid abstraktseid sõnu, mida lihtsad eestlased ei tunne ning mis on saksa pastorite poolt rahvale peale surutud, juurdlemata selle üle, kas lihtrahvas neist aru saab või nende all midagi mõtleb. Selliste sõnadena toob Hupel välja *ilm-koolminne* 'Unsterblichkeit' ja *ilm-hukka-minneminne* 'Unvergänglichkeit'. Tallinna keeles niisugused sõnad puuduvad, kuna sealsed piibli- ja katekismusetõlkijad olevat oma tööle ettevaatlikumalt lähenenud. Samas arvab Hupel, et olnuks isegi soovitatav, kui ka viimased oleksid aegajalt samasugust vabadust kasutanud ning olemasolevate varude põhjal uusi sõnu moodustanud (Hupel 1818: 23).

Tahtmata väita, et 17. sajandil ja 18. sajandi algul töötanud sõnavaratalletajad ning grammatikate autorid ei teadvustanud veel eeskujumalli alusel abstraktse sõnavara moodustamise viljakat võimalust, tuleb ometi öelda, et teadaolevalt esimene autor, kes sellisele sõnavara teadliku rikastamise võimalusele tähelepanu juhtis ja

abstraktsete sõnade loomise malli propageerida püüdis, oli Fr. G. Arvelius. Tema mõningaid seisukohti *us*-liiteliste nimisõnade tuletamise küsimuses on järgnevalt refereeritud O. A. Webermanni teose "Studien zur volkstümlichen Aufklärung in Estland" vahendusel. Arvelius on korduvalt ära maininud eesti keele abstraktse sõnavara vähesust ning teinud ettepanekuid leksika rikastamiseks just selles valdkonnas. 18. sajandi lõpukümnendil, mil Arvelius nende mõtteavaldustega esines, konstateeris ta, et *-us* ja *-mine* on väga produktiivsed sufiksud ning et nende abil tuletatud abstraktumeid on juba keeles olemas. Samas märkis Arvelius, et selliseid abstraktseid sõnu võiks olemasoleva analoogia alusel juurde luua ja propageerida. Ta tõi näiteks, et on olemas *armastus* 'Liebe' *armastama*-verbist; *karristamine* 'die Züchtigung' verbist *karristama*; *julgus* 'die Dreistigkeit' sõnast *julge*, ning esitas samas küsimuse, miks ei öelda *äkkilus* 'der Jaehzorn' sõna *äkkiline* alusel; *tassandus* 'Sanftmuth' *tassane* alusel; *lahkus* 'Gefälligkeit' *lahke* eeskujul; *allandlikkus* 'die Demuth' *allandlik*-sõnast; *puhtus* 'die Reinlichkeit' sõnast *puhhas*; *ustavus* 'die Treue' *ustav* baasil; *rahholikkus* 'die Friedfertigkeit' *rahholik* eeskujul; *holelikkus* 'die Sorgsamkeit' sõnast *holelik* (Webermann 1978: 154). O. A. Webermann arvab, et kuna Arvelius teos kui kooliprogrammi osa oli vähese levikuga, siis pole põhjust seal sisalduvatele virgutavatele mõtteavaldustele eriti suurt tähtsust omistada. Autor nendib pärast Arvelius poolt välja pakutud tema arvates uuendusliku sõnaloendi võrdlemist Thor Helle sõnaraamatu ja Hupeli sõnaraamatu I trükiga, et mõned selles esitatud tuletised on olemas olnud kaua enne Arvelius aega (näit. *tassandus*, *allandus*, *puhtus*). Sellest järeldub, et Fr. G. Arvelius ei kasutanud (või kasutas vaid piiratud määral) olemasolevaid eesti keele sõnaraamatuid. (Webermann 1978: 155–156). Ometi väärneb Arvelius teoreetiliselt igati põhjendatud analoogiatuletiste moodustamise ettepanek tänapäeva seisukohaltki tunnustavat äramärkimist.

Ajaliselt paigutub Hupeli sõnaraamatu kahe trüki ilmumise vahele A. Knüpfferilt Beiträge kolmandas vihikus ilmunud nimisõnade tuletusõpetus, mis on oma aja põhjalikem käsitus. Knüpffer jagab tuletatud sõnad klassidesse tuletussufiksile alusel, mis ühtlasi määravad ka tuletise tähenduse. *us*-sufiksi puhul toob autor esile

liite kaks põhilist rakenduspiirkonda – denominaalsete ja deverbaalsete nimisõnade moodustamise. Samas teeb Knüpfper vahet ka sisult konkreetsete ja abstraktsete tuletiste vahel, kusjuures denominaalsed abstraktsed *us*-tuletised väljendavad tema sõnul iseseisvalt olukorda (*Zustand*) või omadust (*Beschaffenheit*). Individuaalne tähendus langeb selliste sõnade puhul ära, neil puudub ka mitmuse paradigma. Moodustusviisi kohta ütleb autor, et *-us* liitub üldjuhul muutmata tüvisõnale, mõnikord võib tüve lõpuhäälik ka muutuda. Näidetena substantiivide alusel moodustatud *us*-tuletiste kohta on toodud *sõbrus, wiggadus, otsus, rojus, kohhus* jt. Teise denominaalsete tuletiste rühmana nimetab Knüpfper adjektiividest ja nn kvaliteediadverbidest (*adverbiis qualitatis*) tuletatud substantiive, mis on abstrakteid omadusi, seisundeid või hulka märkivad sõnad (näit. *ahmus, kawwalus, kõrkus, uhkus, pimmedus, raskus, wannus, norus, waesus* jpt). Siia gruppi kuuluvad ka nn *tu*-karitiivide alusel moodustatud nimisõnad, nagu *wallatus, holetus, õnnetus*. Moodustusviisi osas märgib autor, et ühe- ja kahe silbilised konsonandiga lõppevad tüvisõnad ei muutu *us*-liite ees, vokaallõpulised tüvisõnad säilitavad mõnikord vokaali, see võib aga ka kaduda. *dus*-liitekuju esinemist selgitab Knüpfper heakõla eesmärgiga.

Verbaalsubstantiividest rääkides märgib Knüpfper, et need võimaldavad paremini mitmuse moodustamist. Verbidest tuletatud nimisõnade all käsitleb autor verbi aktiivi vormide alusel tuletatud sõnu, näiteks *taplus, seädus, kinkitus, armastus, lotus, koggodus, kõwwerdus, pahhandus* jt. Teise deverbaalide rühmana leiavad mainimist transitiivsete verbide baasil moodustatud (näit. *kullutus, leppitus, lõppetust, kautus, kallatus, kustutus* jt) ning kolmanda grupina üksikud intransitiivsete verbide alusel moodustatud substantiivid (näit. *tüddimus, wässimus, seisus*).

Eraldi suffiksina märgib Knüpfper *-andus* liidet sõnade *peksandus, kaewandus, pärrandus* puhul, mis tähistavad mõjutamise objekti. Aktiivi ja transitiivsete verbide alusel loodud deverbaalid tähistavad tegevusest lähtuvaid omadusi ja seisundeid või lõpetatud tegevust, vähesed intransitiivsete verbide alusel moodustatud nimisõnad viitavad seisundi pidevusele või tegevuse jätkumisele, olles Knüpfperi sõnul

tuletatud põhiliselt *-inne* abil. Tuletusviisi kohta on autor öelnud, et tüvisõnadest kaob verbilõpp kas täielikult või kaob ainult *a*; *tama-* ja *dama-*lõpulised deverbaalid säilitavad vastavalt *t* ja *d*.

Knüpfker viitab ka vastavusele saksa sufiksile *-heit*, *-keit*, *-niss*, *-schaft*, *-ung* ning eesliite *Ge-* ja eesti sufiksi *-us* vahel (Knüpfker 1814: 16–20).

1816.a. ilmunud brošüüris "Ehstnische Originalblätter für Deutsche" selgitab O. W. Masing, kelle eesmärgiks oli kirjakeele rikastamine rahvakeele alusel, muuhulgas *us-* ja *mine-*liidete tähenduserinevusi. Autor märgib, et sõnu *kitus* 'das Lob' ja *laitus* 'der Tadel' ei saa selles tähenduses asendada sõnadega *kitminne* ja *laitminne*. Masing juhib esimesena tähelepanu sellele, et *us-* ja *mine-*lõpulised substantiivid pole sünonüümsed, kuna *us-*lõpuga tähistatakse midagi objektiivselt olevat või olevana kujutletavat, *mine-*liite abil aga tuletatakse aktiivses tähenduses verbaalsubstantiive (*substantiva verbalia activa*), mis väljendavad tegevust või sündmust. Näiteks on välja toodud sõnapaarid *kitus* 'das Lob' – *kitminne* 'das Loben', *kulutus* 'die Abverkündigung' – *kulutaminne* 'das Abverkündigen', *kannatus* 'das Leiden' objektiivses tähenduses – *kannataminne* 'das Leiden' subjektiivses tähenduses. Autor lisab, et ta ei tea ühtki eesti raamatut, kus seda vahet oleks järjekindlalt silmas peetud (Masing 1816: 55–56).

Järgmine tuletusküsimuste käsitus, millel tuleks peatuda, on E. Ahrensi 1853.a. ilmunud keeleõpetuses "Grammatik der Ehstnischen Sprache Revalschen Dialektes" sisalduv ülevaade, milles märgitakse, et *-us* (*-dus*, *-ndus*, *-tus*) liitub peaaegu alati tugeva astme verbaal- või nominaaltüvele ja tähistab enamasti abstraktseid mõisteid. Näited on esitatud liitevariantide kaupa, näiteks *-us*: *kitus*, *laiskus*, *laitus*, *nöidus*, *otus*, *puhtus* jt. Nõrga vormi alusel moodustatud nimisõnade näidetena esitatakse *keedus* 'Kochspeise', *oodus* 'Erwartung', *täius* ning *toidus*. *-dus*: *argdus*, *headus*, *kaebdus*, *kölbduš*, *tarwidus*, *tössidus* jt; *-ndus*: *pärrandus*, *peksandus*, *rabbandus*, *tassandus*, *warrandus*; *-tus*: *eksitus*, *hakkatus*, *kiusatus*, *puhhastus* jt (Ahrens 1853: 123). Samas jagab autor *us-*sõnad konkreetseteks, näiteks *allus* 'laev;

sõiduk', *jallus*, *kannus*, *kattus*, *lojus*, *silmus*, *sõrmus*, *somus*, *surus* 'hommikueine' ning abstraktseteks, näiteks *haigus*, *ahnus*, *argdus*, *julgus*, *kangus*, *kedus*, *kitus* jpt (Ahrens 1853: 39).

Väga põhjaliku ja teaduslikult kõrgetasemelise tuletusõpetuse esitab F. J. Wiedemann oma 1875.a. ilmunud eesti keele grammatikas. Autor lähtub sufiksist *-s*, märkides, et see moodustab erinevate vokaalidega ühenduses tähenduse ja muutmisviisi poolest erinevaid tuletisi. Wiedemann kirjeldab väga põhjalikult *us*-liiteliste substantiivide denominaalset ja deverbaalset moodustusviisi, tuues hulgaliselt näiteid erinevate tähendusrühmade kohta. Huvitavad on deverbaalide käsitlemise juures välja toodud abstraktse ja konkreetse tähenduse vastandused, näiteks *hirmutus*, *hirmutes* 'Scheuche, Schreckbild' (konkr) vs *hirmutus* 'Einschüchterung' (abstr); *istutus*, *istutis* 'Steckling' (konkr) vs *istutus* 'Einpflanzung' (abstr); *jahwatus*, *jahwates*, *jahwatis* 'zu vermahlendes Getreide' (konkr) vs *jahwatus* 'Mahlen, Vermahlung' (abstr) jt (Wiedemann 1875: 186). Siit on näha, et Wiedemann eristab deverbaalide abstraktset ja konkreetset tähendust selle alusel, kas tuletis märgib tegevust või esemelist objekti.

Denominaalse tuletusviisi puhul märgitakse, et *-us* (*-dus*) tuletavad noomenite baasil omadust või suhet märkivaid substantiive, kusjuures kommenteeritakse ka liitumistingimusi, tuues välja, et tüve lõpuvokaal kaob liite ees (näit. *julge* → *julgus*, *sõber* → *sõbrus*, *sõprus*; *toores* → *toorus* jt, samal ajal kui pikk vokaal ei kao (näit. *priius*, *priidus*). Mõnikord võib liite ees alles jääda ka lühike vokaal (näit. *paras* → *paraus*, *tubli* → *tublius*, *ainus* → *ainuus*). Eriti sagedane olevat see nähtus tartu keeles (näit. *latseus*, *mõrouus*, *hirmsaus*, *haleus*), samal ajal püütavat tallinna keeles sagedamini hiaatust vältida vahekonsonantide *d*, *t*, *nd*, *w* abil (näit. *headus*, *heandus* 'Güte', *truudus*, *truuwus* 'Treue', *vagadus* 'Frömmigkeit'). Reegliparaseks loeb Wiedemann noomeni nimetava käände alusel moodustatud tuletisi.

Erinevatest liitekujudest on Wiedemannil välja toodud *-mus*, mis tuletab verbaal-substantiive, tähistades enamasti tegevust või olemist, harvem konkreetset tegevuse

tulemust nagu ka *ndus*-lõpulised verbaalnoomenid (näit. *juhtumus* 'zufällige Begebenheit', *küsimus* 'Frage', *nägemus* 'Sehen', *olemus* 'Sein', *soovimus* 'Wünschen') . Tähendusülekanedega sõnadest nimetab autor järgmisi: *lodamus* 'schlaffer, träger Mensch' /isikutähistus/, *päramus* 'Nachgeburt' ja *togimus* 'Knüttel' /objektitähistus/, *trükkimus* 'Druckerei' /kohatähistus/. *ndus*-liitevariandi puhul märgib Wiedemann vastavate tuletiste valdavalt konkreetset, tähenduseks oleks 'millestki saadu või tekkinu'. Sufiksi vormiliseks taustaks peab autor *nud*-partitsiipi. Näiteid vastavatest tuletistest: *jätkandus* 'Zusatz', *korjandus* 'Ansammlung', *lisandus* 'Zusatz', *lepidus* 'Vertrag', *lõhandus* 'Spalt', *weerandus* 'Neigung' jt (Wiedemann 1875: 209). Kolmanda liitekujuna on esitatud *-tus* (*-dus*), millel nähakse olevat seos passiivi partitsiibiga (näit. *nähtus* 'Gesehenes, Erlebniss', *tuntus* 'Erkenntniss, Wissenschaft', *leitus* 'Fund' jt). Samas mainib Wiedemann, et vastavates sõnades pole passiivne tähendus sisulises mõttes säilinud, vaid neid kasutatakse ka aktiivses mõttes. Kui taustaks on kausatiivne verb, ei kuulu *t*-element noomenisufiksisse (näit. *hukatama* → *hukatus* 'Verderben' (Wiedemann 1875:213)).

Märkida tuleb ka K. A. Hermanni koolidele ja iseõppijaile mõeldud grammatikat, mis ilmus 1884. aastal ja kus autor teeb nimisõna tähistusobjektide seas vahet nähtavate (*concreta*) ja mõeldavate (*abstracta*) tähistatavate vahel. Esimesed on niisugused, "mida silmaga võib näha ja käega katsuda" ja teised sellised, mida vaid "mõttega võib mõista, aga mitte silmaga näha ega käega katsuda". Mõeldavad referentsiobjektid on Hermann jaganud vaimulisteks, nagu *Jumal*, *vaim*, *hing*, *ingel*, *tont*; ning mõttelisteks, näiteks *mure*, *rõõm*, *armastus*, *suurus*, *kurvastus* (Hermann 1884: 28).

Viimasena tuleb vaatluse alla Johannes Aaviku panus *us*-liiteliste abstraktumite käsitlemisel. 1924.a. ilmunud teoses "Keeleuenduse äärmised võimalused" konstateerib Aavik kahetsusega, et meie keel pakub abstraktsubstantiive märkivate lõppude osas naeruväärset kehvust – eesti keelel on selleks vaid üks lõpp *-us*, samas kui vene keeles leidub vastavaid produktiivseid lõppe neli: *-ta*, *-stj*, *-stvo*, *-ije*. Saksa keeles on vastavaid lõppe kuus: *-heit/-keit*, *-schaft*, *-nis*, *-tum*, *-e*, *-mut*, inglise

keeles koguni 14: *-dom, -ty, -tude, -nce, -ncy, -y, -ry, -or/-our, -ate, -ure, -ness, -ship, -hood, -th*. Aavik arvab, et peale psüühilise ühetoonilisuse, mida see sufiks kaasa toob, on tal ka kaks kõlalist ebakohta, millest esimesena mainitakse, et verbaalsubstantiivide lõpp *-us* on teist algupära ja langeb ainult juhuslikult abstraktsubstantiivide *us*-iga ühte, ning teiseks seda, et nimetatud sufiks edendab inetukõlaliste nähtuste rohkust iseäranis pikemais *us*-sõnus. Siit tulenebki otsus, et *us*-i kõrvale on vaja teisigi abstraktnimisõnaliiteid (Aavik 1973: 115-116). Olgu öeldud, et abstraktnimisõnade all mõistis Aavik siiski vaid omadussõnade baasil tuletatud *us*-substantiive. Deverbaalide puhul nimetab autor küll mõnede tuletiste juures, et need on mõeldud "abstraktsemas tähenduses", kuid tegusõnadest nimisõnu tuletav *us*-liide leiab Aaviku grammatikas käsitlemist alajaotuse "Verbi tegevust või selle tulemust väljendavad liited" all. Autor märgib, et *us*-liide väljendab deverbaalides 1) ühekordset tegevust, tegevuse üksikjuhtumit, näiteks *laitus, kaebus, tõmbus, kaotus, korraldus, liigutus, häälotsus*; 2) tegevuse tulemust, näiteks *ütlus, asundus, parandus*, ning abstraktsemas mõttes tulemust *seadus, teadus, armastus, igatsus, usaldus, needus, vaimustus, kurvastus, ühendus, kannatus, kasvatus*. *us*-liite funktsioonide hulgas nimetab Aavik tegevuse üksikjuhtumi või saaduse märkimist, näiteks *juhtumus, sündmus, elamus, nägemus, eksimus, pakkumus, tellimus, tulemus, uurimus*, ning abstraktsemas tähenduses *väsimus, tingimus*. Autor avaldab veel arvamust, et täiesti asjatu on kasutada *tis*-lõppu *tus*-lõpu asemel tegevuse saaduse tähenduses, sest ka *-tus* võivat tähendada üksikjuhtumit ja saadust (siin väljendub Aaviku opositsioon J. V. Veski seisukohtade suhtes) (Aavik 1936: 285). Näib, et selles osas, mis puudutab *us*- ja *is*-liidete vahel loogiliselt ülesannete ärajagamist, jääb Aavik traditsiooni pooldavale seisukohale, leides, et pole mõtet asendada sõnu *asutus, arvustus, avaldus, ehitus, kirjutus, luuletus, jutustus, kirjeldus, mõistatus* jt vastavate *is*-liiteliste sõnadega (Aavik 1936: 285).

Abstraktnimisõnu tuletavate liidete all nimetab Aavik *us*-liite funktsioonina omadussõnade baasil nimisõnade moodustamist, tuletiste näidetena tuuakse *õigus, rikkus, tarkus, argus, halbust, kurbus, vaesus, sarnasus, pahatahtlikkus, õnnetus*;

nimetatud liidetest ei tulnud ilmselt pikka aega juurdunud *us*-liite traditsiooni tõttu kirjakeeles kasutusele.

Kuna käesolevas töös lähenetakse tuletistele kui leksikoniüksustele diakroonilise arengu vaatepunktist, ei võimalda kasutada olnud materjal *us*-liiteliste abstrakttuletiste loomise võimalikke süntaktilisi põhjusi avada. Ometi võib öelda, et kirjakeele ajaloo varasematel etappidel on vastavaid tuletisi moodustatud ilmselt põhiosas leksikaalsel teel, st loodud neid saksa keele eeskujul kui mõistesõnu ning tehtud seda tõlkimise vajadustest lähtudes. Ka saksa keeles toimib analoogiline abstraktsubstantiivide tuletusmehhanism, mis võimaldab muuta verbi või adjektiiviga tähistatud sõnad vastavate sufiksite lisamise teel substantiivideks. Et eesti keeles on abstraktsubstantiive tuletavaks sufiksiks olnud juba kirjakeele algusaegadest alates -*us*, on mõistetav ka liite tähenduslik ülekoormatus. Siinkohal olgu vahemärkusena lisatud, et kui uskuda H. Gösekeni väidet, siis on veel 17. sajandi keskel kasutatud nii adjektiivi kui substantiivina *us*-liite abil tuletamata tüvekujusid nagu *hull* tähendustes 'unsinnig; Unsinnigkeit', *külm* 'kalt; Kälte', *magus* 'süsse; Süssigkeit', *must* 'schwarz; Schwärze', *pallav* 'heiss; Hitze', *tühhi* 'ledig; Nichts', *truw* 'treulich; Treue', *tötter* 'einfältig; Einfalt', *vangk* 'Gefangener; Gefängnis', *veert* 'würdig; Würdigkeit', *vallato* 'schalk; Schalkheit' (Göseken 1660: 24). Hiljem võtsid nimisõnaliste mõistesõnade funktsiooni üle vastavate tüvede baasil moodustatud *us*-tuletised, mis markeerisid tuletist kui nimisõna ning võimaldasid sõnade erinevaid tähistusvaldkondi loogiliselt lahus hoida.

us-liiteliste abstraktumite keeldloomise taustaks oli nähtavasti vajadus abstraktse sisuga kultuurisõnade järele, mida 17. sajandi kirjakeeles leidis veel väga napilt. Vastav omadusnimede ja deverbaalide moodustamise mall on tuntud kõigis läänemeresoome keeltes (Laanest 1982: 218), selle ulatuslikum rakendamine ka abstraktsete deverbaalide loomiseks leidis eesti kirjakeeles laialdasemat kasutust alates 18. sajandist. Tõenäoliselt võib abstraktnimisõnade tuletusmalli pidevat produktiivsuse kasvu lugeda olulises osas ka teadliku mõisteloomise tulemuseks. Abstraktsete omaduse- ning teonimetuste tuletusviisi produktiivsuse kasv ning

automaatseks muutumine on osaliselt tingitud ehk ka kirjakeele ajaloolise arengu käigus pidevalt juurde loodud ning sõnaraamatust sõnaraamatusse kordunud rohketest *us*-liitelistest abstraktse sisuga tuletistest, mis on olnud järgnevale sõnavaraloomisele eeskujuks.

2.3. Tänapäevased seisukohad *us*-liiteliste nimisõnade tuletamise küsimustes

Tänapäevastel seisukohtadel on järgnevalt peatunud sel põhjusel, et ka ajaloolise materjaliga tegeldes peaks nähtavasti kirjeldusviisi, mõistete ja teoreetiliste lähtealuste osas tuginema kaasaja seisukohtadele.

Tänapäeval käsitatakse *us*-liitelisi produktiivsete mallide alusel loodud nimisõnu enamasti kui süntaktilis-semantilise protsessi saadusi, mis realiseeruvad pindstruktuuris mitmemorfeemiliste lekseemidena. Põhirõhk on vastavate tuletiste käsitlemise puhul süntaktilise semantika uurimismeetoditel (vt Kasik 1975, Kasik 1994, Lühr 1991, Reichl 1982, Porzig 1985 jt). Antud töös on aga tegemist lausekontekstita leksikaalsete üksustega, mille puhul saab lähtuda vaid *n-ö* puhtast tuumtähdendusest. Vastavaid tuletisi on seega käesoleval juhul võimalik käsitleda vaid leksikaalsete valmisproduktidena.

Liidet käsitatakse traditsiooniliselt kui kategooriaalset tähendust kandvat seotud morfeemi, kusjuures see üldine tähendus on aluseks ka vastavate derivaatide tähenduste tõlgendamisel. *us*-liite tähendusala on peetud ennekõike abstraktsubstantiivide – omadusenimetuste ja teosubstantiivide – moodustamist (EKG 1995: 483-484). Mõneti erinevat seisukohta esindab S. Vare, kes mõistab liidet vormilise struktuurielemendina, millel on küll tähendust eristav funktsioon, kuid mis ise tähendust ei kanna ja võib seetõttu seostuda erinevate tähendustega. Seega ei tulene liitest tuletise leksikaalkategoriaalne sisu (vt Vare 1993). Seesugune laiem tõlgendus sobib hästi ka *us*-liiteliste nimisõnade diakroonilise mitmetähenduslikkuse põhjendamiseks. Tuletussüsteemi üheks olemuslikuks jooneks, millel põhineb deri-

veerimise käepärasus ja paindlikkus, on seega asjaolu, et vabadusel, arbitraarsusel on tuletise tähenduse kujunemisel arvestatav osa (Vare 1994: 18).

S. Vare terminoloogias kuulub *-us* leksikaalgrammatiliste liidete hulka, mille põhifunktsiooniks on sõnaliigimuutuse markeerimine ning osutus sellele, et tuletis on teatud viisil seotud tuletusaluse sõnaga. See, missuguse sisulise tähenduse antud suhe igal üksikul juhul saab, pole üheselt tuletatav liite tähendusest (Vare 1994: 7). Leksikaalgrammatiliste liidete kasutamine on automaatne ning seotud eeskätt süntaktiliste asjaoludega, kusjuures tuletiste moodustamine sarnaneb sellisel juhul vormimoodustusega (Vare 1994: 9).

Samas võib tänapäeva seisukohast öelda, et suure tõenäosusega viitab see liide kas omaduse- või teonimetusele, seega abstraktsele sõnale, kuigi selles osas^{liidub} ka rohkesti erandeid, mis on enamasti jäänud pärandiks kirjakeele varasematest arengujärkudest. Näib, et minevikus oli *us*-tuletiste osas pilt tunduvalt ebaühtlasem kui tänapäeva normeeritud kirjakeeles, kus siiski leidub ka vanu leksikaliseerunud tuletisi, mis ei võimalda sõnatuletust kirjeldada ühtsete ja kõrvalekalleteta mallide vormis.

us-formatiivi sisaldavate iseseisvate liidetena tuuakse sünkroonilises plaanis välja *-lus*, mis võimaldab moodustada abstraktse sisuga nimetusi eeskätt substantiivide baasil; *-ndus*, mille abil põhiliselt nimisõna alusel loodud tuletised väljendavad asjandust – tegevusala, aineala või probleemiringi, ning *-mus*, mille derivaadid väljendavad tuletustüves märgitud protsessi tulemust, eeskätt seisundit (EKG 1995).

Soome keeleteadlase M. Koski sõnul on diakroonilise uurimusega võimalik näidata, kuidas on tänapäevase süsteemi jõutud, ent see teadmine pole süsteemi sünkroonilise funktsioneerimise seisukohalt relevantne (Koski 1982: 89). Seega tuleb uurimisel ja järelduste tegemisel teha ranget vahet sünkroonilise ja diakroonilise tuletistekäsitluse vahel. Samas lisab Koski, et derivatsiooni põhiprintsiibid ei ole tõenäoliselt palju muutunud läänemeresoome keelte ühisajaloo vältel, muutunud on aga paljud tõlgenduslikud seisukohad (Koski 1982: 89).

3. 17.–18. SAJANDI SÕNAVARAALLIKATES SISALDUVATE US- ABSTRAKTNIMISÕNADE ISELOOMUSTUS

3.1. 17.–18. sajandi allikate üldiseloomustus

Käesolevas peatükis leiavad analüüsimist kõigepealt esimene eesti keele sõnaraamat H. Stahli keelekäsiraamatus “Anführung zu der ehstnischen Sprach” (1637) ilmunud saksa-eesti sõnastik, mis sisaldab kokku umbes 2500 sõna; H. Gösekeni 1660.a. ilmunud tunduvalt mahukam, keeleõpetuses “Manuductio ad linguam Oesthonicam” avaldatud saksa-eesti sõnaraamat, milles leidub kokku 10000 sõna ning J. Hornungi 1693.a. grammatikas sisaldunud eestikeelsete *us-*tuletiste kogum, mis on töösse võetud põhjusel, et 17. sajandist säilinud kirjakeelseid sõnavarakogusid on väga vähe ja seepärast tuli ära kasutada võimalikult palju olemasolevat materjali. 18. sajandit iseloomustavad kõigepealt 1732.a. ilmunud A. Thor Helle eesti-saksa sõnaraamat, mis sisaldab kokku umbes 7000 sõna ning A. W. Hupeli eesti-saksa sõnaraamatu I trükk 1780. aastast (sisaldab kokku ca 17 000 sõna). Ka sama teose täiendatud trükk 1818. aastast, milles on kokku ligikaudu 20 000 sõna, iseloomustab siiski põhiosas 18. sajandi sõnavara, kuna on teada, et teost hakati trükki toimetama juba 19. sajandi esimestel aastatel.

17. sajandi sõnaraamatutes on esimesel kohal saksa keel, mis kindlasti mõjutab ka sõnavaravalikut ning saksa sõnade eestikeelsete vastetega varustamist. Seetõttu torkab just Gösekeni oma aja kohta väga põhjaliku sõnaraamatu juures silma autori püüdlus esitada võimalikult paljudele saksakeelsetele mõistesõnadele eesti vasted. Sellest eesmärgist tulenevalt paistab silma eesti keele vaesus vastavate abstraktsete mõistesõnade osas, kuna üks ja seesama eestikeelne sõna esineb väga tihti tähenduselt erinevate saksakeelsete lekseemide tõlkevastena. Samas suurendab saksa keelest lähtuv lähenemisviis kindlasti juhuslike, eesti keeles vähekasutatavate või hoopis tundmatute sõnade hulka vastavas sõnaraamatus.

18. sajandi allikates lähtutakse juba eesti keelest ja võib eeldada, et need sisaldavad seetõttu suuremal hulgal eestikeelses kasutuses juurdunud sõnavara.

3.2. 17.–18. sajandi sõnavaraallikate semantiline iseloomustus

3.2.1. Allikate iseloomustus üldiste semantiliste gruppide alusel

Kui iseloomustada vastava perioodi sõnavaraallikaid semantilises kirjes sisalduva esimese mõõtme ehk jaotuse alusel kategooriamõistete, omaduste, tegevusprotsesside, tegevuse üksikjuhtude, tegevuse tulemuste, seisundite, kollektiivmõistete, nähtuste ning tegevusobjektide nimetusteks, torkab silma kategooriamõistete (17. sajandist on vastavaid näiteid 61 ning 18. sajandist 82), samuti omaduse- (17. sajandist 44, 18. sajandist 68 näidet) ja seisundinimetuste (17. sajandist 44, 18. sajandist 74) suurem osatähtsus teiste semantiliste rühmadega võrreldes. Väiksem on tegevusprotsesse tähistavate abstrakttuletiste osakaal (17. sajandist 34, 18. sajandist 48 näidet). Suhteliselt väike on ka nähtusenimetuste (17. sajandil kokku 6, 18. sajandil 12) ning kollektiivmõitete tähtsus (17. sajandil 4, 18. sajandil 3), ent need piirkonnad kuuluvadki nähtavasti abstraktse leksika äärealale, mis on võrreldes muude rühmadega kogu andmebaasis vähe esindatud. Siiski võib täheldada, et võrreldes 19.–20. sajandi sõnastikega on siinvaadeldava perioodi allikates nähtusenimedel mõnevõrra suurem osakaal. Eelnevast järeldub, et antud perioodi *us*-liiteline abstraktne sõnavara oli sisult staatilisem (eeldades, et dünaamilisus pärineb peamiselt tegevusprotsesse märkivate tuletustüvede semantikast), seega kindlasti ka mõistelisem ja kõrgema abstraktsusastmega kui 19.–20. sajandi allikate leksika. (Vt ka lisa 5).

Semantilise iseloomustuse teise, mõõtme alusel lähenedes võib öelda, et 17.–18. sajandi allikates sisalduv sõnavara kuulus kõige sagedamini moraalivaldkonda (vastavaid näiteid 17. sajandist 64, 18. sajandist 104), sellele järgnes intellektuaalse sfääriga seotud leksika (näiteid 17. sajandist 39, 18. sajandist 50). Selle perioodi sõnastike *us*-abstraktumite põhierinevus 19.–20. sajandi leksikonide vastavatest sõnakogumitest ongi füüsilise ja moraalse valdkonnaga seotud sõnavara proport-

sioonides – kui 17. ja 18. sajandil on ülekaalukalt suurim osatähtsus moraali-sõnavaral, siis 19.–20. sajandil tõuseb märgatavalt füüsilise valdkonnaga seotud leksika osakaal, mis viitab sõnavara “igapäevastumisele” ning kõrge abstraktsus-astmega mõistenimetuste suhtelise osakaalu vähenemisele. Huvitav on veel asjaolu, et 17. sajandi sõnastikes oli üllatavalt suur osatähtsus sotsiaalse ehk ühiskondliku sfääri sõnavaral (vastavaid sõnu kokku 38) ning 18. sajandi allikates psüühilise valdkonna leksikal (kokku 40 esinemisjuhtu). (Vt ka lisa 6).

3.2.2. *Allikate iseloomustus üksikute sagedasemate semantiliste rühmade alusel*

Järgnevalt antakse ülevaade 17.–18. sajandi olulisemates sõnavaraallikates leidunud abstraktsete *us*-liiteliste nimisõnade jaotumisest semantilistesse rühmadesse, kusjuures lähtutakse vastavas allikas sisaldunud kõikidest *us*-abstraktumitest. Vaatluse alla tulevad H. Stahli ja H. Gösekeni saksa-eesti sõnaraamatutes, J. Hornungi grammatikas, A. Thor Helle ning A. W. Hupeli eesti-saksa sõnaraamatuis leiduvad abstrakttuletised.

Nimetatud allikates sisalduvate abstraktumite hulga semantiline koostis osutus üllatavalt homogeenseks. Kuues sõnaraamatus-grammatikas esineb sageduselt esimese kümne semantilise rühma piires vaid viis erinevust. Seega võib välja tuua 15 kitsamat semantilist gruppi, mis katavad kõikide nimetatud allikate 10 kõige sagedamini esinenud sisulist rühma. Kõikides nimetatud allikates on suurima arvu näidetega esindatud ning kahtlemata abstraktse sõnavara tsentrisse kuuluv moraalsete omaduste semantiline rühm, kuhu on paigutatud sellised sõnad nagu *ahnus* 'Geiz', *argkus* 'Blödigkeit', *kaddedus* 'Neid, Missgunst', *laisckus* 'Faulheit', *ussinus* 'Fleiss', *rochkus* 'Freigebigkeit' Stahli sõnaraamatust; *kassinus* 'Keuschheit, Mässigkeit', *kavvalus* 'Falschheit, Teuscherei', *kurjus* 'Bosheit' Gösekenilt; *hölus* 'ein Argheit' Hornungi grammatikast; *ülbus* 'die Frechheit', *valskus* 'die Falschheit', *liigjulgus* 'Verwegenheit', *valjus* 'Strenge, Schärfe' Thor Helle sõnaraamatust. A. W. Hupeli sõnaraamatu esimesest trükist võiks näiteks tuua sõnad *herritusus* 'Leichtfertigkeit,

sõnaraamatu esimesest trükist võiks näiteks tuua sõnad *herritsus* 'Leichtfertigkeit, Bosheit, Schelmerei', *holetus* 'Unachtsamkeit', *kangekaelus* 'Halsstarrigkeit'; sama sõnaraamatu teisest trükist *roppus* 'Garstigkeit, Unflätigkeit, Grobheit, Unhöflichkeit', *öälus* 'Gottlosigkeit, Argheit' ja *au ahnus* 'Ehrgeiz'.

Teisel kohal paiknevad sagedusastmikus moraali- ja eetikakategooria mõisteid väljendavad sõnad, mis on samuti kõrge abstraktsusastmega ning kuuluvad abstraktse sõnavara kesksesse piirkonda. Näidetena olgu toodud: Stahlilt *süddame tunnistus* 'Gewissen', *kiusatus* 'Anfechtung', *kurjus* 'Bösheit'; Gösekenilt *üllekohhus* 'Unrecht, Unbilligkeit', *hüwelickus* 'Gütigkeit', *waggadus*, *waggus* 'Fromheit, Vollkommenheit, Unschuld'; Hornungilt *karristus* 'die Zucht'; Thor Hellelt *kölbduus* 'die Tüchtigkeit', *armastus* 'die Liebe', *tru-us* 'die Treue'; Hupeli I trükist *jummala kartus* 'Gottesfurcht', *hallastus*, *hallestus* 'Barmherzigkeit, Erbarmung'; Hupeli II trükist *körgus*, *körkus* 'Stolz', *emma kohhus* 'Mutterpflicht'.

Kolmanda, sageduselt eelnevaga peaaegu võrdse semantilise rühma moodustavad moraalise tegevuse üksikjuhtu tähistavad sõnad, mida iseloomustagu järgmised näited: Stahlilt *hexitus* 'Missethat, Irrung; Fall, Irrthum', *kihtus* 'Lob', *nuchtlus* 'Straf'; Gösekenilt *pettus* 'Heuchelei, Nachtheil, List, Ränck, Teuscherei', *teotus* 'Verachtung', *kahhetzus* 'Leid'; Thor Hellelt *koerus* 'das Schelmstück, Bosheit', *wahhingus* 'ein böser widriger Zufall'; Hupeli I trükist *surustus* 'Stolz, Prahlerei, Gedränge', *urjatus*, *urjotus* 'das Schüchtern'; Hupeli II trükist *allandus* 'Demuth'. Nagu eelnevast näha, on kolm 17.-18. sajandi sõnaraamatutes kõige sagedamini esinevat sisulist abstraktsõnade rühma seotud moraali valdkonnaga. Sellest võib järeldada, et nimetatud mõisteala tähistav sõnavara kuulub ka abstraktse leksika sisulisse keskmesse.

Järgnevalt olgu välja toodud veel mõningaid sagedamini esinenud abstraktsete sõnade semantilisi rühmi. Kõigepealt tuleb nimetada psüühilisi seisundeid tähistavaid sõnu, näiteks Stahlil *ahhastus* 'Angst', *kurbadus* 'Traurigkeit, Herzleid; Kummer, Sorge', *kartus* 'Furcht'; Gösekenil *hullus* 'Tobsucht, Unsinnigkeit', *jelletus* 'Schotterung' ('jälestus'), *südda kurbadus* 'Herzleid' ('südamevalu'); Hornungil *önsus* 'Seeligkeit'; Thor Hellel *melepahhandus* 'das Ärgernis im Gemüth', *tüddinus* 'der

Überdruss', *melehaigus* 'das Verdruss, Bekümmernis'; Hupeli I trükis *mardus* 'Herzleid, Kummer', mis esineb Hupeli sõnaraamatus esimest korda tähenduses 'südamevalu, vaev', olles nähtavasti tuletatud murdelisest adverbist *marda* 'kasinasti, väheselt'. Vastav derivaat on sarnases tähenduses 'õnnetus, tüli, riid' levinudki põhiliselt Lääne-Eesti ja saarte murretes, seega võib eeldada, et tegemist on rahvakeelse tuletisega. Kirjakeeles on vastav lekseem laiemalt levinud üleloomuliku, pahaendelise nähtuse nimetusena. Hupeli sõnaraamatu esimeses trükis leiduvad psüühiliste seisundite tähistustena veel sõnad *rabbatus* 'Bezauberung', *uindus* 'Schläfrigkeit'; Hupeli II trükis *kässitus* 'Bangigkeit' märgendiga "harvaesinev", mis on samuti mõneti problemaatiline sõna, kuna tuleb esile ainult selles allikas ning tähendusliku motivatsiooni kohta on raske midagi öelda, sest võimalikku tuletustüve pole õnnestunud välja selgitada. Põhimõtteliselt on selle sõna seletamiseks kaks võimalust: 1) tegemist võib olla trükiveaga, mis on siiski vähetõenäoline, sest lõunaeestilise sõnana tuuakse välja ka *kärsitus* 'Unruhe', millest võinuks viga lähtuda; 2) käsitus võib olla tähenduse ülekande teel saadud otse- ses tähenduses sõnast *käsitu* e *käteta*, sks 'handlos'. Haruldaste sõnade hulgas võib veel nimetada psüühilist seisundit tähistavat sõna *virvetus* 'leiser Schlaf, darin man alles hört'.

Märkimist väärrib ka ruumi- ja mõõdukategooria mõistete sagedane esinemus, näidetena olgu toodud Stahlilt *pitkus* 'Lenge', *suhrus* 'Grösse'; Gösekenilt *lajjus*, *lajjedus* 'die Breite', *kõrgkus*, *kõrgkedus* 'die Höhe', *süggadus*, *süwwadus* 'Tiefe'; Hornungilt *raskus* 'die Schwere'; Thor Hellelt *surus* 'die Grösse', *maddalus* 'die Niedrigkeit'; Hupeli I trükist *kaugus* 'die Weite', *laotus* 'Ausstreckung'; Hupeli II trükist *taewa kinnitus* 'Firmament; Feste des Himmels'.

Suhteliselt sagedasti kohtame 17.–18. sajandi sõnavaraallikates veel füüsilisi olekuid ja seisundeid nimetavaid sõnu, näiteks: Stahlil *nõddrus* 'Schwachheit', *sõggedus* 'Blindheit'; Gösekenil *kibbedus* 'Schmerz, Bitterkeit', *allastus* 'Blösse'; Thor Hellel *kurtus* 'die Taubheit', *nörkastus* 'Ohnmacht'; Hupeli I trükis *neitsus* 'Jungfer-

schaft', *rawwandus*, *rawwatus* 'plötzliche Krankheit'; Hupeli II trükis *rammotus* 'Schwachheit, Mattigkeit', *nörgustus*, *nörkastus* 'Ohnmacht'.

Deverbaalsete abstraktsubstantiivide hulgas on lisaks eespoolmainitud moraalse tegevuse üksikjuhtude tähistustele olulisel kohal ja seega arvatavasti abstraktse sõnavara keskmesse kuuluvaks rühmaks intellektuaalse tegevuse tulemust märkiv sõnavara. Näiteks Stahlil *mellestus* 'Gedächtnis', *towotus* 'Gelübde, Zusage', *lihckpajatus* 'Gleichnis'; Gösekenil *kostus* 'Antwort', *tunnistus* 'Zeugnis, Bekenntnis; geführter Beweis'; Thor Hellel *loetus* 'was gezählt ist', *kästus* 'der Befehl'; Hupeli I trükis *selletus* 'Erklärung', *kinnitus* 'Bestätigung'; Hupeli II trükis *seädus* 'Bund, Testament', *otsus* 'Bericht, Nachricht'.

Eelneva rühmaga on sisuliselt tihedalt seotud intellektuaalse tegevuse objektide nimetused, mida on sõnaraamatutes esitatud tõlkevastete alusel raske eristada tegevuse tulemust märkivatest sõnadest ning mis seetõttu on andmebaasis saanud sageli topeltmärgistuse, kuna vastav sõna võib sisuliselt tähistada nii intellektuaalse tegevuse tulemust kui objekti (millele vastav tegevus on suunatud või mille abil midagi tehakse). Näidetena olgu siinkohal esitatud Stahli sõnaraamatust *mellestus* 'Gedächtnis', *oppetus*, *oppedus* 'Lehre', *ütlus*, *jütlus* 'Predigt'; Gösekenilt *moistus* 'Rätzel'; Thor Hellelt *pea-öppetus* 'die Haupt-Lehre'; Hupeli sõnaraamatu I trükist *loetus* 'Gezählte', *wastus* 'Antwort', *kirja-tunnistus* 'ein biblischer Spruch'; Hupeli II trükist *öppetus* 'Lehre, Unterricht'.

Sagedasemate semantiliste rühmade hulgas tuleb nimetada veel intellektuaalse tegevuse üksikjuhte tähistavat sõnavara, mida ilmestagu järgnevad näited: Stahlil *keeldus* 'Verbot', *kostus* 'Antwort'; Gösekenilt *terwetus* 'Gruss', *pajatus* 'Spruch, Ausspruch, vergebliche Rede'; Thor Hellel *selletus* 'die Erklärung'; Hupeli I trükis *üllendus* 'Erhebung, Erhöhung', *üllés tunnistus* 'Bekenntnis, Beichte'; Hupeli II trükis *ettetähendus*, *ette tähhandus* 'Vorbedeutung, Vorbild'. Selgituseks olgu märgitud, et intellektuaalse valdkonnaga on seostatud ka kommunikatiivsete tegevustega seotud sõnad.

Ka moraalset tegevusprotsessi tähistav sõnavara leiab eesti kirjakeele varasemais sõnaraamatuis sagedast kajastamist, näiteks Gösekenil *patto parrandus* 'Bus', *puhhastus* 'Versöhnung', *leppitus* 'Versöhnung'; Thor Hellel *auustus* 'die Verherrlichung', *horus* 'die Hurerei', *sundmus* 'der Zwang'; Hupeli I trükis *väntus* 'Streit, Lerm'; Hupeli II trükis *tagga kiusatus* 'Verfolgung', *söitlus* 'das Schelten, Bedrohung'.

Kõigi nimetatud allikate lõikes võib täheldada ka füüsilist omadust tähistava sõnavara küllalt suurt osatähtsust. Näidetena olgu esitatud Stahli sõnaraamatust *kibbedus* 'Bitterkeit', *morrus* 'Bitterkeit'; Gösekenilt *köwwadus* 'Härte, Härtingkeit', *kuivadus* 'Trockenheit', *jemedus* 'Grobheit'; Thor Hellelt *ressedus* 'die Feuchtingkeit', *pallawus* 'die Hitze'; Hupeli I trükist *tuggewus* 'die Stärke', *paksus* 'die Dicke'; Hupeli II trükist *lahjus* 'Magerkeit'.

Seisunditähistustest esinevad lisaks eespoolnimetatud psüühilistele ja füüsilistele seisundinimetustele sagedamini veel sotsiaalsete seisundite tähistused, mille kohta olgu esitatud järgmised näited: Stahli sõnaraamatus *abbiellosaisus* 'Ehestand', *rickus* 'Reichthumb', *wabbadus* 'Freiheit', *waisus* 'Armuth'; Gösekenil, *pöhhitzus* 'Heiligkeit'; Hornungil *wörus* 'die Fremde'; Thor Hellel *wangus* 'die Gefangenschaft', *allidus* 'das Bezwingen'; Hupeli I trükis *preestreus* 'Priesterthum', *santus* 'Armut, Mangel, Bettelei'; Hupeli II trükis *allandus* 'Demuth', *orjus* 'Dienst, Frohnarbeit'. Ka moraalsete seisundite tähistused kuuluvad sagedamini esinenud abstraktumite hulka. Näited: Stahlil *kiusatus* 'Anfechtung', *söbbrus* 'Freundschaft'; Gösekenil *wainlus* 'Feindschaft', *rojadus* 'Unkeuschheit'; Thor Hellel *rojastus*, *rojus* 'Unreinigkeit'; Hupeli I trükis *kiusatus* 'Anfechtung, Versuchung', *önnistus* 'Wohlfahrt, Seligkeit, Glückseligkeit'; Hupeli II trükis *kimpatus* 'Verwickelung in eine böse Sache'.

Lõpetuseks olgu nimetatud veel üldiste seisundinimetuste rühm, kuhu kuuluvaid sõnu oli raske üheselt seostada psüühilise, intellektuaalse, füüsilise, sotsiaalse või moraalise seisundiga. Näited: Stahlil *kannatus* 'Gedult', *önnetus* 'Übel, Unglück, Unfall', *willitzus* 'Elend, Übel, Unglück, Unfall, Unseligkeit'; Gösekenil *puodus* 'Man-

gel', *haigkedus* 'Ungesundheit', *haigkus* 'Krankheit'; Thor Hellel *ikkaldus* 'das Unglück', *kitsikus* 'die Angst, Enge'; Hupeli I trükis *raskus* 'die Schwere'; Hupeli II trükis *nuhtlus* 'Krankheit'.

Eelnevat kokku võttes võib täheldada, et 17.–18. sajandi eesti kirjakeele sõnavaraallikad sisaldavad väga mitmesuguseid, erineva abstraktsusastmega *us-tuletisi*. Üllatav oli kõikide sõnaraamatute sarnasus kolme esimese semantilise rühma osas, millest ilmnes, et põhiosa neis allikais fikseeritud abstraktsetest *us-tuletistest* kuulus moraalsete omaduste, moraalse tegevuse üksikjuhtude või moraali- ja eetikakategooria mõistete hulka. Ühelt poolt viitab see tihedale seosele abstraktsuse ja moraalivaldkondade vahel, ehk sellele, et mitmesuguseid moraalsete tegevusi, omadusi ja seisundeid tähistavad sõnad on suure tõenäosusega sisult abstraktsed. Teisalt näitab sedalaadi sõnavara arvukus kindlasti ka 17.–18. sajandi sõnaraamatutele omast tendentsi religiooni- ja sellega vahetult seotud moraali-sõnavara väljatoomisele ja tuntukstegemisele. Ei saa unustada, et 17.–18. sajandi sõnaraamatud olid eeskätt praktilise suunitlusega ning mõeldud Eestimaal tegutsevate saksa pastorite töö hõlbustamiseks. Kolmandaks tuleb märkida sedagi, et kahtlemata kuulub moraalisisõnavara abstraktse leksikoni keskmesse, olles sellisena märksa kõrgema abstraktsusastmega kui juba 19. sajandi keskpaigast domineerima hakanud n-ö igapäevasemad, verbide baasil tuletatud abstraktnimisõnad.

Lisaks moraaliga seotud leksikale on olulise tähtsusega veel intellektuaalse tegevuse tulemuste ja objektidega seotud sõnad. Veel torkab silma sotsiaalsete tegevusprotsesside ning seisundite nimetamiseks mõeldud tuletiste rohkus, n-ö "tavalisemast", igapäevasemast sõnavarast leiavad mainitud sõnaraamatutes sagedamini äramärkimist füüsilisi omadusi ja seisundeid nimetavad sõnad. Semantiliste rühmade jaotumise kohta allikate lõikes vt lisast 2.

3.2.3. *Semantiline analüüs lisandunud us-tuletiste seisukohalt*

Järgmise aspektina oleks huvitav jälgida, missugune on sõnade jagunemine semantilistesse rühmadesse, kui käsitleda vaid vastava perioodi allikates absoluutselt

esimest korda esinenud sõnavara ja jätta kõrvale leksika, mis on varem vähemalt ühes allikas esile tulnud. Nimetatud vaatenurk võimaldab teha järeldusi selle kohta, missuguse sisuga abstraktsõnavara teatud ajal põhiliselt juurde tuli.

Ka selles analüüsivaldkonnas kujunes pilt suhteliselt ühtlaseks. 17. sajandil lisandunud sõnavara osas sai kõige enam täiendust kategooriamõistete rühm, mõnevõrra vähem tuli uut sõnavara juurde seisundinimetuste ja omadusenimede rühmadesse. Semantilise iseloomustuse teise mõõtme alusel lähenedes oli ülekaalukalt suurim osatähtsus moraalisfääri leksikal. Mõnevõrra vähem lisandus intellektuaalse ja sotsiaalse sfääriga seonduvat sõnavara.

18. sajandit iseloomustades tuleb öelda, et kõige enam lisandus sel perioodil erinevalt 17. sajandist tegevuse üksikjuhtude ja seisundite nimetusi, pisut vähem kategooriamõisteid ja omadusenimesid. (Vt lisa 7). Semantilise iseloomustuse teise mõõtme osas paistab taas silma moraalisfääri suur ülekaal. Huvitav on asjaolu, et erinevalt 17. sajandist on märgatavalt tõusnud füüsilise ning psüühilise valdkonna leksika osatähtsus, kusjuures eelmisel sajandil rohkesti täiendust saanud intellektuaalse ja sotsiaalse sfääriga seotud sõnavaragrupid on 18. sajandi allikate koondülevaates tagaplaanil. (Vt lisa 8).

Põhiliseks semantiliseks üksikrühmaks, kuhu 17.–18. sajandi allikate kokkuvõttes abstraktseid *us*-tuletisi lisandus, olid moraalsete omaduste tähistused. Teise olulise grupina võib märkida moraalse tegevuse üksikjuhtude nimetusi ning nii sotsiaalsete, psüühiliste kui ka füüsiliste seisundite nimetusi. Kategooriamõistetest on suuremal hulgal sõnu lisandunud ruumi- ja mõõdukategooria, moraali- ja eetikakategooria ning hinnangukategooria mõistete hulka. Tegevustega seotud tähendusrühmadest on olulisel hulgal täiendust saanud intellektuaalse tegevuse objektide nimetused (silmatorkavalt suur osatähtsus on neil Stahli sõnaraamatus), moraalsete ja sotsiaalsete tegevusprotsesside tähistused (olulised Gösekeni sõnaraamatus). Thor Helle sõnaraamatus on märkimisväärset hulgal leksikat lisandunud psüühiliste ja füüsiliste seisunditähistuste hulka. Hupeli sõnaraamatu I trükk sisaldab lisaks eespool mainitud kahele kõige olulisemale semantilisele rühmale (moraalsete omaduste ja

moraalse tegevuse üksikjuhtude nimetused) täiendusi veel füüsiliste ja sotsiaalsete seisundite ja moraalse tegevuse tulemuste rühmas; sama sõnaraamatu teine trükk tõstab lisaks eespoolnimetatutele esile füüsilise tegevuse üksikjuhtusid ning hinnangu- ja moraalikategooria mõistenimetusi. Lisandunud sõnavara semantiliste rühmade suuruse kohta vt lisa 3.

Eelnevat kokku võttes ja nimetatud kuut allikat lisandunud sõnavara mõttes lühidalt iseloomustades peab ütlema, et ülekaalukalt suurim osatähtsus on moraalivaldkonnaga seotud sõnavaral; lisandunud sõnade olulisemate semantiliste rühmade hulgas leidub kõikides allikates ühtlaselt kõige enam moraalseid omadusi kajastavat sõnavara, sageduselt teisel kohal, kuid mitte enam nii arvukate lisandumisnäidetega on esindatud moraalse tegevuse üksikjuhtude tähistused. Kuue sagedasema tähendusgrupi hulka kuuluvad kõikides allikates ka moraalikategooria mõistete nimetused. Sotsiaalse valdkonnaga seotud sõnavarast torkas silma sagedane lisandumine sotsiaalsete seisundite nimetuste klassi ning füüsilise tegevusega seotud sõnavarast füüsiliste seisundite, omaduste ja füüsilise tegevuse üksikjuhtude tähistuste küllalt suur osakaal lisandunud sõnavara hulgas.

3.3. 17.–18. sajandi sõnavaraallikate tuletusmorfoloogiline käsitlus

3.3.1. Tuletusmorfoloogiline koondülevaade

Kui iseloomustada vastava ajastu sõnaraamatuid ja Hornungi grammatikat tuletustüve sõnaliigi seisukohalt, paistab silma verbi mõnevõrra suurem osatähtsus teiste sõnaliikidega võrreldes (siinkohal tuleb ära märkida, et verbe on eesti keeles üldse rohkem kui muude sõnaliikide esindajaid, seega pakub juba potentsiaalsete tuletustüvede rohkus suuremaid deriveerimisvõimalusi), ehkki näiteks Stahli sõnaraamatus on verb ja adjektiiv tuletusalusena peaaegu võrdselt esindatud (verbi kohta vaid üks näide rohkem). Gösekenil esineb verbi baasil tuletatud *us-*substantiive 93, adjektiivi alusel tuletatud nimisõnu 72. Hornungi grammatikas

seevastu kaldub ülekaal adjektiivse tuletusaluse poolele, kusjuures adjektiivide ja verbide suhe on vastavalt 23:10. Thor Helle sõnaraamatus on taas rohkem verbide alusel tuletatud *us*-liitelisi abstraktsubstantiive, absoluutarvudes kajastatuna oleks verbide ülekaal adjektiivse tuletusalusega võrreldes 99:77. Ka Hupeli sõnaraamatu mõlemas trükis prevaleerivad tuletusbaasina tegusõnad, verbi alusel tuletatud abstraktumeid I trükis 128, adjektiivi alusel tuletatud vastavalt 91 abstraktnimisõna. Sama sõnaraamatu II trükis leidub 158 verbi ja 106 adjektiivi alusel tuletatud abstraktset substantiivi.

Verbid ja adjektiivid ongi abstraktsete *us*-liiteliste nimisõnade moodustamisel põhiliseks tuletusaluseks. Näiteid leidub ka teistesse sõnaliikidesse kuuluvate tuletustüvede kohta. Sageduselt järgneb verbile ja adjektiivile substantiivne tuletusalus. Stahli sõnaraamatus leidub selle kohta 7 näidet (näit. *pörgkus* 'Helle', tõenäoliselt ka *vargkus* 'Diebstal', *söbbrus* 'Freundschaft'), Gösekenil 8 (näit. *allus* 'Grund, Fundament', kui oletada, et tuletise aluseks on nimisõna *ala*, ehkki siin võib kõne alla tulla ka adverbi *all* alusel tuletamise võimalus); *wainlus* 'Feindschaft'. Hornungilt leiame kaks vastavat näidet (*pörgkus*, *söbrus*), Thor Hellel 12 (näit. *wangus* 'Gefangenschaft', *wiggadus* 'der Schaden, Gebrechen', *koerus* 'das Schelmstück', ehkki selle sõna puhul võib otsese tuletusalusena näha ka ülekanalist tähendus sõnast *koer*, mida võiks sellest lähtuvalt käsitleda omadussõnana. Siit ilmneb selgesti, et alati pole leksikonisõnade liigi määramine üheselt võimalik). Hupeli sõnaraamatu I trükis leidub 25 näidet substantiivi alusel tuletatud *us*-liitelise abstraktumi kohta (näit. *käikus* 'das Gehen', *ossadus* 'Gemeinschaft', *preestreis* 'Priesterthum') ning II trükis 24 näidet (näit. *orjus* 'Dienst', *neitsus* 'Jungferschaft', *otsus* 'Anfang').

Haruldasem on numeraali alusel tuletatud abstraktne nimisõna. Stahlil ja Gösekenil leidub selle kohta üks näide, mõlemal sõna *kolmandus* tähenduses 'kolmas põld kolmeväljasüsteemis'. Selle mõiste lülitamist abstraktse leksika hulka tuleks siinkohal pisut kommenteerida, kuna lekseemi referendiks on konkreetne objekt – põld. Samas viitab aga sellise sõna olemasolu keeles arvuabstraktsiooni tulemusele, kuna

kolmandus ei erine sisuliselt mõistest *kolmandik*. Samas olgu lisatud, et arvuabstraktsiooni on peetud üheks kõrgeimaks abstraherimise liigiks (Mikkola 1964: 35; Hempel 1956/57: 152). Hornungilt, Thor Hellelt ja Hupeli sõnaraamatutest numeraali alusel tuletatud *us*-liiteliste abstraktsubstantiivide kohta näiteid ei leidunud.

Ka adverb on abstraktsubstantiivide tuletamisel harvaesinev sõnaliik, Gösekeni sõnaraamatust leidub selle kohta üks näide – *allastus* 'Blösse', Thor Hellel on kolm vastavat tuletist (näit. *täius* 'die Fülle', *kitsikus* 'die Angst, Enge'), Hupeli I trükis kaks (*allastus*, *kitsikus*) ning II trükis viis näidet (näit. *paljus* 'Menge, Vielheit'). Stahli sõnaraamatus ja Hornungi grammatikas vastavad näited puuduvad.

Eraldi võiks iseloomustada partitsiipide baasil tuletatud abstraktseid *us*-liitelisi substantiive (eelnenud käsitluses on need peamiselt süntaktilist funktsiooni arvestades jagatud järgmiselt: oleviku partitsiibid ehk *v*-kesksõnad on loetud adjektiivideks ning mineviku partitsiibid ehk *nud*-kesksõnad, samuti ka mineviku passiivi partitsiibid ehk *tud*-kesksõnad verbideks). *tud*-kesksõna alusel tuletatud sõnu on Stahli ja Gösekeni sõnaraamatutes kaks (*sehtus* 'Ordnung', *tappetus* 'Todschlag'), Thor Hellel üks (*loetus* 'was gezählt ist'), Hupeli I trükis kaks (*loetus* 'das Gezählte', *rabbatus* 'Bezauberung') ning II trükis neli (eelmise trüki puhul nimetatutele lisaks *kallatus* 'Aufhellung' ja *tagga kiusatus* 'Verfolgung'). Muude partitsiipide baasil tuletatud abstraktsubstantiivide kohta 17.–18. sajandi sõnaraamatutest näiteid ei ole.

3.3.2. Ülevaade erinevatest liitekujudest lähtudes

Liitevariantidest, mida vastava sõnarühma tuletamisel kasutatakse, prevaleerib *-us*, vastavaid näiteid Stahli 88, Gösekenil 155, Hornungil 34, Thor Hellel 163, Hupeli I trükis 215, Hupeli II trükis 260. Stahli sõnaraamatus on esinemissageduselt järgmine *tus*-liitevariant (7 näidet). Thor Hellel ja Hupeli sõnaraamatu mõlemas trükis on sageduselt teisel kohal *-dus*, Hellel vastavaid sõnu 19, Hupeli I trükis 20 ja II trükis 23. Suhteliselt vähe näiteid leidub *ndus*-liite kohta (Gösekenil vaid *uhhendus* 'Neuligkeit', mis ei tulene nähtavasti verbidest *uuenema* või *uuendama*,

vaid omadussõnalisest tuletustüvest *uus*. Thor Hellel leidub kaks vastavat näidet – *rawwandus* ‘da man eilig befällt’ ning *warrandus* ‘Schatz, Vermögen, Vorrat’; Hupeli I trükis kaks – *rawwandus*, *warrandus*; II trükis neli, eelnimetatutele lisaks ka *wa-undus* ‘Niedersinkung’). Ka *mus*-liide, milles sisaldub nähtavasti *ma*-infinitiivi vormiosis, ei leia varasemate sõnaraamatute materjali põhjal otsustades laialdast rakendust, vastavaid näiteid leiame Gösekenilt ühe *woimus* ‘Sieg’, Thor Hellelt kaks (*woimus*, *sundmus* ‘Zwang’), Hupeli I trükist ühe (*sundmus*), ning II trükist kaks (lisaks *sundmusele* veel *tüddimus* ‘Ekel, Überdruss’). (Vt ka tuletusmallide tabelit lisas 11).

3.4. Vähetuntud ja haruldasi sõnu

Esimese lähenemisnurga haruldaste sõnade väljaselgitamiseks võib anda uurimine, missugused sõnad on antud perioodist käsitletud kuues sõnavaraallikas esinenud vaid ühe korra, st et neid pole andmebaasis fikseeritud ei enne ega pärast teatud sõnastikus esinemist. Sellised on Stahlilt sõnad *abbiello saius* ‘Ehestand’ (‘abielulisus’), *tarckus* ‘Wissenschaft’ (‘teadus’), *kimmedus* ‘Geilheit’ (‘kiimalisus’). Gösekeni sõnaraamat sisaldab suhteliselt palju ainukordseid sõnu, mis võib viidata kõigepealt autori suure süvenemisega läbi viidud materjalikogumistöole, teisalt aga ehk mõningasele omapoolsele sõnaloomingupüüdele saksakeelsetele sõnadele eesti vastete saamiseks. Sellised üks kord esinevad sõnad on: *haggeldus* ‘Widerwille’ (‘vastumeelsus’), *südda kurbadus* ‘Herzleid’ (‘südamevalu’), *kinnitus* ‘Bestendigkeit’ (‘kindlus’), *hoimus* ‘Verwandtnis’ (‘hõim, sugu’), *halledus* ‘Barmherzigkeit’ (‘halastus, kaastundlikkus’), *kochto moistus* ‘Abschied’ (‘kohtuotsus’), *moistus* ‘Guttachten’ (‘vaba otsustus’), *ello-parrandus* ‘Bekehrung’ (‘patust pöördumine’), *patto parrandus* ‘Bus’, *södda-pettus* ‘Kriegsranck’ (‘sõjakavalus’). Eespooltoodud sõnaloendist selgub, et Gösekeni sõnaraamatu põhjal otsustades on saksa sõnadele eestikeelsete vastete andmisel ära kasutatud murdesõnu, sest *hagelema*-verb on mõnedes lääne- ja lõunaeesti murretes tuntud ‘riidlema, sõnelema’ tähenduses, abstraktnimisõna on antud juhul saadud *dus*-liitevariandi lisamisel. Nagu näha, kuulub enamik Gösekeni sõnaraamatust leitud haruldase sõnavara näidetest liitsõnade hulka. Neid on aga

varasemas kirjakeeles väga sageli loodud täpselt saksa keele eeskujusõnast lähtudes e otseste tõlkelaenudena, ilmekaks näiteks on *südda kurbadus* – Herzleid ja *södda pettus* – Kriegsranck. Kolmas ainukordsete sõnade grupp viitab sõnatähenduste nihkumisele aja jooksul, näit. *kinntus* või *halledus* 'halastuse' mõttes. Sõna *hoimus* 'hõim' puhul näib tegemist olevat n-ö topeltnotiveeritud lekseemiga, mille puhul liide ei muuda ega modifitseeri tuletustüve tähendust.

J. Hornungi grammatikas ning A. Thor Helle sõnaraamatus ühtki ainukordset usliitelist abstrakttuletist ei leidunud. Esimesena nimetatud autori puhul võib põhjuseks olla see, et grammatikanäidetena esitatakse enamasti kirjakeeles püsivaid ja tuntud sõnu. Thor Helle sõnaraamat aga sisaldab vaid sõnade n-ö põhitähendused, mis on sellistena teisteski allikates kordamist leidnud ning selle põhjal otsustades ka kirjakeeles laiemalt tuntud.

A. W. Hupeli sõnaraamatu I trükk ei sisalda haruldasi sõnu, mida antud kontekstis võiks ehk nimetada ka juhutuletisteks. Teine, autori poolt täiendatud trükk sisaldab aga nii mõnegi vastava näite: *kässitus* 'Bangigkeit' ('murelikkus, hirm'), *laste õigus* 'Kinderrecht', *alvus* 'Verachtung' ('halvustus'), *tagga kiusatus* 'Verfolgung' ('tagakiusamine'), *taewa kinntus* 'Firmament, Feste des Himmels' ('taevalaotus'), *vabbandus* 'Befreiung' ('vabastus'). Eeltoodud liitsõnad näivad olevat loodud taas saksa analoogiate alusel; *alvus* tegevuse tähenduses on ilmselt moodustatud omadussõnast motiveeritud analoogia mõjul. *vabbandus* pole Hupelil esitatud tähenduses *ndus*-liitelisena kasutusele tulnud. Sõna *kässitus* kohta on raske midagi öelda, kuna ükski vaadeldud sõnastik ei fikseeri antud tuletist ega selle võimalikku alussõna Hupelil esitatud tähenduses. On teada, et Hupel täiendas oma sõnaraamatu teise trüki materjali ka rahvasuust andmeid kogudes – nii polegi imekspandav mõne vähetuntud sõna sattumine sellesse leksikoni.

4. 19.–20. SAJANDI SÕNAVARAALLIKATES SISALDUVATE US- ABSTRAKTNIMISÕNADE ISELOOMUSTUS

4.1. 19.–20. sajandi allikate üldiseloomustus

Käesolevas alajaotuses iseloomustatakse andmebaasis sisalduvat 19.–20. sajandist pärinevate sõnavaraallikate materjali kõigepealt igas sõnastikus sisaldunud ainukordsete *us*-abstraktumite seisukohalt, mis avab mõnevõrra ka allikate spetsiifikat ning seejärel sagedasemate semantiliste rühmade ja vastavatesse sõnastikesse lisandunud sõnavara sisuliste gruppide alusel. Kuna antud töö põhiülesandeks on peamiste arengusuundade väljatoomine, leiavad käesolevas peatükis kajastamist vaid kõige sagedamini esinenud näidete rühmad.

Vaatluse alla tulevad 19. sajandist pärinevad O. W. Masingu "Marahwa Näddala-Lehhe" ning Fr. R. Kreutzwaldi "Kalevipoja" sõnastikud; A. Grenzsteini "Eesti sõnaraamat", K. A. Hermanni eesti-vene ja F. J. Wiedemanni eesti-saksa sõnaraamat. 20. sajandi algusest leiavad käsitlemist J. Jurkatami vene-eesti ning L. Kettuneni eesti-soome sõnaraamatu, 1918. a. ilmunud õigekirjutussõnaraamatu ning J. Aaviku kahe uute sõnade sõnastiku *us*-liitelised abstrakttuletised.

Kuna käesoleva perioodi sõnastikud on mahult ja sihiseadelt võrdlemisi erinevad, oleks edasise analüüsi parema mõistmise huvides kohane neid siinkohal mõnevõrra iseloomustada. Nagu juba öeldud, on Masingu ja Kreutzwaldi leksikakogumid siinsesse andmebaasi lülitatud vahendatud kujul, st V. Kingisepa ja J. Peebo poolt koondatult, läbitöötatult ning tähendustega varustatult. Mainida tuleb veel seda, et mõlemal juhul pole tegemist autori kogu loomingu sõnavarakoondiga, vaid piirduakse ühe väljaande materjalidega. Seega ei paku selline sõnavaraloend objektiivset pilti nimetatud autorite sõnavarakasutuse kohta üldises plaanis – selles osas vajaks mõlema nimetatud kultuuritegelase-sõnavararikastaja panus eesti kirjakeelde uue leksika juurutamisel veel põhjalikumat uurimist. Kuna käsitletud on aga mõlema

autori loomingus olulise tähtsusega töid, siis teatud võrdlusvõimalusi vastavad sõnavaraandmed siiski annavad.

Kuna Kreutzwaldi "Kalevipoja" sõnakogu spetsiifikal on käesolevas töös juba peatunud, võiks siinkohal lühidalt iseloomustada selle tuntud kultuuritegelase sõnavararikastustegevust, mis keskendus oskus- ja kirjanduskeeale. Kuna antud juhul pakuvad huvi vaid *us*-liitelised nimisõnad, olgu siinkohal nimetatud mõned Kreutzwaldi tuletised, millest enamik pole küll hiljem kasutusele tulnud, näiteks *tungistus* 'taotlus, püüdlus', *sissevautus* 'mulje, Eindruck', *elandus* 'elukogemus', *sissetullus* 'sissetulek', *väljavõttus* 'väljavõte' jt. (Kask 1970: 227–228). Tegelik vajadus tingis selle, et Kreutzwald nagu paljud tema eelkäijadki oli kirjakeele sõnavaralise piiratud tõttu sunnitud olemasolevate sõnade eeskujul ning tuntud liidete varal uusi sõnu tuletama. Nii on sündinud ka Kreutzwaldi loodud ning kirjakeeles püsima jäänud abstraktsed mõistesõnad *voorus*, *rahvaus* (see sõna esineb küll tänapäeva kirjakeeles seaduspärasel, st konsonandile liitunud kujul *rahvus* – tüvevokaal on liite ees kadunud) ja *omadus* (vrd saksa *Eigenschaft*) (Kask 1970: 220–221).

A. Grenzsteini 1884.a. ilmunud "Eesti sõnaraamat" on ennekõike propageeriv, autori arvates eesti kirjakeele jaoks vajalikke sõnu tutvustav. Ometi pole enamik sõnu selles teoses Grenzsteini enese loodud, vaid viimane esitas rahvale laiemaks tutvumiseks mitmeid K. A. Hermann, Fr. R. Kreutzwaldi, C. R. Jakobsoni ja J. Kurriku sõnu (Park 1956: 94). Grenzsteini enda loodud *us*-abstraktumiteks on arvatud *alaealus* 'Minderjährigkeit', *algupärasus* 'Originalität', *armsus* 'Lieblichkeit', *arvustus* 'Kritik', *avarus* 'Weite, Hinlänglichkeit, Reichlichkeit', *eestistus* 'Verehstnischung', *elutus* 'Lebloses', *erandseadus* 'Ausnahmegesetz', *hingustus* 'Beseelung', *hoiatus* 'Warnung', *jumalus* 'Göttlichkeit, Gottheit', *järeldus* 'Folgerung', *kahlustus* 'Verdächtigung, Verdacht', *kodakondsus* 'Hausgenossenschaft', *kuulsus* 'Berühmtheit', *külgehakkavus* 'Ansteckbarkeit', *laevandus* 'Rhederei', *lahendus* 'Auflösung', *lahustus* 'Analyse', *majandus* 'Wirtschaft', *meelsus* 'Gesinnung', *nähtus* 'Erscheinung', *odavus* 'Billigkeit', *olemus* 'Wesen', *otsatus*

'Unendlichkeit', *pääliskaudsus* 'Oberflächlichkeit', *pääpööritus* 'Schwindel', *rahvamajandus* 'Volkswirtschaft', *ravitsus* 'Pflege', *seespidisus* 'Innerlichkeit', *sugulus* 'Verwandtschaft', *surevus* 'Sterblichkeit', *sõnaselgitus* 'Nominaldefinition', *sõnastus* 'Darstellung, vermittelt der Sprache', *tõdestus* 'Beweis', *tõisendus* 'Variante', *võistlus* 'Konkurrenz' jt. Kõnealune keelemees on soovitanud ka sõnu *etendus* 'see, mida laval ette tuuakse', *kuulutus*, *kirjandus* 'kogu kirjutatud vaimne vara', *käsitus*, *pahetus* 'pahetsemise tegu, teguviis', *elupõhjus* 'elupõhimõte, elueesmärk', *iseteadvus* 'Selbstgefühl, Selbstbewusstsein', *keskmus*, *meeldus* 'südame tunne', *rahvateadus* 'etnograafia', *teadumus*, *äärmus* (Park 1956).

K. A. Hermanni sõnaraamat on eestikeelse sõnavara osas haruldaselt rikkalik, seal tuleb hulgaliselt esile täiesti uusi või uudsetes tähendustes kasutatud *us*-liitelisi abstraktseid nimisõnu, seega paistab teosest selgesti läbi autori püüdlik sõnavararikastuslik tegevus. On teada, et Hermanni sõnavaratöö põhiprintsiipideks olid rahvakeelsusel põhinev analoogia ja grammatiline reeglipärasus, lisaks nendele veel lühidus- ja ilupõhimõte. Hermann moodustas tuletisi olemasolevate analoogiate põhjal, näiteks *sundima* → *sundmus* eeskujul *andmus*, *maitsmus*, *teadmus*, *tungmus*; *sundima* → *sundus* alusel *maitsus*, *andus*, *tungus*; *sündima* → *sünnitus* analoogial *kõnnitus*, *rännatus*, *tungitus* (Brambat 1974: 219–220). K. A. Hermann on tuntud ka muusikaterminoloogia arendajana, kusjuures paljud selle ala oskussõnad on loodud *us*-tuletistena, näiteks *lauleldus*, *iluhelidus*, *hääleldus*, *muudeldus* ning sisalduvad ka vaadeldavas leksikonis. Kunstiterminoloogia vallast tuleks mainida veel Hermanni tuletist *võidus*, mis oli loodud *teadus*-sõna eeskujul ja pidi asendama saksa päritoluga sõna *kunst*. Keeleteaduse oskussõnadest on Hermanni propageeritud tuletised *alus*, *ainsus*, *mitmus*, *käänatus* 'käändkond', *pööratus* 'pöördkond', *võrreldus* 'võrre'; filosoofiaterminoloogiast *kombe-õpetus*, *kombeteadus* 'eetika', *aadendus*, *aadendilisedus* 'idealism', *ei-midagi-dus* 'nihilism', *kaksik-kimbatus* 'dilemma', *mõttetarklus*, *tarklus* 's sofistika', *nimelasedus*, *nimestus* 'nominalism' jt (Brambat 1974). Ehkki Hermann oma uudissõnaloomingut rohkete tööde kaudu propageeris, olid tema terminid ometi visad üldisesse keeletarvitusse juurduma.

J. Jurkatami vene-eesti sõnaraamat lähtub vene keele sõnavarast ning toob sellele eestikeelseid vasteid. Sõnastik on huvitav selles mõttes, et sealt selguvad hästi 20. sajandi alguse eesti keele sõnavara puudused eeskätt abstraktse kultuurimõistestiku osas, kuna väga paljusid mõistesõnu on autor sunnitud eesti keeles edasi andma mitmesõnaliste selgitavate ühenditega. Käesoleva võõrkeelest lähtuva sõnastiku puhul torkab silma ka asjaolu, et üks eestikeelne sõna tähistab sageli mitmeid venekeelseid abstraktseid mõisteid, mis viitab samuti lünkadele eesti keele vastava valdkonna mõistetähistuste osas. Ka Jurkatami sõnaraamat toob eelnevatega võrreldes välja nimetamisväärsel hulgal uusi *us*-liitelisi abstrakttuletisi.

L. Kettuneni eesti-soome sõnaraamat 1917. aastast tutvustab mõnede *us*-abstraktumite osas soome keele tuletuslikke eeskujusid ning sisaldab eriti rikkalikult tõlkelaenulisi liitsõnu, mille põhisõnaks on *us*-tuletis. Tuletuseeskujude näitena võib tuua sõnad *alamsus* 'alamaisuus', *kandvus* 'kantavuus', *kuumendus* 'kuumenus', *madaldus* 'matallus', *sisaldus* 'sisällus'. Neid sõnu pole tõenäoliselt põhjust lugeda laenudeks, kuna vastavad tüved on eesti keeles ka varem olemas olnud. Arvatavate tõlkelaenuliste liitsõnade kohta olgu esitatud järgmised näited: *aastavahetus* 'vuodenvaihde', *ainevahetus* 'ainnenvaihto', *ebajärjekindlus* 'epäjohdonmukaisuus', *eluväärtus* 'elämänarvo', *hõimuarmastus* 'heimorakkaus', *iluväärtus* 'kauneusarvo', *koduigatsus* 'kotiikävä', *maitseküsimus* 'makukysymys', *rahvavalgustus* 'kansanvalistus', *surmaotsus* 'kuolemantuomio', *usuvabadus* 'uskonvapaus' jpt.

1918. aastal ilmunud õigekirjutussõnaraamat erineb eespoolnimetatud allikatest oma ükskeelsuse poolest. Kuna selles sõnastikus ei tooda enamiku lekseemide puhul välja nende tähendusi (selgitused on lisatud vaid autorite arvates uutele, tundmatutele sõnadele), osutus mõnede tuletiste täpse tähenduse väljaselgitamine raskeks sellest hoolimata, et sõnavara on püütud koondada omavahel sisuliselt seotud gruppidesse. Tekkinud küsimused leidsid lahenduse Wiedemanni sõnaraamatu ning A. Saareste mõistelise sõnaraamatu abil.

Johannes Aaviku kaht uute sõnade sõnastikku iseloomustab eeskätt nende eesmärk propageerida kirjakeele tarbeks uudset, autori maitsele vastuvõetavat sõnavara. Vastav leksika pärineb põhiosas "Noor-Eesti" rühmituse liikmete poolt 20. sajandi algul viljeldud sõnavarauuenduslikust ilukirjanduskeelest, saarte murdest, soome keelest ning Aaviku enese poolt kunstlikult loodud tüvisõnade hulgast. J. Aaviku sõnavaraalase tegevuse kaudu on just soome keel silmapaistvalt mõjustanud eesti kirjakeele sõnatuletust, muuhulgas ka *us*-liitelise abstraktse sõnavara juurde-soetamise vallas (vt Rätsep 1981: 295–296).

4.2. 19.–20. sajandi allikate iseloomustus ainukordsete *us*-abstraktumite alusel

Antud perioodi sõnavaraallikaid võiksid iseloomustada ka arvandmed, mis kajastavad kogu andmebaasi lõikes vaid ühes sõnastikus esimest ja viimast korda esineva e ainukordse *us*-liitelise abstraktse sõnavara hulka. Kui 17.–18. sajandi leksikonide puhul olid vastavad arvud tagasihoidlikud, siis 19.–20. sajand pakub siin sootuks erinevat pilti.

Järgnevalt toodud andmetest järeldusi tehes võib öelda, et *us*-liiteliste abstraktsete nimisõnade arengut arvestades oli 19. sajandi lõpp ja 20. sajandi algus meie kirja-keele ajaloos laialdase sõnavaraarenduse periood, mil mitmed keelemehed ja kultuuritegelased (Kreutzwald, Grenzstein, Hermann, Aavik jt) soetasid aktiivselt keelde uut sõnavara. Kui enamikus selle perioodi allikates kõigub ühekordsete *us*-tuletiste suhtarv 8 ja 11% vahel, siis 24%-ga moodustab erandi Kreutzwaldi "Kalevipoja" sõnakogu. Seda kõrvalekallet võib aga pidada seaduspäraseks eepose kui rahvaluulevormis, värsimõõtu järgiva ilukirjandusteose spetsiifikat arvestades.

Allikas	kokku <i>us-</i> liitelisi sõnu	nendest ainukord- seid	ainukord- sete %
Masingu "Marahwa Näddala-Lehhe" sõnastik	231	22	9,5
Kreutzwaldi "Kalevipoja" sõnastik	83	20	24
Grenzsteini sõnaraamat	163	18	11
Hermanni sõnaraamat	1315	117	8,9
Wiedemanni sõnaraamat	1585	179	11,3
Jurkatami vene-eesti sõnaraamat	966	112	11,6
Kettuneni sõnaraamat	1602	100	6,2
Aaviku sõnaraamatud	171	20	11,7
1918. a. õigekirjutussõnaraamat	1243	11	0,9

Tabel 1

Kindlasti ei saanudki üks osa teose ilmselt poeetilistel kaalutlustel loodud eripärasest sõnavarast osutada kirjakeele jaoks vajalikuks ega sobivaks. Samas tuleb märkida ka seda, et tõenäoliselt oluks vastav "tundmatuse" suhtarv "Kalevipoja" sõnavara puhul hoopis suurem, kui F. J. Wiedemann ei oleks olulist osa eepose sõnavarast oma eesti-saksa sõnaraamatusse sisse lülitanud (varustatud Wiedemanni sõnaraamatus märgendiga pt – poeetiline).

Wiedemanni sõnaraamatu ainukordne sõnavara on seletatav ilmselt töö aluseks olnud allikate suure mahu ja osaliselt nende vähese tuntuse, leviku ja kasutatavusega (k.a käsikirjalised materjalid).

Jurkatam oli oma vene-eesti sõnaraamatut koostades nähtavasti suurte mõisteliste raskuste ees, olles sunnitud vene keele hoopis kaugemalearenenud mõistesüsteemi edasiandmiseks leidma vasteid eesti kirjakeelest. Paiguti paistavad autori raskused selgesti silma, kuna venekeelsete abstraktsete mõistesõnade vasteteks esitatakse eesti keeles pikki ümberjutustavaid ühendeid. Nähtavasti ei saa välistada võimalust, et Jurkatam võis mõned *us*-tuletised ka ise kasutusele võtta.

Lauri Kettuneni sõnaraamatu ainukordse sõnavara hulka võiks põhjendada autori taotlusega tutvustada eesti keelde sobivaid soome keele mõiste- ja tuletuslaene. Selles osas tekkiski käesoleva töö autoril probleem soome tuletuslaenude eristamisega eesti keeles tekkinud või seal teoreetiliselt tekkida võinud tuletistest, kuna vastavad lekseemid langevad vormiliselt kokku, sest nii tüvi kui liide võivad olemas olla ka eesti keeles. Kuna siinse uurimuse raames pole tegeldud abstraktse leksika päritolu täpsema väljaselgitamisega ning lähtutakse vaid kirjalikes leksikonides fikseeritud sõnadest, on kõik L. Kettuneni eesti-soome sõnaraamatus sisalduvad *us*-liitelised abstrakttuletised andmebaasi sisse lülitatud (kaasa arvatud mõned sellisedki juhtumid, mis rangema lähenemise korral tulnuks laensõnadeks tunnistada, näiteks *joobumus* 'juopomus', *pahemus* 'pahemmuus', *rasitus* 'rasitus', *taandumus* 'taantumus, reaktsioni', *ülistus* 'ylistys').

1918.a. õigekirjutussõnaraamat ei sisalda eriti suurel hulgal ainukordset sõnavara, nagu oligi ootuspärane, ent fakt, et ühekordseid *us*-tuletisi seal siiski esineb, kõneleb sellest, et ka antud allika taustaks on olnud toimetajate-keelemeeste sõnavaraarendustegevus, mis nimetatud sõnakogumit vaadeldes näib olevat suunatud sobivate tuletustüvede ülevõtmisele rahvakeelest.

J. Aaviku 1919. ja 1921.a. ilmunud uute sõnade sõnastike ainukordsete *us*-abstraktumite suhtarv 11,7% oli isegi üllatavalt väike, viidates sellele, et Aavik on propageerinud varasemates sõnavaraallikates sisaldunud leksikat ning teiselt poolt sellelegi, et tema sõnastikes sisalduvad vastavad tuletised on hilisemates kirjakeele sõnaraamatutes äramärkimist leidnud.

4.3. 19.–20. sajandi sõnavaraallikate semantiline iseloomustus

Kui 17.–18. sajandi sõnavaraallikates leiduv leksika pakkus sagedamini esinevate semantiliste rühmade osas suhteliselt ühtlast, moraalivaldkonna sõnavarale keskendunud pilti, siis siin käsitletava perioodi sõnastikud on erinevad kõigepealt eesmärgiasetuse ja sellest lähtuvalt ka materjali semantilise iseloomustuse osas.

4.3.1. Allikate koondülevaade üldiste semantiliste gruppide alusel

Kui jälgida 19. ja 20. sajandi leksikonide koondülevaadet semantiliste rühmade lõikes, kusjuures analüüsil on elimineeritud üksikasjalikum jaotus ja arvestatud vaid n-ö semantilise iseloomustuse esimest mõõdet e jaotust kategooriamõisteteks, omadusenimedeks, tegevusprotsesside, tegevuse üksikjuhtude, tegevuse tulemuste, seisundite, nähtuste, kollektiivmõistete ja tegevusobjektide nimetusteks üldiselt, siis moodustavad 19. sajandil kõige suurema abstraktumite rühma tegevusprotsesside nimetused (514 näidet), järgnevad kategooriamõisted (502), tegevuse üksikjuhtude tähistused (492), seisundinimetused (367) ning omadusenimed (356). Väiksemate semantiliste rühmadena tulevad esile tegevuse tulemuste nimetused (172) ja tegevusobjektide tähistused (142). Kõige vähem leidub abstraktseid nähtusenimetusi (41) ning kollektiivmõisteid (24).

20. sajandi allikate koondülevaates osutus kõige arvukamalt esindatud semantiliseks rühmaks kategooriamõistete grupp (544 näidet), sellele järgnesid tegevusprotsesside (515) ning tegevuse üksikjuhtude nimetused (497). Arvukalt olid esindatud veel omadusenimed (452) ning seisundinimetused (403). Võrreldes 19. sajandiga oli mõnevõrra kasvanud abstraktsete tegevusobjektide (153, 19. sajandil 142), nähtusenimetuste (48, 19. sajandil 41) ning kollektiivmõistete rühm (43, 19. sajandil 24). (Vt ka lisa 5).

Lähenedes 19. sajandi allikatele teise semantilise kirjelduse mõõtme kaudu, mis võimaldab vastavad tuletised jagada üldisteks, psüühika, intellektuaalse, füüsilise, moraalse ja sotsiaalse valdkonnaga seonduvateks, torkab silma füüsilise valdkonnaga

seotud *us*-tuletiste suur osakaal (arvuliselt 580 ehk 30% 19. sajandi sõnavara koguhulgast), järgneb moraalisfääri kuuluv sõnavara (448 näidet ehk 25%) ning intellektuaalse valdkonnaga seotud leksika (435 ehk 18% 19. sajandi sõnavara üldhulgast). Väiksem osakaal on psüühika ja sotsiaalse sfääri sõnavaral (mõlemal juhul 10%) ning 6% sõnade puhul on tunnuseks "üldine", st et neid ei õnnestunud üheselt siduda ühegi eespoolnimetatud valdkonnaga nende poolt tähistatava referendi kõrge üldisusastme tõttu. (Vt ka lisa 6).

Iseloomustades 20. sajandi sõnavaraallikaid semantilise kirjelduse teise mõõtme alusel, on proportsioonid üldjoontes samad kui 19. sajandil. Suurima osatähtsusega (29% sajandi sõnastikekoondi üldhulgast ehk 627 näitega) on taas füüsilise valdkonnaga seotud leksika, järgneb 23% osatähtsusega ehk 479 sõnaga moraalisfääri ning 19%-ga ehk 435 näitega intellektuaalne sõnavara. Võrdselt 11% osakaal langeb psüühika (vastavaid näiteid 220) ja sotsiaalse valdkonna sõnadele (216 näidet) ning *n-ö* üldise sisuga *us*-abstraktumeid iseloomustav absoluutarv on 186 ning suhtarv vastavalt 6%. (Vt ka lisa 6).

Mõistagi annab selline üldülevaade vaid suhtelise pildi tegelikust sõnavara täienemise protsessist ega võimalda teha kaugemaleulatuvaid järeldusi vastavate sõnade kirjakeelde juurdetuleku või sealt kadumise dünaamika kohta erinevate allikate lõikes.

4.3.2. Allikate ülevaade üksikute sagedasemate semantiliste rühmade alusel

Teise aspektina on semantiliste rühmade väljatoomisel arvestatud sõnade võimalikult täpset sisulist iseloomustust, st analüüs toetub kogu käesoleva andmebaasi semantilises kirjes sisalduvale informatsioonile. Kuna selline valik andis kokku 55 erinevat rühma, ei ole neid kõiki siinkohal võimalik kirjeldada. Seetõttu on järgnevas ülevaates arvesse võetud kõikidest allikatest kuus suurima näidete arvuga semantiliselt eristuvat sõnagruppi.

Kui võtta eespoolnimetatud üheksast vastava perioodi sõnastikust igäühest kuus sagedasemat semantilist rühma, siis selgub, et olulisemad on järgmised abstraktumite grupid:

1) **Moraalsete omaduste** nimetused, mis esinevad kuue sagedasema semantilise rühma hulgas seitsmes allikas, kusjuures Masingu, Hermanni, Wiedemanni, Jurkatami, Kettuse, Aaviku ja VÕKS-i sõnakogumis paikneb vastav rühm sageduselt esimesel või teisel kohal. Näidetena vastava sõnarühma iseloomustamiseks olgu toodud sõnad *pealiskaudsus*, *tragidus*, *tänutus* 'tänamatus', *ninatarkus*, *jumitus* 'kartmatus' jt

2) Arvukalt esindatud semantiline rühm on **moraalse tegevuse üksikjuhtude** nimetused, mis paikneb küll seitsmel korral erinevate allikate sagedusesikuuikus, kuid enamasti 4–5. kohal. Näited: *libistus* 'meelitus', *põlastus*, *valetus*, *riielus/riidlus*, *hageldus* 'riid' jt

3) Tihti tuleb vaadeldavates allikates esile ka **füüsiliste omaduste** nimetusi, seda just n-ö traditsioonilistes sõnakogudes alates Hermanni eesti-vene sõnaraamatust. Näiteks võib tuua sõnad *jahedus*, *libedus*, *rohelus*, *siledus*, *vedelus*, *karedus*, *rabedus* jt

4) Märkimist väärib veel **füüsilisi seisundeid** tähistava abstraktse sõnavara sagedus (kuue sagedasema semantilise rühma hulgas viies allikas), vastava sõnarühma näited oleksid *kipitavus*, *väsimus*, *kahvatus*, *halvatus* jt

5) Ka **füüsilise tegevuse protsesside** nimetused esinevad kuue esimese grupi hulgas viies allikas, näiteks Kreutzwaldi "Kalevipoja" sõnastikus, Hermanni ja Wiedemanni tõlkesõnaraamatutes ning VÕKS-is isegi esimesel kohal. Selle sõnarühma näiteid: *elustus*, *jahutus*, *punetus*, *jalutus* jt

6) Nimetada võib veel **füüsilise tegevuse üksikjuhtude** sagedast esinemust (neljas allikas paikneb see rühm kuue sagedasema semantilise grupi hulgas), näiteks sõnad

avandus 'avamine', *harutus*, *hingetõmbus*, *kukkus* 'kukkumine', *kummardus*, *nõjatus*
jt

7) Neljal korral esineb esikuuikus ka **intellektuaalse tegevuse tulemuse** nimetusi, oluline koht näib sellel rühmal olevat Aaviku ja Grenzsteini sõnastikes. Vastavad näited oleksid: *unistus*, *sepitsus*, *kavatsus*, *kujutus*, *eristus* jt

8) Kolmel korral on kuue sagedasema semantikarühma hulgas esindatud **psüühiliste seisundite** nimetused, kusjuures Aavikul on nimetatud rühm esimesel ja Masingul teisel kohal. Näiteid: *lummastus/lummutus*, *uimus/hoimus*, *lamedus* 'loidus', *oimetus/oimatus*, *ehmus* jt

9) Kaks korda esineb suurema sagedusega semantikagruppide osas **moraali- ja eetikakategooria** mõistete rühm – Masingu sõnastikus on see kolmandal ja Jurkatami sõnaraamatus viiendal positsioonil, näiteks mõisted *komblus*, *ilmsüütus*, *kombetus*, *sündsus*, *aukohus*, *häbitus*, *vabadusearmastus* jt.

Kasutada olnud võrdlusandmete alusel tulevad esile erinevused allikate vahel. Järgnevalt iseloomustatakse sõnastikes leidunud teatud semantilisse gruppi kuuluvate näidete hulka absoluutarvudes, seda kajastab ümarsulgudes esitatud arv. Kirjeldatakse vaid üldistest tendentsidest mõnevõrra kõrvalekalduvaid juhtumeid. Ülejäänud sõnavarakogumikest eristuvad sagedasemate semantiliste rühmade põhjal kõigepealt O. W. Masingult talletatud sõnavarakogum, kus torkab silma moraali- ja eetikakategooria (20) ning psüühilisi seisundeid tähistavate sõnade (23) sagedus. Kreutzwaldi sõnakogumis esinesid lisaks üldiselt sagedasele moraalse tegevuse üksikjuhtude rühmale (10) samavõrd olulistena ka moraalsete tegevusprotsesside nimetused (8). Teatud mõttes erinevat pilti pakkus veel Aaviku sõnastike materjal, kus kõige sagedamini esinevaks semantiliseks rühmaks olid psüühiliste seisundite nimetused (22). Oluliseks osutus ka intellektuaalse tegevuse üksikjuhtude (12) ja intellektuaalse tegevuse tulemuste tähistuste (13), samuti hinnangu- (10) ja suhtekategooria (10) sõnade osatähtsus.

1884.a. ilmunud A. Grenzsteini "Eesti sõnaraamatus" torkab silma kirjakeele üht allsüsteemi – oskussõnu – esindavate *us*-tuletiste suur hulk (umbes 30 sõna, mis moodustab allika abstraktsete *us*-tuletiste koguarvuga suhestatult 18,4%). Oluline on selle allika puhul kategooriamõistete osatähtsus – suhtekategooria on esindatud 19 (koguarvu suhtes 11,6%) ning intellektuaalne kategooria 9 näitega (koguarvust 5,5%). Veel paistab silma intellektuaalse tegevuse tulemuste ja objektide nimetuste suur hulk (mõlemad rühmad esindatud 18 näitega, mis moodustab 11% allika *us*-tuletiste üldarvust). Viimatinimetatud näitajad on seotud erinevate teadusalade nimetuste ja terminite hulgaga. Siit järeldub, et kõrge abstraktsusastmega mõistetel ja terminitel on selles tutvustavas ja propageerivas sõnastikus täita oluline osa; suhteliselt igapäevasemal füüsiliste tegevuste ja omadustega seotud leksikal on aga kõrvaline tähtsus.

Vaadeldavast perioodist on oluline rõhutada kirjakeele erinevate allsüsteemide leksika osas abstraktse terminoloogia hulga kasvu. Grenzstein esitab oma sõnaraamatus 30 *us*-liite abil tuletatud termini tähenduses sõna, Hermanni eestivene sõnaraamatus leidub neid 43, Jurkatamil 50. Teistes vaadeldava perioodi leksikonides on terminite osatähtsus sõnavara üldhulgas väiksem. Samas on sõnavara ajaloost teada, et Grenzstein ja eriti Hermann olid ka ise agarad terminoloogia loojad, Jurkatam vajas olemasolevaid oskussõnu ilmselt venekeelsete mõistete tõlkevastetena ning Kettunen tõi arvatavasti välja kirjakeeles juba mõnevõrra kasutatust leidnud terminid, millest mõned näivad olevat loodud tõlkelaenudena vastavate soome sõnade eeskujul.

Eelnevat üldistades tuleb märkida, et 19.–20. sajandi sõnavaraallikates tõuseb moraalse sfääri omadusenimetuste kõrval olulisele kohale füüsilise tegevuse protsesse ja üksikjuhtusid tähistav sõnavara, mis viitab vastavate tuletiste sisu igapäevastumisele, sellega seoses ka abstraktsusastme langusele, kuna paljud seda laadi tuletised pole enam seotud meelelisele tajule hõlmamatute valdkondadega.

4.3.3. Allikate iseloomustus lisandunud us-tuletiste seisukohalt

Allikatesse lisandunud sõnavara püütakse järgnevalt iseloomustada sajandite lõikes. Silmas peetakse sõnu, mida varasemates, st 17.–18. sajandi allikates ei esinenud. Nii võib öelda, et 19. sajandil lisandus muude gruppidega võrreldes kõige enam tegevusprotsesside ning tegevuse üksikjuhtude nimetusi, pisut vähem tuli juurde kategooriamõistete tähistusi. 18. sajandiga võrreldes lisandus kõige märgatavamal hulgal tegevusprotsesside nimetusi, suhteliselt arvukalt tuli juurde ka kategooriamõistenimetusi. Oluliselt vähenes seisundinimetuste osatähtsus. (Vt ka lisa 7).

Semantilise kirjelduse teise mõõtme alusel iseloomustades töid 19. sajandi allikad juurde valdavalt füüsilise sfääri sõnavara, varasema perioodiga võrreldes vähenes märgatavalt moraalse valdkonna leksika osakaal. (Vt lisa 8).

20. sajandi allikate puhul on kõige enam sõnavara lisandunud kategooriamõistete hulka, mis näitab, et juurde on loodud uusi kõrge abstraktsusastmega mõistesõnu. Osatähtsuselt järgmisel positsioonil on seisundinimetuste ja omadusenimede grupid ning mõnevõrra eelnimetatutest vähem on uut leksikat lisandunud tegevusprotsesside ja tegevuse üksikjuhtude tähistuste rühmadesse. Erinevus eelmise sajandiga võrreldes paistab silma kõigepealt kategooriamõistete ning omadusenimede hulga suhtelisest suurenemisest, mis viitab taas mõnevõrra kõrgema abstraktsusastmega sõnavara lisandumisele. 19. sajandiga võrreldes on märgatavalt vähenenud tegevustega – nii tegevusprotsesside kui üksikjuhtudega seotud leksika osakaal. (Vt lisa 7).

Semantilise iseloomustuse teise mõõtme alusel kokkuvõtteid tehes peab märkima, et 20. sajandil tuli kõige suuremal hulgal uut sõnavara juurde intellektuaalse sfääriga seotud sõnarühma ning taas sai sõnaraamatutes olulisemaks moraalisfääri leksika väljatoomine. Mõnevõrra väiksem oli moraalse ja füüsilise valdkonna sõnade lisandumine 19. sajandi andmetega võrreldes. (Vt lisa 8).

4.4. 19.– 20. sajandi sõnavaraallikate tuletusmorfoloogiline käsitus

4.4.1. Leksikonide tuletusmorfoloogiline koondülevaade

Nii 19. kui ka 20. sajandi allikates prevaleerivad tegusõnade baasil tuletatud abstraktsed nimisõnad, kusjuures 20. sajandil nende hulk suureneb. See viitab deverbaalide tuletusmalli üldistumisele. Teise suurema rühma moodustavad omadussõnade baasil moodustatud abstraktumid, mille osatähtsus jääb vaadeldaval perioodil väiksemaks deverbaalsete abstraktnimisõnadega võrreldes. Kolmanda rühmana tuleb nimetada nimisõnade baasil tuletatud abstraktumeid, mille hulk väheneb 20. sajandil eelmise sajandi seisuga võrreldes. Väheoluline on määrsõnade, pronoomenite ja arvsõnade osatähtsus abstraktse nimisõna tuletusalusena. (Vt lisa 9).

Kuna erinevate sõnaliikide alusel moodustuvad suhteliselt püsiva osakaaluga rühmad, mis sajandite lõikes oluliselt ei muutu, võib öelda, et eesti kirjakeeles tuletatakse *us*-liitelisi abstraktnimisõnu põhiliselt verbide baasil. See on ka mõistetav, sest verbe on keeles teadaolevalt rohkem kui muudesse sõnaliikidesse kuuluvaid sõnu. Osatähtsuselt teise, samuti suhteliselt ühtlase rühma moodustavad adjektiivide alusel moodustatud abstraktsubstantiivid. Kolmandaks, suhteliselt väheoluliseks grupiks on substantiivide baasil loodud *us*-abstraktumid. Eelnevast vähem on adverbide alusel tuletatud abstraktseid nimisõnu ning vaid üksikute näidetega on esindatud numeraalide ja pronoomenite baasil loodud *us*-abstraktumite rühmad. (Vt lisa 9).

Kui jälgida tuletustüve sõnaliigi osatähtsuse mõningaid muutusi sajandite lõikes, siis võib märgata verbide suhteliselt olulisemat positsiooni 17. ja 20. sajandil, samas kui 18. ja 19. sajandil on mõnevõrra suurema osakaaluga adjektiivsed tuletustüved. Substantiivi ja adverbi tähtsus tuletusalusena on suurim 19. sajandi allikates, kus, nagu öeldud, torkab silma ebaseaduspäraste, haruldaste *us*-tuletiste rohkus. (Vt ka lisa 9).

Iseloomustades 19.–20. sajandi allikaid uute, st 17.–18. sajandiga võrreldes lisanud sõnade tuletustüve sõnaliigi aspektist, paistab silma, et verbi osakaal kasvas ühtlaselt kuni 19. sajandini, 20. sajandil aga suurenes adjektiivide suhteline osatähtsus *us*-liiteliste abstraktnimisõnade tuletustüvena. Suhteliselt kõige enam substantiivi ja adverbi alusel moodustatud abstraktumeid lisandus 18. sajandi allikatesse. (Vt ka lisa 10).

4.4.2. Allikate ülevaade liitevariantidest lähtudes

19. sajandile on iseloomulik väga erinevate liitekujude kasutamine *us*-abstraktnimisõnade tuletamisel. Sajandi koondülevaatesse annab oma tugeva panuse F. J. Wiedemanni paljusid erinevaid tuletiste variante esile toov sõnaraamat. Veel tuleb märkida asjaolu, et erinevad liitekujud pole käesoleva töö aluseks olnud materjali põhjal otsustades seotud erinevate tähendusfunktsioonide eristamisega. Tulemus üllatas selles osas rohkete ebaseaduspärasustega, sest peaaegu kõikide liitekujude abil oli tuletatud väga erinevatesse, sageli isegi kõikidesse antud töö esimese semantilise mõõtme alusel eristuvatesse rühmadesse kuuluvaid sõnu. See viitab kahtlemata tuletusmorfoloogia diakroonilisele korrapäratusele. Näiteks võib tuua *mus*-liite, mis tuleb paaril juhul esile juba 17. sajandi allikates, ent mille ulatuslikum rakendamine leiab siiski aset 19. sajandist alates. Selle sufiksi abil on tuletatud nii kategooriamõisteid, omadusenimesid, tegevusprotsesside, tegevuse üksikjuhtude ning tegevuse tulemuste nimetusi. Näiteid leidub ka seisundi-, nähtuse- ja tegevusobjekti nimetuste vallast. Antud materjali põhjal osutus, et *mus*-liite abil ei tuletata vaid kollektiivmõisteid. Nii ei saa ajaloolisele sõnavaramaterjalile tuginedes välja tuua ühegi liitekuju üht või kaht kindla semantilise rühmaga seotud funktsiooni.

Kõikides vaadeldava perioodi leksikonides domineerib seaduspäraselt *us*-liide. Erinevatest liitekujudest esineb kõige sagedamini *-dus*, mis on teisel kohal kõikides allikates, välja arvatud Aaviku sõnastikud, kus sageduselt teisel kohal paikneb *mus*-liide. Huvitav on tõdeda, et *tus*-liide, mis on esinemissageduselt kolmandal posit-

sioonil Masingu, Kreutzwaldi, Hermanni, Wiedemanni ja Jurkatami sõnaraamtuis, kaotab oma suhtelise osatähtsuse alates Aaviku ja Kettuneni sõnaraamatutest, kus saab olulisemaks *-mus*. Silma torkab asjaolu, et *tus*-liiteliste tuletiste arvukus kasvab pidevalt Kreutzwaldist kuni Wiedemannini, ent Hermanni sõnaraamatust alates hakkab paralleelselt suurenema *mus*- ja *ndus*- tuletiste hulk. Enne seda, näiteks Hupeli sõnaraamatu II trükis, leidus vaid kaks *mus*-liitelist abstrakttuletist (*sundmus*, *tüddimus*). Alates 19. sajandist, täpsemalt Hermanni sõnaraamatust alates tuleb esile ka *v*-partitsiibi alusel tuletatud sõnu, mille arvukus ei ole küll märkimisväärne. Esimene *lus*-tuletis leidub Grenzsteini sõnaraamatus, selleks on *pahelus*. Vastavaid tuletisi esineb Hermannil kaks (*endlus*, *möttetarklus*) ja Wiedemannil vaid *tahtlus* ning Kettunenil *alatoitus*. Arvukuselt väheolulised, ent märkimist vääriavad on *nud*-partitsiibi alusel loodud *us*-tuletised, mis tulevad esmakordselt esile Hermanni sõnaraamatus (*joobnus*, *väljajääendus*). Jurkatam toob oma leksikonis ühe (*jäänus*) ja Kettunen kaks vastavat tuletist (*jultunus*, *jäänus*).

Ära märkida tuleb veel *stus*-liitevariant, mis on tekkinud nähtavasti *-né* + *-ta* või *sta*- verbituletiste analoogial. Alates Hermannist tuleb kõigis järgnevates sõnavaraallikates esile üks vastav tuletis (sõna *tööstus*) ning Kettunenil sõnad *tööstus*, *kodutööstus*.

Liitekujuna, mis on arvatavasti tekkinud *ne*- ja *s*-sõnadest moodustatud *us*-tuletiste eeskujul ning mis 19. sajandi kirjakeeles näib olevat saanud omaette liitevariandiks, on *-sus*, mille abil loodud tuletis *inimsus* sisaldub esimest korda Wiedemanni sõnaraamatus. Jurkatami sõnaraamatus leidub sama derivaat ja Kettuneni sõnaraamatus on sel teel saadud tuletised *alamsus* ja juba mainitud *inimsus*.

(Vt ka tuletusmallide tabelit lisas 11).

4.5. Vähetuntud ja haruldasi sõnu

Haruldase sõna mõiste on suhteline ja tähendab antud kontekstis eelkõige seda, et vastav lekseem on tänapäeva seisukohalt kirjakeeles tundmatu ja lisaks sellele tuleb vastav sõna ka käesolevas andmebaasis, st diakroonilises plaanis esile vaid ühes

kuni kahes allikas. Seesugust sõnavara võib leida kõikidest allikatest, seda enam, et tegemist on vanade sõnastikega, millest suur hulk leksikat pole tänapäevaks enam käibel ja teatud osa ei ole kunagi kasutusele tulnudki. Kõiki selliseid sõnu pole siinses käsitluses võimalik välja tuua, sellepärast olgu taas esitatud vaid mõned ilmekad näited.

Väga palju sisaldub vastavat leksikat 19. sajandi sõnavaraallikates, sest sel ajal tegeldi eriti aktiivselt kirjakeele sõnavara mõisteliste lünkade täitmisega. Seetõttu leiame ka igast selle perioodi sõnastikust leksikat, mis viitab autori sõnavararikastamispüüdele, ent pole ühel või teisel põhjusel üldist poolehoidu pälvinud ega laiemalt kasutusele tulnud. Sellised on: A. Grenzsteini sõnad *nägeldus* 'teooria', *vilutus* 'dressuur', *tegelus* 'praktika', *sidestus* 'süntees', *imandus* 'süllogism', *ebadus* 'ebatõelisus', *meeldus* 'südame tunded', *välkuvus* 'elekter' jt.

K. A. Hermanni sõnaraamat torkab silma eriti suure omanäolise sõnavara rikkusega, näiteks leiame sealt sõnad *avistus* 'teadasaamine; uznavanije, uznaniye', *hollauss* 'lollus; duratshestvo', *endlus* 'isiklikkus; litshnostj', *haredus* 'harvus; redkostj, neplotnostj', *höörus* 'läkitus; otpravlenije', *jumitus* 'kartmatus; nebojazlivostj', *ivadus* 'olukord, asjaolu; polozhenije', *järistus* 'järeldus; zakljutshenije', *kaksus*, *kahedus* 'dualism', *kihkus* 'kirk; strastj, pristrastije', *raitus* 'määratu suurus; velitshina, gromadnostj', *osatus* 'siht, eesmärk; dostizhenije, tselj, rezultat', *siujatus* 'tusasus; ugrjumostj; neprijatnostj', *väeldus* 'vägivald; nassilije' jpt.

Ka Wiedemanni sõnaraamatus esineb hulgaliselt omanäolist leksikat, näiteks *edenus* 'edu; Fortschritt', *kantiksuurus* 'ruumala; Cubikinhalt', *kihnus* 'ihnsus; Geiz, Kargheit, Filzigkeit', *koundus* 'vorm; Form', *liivitus* 'vaatlus; Beobachtung, Recognoscierung', *noppus* 'vargus; Stehlen', *nõudus* 'kavatsus; Plan, Vorhaben', *poolitõmbus* 'magnetism; Magnetismus', *vaitus* 'vaikimine; Schweigen', *rägastus* 'viletsus, kimbatus; Bedrängnis, Hinderung', *sagarus* 'segadus; Verwirrung, Unordnung, Vermischung, Gemischung' jt.

J. Jurkatami vene-eesti sõnaraamatust leiame sõnad *ainusõigus* 'monopol', *laadikindlus* 'iseloomulikkus; karakternostj', *vastutöötus* 'reaktsioon', *vääruvus* 'kõikuvus; shatkostj', *kaasnimetus* 'epiteet', *kiidukuulutus* 'reklaam', *hellastus* 'hellitus; laska' jt. Silma torkas asjaolu, et enamik Jurkatami sõnaraamatu uutest ja omanäolistest sõnadest on nn läbipaistvate liitsõnade baasil moodustatud tuletised, mille tähendus selgub vahetult sõnaosade tähendustest.

L. Kettuneni sõnaraamatu omapärastest sõnadest võiks siinkohal välja tuua *elupõnevus* 'elujõud; elinvoima, elininto', *endsus* 'endisus; entisyy's', *kiramus* 'kirg; intohimo, kiima', *lääbikaudsus* 'keskmisus; keskimääräisyys', *paindlus* 'paindlikkus; taipuvaisuus, mukautuvaisuus; opportunismi', *rõõgatus* 'määratu suurus; suunnaton suuruus', *unevus* 'unustus; unhotus, unho', *viinutus* 'viina vastu vahetamine; viinaan vaihtaminen', *ülekaelsus* 'ülepeakaela tegemine; hätiköiminen', *üleannetus* 'kingitus; lahjoitus' jt.

J. Aavikult pärineb hulgaliselt uuenduslikku ja kirjakeelde mittejuurdunud sõnavara, näiteks *ehutus* 'ettepanek', *elvus* 'ühetasasus, ühesuurus', *hembus* 'mahedus, õrnus, heasüdamlikkus', *hurjus* 'pöörasus, meeletus, perudus', *hõllandus/hõllaus* 'igatsus, ihkamine, isu', *jallidus* 'armukadedus', *jaunidus* 'suursugusus', *kaitsemus* 'jumalik kaitsemõju, juhtimine', *laikimus* 'väljanägemine', *solgus* 'graatsilisus', *temmeldus/temmedus* 'karglus, möll', *tohedus* 'üles- või täispuhutud olek, upsakus', *uubumus* 'kange väsimus', *väärdimus* 'veendumus', *üldimus* 'ägedamaksminek' jt. Lisaks kunstlikult loodud sõnadele on siin ka soome laene, näiteks *ehutus*, *hoomus* 'tähelepanek, märkamine', *kaamus* 'surnukahvatus', *taibumus*, *uubumus* ning murdesõna *hurjus*.

1918.a. õigekirjutussõnaraamatus leiduvatest omapärastest sõnadest võib nimetada järgmisi: *albitus* 'alpus', *härmus* 'murelik olek', *kahklus* 'kahtlus', *maldus* 'läbemus, püsimum', *minus* 'minek', *petatus* 'peitus', *raiskus* 'hukasolek', *rivetus* 'rüvetus', *tasumus* 'tasumine', *äigus* 'äigamine' jt, millest *kahklus*, *petatus* ja *rivetus* on tuntud ka murretes. Märkida võib sedagi, et õigekirjutussõnaraamat sisaldab esimese allikana mitmeid vöörsõna alusel loodud *us*-abstraktumeid, nagu *objektiivsus*, *passiiv-*

sus, populaarsus, produktiivsus, positiivsus, reaalsus, sentimentaalsus, solidaarsus, soliidsus, spontaansus, virtuooslikkus jt, mis näitab samuti meie kirjakeele mõistesüsteemi ja tuletusvõimaluste edasiarenemist 20. sajandi esimestel kümnenditel.

5. TÄHELEPANEKUID EESTIKEELSE US-LIITELISE ABSTRAKTSE SÕNAVARA ARENGUST

5.1. Kvantitatiivne areng

Võib öelda, et iga vaatluse all oleva perioodi sõnastik tõi abstraktset sõnavara juurde. Kuna mitmed allikad on üldisest mõnevõrra erineva eesmärgiseadega ning ka sõnaraamatute mahud on erinevad, ei paku ehk materjalihulga absoluutarvudes kirjeldamine nii ülevaatlikku pilti kui tendentside väljatoomine pikemate ajalõikude kaupa ning suhtarvudes iseloomustatult.

Kõigepealt tuuakse välja protsentuaalsed andmed, mis kajastavad allikate kaupa lisandunud sõnavara suhet vastavas sõnastikus leiduvasse sõnade üldarvusse. Stahli sõnaraamat sisaldas kokku 97 *us*-abstraktumit ning kuna antud käsitus varasemat aega ei hõlma, siis võib tinglikult öelda, et Stahli saksa-eesti sõnaraamat sisaldas 100% uut sõnavara. Gösekenil oli kokku 181 sõnast esmakordselt esinenuid 96 e 53% sõnade üldarvust, Hornungil 34 sõnast 6 e 17,6%, Thor Helle sõnaraamatus 187 esinemusest 79 e 42,2%, Hupeli sõnaraamatu 1780.a. trükis kokku 242 sõnast 44 uut e 18,2% ning Hupeli 1818.a. trükis 289-st 42 e 14,5%. (Vt ka lisa 4).

19. sajandi sõnastikes on vastavad arvud järgmised: Masingu sõnavarakogumi kokku 231 sõnast on 92 esmakordseid, e 39,8% allika *us*-liiteliste abstraktsõnade koguarvust. Kreutzwaldil on vastav suhtarv 83-st 81 uut e 97,6%, Grenzsteinil 163-st esimest korda 151 e 92,6%, Hermannil 1315-st 854 e 64,9% ning Wiedemanni sõnaraamatu kokku 1587 sõnast esineb esimest korda 521 e 32,8% (Vt lisa 4). Nagu eelnevast näha, on 19. sajandil tegutsenud keelemehed-sõnaraamatuautorid esitanud märkimisväärsel hulgal uusi *us*-liitelisi abstraktuletisi. Siinses töös kasutada olevate andmete põhjal pole võimalik küll täpselt kindlaks teha, kes ja millal vastavad tuletised esimesena keelde tõi, kuid sõnaraamatufikseeringutele tuginedes võib arvatavasti ligikaudselt ära määrata, millal üks või teine tuletis juba püsivalt kirjakeeles figureeris.

20. sajandi sõnavaraallikates leiduvate uute tuletiste kohta kujunes järgmine pilt: 1904.a. ilmunud J. Jurkatami vene-eesti sõnaraamat sisaldas kokku 965 *us*-liitelist abstrakttuletist, neist esimest korda esines 284 e 29,4% vastavate derivaatide koguhulgast. Kettuneni eesti-soome sõnaraamatus leidis 1601 *us*-abstraktumit, neist esmakordseid 480 e 29,9%. 1918.a. õigekirjutuse sõnaraamatus oli vastavaid tuletisi 1243, neist esmakordseid 63 e 5,0% ning Aaviku kahes uute sõnade sõnastikus kokku 171 vastavat tuletist, neist esmakordselt esinenuid 76 e 44,4% (Vt ka lisa 4).

Allikatena, mis sisaldavad kõige enam uut sõnavara, võib kõigepealt ära märkida 19. sajandi materjali sisaldava Kreutzwaldi "Kalevipoja" sõnakogu. Tulemus pole aga üllatav, kuna J. Peebo eesmärgiks oli koondada eeposele omast uut sõnavara. Ka Grenzsteini sõnaraamatu uute *us*-tuletiste rohkus on allika uudissõnavara propageerivat eesmärki silmas pidades ootuspärane. Gösekeni sõnaraamatu suurt uudse leksika hulka võib seletada allika põhjalikkuse ja mahukusega, teisalt ehk sellega, et antud sõnastik lähtus saksa keelest ning seega võis autor sakslasena oma emakeelsetele mõistesõnadele eesti tõlkevasteid otsides paiguti ka kohalikust keelekasutusest mööda minna või mõnede eestikeelsete sõnade tähendusi vääralt interpreteerida. Aaviku uute sõnade sõnastikud sisaldasid 44,4% esmakordselt esinevat sõnavara, millest võib järeldada, et Aavik püüdis propageerida ja kirjakeelde tuua ka sõnaraamatutes varem esinenud *us*-abstraktumeid. Mõnevõrra üllatav oli A. Thor Helle sõnaraamatus leidunud uudse sõnavara suur hulk (42,2%), mis näitab, et 18. sajandi esimeseks kolmandikuks oli kirjakeel vastavate tuletiste osas märgatavalt rikkamaks saanud. See rikastumine võib olla seotud Thor Helle enese sõnavaraalase tegevusega, väga tõenäoliselt aga Helle poolt kasutatud S. H. Vestringi 18. sajandi algusest pärit käsikirjalise sõnaraamatu materjali ärakasutamiseega. Helle puhul ei saa märkimata jätta ka tema piiblitõlketevõist, millega seoses täienes eesti keele abstraktne mõistestik nähtavasti küllalt olulisel määral. Veel tuleb tähelepanu osutada O. W. Masingu "Marahwa Näddala-Lehhe" uudsete *us*-tuletiste arvukusele (39,8%). Ka Wiedemanni sõnaraamat fikseeris esimest korda suurel hulgal *us*-abstraktumeid – 32,8% kõikidest selle sõnastiku *us*-tuletistest olid n-õ uued. Käesolevas töös kasutatud andmete põhjal fikseerisid suh-

teliselt vähem uut sõnavara Hupeli sõnastiku I ja II trükk ning 1918.a. õige-
kirjutussõnaraamat.

5.2. Mõned tähelepanekud sõnatähenduste arengu kohta

Kuna käesoleva töö põhieesmärgiks ei ole analüüsida üksiksõnade tähenduste muutusi (selleks on lähtematerjali hulk liiga suur), püütakse siinkohal esitada vaid mõned ilmekamad näited kasutada olnud materjali hulgast, mis ehk viitavad sõnade abstraktsete tähenduste olemusele ja kujunemisele. Huvitav on tõdeda, et kõnesoleva materjali alusel on näiteid nii sõnatähenduste abstraktsemaks kui konkreetsemaks muutumise kohta. Näiteks on sõna *ikaldus* vanemate allikate põhjal otsustades tähistanud *õnnetust* üldises mõttes, vastav tähendus on fikseeritud alates Thor Helle sõnaraamatust. Alles Hermanni sõnastik esitab sõna kitsamas tähenduses 'viljaikaldus', sellisena on see kirjakeelde jäänudki.

Teise huvitava näitena võib tuua mõiste *lunastus* tähistuse, mis on algselt konkreetsemast sotsiaalse tegevuse sfäärist siirdunud väga abstraktsesse tähendusse ristiusu terminoloogias ning saanud taas konkreetsema tähenduse 19. sajandil, kui sotsiaalne, raha eest lunastamine aktuaalsemaks muutus. Thor Helle ja Hupeli sõnaraamatus esineb see sõna moraaliga seotud usutermi tähenduses, saksa vasteks 'Erlösung'. Alates Hermanni sõnaraamatust tuleb esile ka teine tähendus, sotsiaalses mõttes 'raha eest väljaostmine', mida on peetud ka selle vana sõnatüve algseks tähenduseks. Wiedemanni sõnaraamat toob sõna *lunastus* välja mõlemas eespoolnimetatud tähenduses.

Konkreetsest abstraktsema suunas on tähenduse areng toimunud ülekande teel sõna *madalus* puhul, mis Gösekeni sõnaraamatus esitatult tähistab ruumisuhet, Hupeli sõnastikes aga juba paralleelselt nii ruumilist mõõdet kui 'malbust, leebust'. Sama arengusuund on täheldatav ka sõna *hiilgus* puhul, mis Gösekeni sõnaraamatu tähenduse põhjal otsustades on tähistanud nägemismeele abil tajutavat füüsilist nähtust, alates 20. sajandi alguses ilmunud Jurkatami sõnaraamatust ilmub aga paralleelseks vasteks 'suursugusus, ülevus'. Sõna *lamedus* on algselt tähistanud

ruumilist mõõdet, Kettuneni eesti-soome sõnaraamatus esineb see aga paralleelselt ka üle kantud, abstraktsemas tähenduses 'jõuetus, nõrkus'. Sõna *kohehus* esineb Hupeli 1818.a. sõnaraamatus tähenduses 'haputaigen; Sauerteig', alates Hermannii sõnaraamatust on näha tähenduse laienemist omaduse ja sealt edasi seisundi tähistuseks 'kohevuse' mõttes. Heaks näiteks mõiste arengust tähendusülekanne teel on sõna *käsitus*, mis kuni Wiedemanni sõnaraamatuni, viimane kaasa arvatud, tähendas otseses mõttes 'kättega katsumist, kompimist', alates Kettuneni eesti-soome sõnaraamatust ja nähtavasti just soome keeles toimunud ülekanne eeskujul tuli kasutusele vastava mõiste kujundlik tähendus 'arusaam', kusjuures varasem tähendus taandus.

Üldiselt näib siiski, et tänu keeles pidevalt toimuvatele tähendusülekannetele on *us-*tuletiste osas tähendus arenenud sagedamini konkreetsest abstraktse suunas, vastupidised juhud on üsna haruldased. Alati pole ehk põhjustki rääkida tähenduse loogilisest ja pidevast arengust, pigem võib tegemist olla teatud perioodil tekkinud mõistelise vajadusega, millest lähtudes valitakse mõiste tähistuseks kindlate assotsiatsioonidega seotud varem keeles olemas olnud sõnatüvi ning moodustatakse sellest tuletis teatud kategooriaalse tähenduse esiletõstmiseks.

5.3. *us-*tuletiste diakroonilisest polüseemiast

Tuletiste polüseemiast võib kõnelda juhul, kui ühe ja sellesama derivaadi tähendused on arenenud küll eri suundades, ent pole läinud lähtesõna tähendusest sedavõrd kaugele, et neid võiks tõlgendada pelgalt tuletushomonüümideks. M. Koski seisukohta refereerides on semeemitasandi erinevustega tegemist siis, kui sõnade tähendused teatud määral üksteisega assotsieeruvad, kusjuures oluline on keelekasutajate tajutavus (Koski 1983: 151). Seega pole järgnevalt võimalik läheneda materjalile diakroonilise keeletaju seisukohast, kuna analüüsija vaatepunkt on paratamatult tänapäevane. Polüseemianähtustena võiks esile tuua sõna *määrus* tähenduse arengu antud töö aluseks olnud sõnastikes esile toodud sisunüansside põhjal: 1) Grenzsteinil ja Wiedemannil 'suhe', 2) alates Hermannist keeleteaduse termin, 3)

Hermannil ja Wiedemannil hulgakategooria mõiste 'määr', 4) Hermannil ja Wiedemannil intellektikategooria mõiste 'mõistus', 5) alates Wiedemannist intellektuaalse tegevuse objekt 'määrus' tänapäeval kõige enam tuntud tähenduses.

Teine analoogiline näide oleks sõna *märkus*, mis esineb juba 18. sajandi esimesel poolel Thor Helle sõnaraamatus tähenduses 1) 'mõtlemine', tähistades seega intellektuaalset protsessi, 2) 'mõistuse, teadvuse' tähenduses esineb see lekseem samuti alates Thor Helle sõnaraamatust, 3) tänapäeval tuntud sõnatähendus tuleb esile alates Hermannil sõnaraamatust (1889).

Ka sõnal *lahedus* on antud töö aluseks olevale andmebaasile tuginedes erinevaid tähendusi: 1) 'ruumiline avarus; prostor' alates Hermannist, 2) 'lahkus; ljubeznostj' samuti Hermannil sõnaraamatust alates ning 3) hinnangukategooria mõiste 'mugavus; ujut' alates Jurkatami sõnaraamatust (1904).

Teatavasti on sõnavara, sõnade tähendused keelesüsteemi muutuvaim osa. Iganenud, funktsiooni minetanud sõnad kaovad, uute ülesannete täitmiseks tuuakse juurde uusi sõnu, keeles edasipüsivad sõnad muudavad aga aegamisi oma häälikulist külge ja teisendavad, laiendavad ning kitsendavad oma tähenduste piirkondi, kusjuures iga nihkumine selles suure üksuste arvuga ja väga komplitseeritud süsteemis toob enesega kaasa rea muutusi ja ümberkorraldusi üksustevahelistes suhetes (Rätsep 1964: 33). Kuna käesoleval juhul on vaatluse all küllalt pikk periood sõnade tähenduste arengus, on mõistetav ka polüsementiliste sõnade suur hulk andmebaasis. Eriti ilmekalt kajastab 19. sajandi lõpuks saavutatud sõnavara arenguseisu nii semantilises kui fonoloogilises plaanis F. J. Wiedemann, kes esitab oma teaduslikus sõnaraamatus eesti sõnadele tihti väga rohkesti saksakeelseid tõlkevasteid ning toob välja rikkalikult eesti sõnade häälikulisi teisendeid. Nähtavasti Wiedemanni sõnaraamatu I trükist lähtudes eristab ka K. A. Hermannil 1889.a. ilmunud eesti-vene sõnaraamat varasema perioodiga võrreldes üllatavalt üksikasjalikke tähendusnüansse. 17. sajandist pärineva Gösekeni sõnaraamatu rohked polüsementilised tuletised võivad tuleneda eespool korduvalt mainitud põh-

jusest – võõrkeelsest mõistesüsteemist lähtumisest, mis võis autorit ajendada sõnadele ka selliseid tähendusi omistama, mida neil eesti keeles tegelikult ei olnud.

5.4. Vana kirjakeele *us*-abstraktumite püsivusest–muutuvusest 1925.–1937.a. ning 1976.a. õigekeelsussõnaraamatuga võrreldes

Vastava sõnavara püsivust-muutuvust jälgides hakkas silma kõigepealt tendents, et varasemate, st 17.–18. sajandi leksikonide sõnavara on suhteliselt paremini säilinud kui näiteks 19. sajandi sõnavara. Võrreldes 19. sajandiga näitavad 20. sajandi suhtarvud taas tõususuunda, ent ei saavuta siiski 17.–18. sajandi arvude poolt väljendatud püsivusastet. 1925.–1937.a. õigekeelsussõnaraamatuga võrreldes on kõige paremini säilinud J. Hornungi grammatikas esitatud näidete kogum, mille kokku 34 *us*-liitelisest abstrakttuletisest tuuakse nii VÕKS-is kui ka 1976.a. õigekeelsussõnaraamatus välja 31 e 91,2% grammatika *us*-abstraktumite üldhulgast. Põhjuseks on siin nähtavasti sõnavara väike hulk ning esitatud näidete rahvakeelsus ja igapäevasus. Teise allikana, mille sõnavara on läbi sajandite hästi säilinud, võiks nimetada A. Thor Helle sõnaraamatu *us*-liiteliste abstraktsete nimisõnade kogumit, mille kokku 187 sõnast esineb EÕKS-is 173 e 92,5% ning 1976.a. ÕS-is 166 e 88,8% leksikast. Ka selle sõnaraamatu puhul on teada, et autori taotluseks oli esitada kirjakeeles olulist sõnavara e niielda baasleksikat. Kolmandaks allikaks, mille *us*-abstraktumid on hästi säilinud, oleks A. W. Hupeli sõnaraamatu esimene trükk, mille kokku 242 *us*-tuletisest on EÕKS-is alles 209 e 86,4% ning 1976.a. ÕS-is 197 e 81,4% vastavast sõnavarast. Suhteliselt palju on kirjakeeles säilinud ka L. Kettuneni eesti-soome sõnaraamatu *us*-liitelist abstraktset leksikat – kokku 1601-st tuletisest esineb 1925.–37.a. EÕKS-is 1363 e 85,1% ning 1976.a. ÕS-is 1234 e 77% vastava sõnastiku abstraktsete *us*-tuletiste koguhulgast. 1925.–1937.a. õigekeelsussõnaraamatus kajastus 1152 e 92,7% 1918.a. õigekirjutussõnaraamatu 1243-st *us*-sõnast, ent 1976.a. ÕS-is oli vastav arv 939 ning suhtarv vaid 75,8%. Küllaltki palju on abstraktseid *us*-tuletisi kirjakeelde jäänud ka meie esimesest – H. Stahl'i sõnaraamatust. Seal esinenud 97-st *us*-abstraktumist tuleb EÕKS-is

esile 82 e 84,5% ning 1976.a. ÕS-is 79 e 81,4% vastava allika *us*-abstraktumite koguhulgast. (Vt lisa 12). Need arvud näitavad, et meie varasemates sõnavaraallikates esinenud *us*-tuletised olid mõistetähistustena sedavõrd vajalikud, et kinnistusid kirjakeelde ja jäid seal sajanditeks püsima.

Kõige vähem *us*-tuletisi on kirjakeelde püsima jäänud Kreutzwaldi "Kalevipojast", mille sõnavarakogumist registreeritud 83-st abstraktnimisõnast esineb 1925.–37.a. EÕKS-is 45 e 54,2% ning 1976.a. õigekeelsussõnaraamatus 36 e 43,4% sõnastiku *us*-tuletiste üldarvust. Teine allikas, kust kirjakeeles säilinud suhteliselt vähem sõnavara, on A. Grenzsteini sõnaraamat 1884. aastast, milles leiduvast 163-st abstraktsest *us*-tuletisest on EÕKS-is alles 108 e 66,3% ning 1976.a. ÕS-is 95 e 58,3% vastavate allikate *us*-liiteliste abstraktnimisõnade üldhulgast. (Vt lisa 12).

Ometi on huvitav tõdeda, et igast varasemast allikast on 1925.–1937.a. õigekeelsussõnaraamatusse jõudnud üle poole *us*-liitelistest abstrakttuletistest. 1976.a. ÕS-i puhul näeme vaid Kreutzwaldi sõnavarakogumi puhul alla 50% jäävat suhtarvu (43,4%). Nii kõrged püsivusnäitajad võivad olla seotud ka antud tööst tingitud mõistelise lähenemisega, kus sõnade mõnesugusele häälikulisele varieerumisele pole tähelepanu pööratud. Samas näib aga, et abstraktsete *us*-tuletiste näol on tegemist kirjakeelse kultuuri funktsioneerimise seisukohalt keskse ja suhteliselt püsiva mõistevaldkonnaga, mis küll täieneb pidevalt, ent mille olemasolevad, eriti kirjakeele algusaegadest alates figureerinud üksused on üllatavalt hästi säilinud.

Kui võrrelda omavahel EÕKS-i ning 1976.a. ÕS-i andmeid, on kõikides varasemates allikates sisaldunud abstraktsete *us*-tuletiste hulk viimases ÕS-is vähenenud. Kõige olulisem on vähenemine olnud Kreutzwaldi sõnastiku (20%), Wiedemanni sõnaraamatu (18,9%), väikese õigekirjutussõnaraamatu (18,2%) ning Hermanni sõnaraamatu *us*-tuletiste osas (14,7%). Stabiilseimalt on ca 40-aastasele arengule vastu pidanud Hornungi sõnavarakogum, Jurkatami vene-eesti sõnastiku, Aaviku sõnastike ning Thor Helle eesti-saksa sõnaraamatu *us*-liitelised abstrakttuletised.

5.5. Varasemate sõnaraamatute *us*-liiteliste abstraktumite võimalikust rahvakeelsusest

Kuna antud töös tuginetakse vaid sõnastikumaterjalile, pole vastava leksika rahvakeelsuse kohta võimalik kindlaid järeldusi teha. Vaid osalise aluse tuletise rahvakeelsuse üle otsustamiseks annab ehk selle esinemuse registreerimine murdekeelest, mida on järgnevalt jälgitud "Väikese murdesõnastiku" põhjal. Nagu teada, kajastab nimetatud teos 19. sajandi lõpu, 20. sajandi alguse rahvakeele seisuga, kusjuures selleks ajaks on kahtlemata teatud hulk algselt kirjakeeles tekkinud tuletisi murretesse jõudnud ning sealt hiljem murdeliste sõnadena fikseeritud. Ei ole põhjust arvata, et varasemast kirjakeelest poleks sõnu, näiteks kasvõi usualase sisuga *us*-tuletisi murretesse jõudnud. Samas on ka murded rikastanud kirjakeelt sõnatüvede ning arvatavasti ka mitmete *us*-tuletistega, kuna näiteks 17.–18. sajandi sõnavaraallikates torkas silma just lõunaestikeele vastavate tuletiste rohkus (käesolevast tööst on lõunaestikeelsed ja hiljem murdelistena fikseeritud *us*-abstraktumid välja jäetud). Sel teel on niisiis tinglikult võimalik ära näidata n-ö rahvakeelsemad allikad, milleks antud töös kasutatud *us*-liiteliste abstraktsete nimi-sõnade kogumi võrdlemise alusel osutus kõigepealt Hornungi grammatikanäidete sõnastik (91,2% sõnadest esineb "Väikeses murdesõnastikus"). Ka A. Thor Helle sõnaraamatu *us*-liitelisest abstraktsest leksikast esineb 85% murdesõnastikus. Kõrge on vastav suhtarv veel A. W. Hupeli sõnaraamatu I trüki (80,2%), H. Stahli sõnaraamatu (79,4%) ning Hupeli sõnaraamatu II trüki puhul (74,7%). Kõige vähem rahvakeelega ühiseid *us*-tuletisi sisaldasid J. Aaviku uute sõnade sõnastikud (18,1%), A. Grenzsteini "Eesti sõnaraamat" (19,6%) ning Kreutzwaldi "Kalevipoja" sõnastiku materjal (24,1%), mis on nende sõnastike uudse sõnavara väljatoomise eesmärki arvestades ka igati ootuspärane tulemus (Vt lisa 12).

5.6. Tuletusmorfoloogiliselt ebaseaduspäraseid juhtumeid

Käesolevas alajaotuses käsitletavat juhtumid on ebaseaduspäraseid eeskätt sünkroonilisest vaatepunktist hinnates – käesolevaks ajaks välja kujunenud

sõnatuletusreeglite ja üldiste tendentside taustal vaadelduna. Tuleb nõustuda soome keeleteadlase A. Räisäneni seisukohaga, et tuletussuhted pole keeletajus ühesuunalised ega ka üheselt tõlgendatavad. See tähendab, et teatud tuletise alusena võidakse tajuda kaht või enamatki tüve ning sellistel juhtudel vaheldub tüve ja liite piir sõltuvalt sellest, mida teatud konkreetsel juhul alustüveks peetakse (Räisänen 1979: 168). Sedalaadi ebaseaduspärasused on tagantjärele tõlgendatavad analoogiahähtusena ning üldkasutatavaks normiks saanud ebaseaduspärased vormid säilitatakse keelekasutajate mälus, kusjuures need võivad saada eeskujuks uute tuletiste loomisel.

5.6.1. nn topeltmotiveeritud tuletised

Topeltmotiveeritud tuletiste all mõeldakse siinkohal *us*-derivaate, mis on loodud nimisõna alusel ning mille puhul *us*-liite lisamine ei muuda ega varieeri tuletise tähendust alussõnaga võrreldes. Hupeli sõnaraamatus tuleb esile sõna *jumedus*, mida võib pidada substantiivi *jume* tuletiseks, kusjuures alussõna ja tuletis kannavad sama tähendust 'Gestalt, Farbe'. Näiteks võiks tuua ka Hermanni sõnaraamatus leiduva tuletise *hirmus*, mis on nähtavasti loodud *hirm*-nimisõna baasil ja esineb ka samas tähenduses ('bojaznj, ispug'). Samast sõnastikust võib välja tuua veel tuletise *troidus*, kusjuures nii derivaat kui ka tuletusaluseks olev sõna *troi* tähendavad 'mõistust'. Hermanni sõnaraamatust on vastavaks näiteks veel *iga*-nimisõna baasil loodud tuletis *igadus*, mille tähenduseks on 'voзраст'. Näideteks sobivad ka Wiedemannil esinev tuletis *tegudus*, mille alusena võib oletada *tegema*-verbist tuletatud *tegu*-substantiivi ning derivaadi tähendus on sama, mis alussõnal – 'Tat, Tun'. Kreutzwaldi sõnavarakogumist leidis vastava näitena *tüli* → *tülidus* 'tüli, tülin'.

Seda tüüpi tuletiste loomise taustaks on nähtavasti taotlus markeerida *us*-liite abil (abstraktset) nimisõna, ehkki sisulist vajadust selleks ei ole, sest liite lisamine ei viita sellisel juhul sõnaliigivahetusele ega lisa ka alustüvega võrreldes uut sisulist informatsiooni.

5.6.2. Tuletushomonüümia nähtused

Tuletuslikeks homonüümideks loetakse *us*-tuletisi, mis on kirjapildilt ja häälikuliselt sarnased, tähenduselt aga erineva tuletustüve tõttu sedavõrd erinevad, et neid pole alust lugeda ühe ja sellesama tuletusaluse sõna tähenduslikeks variantideks. Selliste paaridena võiks esitada: *igavus* 1) intellektuaalne või psüühiline seisund, tuletis adjektiivist *igav*, 2) ajakategooria mõiste 'igavik', tuletatud tõenäoliselt omadussõna *igavene* alusel; *paljus* 1) tähenduses 'mitmus' alates Hupeli sõnaraamatu II trükist – tuletatud määr sõnast *palju*, 2) 'alastus' alates Hermannist – tuletis adverbist *paljas*. Nimetada võib veel tuletuslikke homonüüme *hääletus* 1) 'hääletu olek', mis esineb alates Jurkatami sõnaraamatust ning on tuletis omadussõnast *hääletu* ja 2) *hääletus* kui sotsiaalne tegevusprotsess, tuletis verbist *hääletama* alates Kettuneni sõnastikust. Vastavate näidetena võib esitada veel *rõhkus* 1) 'jõud, võim', mis on tuletatud nähtavasti nimisõna *rõhk* alusel; 2) 'rõskus', tuletis adjektiivist *rõhke* 'rõske', kusjuures mõlemad tähendused tulevad esile Hermannis sõnaraamatus. Näiteks sobib ka sõna *pilkus*, mille tähendused on 1) 'pilkane pimedus' – tuletis adjektiivist *pilkane* Kettuneni sõnastikus ning 2) 'pilge' – derivaat *pilkama*-verbist, mis on välja toodud alates Kreutzwaldist. Veel olgu nimetatud sõna *osatus*, mis esines tähendustes 1) 'osamine' negatiivse värvinguga kommunikatiivse tegevuse mõttes alates Hermannis sõnaraamatust ning 2) tähenduses 'jaotamine, osadeks jagamine' Wiedemanni sõnaraamatust alates. Mõlemad nimetatud tuletised on arvatavasti moodustatud *osatama*-verbi alusel, ent nende tegusõnade tähenduste vahel on raske näha isegi ülekandelist seost.

5.6.3. Raskesti põhjendatavaid tuletusseoseid

Raskesti põhjendatavaks on peetud tuletusjuhtusid, kus näiteks käändsõna baasil moodustatakse tegevuse või tegevuse tulemise tähistusi. Näitena võib esitada sõna *mahedus* 'meelitus, Schmeichelei', mis on nähtavasti moodustatud omadussõna *mahe* alusel. Teine huvitav näide on nimisõna *herits* 'kelm' alusel loodud tuletis *heritsus* tegevuse üksikjuhu tähistuses 'kelmus-, koerustükk'. Samalaadsed on

tuletised *huligaansus*, *krantsus*, *huntus*, *sigadus*, mille aluseks on olnud noomen (mõnel juhul on raske otsustada, kas tegemist on substantiivi või adjektiiviga), ent tuletis märgib lisaks ootuspärasele omadusetähistusele ka alussõnaga iseloomustatava tegevuse üksikjuhtu.

Mõnikord võib nimisõna baasil moodustatud *us*-tuletis märkida ka tegevusprotsessi, näiteks *käikus* 'käimine; das Gehen, Gang', *õpilus* 'õppetöö; Studium', *sõuendus* 'edasiliikumine' jt.

Näiteid võib tuua ka tegusõnade alusel tuletatud omadusenimetuste kohta: *sigidus/sigitus* 'viljakus' Hermannil, Wiedemannil ja Kettunenil; *väljakannatus* 'taluvus, võnoslivostj' Jurkatamil; *umbhalastus* 'halastamatus' Wiedemannil; *selitus* 'selgus; jasnostj; Klarheit' Hermannil ja Wiedemannil; *hõõnutus* 'kõhnus; hudoba, hudostshavostj; Magerkeit' Hermannil ja Wiedemannil; *soovimus* 'heasoovlikkus; blagosklonnostj; hyvänsuopuus' Hermannil ja Kettunenil jt.

Üldiselt võib öelda, et pelgalt sõnaraamatmaterjalile tuginedes on paiguti väga raske välja tuua tuletist motiveerida võinud tuletustüvesid. Siin ei saa nähtavasti vältida sünkroonilise keeletaju osa otsuste langetamisel, see aga võib suurendada väärtõlgenduste võimalust. Näib, et ajaloolise sõnavaramaterjali puhul on kõikidele tuletusseostele ühese tõlgenduse leidmine kui mitte võimatu, siis hoopis süvitsiminevamat sõnavaraajaloolist uurimust eeldav tegevus, kui antud töö spetsiifika seda võimaldas.

5.6.4. *Suuremad us-abstraktumite sõnapesad*

Võib märgata, et mõned kõrge abstraktsusastmega peamiselt intellektuaalse ja psüühilise sfääriga seotud sõnad on aluseks paljudele abstraktumitele. H. Rätsep on oma artiklis "Eesti kirjakeele sõnatüvede tuletuskoormus" viidanud sellele, et suure tuletuskoormusega tüved on sageli sisult avarad, võimaldades luua erineva tähendusega tuletisi. Kuna sõnatuletuses määravad tüvevalikut olulisel määral semantilis-
sed nõuded, on n-õ avarasisuliste tüvede tuletiste hulk saanud pidevalt suurenda-

Samas on sellistesse tähenduspiirkondadesse kuuluvad tüved ka keeleajalooliselt vanemad ja püsivamad (Rätsep 1986: 666–667). Seda teooriat kinnitavad ka mitmed *us*-liiteliste abstraktumite sõnapesad, mis on sõnavara arengu erinevatel perioodidel tekkinud teatud avarasisuliste sõnatüvede baasil. Näiteks tuletised ja liitsõnad *meel*-sõnapesast, mis kuuluvad tähenduse poolest enamjaolt psüühika ja moraali valdkonda: *meeldetuletus*, *meeldivus*, *meeldus* 'meel', *meeleausus*, *meelevaldus*, *meelehaigus* 'südamevalu', *meeleheadus*, *meelehullus*, *meelejahutus*, *meelekindlus*, *meelekujutus*, *meelelahutus*, *meeleliigutus*, *meelemuutus*, *meelemärkus*, *meelemõistus*, *meelemõlgutus*, *meelenukrus*, *meelenõrgastus*, *meelenõtrus*, *meelepahandus*, *meeleparandus*, *meelepööritus*, *meelesegadus*, *meelestus* 'kujutlus', *meeleteravus*, *meeletus/meeletumus*, *meeleuhkus*, *meelsus*. Küllalt arvukalt leidub tuletisi ja liitsõnu ka *vaim*-sõna alusel: *vaimuhaigus*, *vaimujuhatus*, *vaimunõrkus*, *vaimunõtrus*, *vaimupimedus*, *vaimurikkus*, *vaimus*, *vaimustus*, *vaimusugulus*, *vaimusünnitus*, *vaimuteravus*, *vaimutus*, *vaimuvaesus*, *vaimuvalgus*, *vaimuvalgustus*. Rikkalik on veel *mõtte*-alguseline sõnapesa: *mõtteeksitus*, *mõttekujutus*, *mõttemõlgutus*, *mõtteseadus* 'loogika', *mõttetarkus*, *mõttetarkus*, *mõtteteadus*, *mõttevabadus*, *mõttevahetus*. Pronoomenitüve *ise*- põhjal on samuti moodustatud rikkalikult abstrakttuletisi ja liitsõnu: *isedus* 'isekus', *isedus* 'isiksuslikkus', *isekus*, *iseloomus*, *isemeelsus*, *isepäinsus*, *iserahuldus*, *iseseisvus*, *isesugusus*, *iseteadvus*, *isetegevus*, *isetundmus*, *iseusaldus*, *isevalitsus*, *iseärasus*. Ka määrsõna *vastu* on andnud palju liitsõnalisi, aga ka lihttüvel või tuletatud tüvel baseeruvaid *us*-abstraktnimisõnu, näiteks *vastuarmastus*, *vastumeelsus*, *vastu-panevus*, *vastupidavus*, *vastus*, *vastuseletus*, *vastusuurus* 'proportsioon', *vastutus*, *vastastus*, *vastutähendus*, *vastutöötus* 'reaktsioon', *vastuvaidlus*, *vastuvõitlus*, *vastuõigus*.

Mõnedest vanadest ja kesksetest *us*-abstraktumitest leidub käesoleva töö aluseks olnud andmebaasis rikkalikult erinevaid häälikulisi variante, kusjuures sama mõistet tähistava sõna erinevad häälikujud on ära toodud ühe märksõna all. Näiteks võib tuua sõna *kaebus*, mis esineb Stahlil kujul *kaibtus*; Gösekenil *kaibtus*, *kaibatus*; Thor Hellel ja Hupelil *kaebdus*; Hermannil *kaebtus*; Wiedemannil *kaebdus*,

kaevadus, kaevatus, kaibus; Jurkatamil *kaebdus*; Kettunenil *kaebus, kaebtus* ning 1918.a. õigekirjutussõnaraamatus *kaebus, kaebtus*. Nagu eelnevast näha, esineb kõige rohkem erinevaid häälikulisi variante Wiedemanni sõnaraamatus, mis tänu oma teaduslikule põhjalikkusele esitab võimalikult täielikul kujul selleks ajaks olemas olnud abstraktsete sõnade häälikulised teisendid.

Variantiderikas on ka *halbus*-tuletis: Hupeli sõnaraamatu 1818.a. trükis esineb see mõiste esimest korda sõnalisel kujul *alwus*; Hermanni sõnaraamatus on vastava sõna häälikulised kujud *halbtus, halvus, halvdu*; Wiedemannil *halbdus, halbtus, halbus, halvus, halvtus*; Kettunenil *halbdus, halbus, halbtus* ning veel 1925.a. õigekeelsussõnaraamatuni püsivad kirjakeeles kaks paralleelvarianti – *halbus* ja *halbtus*.

Eesti vanema kirjakeele *us*-tuletiste erinevate variantide rohkust võib nähtavasti seletada ühtsete tuletusreeglite puudumisega. Wiedemanni sõnaraamatus kulmineerub variantiderikkus põhjusel, et autor töötas oma sõnastiku jaoks läbi märkimisväärset hulgal varasemat kirjasõna ning täiendas andmeid ka rahvasuust (käesolevast tööst on murdesõnad küll välja jäetud). Ka enamik Wiedemanni sõnaraamatu esimese ja teise trüki järel ilmunud tõlkesõnaraamatutest ammutab põhiosa sõnavarast (k.a *us*-tuletised ja vastavate sõnade enamlevinud häälikulised variandid) ilmselt Wiedemanni sõnaraamatust, tehes praktilise kasutamise eesmärgil mõeldud sõnaraamatutesse Wiedemanni teadusliku põhjalikkusega esitatud sõnavarahulgast sobiva valiku.

Eelnevast peaks nähtavaks saama ka see, kui palju erineva häälikulise kujuga, ent sama loogika alusel, sama mõistet väljendavaid *us*-tuletisi meie kirjakeel 19. sajandi lõpus sisaldas. Tuletised olid normeerimata kirjakeele perioodil vaba sõnaloomingu valdkond, mis tõi kirjakeelde olulist täiendust puuduvate mõistetähistustena; teisalt suurendas aga erinevate motivatsiooniseoste alusel loodud leksika tagantjärele hinnates ebaseaduspäraste tuletiste hulka ning rohkete eeskujusõnade alusel juurdusid kirjakeelde sellisedki tuletisekujud, millele tänapäeva seisukohast raske põhjendust leida. Suurem osa *us*-tuletisi on semantiliselt motiveeritud, st nende

puhul on säilinud seos alussõna tähendusega, mis võimaldab neid ka tänapäeva leksika arengu seisukohalt mõista, kuna vastavad sõnatüved on enamiku derivaatide puhul kirjakeeles või murretes tänapäevani säilinud.

KOKKUVÕTE

Magistritöös "*us*-liiteliste abstraktnimisõnade areng eesti kirjakeeles" püüti loogilis-semantilisel ja morfoloogiliselt aluselt kirjeldada vastava sõnagrupi täienemist ning abstraktse sõnavara arengut 17. sajandist kuni 20. sajandi esimeste kümnenditeni, kusjuures materjal pärines vastava perioodi sõnaraamatutest.

Terminil **abstraktne nimisõna** on sõnavarakirjelduses vähemalt kaks kasutuspiirkonda: 1) substantiivi semantilise tüpologia valdkond ning 2) sõnamoodustus. Antud töös püüti need valdkonnad sünteesida ning käsitleda *us*-liitelisi abstraktseid nimisõnu liitest kui formaalsest tunnusest lähtudes, ent põhieesmärgiks oli siiski vastavate derivaatide semantiline eritlemine ja analüüs. Aluseks võeti teadmine, et abstraktsed nimisõnad moodustavad keeles iseseisva, semantiliste tunnuste '**mõistelisus**', '**meeleline tajumatus**', '**mitteesemelisus**', '**loendamatus**', '**üldisus**' abil iseloomustatava sõnaklassi, mis loogilis-semantilises plaanis vastandub konkreetsete nimisõnade klassile. Samas tuli arvestada asjaoluga, et *us*-liide kui formaalne tunnus ei erista eesti keeles konkreetse ja abstraktse sisuga nimisõnu ning võimaldab tuletada ka abstraktse sõnavara sees väga erinevaid sõnarühmi – kategooriamõistete nimetusi, omaduse-, seisundi-, tegevuse-, tegevuse tulemuse, kollektiivmõistete ning nähtusenimetusi. Seega võib öelda, et *-us* on eesti kirjakeeles nii diakroonilises kui sünkroonilises plaanis tähenduslikult ehk enimkoormatud liide ning selle abil loodud tuletised seetõttu huvitav ja mitmekülgne analüüsiobjekt.

Asjaolu, et eesti keeles puudub transparentne võimalus sõna abstraktsuse väljendamiseks ning sellest lähtuvalt ka üheseks analüüsiks, tingis tuletiste semantilise eritlemise vajaduse. Samas jõuti järeldusele, et tuletise abstraktne sisu tuleneb üldjuhul tuletusaluse enese semantilisest abstraktsusest. *us*-liide markeerib vastavate tuletiste puhul substantiivide klassi, kusjuures nimisõnana tähistamise kaudu ning substantisina nimetamise teel muudetakse derivaadid sõltumatuks ajast (kui tegemist on verbide baasil tuletatud substantiividega), konkreetsetest ruumilistest seostest (näiteks määrsõnalise tuletusaluse korral), isikust (kui tuletustüveks on isikut

tähistav nimisõna) ning konkreetsetest objektidest (omadusenimetuste puhul). Abstraktseid nimisõnu iseloomustab semantiline tunnus 'üldisus', st erinevalt konkreetsetest nimisõnadest on nad avarasisulised ja seetõttu sageli mitmetitõlgendatavad. Abstraktsete *us*-liiteliste substantiivide klassis on jälgitavad ka tähendusülekanded, mis enamasti muudavad vastava tuletise sisult abstraktsemaks. Üksikuid näiteid võis leida ka nn sekundaarse konkretismi kohta, kus abstraktset nimisõna hakatakse kasutama konkreetse substantiivi funktsioonis.

Teiselt poolt on *us*-liiteliste abstraktsubstantiivide uurimisel tegemist sõnatuletuse valdkonda kuuluva universaalse probleemiga, mille sisuks on sõnaliikide vastandus keeles ning sellest lähtuv võimalus sõnaliigivahetuseks. Eesti kirjakeeles on üheks sellist vahetust võimaldavaks vahendiks olnud *us*-liide. Vastav sufiks võimaldab muusse sõnaliiki kuuluvale sõnale liitudes muuta selle noomeniks (enamasti substantiiviks), ning liide viitab suure tõenäosusega ka substantiivse derivaadi abstraktsele kategooriaalsele tähendusele. Samas ei kannu sufiks ise abstraktset tähendust, kuna *us*-liite abil on võimalik tuletada ka sisuliselt konkreetseid eseme-, koha-, isikutähistusi. Seega puudub *us*-liitel sõnatuletuslikus plaanis selline vastaspoolus, nagu selleks loogilis-semantilises käsitluses oli 'konkreetsus'.

-us on diakroonilises plaanis liitunud väga erinevatesse sõnaliikidesse kuuluvatele tuletustüvedele – verbi, adjektiivi, substantiivi, adverbi, pronoomeni ja numeraalitävele. Tõenäoliselt on just tänu tuletusaluse kvantitatiivsele ülekaalule saanud eesti kirjakeeles produktiivseks eeskätt omadusenimede ja teonimetuste tuletusmallid. Kõige rohkem *us*-derivaate on ka ajaloolises plaanis moodustatud tegusõnalise alustüve baasil. Mõnevõrra väiksemaks osutus omadussõnade osatähtsus tuletustüvena. Suhteliselt vähe on *us*-abstraktumeid tuletatud substantiivide alusel ning vaid üksikute näidetega on esindatud adverbide, pronoomenite ja numeraalide baasil tuletatud *us*-liitelised abstraktnimisõnad.

Suur osa abstraktsetest *us*-tuletistest on n-ö kultuurisõnavara, mille ulatuslikum juurdeloomine oli 17.–18. sajandini seotud põhiliselt ristiusutermioloogia maarahvale arusaadavaks tegemise vajadusega ning levis sellest funktsioonist ka

ilukirjanduskeelde. Ka *us*-liitelise abstraktse leksika edaspidine areng näitab tihedat seost kultuuriga – on ju 19. sajandi teise poole ilukirjandus- ja oskuskeele sõnavaragi suurel määral täienenud eesti ja saksa haritlaste sihikindla sõnavaraarendustegevuse tulemusel. Alates 19. sajandi teisest poolest hakatakse *us*-liidet ulatuslikumalt kasutama sõnavara mõisteliste lünkade teadlikul täitmisel.

Abstraktsete mõistesõnade loomisel on oluline teiste keelte mõistesüsteemi mõju, sest mõisteid laenatakse alati vanematest ja arenenumatest kultuurkeeltest. Meie vanemale kirjakeelele andis tugevaid mõistelisi mõjutusi saksa keel, 19. sajandi lõpust ei saa arvatavasti märkimata jätta vene keele ning 20. sajandi algusest soome keele mõju (eriti seoses J. Aaviku tegevusega).

Käesolevas töös püüti abstraktset sõnavara kirjeldada sagedamini esinenud ja arvukamate semantiliste rühmade alusel. Selgus, et abstraktsete nimisõnade tsentrisse kuuluvad diakroonilises plaanis eeskätt kõrge abstraktsusastme ning suure esinemissageduse alusel järgmised *us*-abstraktumite rühmad: kategooriamõisted, millest eesti keele varasemates sõnastikes leiavad kõige enam kajastamist suhte-, moraali- ja eetikakategooria ning hinnagukategooria mõistete nimetused. Abstraktse leksika tsentrisse kuuluvad kahtlemata ka seisundinimetused, millest eesti keele vanemais sõnastikes esines kõige enam näiteid psüühiliste ja füüsiliste seisundite tähistuste kohta. Kõrge abstraktsusastmega on ka omadusenimed. Perifeeria poole liikudes lisandub meelelise taju elemente, seega paikneb enamik verbide baasil tuletatud tegevusprotsesside, tegevuse üksikjuhtude, tegevuse tulemuste ning tegevusobjektide tähistustest abstraktse sõnavara tsentrist väljaspool, moodustades sujuva üleminekupiirkonna konkreetsete nimisõnade klassi. Tsentrile lähemal paiknevad psüühilise, intellektuaalse ja moraalse tegevusega seotud sõnad ning üleminekupiirkonnas abstraktsete ja konkreetsete nimisõnade vahel enamik füüsiliste tegevuste tähistusi. Ka kollektiivmõisted ning nähtuste nimetused kuuluvad vähese esinemissageduse ning suhteliselt madala abstraktsusastme alusel sõnavararühma perifeeriasse.

Käesolevas töös kajastati sõnavara absoluutset hulka ning lisandunud leksikat sajandite kaupa, kusjuures ilmnes, et just 19. sajandi allikad erinesid teistest enne- kõike rohkete ebaseaduspäraste tuletiste, harvaesinevate sõnade ning suhteliselt suuremal hulgal lisandunud füüsilise sfääri sõnavara alusel. Semantiliste rühmade esinemissagedusest said ilmsiks erinevused ühelt poolt 17.–18. ja teiselt poolt 19.–20. sajandi sõnavaraallikate vahel. Huvitav on tõdeda, et 17.–18. sajandi sõnaraamatutes sisalduvad kõige rohkemaarvulised semantilised rühmad on moraalsete omaduste nimetused, moraali- ja eetikakategooria mõistete ning moraalse tegevuse üksikjuhtude nimetused – seega kõik moraalivaldkonna sõnad, mis viitavad seosele usuliste tekstidega, sest nendes sisalduva kujundliku teksti tõlkimiseks ei piisanud ilmselt kohaliku maarahva keele mõistelistest ja sõnavara- listest võimalustest. Muude suuremate semantiliste gruppidega võib nimetada veel psüühiliste ja füüsiliste seisundite ning intellektuaalse tegevuse tulemuste nimetusi.

19.–20. sajandi allikates tõusevad keskse semantilise rühma – moraalsete omaduste nimetuste kõrvale füüsilise tegevuse protsesside ning üksikjuhtude nimetused, seega igapäevasem sõnavara, mis viitab *us*-liiteliste deverbaalide tuletusmalli olulisemaks muutumisele. Sagedamini esinevate semantiliste rühmadena võiks 19.–20. sajandist nimetada veel psüühiliste ja füüsiliste seisundite, füüsiliste omaduste, intellektuaalse tegevuse objektide nimetusi (sellesse rühma kuuluvad ka erinevate teadusalade nimetused ning paljud terminitena funktsioneerivad sõnad). Kategooriamõistenimetustest esineb kõige rohkem näiteid suhtekategooria, moraalikategooria ning hinnangukategooria valdkonda kuuluvate sõnade kohta.

Antud töö aluseks olnud allikaid iseloomustades võib öelda, et kõige suuremal hulgal abstrakttuletisi sisaldasid 19.–20. sajandi allikad, mis on ka loomulik sellest perioodist käsitletud sõnaraamatute mahukust arvestades. Absoluutarvudes väljendatult sisaldas kõige rohkem *us*-liitelisi abstrakttuletisi L. Kettuneni eesti- soome sõnaraamat 1917. aastast. See viitab vastava sõnavararühma laienemisele 19. sajandi lõpus – 20. sajandi alguses, kuna nimetatud sõnastik on mahult hoopis väiksem Wiedemanni sõnaraamatust (1893), millest on leitud 1587 *us*-abstraktumi

näidet. Rohkesti vastavat sõnavara on talletatud ka K. A. Hermannini eesti-vene sõnaraamatust (1889) ning 1918. aasta õigekirjutussõnaraamatust. 17.–18. sajandi allikad on väiksemamahulised ning sellest tulenevalt on ka nendest fikseeritud *us*-liiteliste abstraktsubstantiivide hulk väiksem. Suurema näidete arvuga paistavad 17. sajandist silma H. Gösekeni saksa-eesti sõnaraamat (181 *us*-abstraktumit) ning 18. sajandist A. W. Hupeli eesti-saksa sõnaraamatud (esimeses trükis 1780. aastast 242 ning teises trükis 1818. aastast 289 näidet). Andmebaasi ulatuses esmakordselt esinevaid *us*-liitelisi abstrakteid nimisõnu sisaldasid kõige rohkem K. A. Hermannini sõnaraamat (854 näidet), F. J. Wiedemanni sõnaraamat (521) ning L. Kettuneni sõnastik (480 vastavat tuletist). Ainukordsete *us*-tuletiste hulk oli kõige suurem L. Kettuneni (384), F. J. Wiedemanni (240) ning J. Jurkatami (201) sõnaraamatutes. Kõige vähem tuli ainukordseid *us*-abstraktnimisõnu esile 17.–18. sajandi allikates – J. Hornungi grammatika näidetekogumis, A. Thor Helle eesti-saksa sõnaraamatus ning A. W. Hupeli sõnaraamatu I trükis ei sisaldunud ühtegi sellist sõna, mis kogu andmebaasi lõikes oleks vaid üks kord esinenud, (vt ka lisa 4).

Tuletusmorfoloogia poolelt tuleb märkida, et kui tänapäeva sünkroonilisest vaatepunktist on võimalik vahet teha *us*-elementi sisaldavate omaette tähendusfunktsiooniga liidete ning liitevariantide vahel (viimased ei eristu *us*-liitest tähenduslikult ja esinevad positsioonides, kus *us*-liide ei saaks morfofonoloogilistel põhjustel esile tulla), siis diakroonilises plaanis pole erinevate liitekujude funktsioonijaotus sedavõrd ühtlane, et oleks võimalik kõnelda liidetetst ja liitevariantidest eraldi. Seetõttu on *us*-liite erinevaid häälikulisi teisendeid käsitletud ühtse kogumina, ilma nende vahel liite ja variandi vahet tegemata. Ka erinevaid sajandeid iseloomustav tuletusmallide tabel (vt lisa 11) sisaldab seetõttu vaid erinevate tuletusvõimaluste formaalset kirjeldust, mis ei saa olla sünkrooniline materjali ajaloolist päritolu silmas pidades ega olé ka rangelt diakrooniline, kuna tagantjärele pole alust väita, et tuletamine oleks möödunud sajanditel toimunud nimelt vastavate mallide loogikat järgides. Seega on vastav käsitlus vaid tagantjärele möödunud sajandite tuletusvõimalusi kirjeldav.

Sõnatuletus on tihedalt seotud keeletajuga – seepärast on raske tuvastada neid loogilisi seoseid, mis olid aluseks üle kolme sajandi tagasi loodud tuletistele. Tähtsa motiveeriva alusena võib *us*-liiteliste abstrakttuletiste loomisel näha saksa keeletajust ja mõistesüsteemist lähtuvat sõnavara rikastamise moodust.

Antud töös võeti aluseks erinevates sõnaraamatutes esinevad sõnade kui leksikoniüksuste tähendused, eeldades, et seesugused tähendused on sõnade tekstitähenduste vastandina olemas ning et need on sellistena ka kirjeldatavad. Sõnade kui leksikoniüksustega tegelemine näis sobivat just töö diakrooniliselt kirjeldavat eesmärki silmas pidades. Selline uurimisviis jättis paratamatult kõrvale abstraktse sõnavara funktsioneerimise lauses ja sellest tulenevad mõneti täpsemad tõlgendusvõimalused, ent mitme sajandi sõnavaramaterjali kogumine tekstidest käinuks ühele uurijale lihtsalt üle jõu.

Kui iseloomustada varasemates allikates sisaldunud abstraktsete *us*-tuletiste püsivust ajas, siis oli huvitav tõdeda, et kõige paremini on säilinud vanade, 17.–18. sajandi allikate sõnavara. Suhteliselt kõige vähem on sõnu kirjakeelde jäänud 19. ja 20. sajandi uuenduslike sõnastike leksikā. Näib, et abstraktsete *us*-tuletiste näol on tegemist kirjakeelse kultuuri funktsioneerimise seisukohalt keskse ja suhteliselt püsiva sõnavaravaldkonnaga, mis küll täieneb pidevalt, ent mille olemasolevad, kirjakeele algusaegadest alates figureerinud üksused on üllatavalt hästi säilinud ning olnud nähtavasti varasematel aegadel, normeeriva tuletusõpetuse puudumise tingimustes eeskujuks uute mõistesõnade loomisel.

Zusammenfassung

In der vorhandenen Magisterdissertation "Die Entwicklung von Abstrakta mit dem Ableitungssuffix *-us* in der estnischen Schriftsprache" werden diese semantische Unterklasse den estnischen derivativen Abstrakta aus zwei Ausgangspunkten – aus dem logisch-semantischen und aus dem derivationsmorphologischen – behandelt.

Das Suffix *-us* ist in der estnischen Sprache sowohl aus dem diakronischen also auch aus dem synchronischen Gesichtspunkt eine mehrdeutige Ableitungssilbe gewesen. Die *us*-Derivate können auch Konkreta sein, da Personenbezeichnungen, Gegenstandsbezeichnungen und Bezeichnungen den konkreten Tätigkeiten mit diesem Suffix nicht selten sind. Am meisten gehören diese Derivate dennoch zum Bereich den Abstrakta.

Bei der Begrenzung den Abstrakta werden von den allgemeinakzeptierten Begriffsbestimmungen ausgegangen, den bei der Kennzeichnung dieser Substantivklasse die Merkmale wie 'Begrifflichkeit', 'Nichtgegenständlichkeit', 'Allgemeinheit', 'Unwahrnehmbarkeit' eigen sind. Also werden für vorliegende deskriptive Untersuchung ein logisch-semantischer Ausgangspunkt ausgewählt.

Weil Abstraktivität in der Wortschatzforschung hauptsächlich als eine semantische Kategorie gilt und nicht alle *us*-Derivate in der estnischen Sprache inhaltlich abstrakte sind, werden auch ausführliche Unterklassen diesen "echt abstrakten" Substantive vorgestellt, z.B. Kategoriebegriffe, Eigenschaftsnamen, Tatbezeichnungen, Bezeichnungen für Ergebnisse und abstrakte Objekte von Tätigkeiten, Beziehungs- und Zustandsbezeichnungen, Kollektivbegriffe und abstrakte Erscheinungsnamen. Es werden diese Unterklassen auch aus der zweiten Dimension kennzeichnet – aus der Gebundenheit mit der psychische, intellektuelle, physische, sittliche oder soziale Sphäre. Diese Wortschatzssammlung werden aus dem Prinzip von Kern – Peripherie beschreibt, wobei sich im Zentrum dieser

Wortklasse die Kategoriebegriffe, Eigenschaftsnamen und Zustandsbezeichnungen befinden, die Tatsbezeichnungen dagegen in der Mehrzahl die Peripherie bilden.

Als Quellen für diese Untersuchung werden die Wörterbücher von 17. bis zum Anfang den 20. Jahrhundert gewesen. Aus 18 Wörterbücher werden 2967 entsprechende Beispiele gefunden.

Das Suffix von Nomina *-us* ist in allen ostseefinnischen Sprachen als Adjektiv-, Verbal- und Substantivabstrakta bildendes Suffix gebräuchlich. In gewissem Umfang konnten die Abstrakta auch von Adverbien abgeleitet werden, während Bildungen von Pronomen und Numeralien selten sind. So treffen wir schon in den frühesten Wörterbücher der estnischen Schriftsprache Derivate abstraktes Inhalts (z.B. in den deutsch-estnischen Wörterbücher von H. Stahl (1637), H. Göseken (1660) u.a). Es scheint so, das die weitgehende Notwendigkeit, im Estnischen abstrakte Wörter zu bilden war im Zusammenhang mit der Übersetzungsarbeit von religiösen Texte entstanden. Die meistens zweisprachige (deutsch-estnisch) Übersetzer haben von 17. bis zum 18. Jahrhundert betreffende Begriffe in der Mehrzahl als Lehnübersetzungen gestaltet, wobei die neue Abstrakta mit Hilfe vorhandenen Suffixe und Suffixvarianten *-us*, *-dus*, *-tus*, *-mus*, *-ndus* u.a. abgeleitet wurden.

Für die früheste Abstrakta war eine hohe Abstraktionsgrad kennzeichnend gewesen, seit dem 19. Jahrhundert war die Zahl von *us*-Abstrakta wesentlich gewachsen, weil auch die estnische Sprachler dieses Suffix umfangreich ausgenutzt hatten. Im 20. Jahrhundert ist dieses Suffix sehr produktiv und häufig geworden, wobei seine wichtigste Rolle das Bilden von Verbal- und Adjektivabstrakta ist. Es ist auch erwähnenswert, das die älteste *us*-Abstrakta sich gut erhalten haben und auch heutzutage dem zentralen Wortschatz gehören.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Aavik, Johannes 1907. Abstraktlikud substantivid Eesti keeles. – Noor-Eesti II. Noor-Eesti väljaanne. Tartu, lk. 220-232.
- Aavik, Johannes 1914. Eesti rahvusliku suurteose keel. Kirjastus Reform, Tartu.
- Aavik, Johannes 1919. Uute sõnade sõnastik. Istandik, Tartu.
- Aavik, Johannes 1921. Uute sõnade ja vähem tuntud sõnade sõnastik. Teine parandet ja suuresti täiendat trykk. A. Keisermanni kirjastus, Tallinn.
- Ahrens, Eduard 1853. Grammatik der Ehstnischen Sprache Revalschen Dialektes.
- Bloomfield, Leonard 1962. Language. George Allen & Unwin Ltd, London.
- Brambat, Benita 1974. K. A. Hermann eesti sõnavara rikastajana. – Centum. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi Toimetised nr. 9. Tallinn, lk. 218-234.
- Braun, Peter 1993. Tendenzen in der deutschen Gegenwartssprache. Sprachvarietäten. Dritte, erweiterte Auflage. Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, Berlin, Köln.
- Brockhaus, F. 1986. Brockhaus Enzyklopädie in 24 Bänden. 19., völlig neu bearbeitete Auflage. Erster Band, A - APT. Mannheim.
- Corson, David 1985. The Lexical Bar. Pergamon Press, Great Britain.
- Eesti keele grammatika 1995. I. osa. Morfoloogia ja sõnamoodustus. Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut. Tallinn.
- Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamat 1918. Eesti Kirjanduse Seltsi keeleteimkonna toimetused nr. 5. Tallinn.
- Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat 1925. "Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamatu" II täiendatud ja parandatud trükk. I köide (A - M). Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, Tartu.

Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat 1930. "Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamatu" II täiendatud ja parandatud trükk. II köide (N - Rio). Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, Tartu.

Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat 1937. "Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamatu" II täiendatud ja parandatud trükk. III köide (Ripp - Y). Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus., Tartu.

Ewald, Petra 1992. Konkreta versus Abstrakta. Zur semantischen Subklassifikation deutscher Substantive. – Sprachwissenschaft 1992, Band 17, Heft 3/4. Carl Winter Universitätsverlag. Heidelberg, S. 259-281.

Grenzstein, Ado 1884. Eesti sõnaraamat. Tartu.

Göseken, Heinrich 1660. Manuctio ad Linguam Oesthonicam, Anführung zur Öhstnischen Sprache. Reval.

Helle, Anton Thor 1732. Kurtzgefaszte Anweisung zur Ehstnischen Sprache. Auf Gutbefinden des Herrn Avtoris, mit einer Vorrede herausgegeben von Eberhard Gutsleff. Gedruckt bey Stephan Orban, Halle.

Hempel, Heinrich 1956/1957. Konkretum und Abstraktum als sprachliche Kategorien. – Kant-Studien. Philosophische Zeitschrift, Band 48, Heft 2. Kölner Universitätsverlag. Köln, S. 134-160.

Hermann, Karl August 1884. Eesti keele grammatik koolide ja iseõppimise tarvis. Tartu.

Hermann, Karl August 1889. Täieline eesti-vene sõnaraamat. Tartu.

Hoepfner, Wolfgang 1980. Derivative Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache und ihre algorithmische Analyse. Gunter Narr Verlag. Tübingen.

Hornung, Johann 1693. Grammatica Esthonica, brevi, Perspicua tamen methodo ad Dialectum Revaliensem. Riga. – Fenno-Ugrica, Band 4. Ed. H. Haarmann. Helmut Buske Verlag. Hamburg, 1977.

- Hupel, August Wilhelm 1780. Ehstnische Sprachlehre für beide Hauptdialekte den revalschen und den dörptschen; nebst einem Wörterbuch. Riga und Leipzig.
- Hupel, August Wilhelm 1818. Ehstnische Sprachlehre für die beiden Hauptdialekte. Mitau.
- Häkkinen, Kaisa 1990. Mistä sanat tulevat. Tietolipas 117. Pieksämäki.
- Häkkinen, Kaisa 1994. Agricolasta nykykieleen. Suomen kirjakielen historia. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo, Helsinki, Juva.
- Itkonen, Terho 1970. Avoimuudesta tunnettuuteen. Huomioita nykysuomen ominaisuudennimistä. – Virittäjä, no 2, s. 223–235.
- Jurkatam, Juhan 1904. Wene-eesti sõnaraamat. Jurjev.
- Kaempert, Manfred 1984. Wort und Wortwendung. Probleme der semantischen Deskription anhand von Beobachtungen an der deutschen Gegenwartssprache. Kümmerle Verlag. Göppingen.
- Kasik, Reet 1975. Verbide ja verbaalsubstantiivide tuletusvahekorrad tänapäeva eesti keeles. – Keele modelleerimise probleeme 5, TRÜ Toimetised, vihik 363. Tartu.
- Kasik, Reet 1994. Verbid ja verbaalsubstantiivid tänapäeva eesti keeles. Tuletusprotsess ja tähendus. Tartu.
- Kask, Arnold 1970. Eesti kirjakeele ajaloost II. Tartu.
- Kask, Arnold 1984. Deverbaalsetest *is*-tuletistest. – Eesti murded ja kirjakeel. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi Toimetised nr. 16. Valgus, Tallinn.
- Kettunen, Lauri 1917. Eesti-soome sõnaraamat. Virolais-suomalainen sanakirja. Otava, Helsinki.
- Kingisepp, Valve 1972. O. W. Masingu "Marahwa Näddala-Lehhe" sõnastik (aa - ketramine). – Sõnasõel. Uurimusi ja materjale eesti keele sõnavara alalt, 1. Tartu, lk. 30–209.

Kingisepp, Valve 1973. O. W. Masingu "Marahwa Näddala-Lehhe" sõnastik (ketramisenõu - lüpsma). – Sõnasõel. Uurimusi ja materjale eesti keele sõnavara alalt, 2. Tartu, lk. 36–202.

Kingisepp, Valve 1975. O. W. Masingu "Marahwa Näddala-Lehhe" sõnastik (ma - pood). – Sõnasõel. Uurimusi ja materjale eesti keele sõnavara alalt, 3. Tartu, lk. 103–232.

Kingisepp, Valve 1986. O. W. Masingu "Marahwa Näddala-Lehhe" sõnastik (poogen - rüüstamine). – Sõnasõel. Uurimusi ja materjale eesti keele sõnavara alalt, 7. Tartu, lk. 59–113.

Kleine Enzyklopädie. Deutsche Sprache. VEB Bibliographisches Institut, Leipzig.

Knüpffer, Arnold Friedrich Johann 1814. Ueber die Bildung und Ableitung der Wörter in der ehstnischen Sprache. – Beiträge zur genauern Kenntniss der ehstnischen Sprache, drittes Heft. Pernau.

Koski, Mauno 1982. Suomen johto-opin morfologiaa. Fennistica 4. Turku.

Kronasser, Heinz 1968. Handbuch der Semasiologie. Kurze Einführung in die Geschichte, Problematik und Terminologie der Bedeutungslehre. II, unveränderte Auflage. Carl Winter Universitätsverlag, Heidelberg.

Kytömäki, Leena 1991. Mikä on johdosten paikka? – Sananjalka 33, s. 7–29.

Lazar, Oscar 1975. The Formation of Abstract Noun in the Uralic Languages. Uppsala.

Lewandowski, Theodor 1990. Linguistisches Wörterbuch I. Heidelberg/Wiesbaden.

Luther, Wilhelm 1970. Sprachphilosophie als Grundwissenschaft. Quelle & Meyer, Heidelberg.

Lühr, Rosemarie 1991. Wert und Grenzen operationaler Verfahren. – Sprachwissenschaft, Band 16, Heft 3/4, S. 417–452.

Masing, Uku 1973/1974. Terminoloogia kujundamisest 17. sajandil. – Emakeele Seltsi aastaraamat 19–20. Tallinn, lk. 151–168.

Mikkola, Eino 1964a. Die Abstraktion. Begriff und Struktur. Eine logisch-semantische Untersuchung auf nominalistischer Grundlage unter besonderer Berücksichtigung des Lateinischen. Helsinki.

Mikkola, Eino 1964b. Die Abstraktion im Lateinischen. Eine semantisch-morphologische Untersuchung auf Begriffanalytischer und literaturgeschichtlicher Grundlage. Zweite Teil. Die Leistung der reinen Hypostativa im vorklassischen Kunstlatein. Suomalaisen Tiedeakatemia Toimituksia. Sarja B, nide 137. Helsinki.

Nemvalts, Peep 1994. Terminid. Kasuks või kahjuks? – Lähivertailuja 8. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitoksen tutkimusraportteja 40. Oulu, s. 74–82.

Park, Lilian 1956. Ado Grenzsteini sõnavaraline tegevus. Diplomitöö TÜ eesti keele õppetoolis /käsikiri/.

Peebo, Jaak 1980a. "Kalevipoja" sõnastik. – Sõnasõel. Uurimusi ja materjale eesti keele sõnavara alalt, 4. Tartu, lk. 15–73.

Peebo, Jaak 1980b. "Kalevipoja" sõnastik. – Sõnasõel. Uurimusi ja materjale eesti keele sõnavara alalt, 5. Tartu, lk. 3–51.

Pei, Mario; Gaynor, Frank 1980. Dictionary of Linguistics. Totowa, New Jersey.

Porzig, Walter 1975. Das Wunder der Sprache. Sechste Auflage. Hrsg von Andreas Jecklin und Heinz Rupp. Francke Verlag, München.

Reichl, Karl 1982. Categorical Grammar and Word-Formation: The De-adjectival Abstract Noun in English. Max Niemeyer Verlag, Tübingen.

Räisänen, Alpo 1978. Kantasanan ja johdoksen suhteesta. – Virittäjä 1978, no. 4, s. 321–344.

Räisänen, Alpo 1979. Segmentaation ongelmasta suomen kielen johto-opissa. – Virittäjä no. 3, s. 167–178.

Rätsep, Huno 1964. Sõnavara rikastamise allikatest. – Kirjakeel 1964. Tallinn, lk. 33–45.

Rätsep, Huno 1986. Eesti kirjakeele sõnatüvede tuletuskoormus. – Keel ja Kirjandus, nr 11, lk. 662–667.

Rätsep, Huno 1981. Johannes Aavik ja soome laenud. – Keel ja Kirjandus, nr. 5, lk. 289–296.

Sommerfeldt, Karl-Ernst 1990. Zum System der deutschen Wortarten – Kern und Peripherie der Wortart Substantiv. – Zeitschrift für Germanistik. VEB Verlag Enzyklopädie, Leipzig, S. 12–20.

Sommerfeldt, Karl-Ernst 1991. Zur Integration von Lexik und Grammatik. Probleme einer funktional-semantischen Beschreibung des Deutschen. – Sprache, System und Tätigkeit, Band 3. Peter Lang, Frankfurt am Main, Berlin, New York, Paris.

Stahl, Heinrich 1637. Anführung zu der Estnischen Sprach. Reval.

Univere, Aili 1976. Eesti abstraktnoomenite ajaloost. – Emakeele Seltsi aastaraamat 22. Tallinn, lk. 51–62.

Vare, Silvi 1979. Lähtekehti eesti derivatsiooni käsitleks. Eesti Raamat, Tallinn.

Vare, Silvi 1993. Tuletusliitest uue nurga alt. – Keel ja Kirjandus, nr. 9, lk. 530–536.

Vare, Silvi 1994. Nimi- ja omadussõnatüved tänapäeva eesti kirjakeeles. Tartu.

Wahrig, Gerhard. 1986. Deutsches Wörterbuch. Mosaik Verlag, München.

Webermann, Otto Alexander 1978. Studien zur volkstümlichen Aufklärung in Estland. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.

Wiedemann, Ferdinand Johann 1875. Grammatik der Ehstnischen Sprache. St.-Petersbourg.

Wiedemann, Ferdinand Johann 1893. Ehstnisch-deutsches Wörterbuch, zweite vermehrte Auflage. Im Auftrage der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Redigirt von Dr. Jacob Hurt. St. Petersburg.

Lisa 1

ANDMEBAASIS KASUTATAVAD SEMANTILISE ISELOOMUSTUSE
TÄHISED

A – KATEGOORIAMÕISTED

- A1 – arvu- ja hulgakategooria
- A2 – ruumi- ja mõõdukategooria
- A3 – ajakategooria
- A4 – intellektuaalne kategooria
- A5 – moraali- ja eetikakategooria
- A6 – esteetikakategooria
- A7 – suhtekategooria (kõik abstraktsed suhted: osa-tervik, üldine-üksik, samasus-erinevus, põhjuslikkus jne)
- A8 – religioosne kategooria
- A9 – juriidiline kategooria
- A0 – hinnangukategooria
- AE – eksistentsikategooria
- AS – psüühikakategooria
- AL – sotsiaalne kategooria

B – OMADUSENIMED

- B0 – üldine omadus
- B1 – psüühiline omadus
- B2 – intellektuaalne omadus
- B3 – füüsiline omadus
- B5 – moraalne omadus

C – TEGEVUSPROTSESSI TÄHISTUSED

- C0 – üldine liikumis-muutumisprotsess
- CY – üldine tegevusprotsess
- CK – üldine kausaalne protsess
- C1 – psüühiline tegevusprotsess
- C2 – intellektuaalne tegevusprotsess
- C3 – füüsiline tegevusprotsess
- C5 – moraalne tegevusprotsess
- C6 – sotsiaalne tegevusprotsess

D – TEGEVUSE ÜKSİKJUHU TÄHISTUSED

- D0 – üldine liikumis-muutumistegevuse üksikjuht
- DY – üldine tegevuse üksikjuht
- DK – üldine kausaalne tegevuse üksikjuht
- D1 – psüühilise tegevuse üksikjuht
- D2 – intellektuaalse tegevuse üksikjuht
- D3 – füüsilise tegevuse üksikjuht
- D5 – moraalse tegevuse üksikjuht
- D6 – sotsiaalse tegevuse üksikjuht

E – TEGEVUSE TULEMUSE TÄHISTUSED

- E0 – üldine tegevuse tulemus
- E1 – psüühilise tegevuse tulemus
- E2 – intellektuaalse tegevuse tulemus
- E3 – füüsilise tegevuse tulemus
- E5 – moraalse tegevuse tulemus
- E6 – sotsiaalse tegevuse tulemus

F – SEISUNDITÄHISTUSED

- F0 – üldine seisund
- F1 – psüühiline seisund
- F2 – intellektuaalne seisund
- F3 – füüsiline seisund
- F5 – moraalne seisund
- F6 – sotsiaalne seisund

G – KOLLEKTIIVMÕISTED

- GY – üldised
- GL – liikumiste nimetused

H – NÄHTUSETÄHISTUSED

- H0 – üldine nähtus
- H3 – füüsiline nähtus
- H4 – ülemeeleline nähtus

I – TEGEVUSOBJEKTI või –VAHENDI TÄHISTUSED

- I0 – üldine tegevusobjekt
- I2 – intellektuaalne tegevusobjekt
- I3 – füüsiline tegevusobjekt
- I6 – sotsiaalne tegevusobjekt

ANDMEBAASIS KASUTATAVAD TULETUSTÜVE SÖNALIIGI TÄHISED

- t – verb
- o – adjektiiv
- n – substantiiv
- a – numeraal
- m – adverb
- p – pronomen
- f – verbi *tud*-kesksõna vorm
- h – *v*-kesksõna vorm
- i – verbi *nud*-kesksõna vorm

Lisa 2

Allikates esinevate semantiliste rühmade arv

MIS	KOKKU	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B5	256	17	24	9	28	34	42	33	2	3	126	142	111	154	10	115
C3	219	2	3	1	4	7	9	11	12	4	114	145	38	133	6	134
D3	165	1	3	1	2	4	8	6	3	1	86	119	38	106	4	105
D5	161	9	14	3	21	27	30	19	10	3	85	97	59	91	3	81
F1	153	5	6	1	15	18	21	23	2	2	63	80	62	74	22	60
B3	143	2	9	2	8	12	13	8	1	2	88	83	80	79	14	88
I2	140	6	8		7	8	9	13	2	18	53	52	62	66	2	19
A7	132	3	6	2	6	9	10	4	1	19	59	72	46	62	10	53
F3	131	4	6	1	12	16	18	15	8	3	69	86	52	73	9	73
A5	127	9	14	5	19	20	23	20		5	55	74	49	76	3	41
E2	127	7	11	2	11	13	15	6	2	18	53	62	56	77	13	60
A0	125	3	6	1	7	6	10	10	2	6	59	54	49	74	10	64
D2	115	5	8	1	9	12	15	6	3	13	52	66	49	65	12	56
C5	101	1	7		8	10	10	6	8	3	42	68	19	59	2	47
C2	98	3	6		4	5	5	8	1	16	38	48	22	58	8	39
C6	98	3	11		5	6	6	10	4	3	31	49	28	65	6	36
A2	87	2	9	3	6	10	12	10	2	7	44	49	37	46	3	48
F6	86	6	7	2	9	11	11	9		7	32	37	28	42	4	24
F0	72	5	10	2	9	11	12	10	6	2	34	48	21	38	2	34
F5	59	3	8	2	6	6	8	6	1	2	30	35	22	28	4	28
CY	55	1	3	2	3	4	6	2	3	6	31	42	10	24	4	23
A9	54	2	2	2	2	2	3	3		3	7	24	16	26		3
B2	50	1	4		3	4	4	3		2	18	19	26	26	2	19
E5	50	3	6	2	7	10	12	7	6		27	29	20	25	2	22
DY	49	2	3		3	4	6	2	4	4	27	27	16	27	5	22
A4	48	2	2	1	2	3	4	3		9	16	23	10	28	3	14
B1	48	1	2	1	2	4	4	3	1	1	20	27	19	26	8	22
D6	45		6		2	3	4	4	2	3	22	29	14	24		21
B0	42		1		1	1	5	1		2	22	20	22	26	2	19
CK	42		1		2	2	2	1	2	3	31	32	17	27		31
D1	41		1		6	8	9	5	1		22	25	9	26	4	22
I6	39	3	6		3	3	3	9	3	1	11	16	10	24	3	12
E3	38				1	3	3	2	2		19	20	15	18	2	20
GY	38	2	4		3	3	3	3		5	17	17	16	31	5	18
H3	37	5	6		4	8	8	4	4	1	19	23	14	20		20
A3	36	2	3	1	2	3	3	1		1	20	17	13	17		16
C1	36		1		2	3	5	4	2	1	19	24	10	17	4	19
DK	36	1	1		2	2	3	1	2	3	28	26	12	25		26
A1	33	1	1		1		2	1	1	7	20	18	11	15	1	16
F2	33		1		1	2	2	5	1		13	14	16	22	3	11
AS	30	2	3	1	3	3	4	3		3	14	18	11	16	2	7
AL	27	3	4	1	4	4	4	4	1	3	15	12	8	17		8
C0	27		1		1	2	3		1	1	12	21	4	7	1	16
D0	26	2	3		3	3	3	1	1	2	16	22	7	13		16
E6	25	1	6		1	2	3	2	1	1	10	12	6	13	1	10
I3	23	1	2	1	1	2	2	2	1	1	9	17	8	11	2	14
A8	22	2	4	1	4	5	6	4		1	10	17	5	7	1	5
AE	20	1	1		1	1	1			5	8	11	9	15	2	9
E0	17	1	2	1	2	2	2	1	1	1	9	9	6	10	3	8
H4	17				2	3	3	2	1		8	10	3	9	6	9
I0	13								4	1	4	8	5	6	2	6
A6	11									1	5	4	6	8		4
GL	10										2			8		
E1	5									1	1	1	1	5	1	
H0	5					1	1			1	2	3	1	3		3

Lisa 3

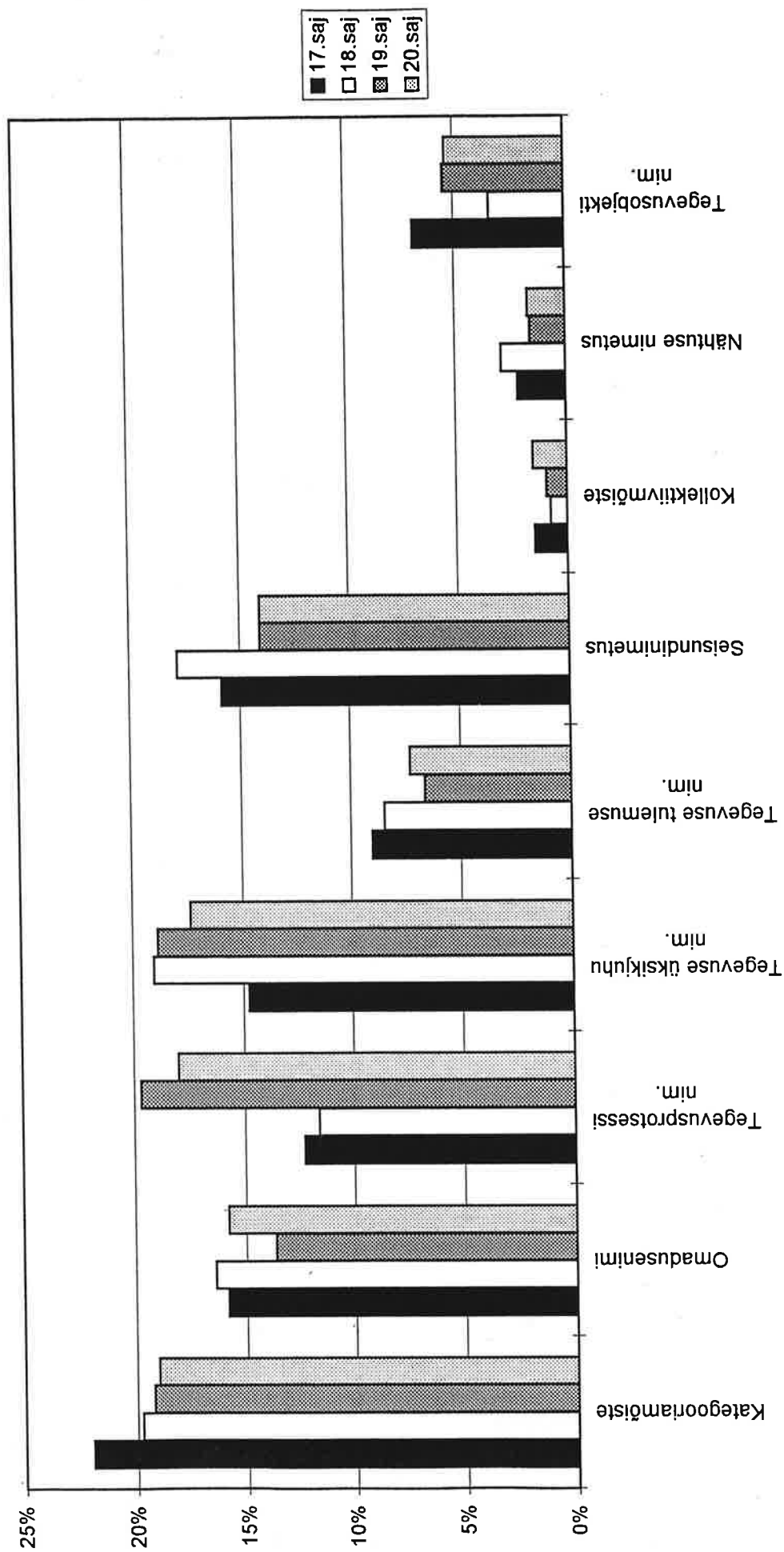
Allikatesse lisandunud semantiliste rühmade arv

MIS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B5	17	10	1	13	6	5	7	2	3	74	37	31	41	6	3
C3	2	1		3	2	2	7	12	4	91	50	6	34	1	4
D3	1	2	1	1	1	4	4	3	1	70	43	10	16	2	6
D5	9	5	1	8	6	4	5	10	3	53	22	13	18	2	2
F1	5	3	1	11	2	4	11	2	2	40	25	15	20	9	3
B3	2	7		3	2	1	3	1	1	70	11	23	11	5	2
I2	6	3		3	1	1	7	2	17	31	22	22	23	2	
A7	3	3		2	3	1		1	18	38	23	13	20	4	3
F3	4	3		9	3	2	8	8	3	38	25	10	14	2	2
A5	9	6	1	7		3	5		3	32	23	13	22	2	1
E2	7	4		5	1	1	1	2	18	27	20	11	20	6	4
A0	3	4		4		3	6	2	4	38	12	13	23	2	11
D2	5	3		5	3	2	1	3	13	28	23	7	11	7	4
C5	1	6		5	2	1	2	7	3	27	25	4	14	1	3
C2	3	3		2			4	1	16	19	21	2	23	2	2
C6	3	8		1	1		4	4	3	18	19	10	25	2	
A2	2	7			2	2	1	2	6	29	15	10	7	1	3
F6	6	2	1	3	3		5		6	14	13	13	15	4	1
F0	5	5		4	1	1	3	6	2	16	12	6	10	1	
F5	3	5		1		2	1	1	1	18	11	5	6	3	2
CY	1	2	1			2	1	3	5	20	14	1	3	1	1
A9	2					1	2		3	2	17	11	16		
B2	1	3		1	1		1		1	12	7	13	9		1
E5	3	3		1	3	2	1	6		15	3	5	6		2
DY	2	1		1	1	1		4	4	17	5	4	8	1	
A4	2	1		1	1	1	1		8	8	8	1	15	1	
B1	1	1			2		2	1	1	15	8	2	7	7	1
D6		6		1	1		2	2	3	14	7	5	3		1
B0		1				4			2	15	5	8	5	1	1
CK		1		2			1	2	3	22	7	2	1		1
D1		1		5	2	1	1	1		14	5	3	6	2	
I6	3	3		1			5	3		4	4	3	13		
E3				1	2		2	2		13	6	6	5		1
GY	2	2		1					5	8	5	2	11	1	1
H3	5	1			3			3	1	9	5	4	5		1
A3	2	1							1	16	5	5	5		1
C1		1		2	1	1	2	2	1	12	5	1	5	3	
DK	1			1		1		2	3	20	3	1	3		1
A1	1			1		1		1	6	10	5	2	2	1	3
F2		1		1			3	1		9	2	7	6	3	
AS	2	2		1			1		3	7	6	2	6		
AL	3	1					2	1	3	7	3		7		
C0		1			1	1		1	1	8	10				4
D0	2	1						1	2	10	9		1		
E6	1	5				1		1	1	6	2	1	6		1
I3	1	2	1				1	1	1	6	7	1	1	1	
A8	2	3		2	1	1	2		1	3	5	1		1	
AE	1								5	2	4	3	5		
E0	1	1						1	1	5	1	2	4	1	
H4				2	1		1	1		5	1		5	1	
I0								4	1	2	3	1	1	1	
A6									1	5		2	3		
GL										2			8		
E1									1		1		3		
H0					1				1		1		2		

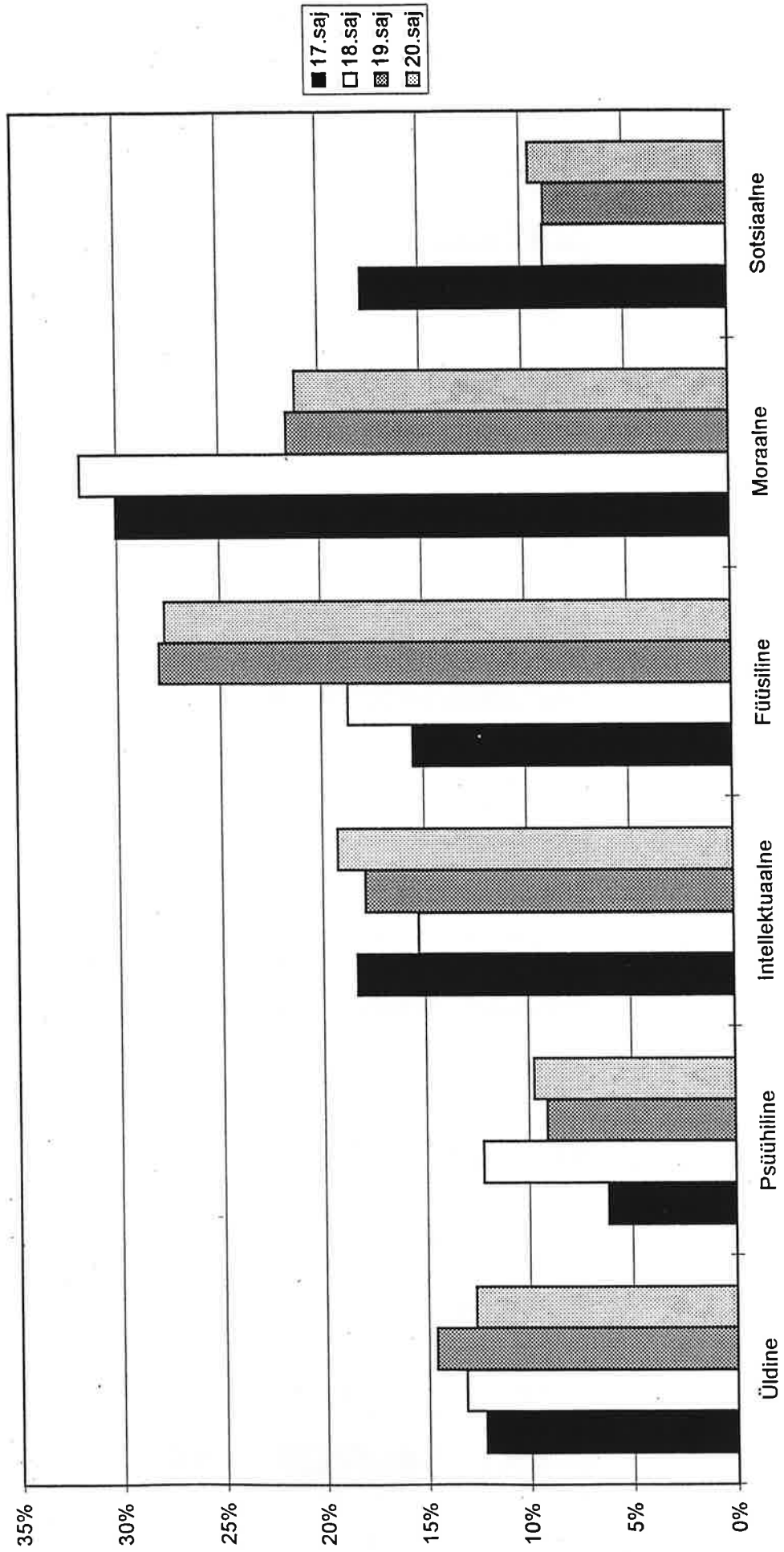
Lisa 4
Allikate statistiline iseloomustus

ALLIKAS	KOKKU	OSATÄHTSUS BAASIS	ESIMEST KORDA	VIIMAST KORDA	AINU- KORDSED
1	97	3%	97	4	4
2	181	6%	96	17	13
3	34	1%	6	1	0
4	187	6%	79	0	0
5	242	8%	44	0	0
6	289	10%	42	15	8
7	231	8%	92	30	30
8	83	3%	81	18	18
9	163	6%	151	23	23
10	1315	44%	854	201	181
11	1587	54%	521	425	240
12	965	33%	284	247	201
13	1601	54%	480	630	384
14	171	6%	76	112	72
15	1243	42%	63		

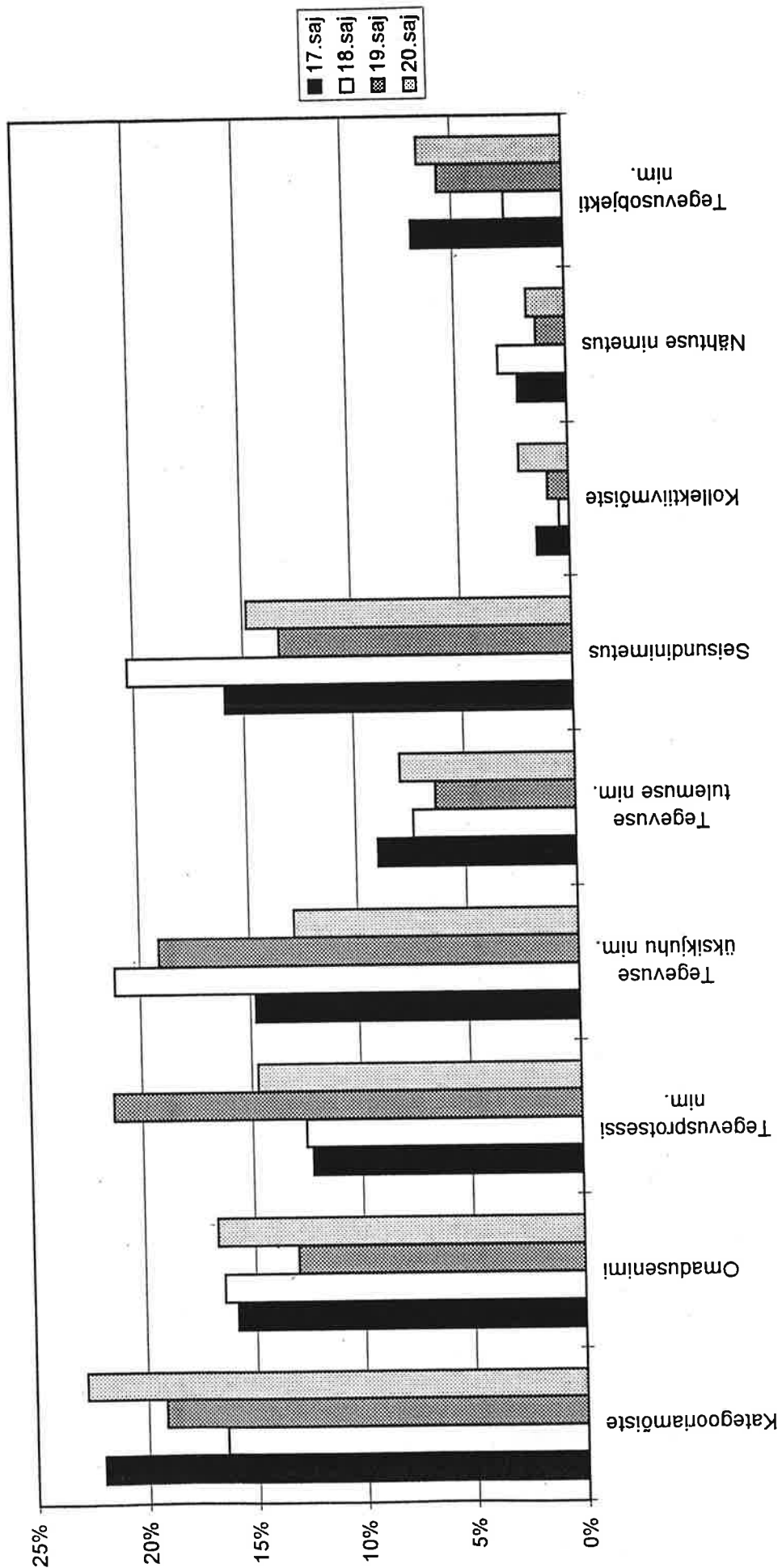
Sajandite võrdlus semantilise iseloomustuse esimese mõõtme alusel

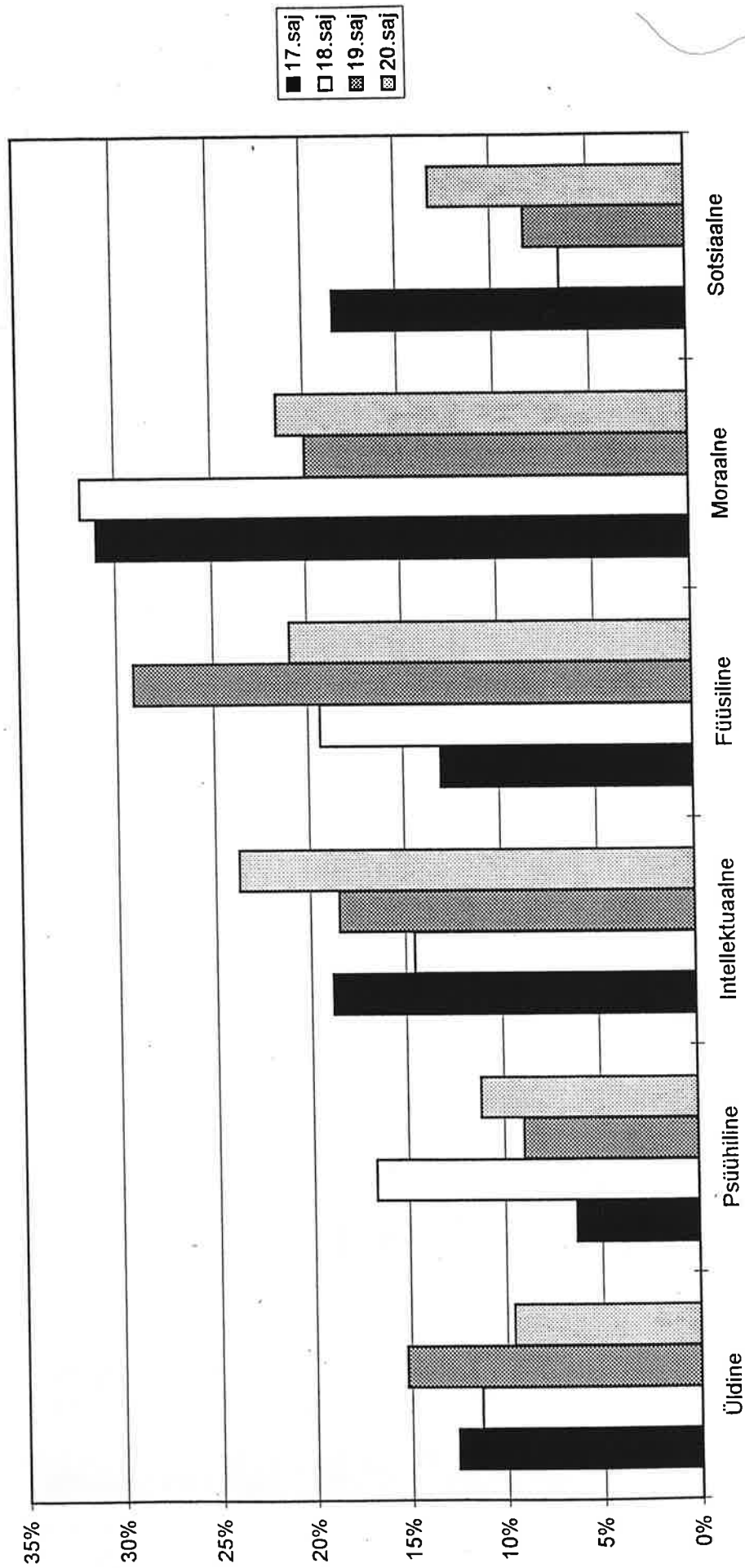
Sajandite võrdlus semantilise iseloomustuse teise mõõtme alusel

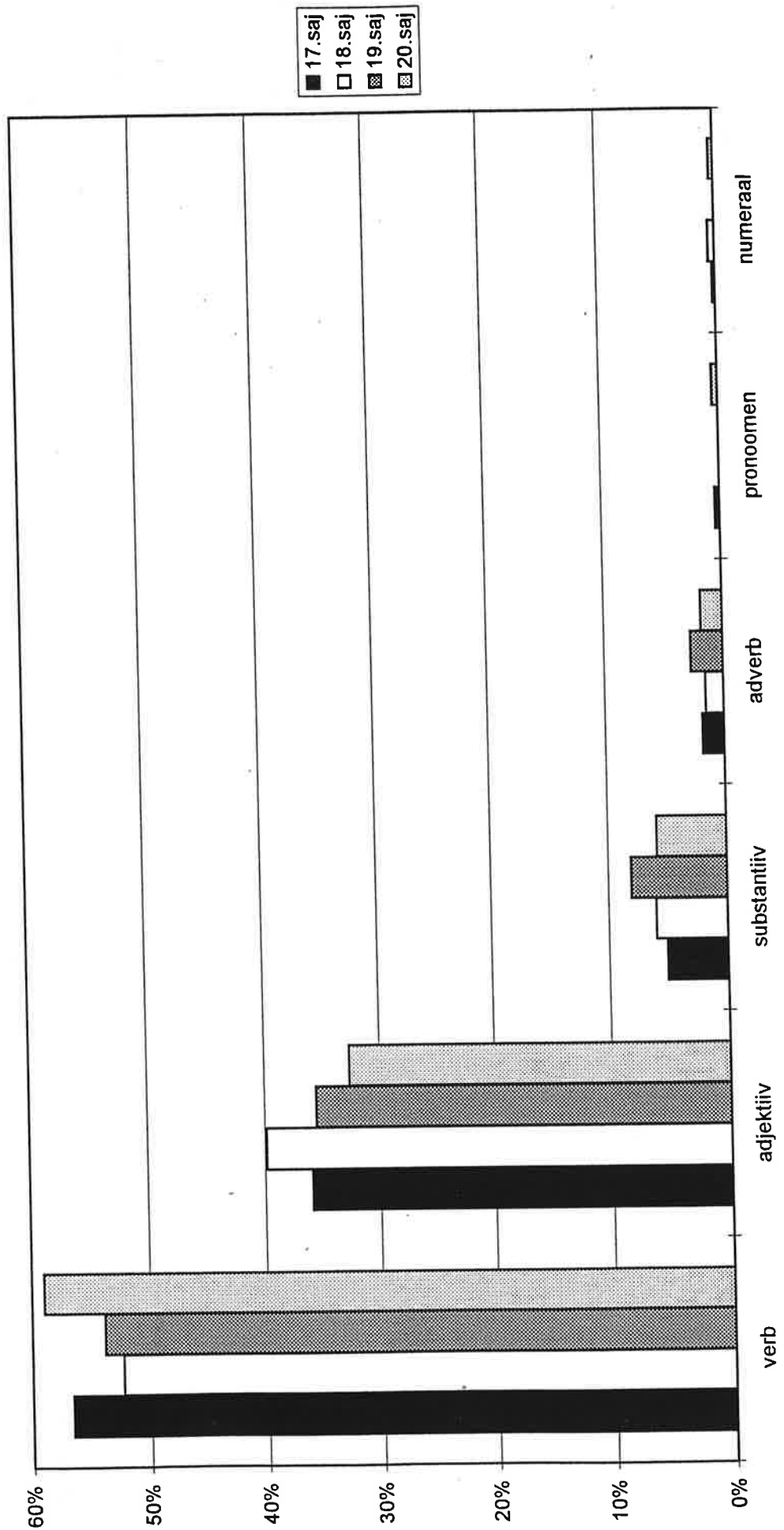
Sajandite võrdlus lisandunud sõnava semantilise iseloomustuse esimese mõõtme alusel

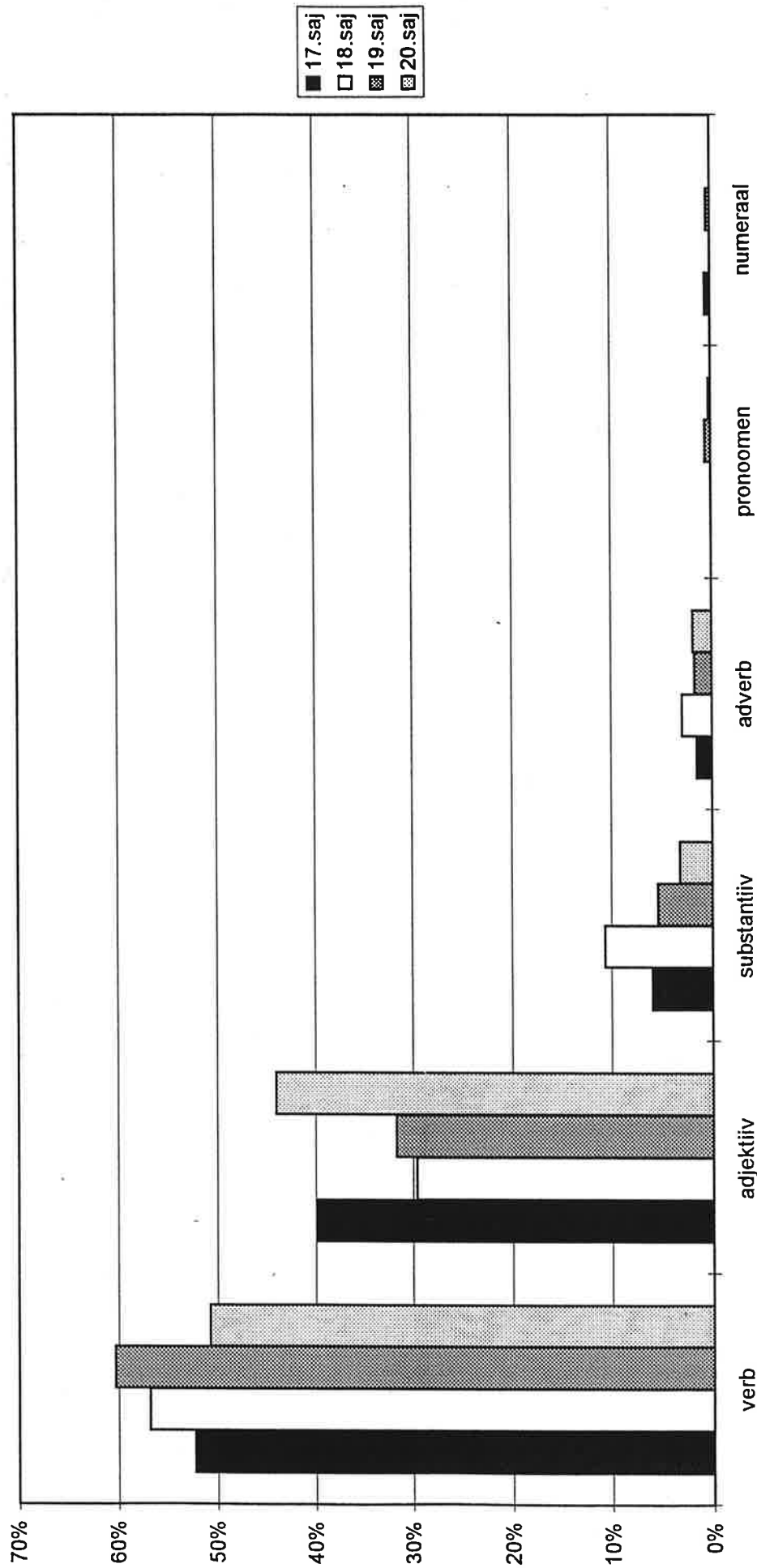
Sajandite võrdlus lisandunud sõnavara semantilise iseloomustuse teise mõõtme alusel

Sajandite võrdlus *us*-abstraktumite tuletustüve sõnaliigi alusel

Sajandite võrdlus lisandunud *us*-abstraktumite tuletustüve sõnaliigi alusel

Lisa 11

us-liiteliste abstraktnimisõnade tuletusmallid sajandite lõikes

MALL	17.saj	18.saj	19.saj	20.saj
N + us = Sus	1		6	1
N + dus = Sdus			2	
V+tud + us = Sus	1	3	35	16
V+tud + dus = Sdus	1	1	9	1
V+tud + tus = Stus	3	3	25	12
V+tud + lus = Slus			1	
V+tud + ndus = Sndus		1	2	
V+tud + mus = Smus				1
V+v + us = Sus			20	59
V+v + dus = Sdus			2	
V+v + tus = Stus			1	1
V+v + mus = Smus			1	
V+v + vus = Svus			11	15
V+nud + us = Sus			2	2
V+nud + dus = Sdus			1	
V+nud + ndus = Sndus			1	1
ADV + us = Sus	2	6	28	30
ADV + dus = Sdus	1	1	8	3
ADV + tus = Stus		1	4	3
ADV + sus = Ssus				2
ADV + ndus = Sndus			3	
ADV + mus = Smus			3	1
ADV + stus = Sstus		1		
S + us = Sus	10	21	86	51
S + dus = Sdus	2	2	22	2
S + tus = Stus			3	
S + lus = Slus			1	
S + sus = Ssus				1
S + ndus = Sndus		1	20	18
S + mus = Smus			1	
S + stus = Sstus			1	2
A + us = Sus	72	93	591	672
A + dus = Sdus	14	14	100	46
A + tus = Stus	1	7	26	6
A + lus = Slus			2	
A + sus = Ssus			1	2
A + ndus = Sndus			17	
A + mus = Smus			8	1
A + vus = Svus			2	
A + nus = Snus	1		1	
P + us = Sus			7	4
P + dus = Sdus			3	2
P + lus = Slus			1	
P + ndus = Sndus			1	
V + us = Sus	91	144	1049	923
V + dus = Sdus	6	6	56	26
V + tus = Stus	7	6	33	14
V + lus = Slus			3	1
V + ndus = Sndus	1	3	21	10
V + mus = Smus	1	3	58	66
V + vus = Svus			2	3

N - numeraal, V+tud - verbi *tud*-kesksõna vorm, V+v - verbi *v*-kesksõna vorm, V+nud - verbi *nud*-kesksõna vorm, ADV - adverb, S - substantiiv, A - adjektiiv, P - pronoomen, V - verb.

us, dus, tus, lus, ndus, mus, vus, sus, stus, nus on erinevad liitekujud.

Lisa 12

Erinevate allikate sõnavara püsivusnäitajad

ALLIKAS	KOKKU	EÖKS		ÕS		VMS	
		abs	suht	abs	suht	abs	suht
1	97	81	84%	78	80%	76	78%
2	181	141	78%	130	72%	125	69%
3	34	31	91%	31	91%	31	91%
4	187	172	92%	165	88%	158	84%
5	242	208	86%	196	81%	193	80%
6	289	243	84%	227	79%	215	74%
7	231	190	82%	180	78%	162	70%
8	83	45	54%	36	43%	20	24%
9	163	108	66%	95	58%	32	20%
10	1315	942	72%	802	61%	558	42%
11	1587	1140	72%	921	58%	636	40%
12	965	765	79%	743	77%	442	46%
13	1601	1363	85%	1234	77%	579	36%
14	171	130	76%	126	74%	31	18%
15	1243	1152	93%	939	76%	608	49%

Lisa 13

Andmebaasi väljatrükk

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
aastavahetus	t	A3	L													+				+	+
abeluseadus 'abeluseisus'	t	F6	L		+																
abeluseisus	t	F6	L	+																	
abitus	o	F0														+		+	+	+	
abiõpetus	t	C2I2	L												+						
aeglus	o	A3														+				+	+
aelus, ahelus	t	C3											+								
aetus	f	F3												+							
agarus, ägarus	o	B5			+									+	+	+	+		+	+	+
agraarküsimus	t	I2	L													+				+	+
ahastus	t	F1		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+
ahendus	t	DK											+	+		+		+	+	+	+
ahistus	t	F1												+							+
ahnitsus	t	D5												+	+	+		+	+	+	+
ahnus	o	B5		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
antrus	o	F3												+	+	+	+	+	+	+	+
ahvatlus, ahvaldus, ahvatus	t	D5											+			+					+
aiandus	n	GY														+		+	+	+	
aidatus, aitus	ft	D5												+		+					+
aimdus, aimus	t	E2												+		+		+	+	+	+
ainekirjutus 'kirjand'	t	I2	L													+					
ainevahetus	t	C3	L													+				+	+
ainsus, ainus	p	A1											+	+		+	+		+	+	+
ainustus	t	C2											+	+							
ainusõigus 'monopol'	o	A9	L													+				+	+
ainuvalitsus	t	A9	L													+	+			+	+
ajaarvatus	f	A3C2	L													+					
ajakirjandus	n	GY	L										+	+	+	+	+			+	+
ajakohasus	o	A3	L													+					+
ajapikendus	t	DY	L													+					+
ajaseadus	t	A3	L												+						
ajaviitus	t	CY	L		+				+	+											+
ajutus 'ajamine'	t	CK													+						
ajutus 'ajutisus'	m	A3												+							
aktiivsus	o	B5	P													+				+	+
alaealisus, alaealus, -easus	o	AL	L										+	+						+	+
alalhoidlikkus	o	B5	L													+					+
alamlus	m	F6														+					+
alamsus	m	F6														+					+
alandlikkus	o	B5														+				+	+
alandus	t	D5F6		+	+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
alandus 'alandlikkus'	t	B5									+			+		+					
alandus 'alatus'	t	B5		+						+											
alastus	m	F3			+		+	+	+				+	+				+	+	+	+
alatoilus	t	F3	L													+				+	+
alatus	o	B5											+		+	+		+	+	+	+
albitus	t	D5																+	+		
alemus	m	F6															+				+
algatus	t	DK					+	+	+				+	+		+		+	+	+	+
algharidus	t	A4	L													+				+	+
algollus	t	AE	L												+	+				+	
algõtähendus	t	A4	L													+				+	+
algupärasus	o	A7	L										+	+	+	+	+				+
algus	t	A7													+	+	+	+		+	+
algusõpetus, algõpetus	t	C2I2	L										+	+		+				+	+
algõpetus 'aksoom'	t	I2	L										+								
alidus 'sundus'	t	D6F6					+	+	+				+	+							+
alpus, halpus	o	B5											+	+	+	+		+	+	+	+
alus	n	A7			+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
alus 'keeleteaduslik termin'	n	I2										+		+	+	+				+	+
alustus	t	DK							+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
alvus 'halvustus'	t	D5E5							+												
ametikõrgendus	t	E6	L													+					+
ametipuhkus	t	C6	L													+				+	+
ametiseisus	t	F6	L													+					
ametitalitus	t	C6	L												+						
andestus	t	D5												+							+
andus 'andmine'	t	D3													+						
annetus	t	I3D3													+	+	+		+	+	+
annus, antus	t	I3											+	+		+	+	+	+	+	+
aplus, ablus	o	B5											+	+	+	+	+	+	+	+	+
arendus	t	CK												+	+	+		+	+	+	+
argpükslikkus, argpüksus	o	B5	L										+	+				+	+	+	+
argus, argtus, argdus	o	B5		+	+		+	+	+	+			+	+	+		+	+	+	+	+
armastus	t	A5F1					+	+	+	+			+	+	+		+	+	+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
armastusavaldus	t	D5	L													+			+	+	
armastuseigatsus	t	F1	L													+					
armetus, armutus	o	A0F0								+				+		+			+	+	+
armsus	o	A0										+				+			+	+	+
armuavaldus	t	D5E5	L													+				+	+
armukadedus	o	F5A5	L												+	+	+			+	+
armuseadus	t	A5	L												+						
armutus	o	B5													+				+	+	+
armuõpetus	t	A8	L				+	+	+	+			+	+		+			+	+	+
arstiteadus	t	I2	L										+		+	+				+	+
arusaadavus	h	B2	L													+					
arusaamatus	o	F2B2	L													+	+			+	+
arutus 'omadus'	o	B2												+							+
arutus, harutus	t	C2													+	+	+				+
arvatus, arvadus, arvus	t	D2E2											+	+						+	+
arveõendus	t	D5	L													+				+	+
arvustus	t	C2E2										+	+		+	+			+	+	+
arvuteadus	t	I2	L										+	+	+	+					
arvutus, arvatus	t	C2												+	+				+	+	+
asendus	t	DK												+		+			+	+	+
asevalitsus	t	A9	L													+					+
asjalikkus	o	B2														+			+	+	+
asjandus	n	GY												+	+		+	+	+	+	+
asjasegitus	t	C2I2	L									+	+								
asjatalitus	t	C6D6	L													+				+	+
asjatoimetus	t	C6D6	L													+				+	+
asjatus	o	A0														+					
askus	no	F1H4					+	+	+				+	+			+		+	+	+
astmevaheldus	t	I2	L													+				+	+
asutus, asundus 'rajamine'	t	DK												+	+	+	+			+	+
auahnus	o	B5	L						+				+	+	+	+				+	+
auavaldus	t	D5I6	L													+	+			+	+
auhiiligus	t	H4	L													+					
aukartus	t	A5	L											+	+	+				+	+
aukohus	o	A5	L													+				+	+
aukõrgendus	t	C6E6	L													+				+	+
aukõrgus	o	F6	L											+							
aulikkus	o	B5												+		+			+	+	+
aupaistus	t	H4	L													+				+	
ausameelsus	o	B5	L													+					
austus	t	C5					+	+	+				+	+	+	+			+	+	+
ausus	o	A5B5											+	+	+	+	+			+	+
auteotus	t	D5	L													+					
autus	o	A5B5												+	+	+	+			+	+
auvarjutus 'auhaavamine'	t	D5	L												+						
auüendus	t	D5	L													+					
avidus	t	D2E2I2										+		+	+	+	+			+	+
avaliikkus	o	A7														+				+	+
avandus 'avamine'	t	C3D3													+					+	+
avarus	o	A2F3											+	+	+	+	+			+	+
avistus 'teadasaamine'	t	D2E2													+						
avitus	t	C5D5												+	+	+	+			+	+
eadus	n	A3												+	+						
ebadus	m	A0											+	+							
ebajumalateenistus	t	C5	L												+						
ebajärjekindlus	o	B5	L													+					+
ebaldus 'kergemeelsus'	o	B5													+					+	+
ebalus	t	D2													+					+	+
ebasarnasus	o	A7	L													+					
ebatarkus	o	B2	L									+	+		+					+	
ebateadus	t	I2	L												+						+
ebatäius	m	A0	L													+					
ebavagadus	o	A5B5	L													+					
ebaõpetus	t	I2	L												+						
ebeldus, ebelus 'edvistus'	t	C5												+	+				+	+	+
edendus	t	CK												+	+				+	+	
edenus 'edu'	t	F0													+						
edevus	o	B5								+	+		+	+	+	+			+	+	+
edumeelsus	o	A0B2	L													+				+	+
edustus	t	E2														+	+			+	
edvistus	t	C5D5														+					+
eedus	t	A7														+	+	+	+	+	+
eeiharidus	t	C2I2	L													+				+	+
eesmängus	t	I2	L												+						
eesmäärus 'eesmärk'	t	A7	L													+					
eesteadus	t	I2	L												+						
eesthoolus 'ettemääratus'	t	AE	L												+						
eestimeelsus	o	F2	L													+				+	+
eehindus	t	E2														+				+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
eestistus	t	C2D2										+	+	+		+		+	+	+	
eestjuhatus	t	C2	L											+							
eestkostus	t	F6D2	L											+						+	
eesõigus, esiõigus, etteõigus	o	A9	L												+	+				+	+
ehedus	o	A0															+			+	+
ehitus	t	C3									+			+	+	+	+		+	+	+
ehitus 'ehimine'	t	C3												+							+
ehmatus	t	D1F1					+	+	+	+				+	+	+			+	+	+
ehmus	t	F1												+					+	+	+
ehtsus, ehtus	o	A0												+	+	+	+		+	+	+
ehutus 'ettepanek'	t	D2E2															+				
eitus	t	D2												+		+					+
eksitus	t	D5		+	+			+	+	+				+	+	+			+	+	+
eksiõpetus	t	I2	L													+				+	+
elajalikkus	o	B5														+		+	+	+	
elamisõigus	o	A9	L													+				+	
elamus	t	D1E1														+	+			+	+
elavdus	t	CYDY												+	+						
elavus	h	AEB1										+	+	+	+	+		+	+	+	
elementaarõpetus	t	C2I2	L											+		+				+	+
elevus, helevus	m	F1														+	+	+	+	+	
eluvaidus	t	AE	L													+				+	+
eluilmutus	t	DY	L													+					
elukallidus	o	AL	L													+				+	+
elukartus 'elukardetavus'	t	A0	L								+										
elukinnitus 'elukindlustus'	t	D6E6	L											+	+		+			+	
elukirjeldus	t	E2	L											+							
elukõpsus 'kogenus'	o	F2	L													+					
elukäsitus	t	A4	L													+				+	+
elulookirjeldus	t	E2	L													+					
elundus 'individuaalsus'	n	AL										+	+								
eluparandus 'patust pöördumine'	t	C5	L		+																
elupõhjus	n	A7	L									+									
elupõnevus 'elujõud'	o	AE	L													+					
elusaatus	t	AE	L											+	+						+
elustus	t	C3D3												+	+	+	+		+	+	+
elustus 'vaimustus'	t	F1												+	+						
elutarkus	o	A4	L											+	+	+	+			+	+
elutarvitus 'elutarve'	t	AL	L								+				+						
eluteadus	t	I2	L													+					
elutegevus	h	CY	L											+		+				+	+
elutus	o	F3										+	+						+	+	+
elutus 'elu'	t	CY												+							+
elutõdimus	t	AE	L													+				+	+
eluvisadus 'elujõulisus'	o	B0	L													+					
eluväsimus	t	F1	L													+				+	+
eluväärtus	m	AE	L													+					
eluõigus	o	AE	L													+				+	+
elutõppus 'elukogemus'	t	AL	L											+							
elvus 'ühetasasus'	o	A2															+				
emaarmastus	t	A5	L													+				+	+
emadus	n	F6												+		+					+
emahaigus 'hüsteeria'	o	F1	L												+						
emakohus	t	A5	L							+										+	+
ematus	o	F6												+						+	+
enamus	m	A1										+	+	+	+	+		+	+	+	+
endlus 'isiksus'	p	AL												+							
endsus	o	A3														+					
enesearmastus	t	A5	L													+	+			+	+
eneseteadlikkus	o	A4	L													+					
eneseteadvus	h	A4	L													+					+
ennatus 'tormakus, mõtlematus'	o	B5												+	+	+		+	+	+	+
enneaegsus	o	A3	L													+					+
ennustus	t	D2E2															+			+	+
eraidus	t	DYF0														+	+		+	+	+
erandseadus, eraseadus	t	A9I2	L									+	+	+							
eraomandus	t	A9	L													+				+	+
erapooletus	o	A7	L											+	+	+				+	+
eraõigus	o	A9	L													+				+	+
eraõpetus	t	C2	L											+		+					+
eredus	o	B3												+	+	+	+	+	+	+	+
erevus 'erksus'	o	F1B1														+					
ergupingutus	t	D1	L													+					
ergutus	t	D1													+	+			+	+	+
erimeelsus	o	F2	L														+		+	+	
eristus	t	D2E2																+	+	+	
eriteadus	t	I2	L													+					+
eritlus	t	D2															+			+	+
erkus	o	B1							+	+						+				+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
erutus	t	F1D1													+	+		+	+	+	
esindus	t	C6															+		+	+	
esifus	t	C6C2														+	+		+	+	
etendus	t	D2E2											+	+	+			+	+	+	
etendus 'eelis'	t	A7												+							
ettekirjutus, eeskirjutus	t	E2I2	L											+	+	+			+	+	
ettekujutus	t	ASE1	L											+		+					+
ettekuulutus, ennekuulutus	t	D2E2	L										+	+	+	+					+
ettekääendus	t	I2	L											+							
ettetäendus	t	D2E2	L				+	+	+					+	+	+				+	+
ettevaatamatus	o	B5	L												+				+	+	
ettevaatus	t	AS	L										+	+	+	+				+	+
ettevalmistus	t	CY	L													+				+	+
ettevõttus	t	DY	L												+						
haavaus 'häävamine'	t	D3													+						
hageldus 'riid'	t	C5D5											+	+							
hageldus 'vastumeelsus'	t	A0			+																
haigus	o	F0												+							+
haigus	o	F0			+		+	+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
haistmus	t	C3												+							
hajameelsus	o	B1	L														+			+	+
hakatus 'algus'	t	A7					+	+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
halastus, halestus	t	A5D5					+	+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
halatsus	t	D1F1											+		+						
halbust, halbdus, halbtus	o	A0							+				+	+	+	+			+	+	+
haledus, halendus	o	B5			+					+			+	+	+	+			+	+	+
haljendus	t	C3H3											+								+
haljus, haljakus	o	B3											+	+					+	+	+
hallus	o	B3											+		+					+	+
halvatus	f	F3								+			+	+	+	+			+	+	+
halvustus, halvastus	t	D5											+	+					+	+	+
hangeldus	t	C6I6											+			+			+	+	+
haprus, aprus	o	B3												+	+		+	+	+	+	+
hapudus, happus	o	B3											+		+				+	+	+
hardus	o	F1														+	+		+	+	+
haredus	o	A2												+							
haridus	t	A4C2C3											+	+	+	+	+		+	+	+
harimatus, harimatus	o	F2													+						+
harjutus	t	D2I2												+	+	+			+	+	+
harjutus 'harjumus'	t	AS												+	+						+
harrastus	t	I2															+			+	+
haruldus	o	A0												+	+	+			+	+	+
harutus	t	D3																	+	+	+
harvus	o	A7												+					+	+	+
headus, häädus	o	A0B5					+	+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
heameelsus, häämeelsus	o	F1	L										+								
heategevus, häätegevus	h	C5	L											+		+			+	+	
heidutus, heidutus 'ehmatus'	t	D1F5											+			+			+	+	+
heikus 'üleskutse'	t	D6E6												+							
heitlus	t	C3												+		+			+	+	+
heitus 'heitumine'	t	D1F1												+					+	+	+
heitus 'suund'	t	A2												+							
helbitus 'lõomamine'	t	C3H3											+								
heldimus	t	F1															+			+	+
heldus	o	A5B5			+	+		+	+	+	+		+	+	+	+			+	+	+
heledus	o	B3											+	+	+	+			+	+	+
helendus	t	H3C3											+	+		+			+	+	+
helgus	o	B1B3															+	+	+	+	+
heljutus	t	C3D3												+		+			+	+	+
helkjus	o	B3											+								
helkus	t	H3												+		+			+	+	
hellastus 'hellitus'	t	D5													+						
hellitus	t	D5											+	+	+	+			+	+	+
hellus	o	B5												+	+	+			+	+	+
hembus 'heasüdamlikkus'	o	B5															+				
hepikus	o	B5												+					+	+	+
heritus, herisus	no	D5B5						+	+				+	+					+	+	
herkus	o	B1															+				+
hiilastus	t	C3D3											+	+					+	+	
hiilgavus	h	B3											+	+					+	+	+
hiilgus 'ülekantud tähendus'	t	F6													+	+			+	+	
hiilgus, hiilus, hiilatus	t	H3			+							+	+	+	+			+	+	+	
hiilisuus	o	A3											+	+		+			+	+	+
hiiljus	o	F3											+						+		
himustus	t	C1D1						+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
hindsus 'hinnalisus'	o	A0											+								
hindvõitlus 'võistlus'	t	C6	L											+							
hingastus	t	C3											+	+		+			+	+	+
hingatus 'hingetõmme, puhkus'	t	F3																	+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
hingeahastus	t	F1	L							+						+			+	+	
hingehaigus	o	F1	L													+					
hingekirjutus 'rahvaloendus'	t	C6	L												+						
hingekosutus	t	C1D1	L												+						
hingestus	t	C1										+	+					+	+	+	
hingefeadus	t	I2	L										+	+	+	+					+
hingetus	o	B5											+			+		+	+	+	
hingetus	o	F3											+			+			+	+	
hingetõmbus	t	D3	L												+						+
hingetõnnistus	t	A8	L								+		+	+					+	+	
hingetõllendus	t	A8	L					+	+				+	+							
hingus 'puhkus'	t	C3D3											+	+				+	+	+	+
hingus, hingtus 'surm'	t	D3											+			+		+	+	+	+
hinnamäärus	t	E6I6	L													+					
hirmsus	o	B5A0											+	+		+		+	+	+	
hirmus 'hirm'	n	F1											+								
hirmutus	t	C1D1						+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
hirmuvalitsus	t	F6	L													+				+	+
hirmuvus	h	B1														+					
hoiatus	t	D2E2										+	+	+	+	+		+	+	+	+
hoidmus, hoius, hoidus	t	CY											+	+				+	+		
hoidus 'kokkuhoidlikkus'	to	B5																			
hoidus 'tagasihoidlikkus'	to	B5																			
hoitus, hoius	ft	I3											+					+	+	+	
hollaus	t	C5											+								
hooldus	t	C5											+	+						+	+
hoolekandus	t	C5	L																		
hooletus, hooletumus	o	B5					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
hoolimatus	o	B5												+	+	+		+	+	+	+
hoolitsus	t	C5											+	+	+	+		+	+	+	+
hooisus, hoidus, hoolus	o	B5					+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
hoomus	t	D2E2															+				
hooplus	t	D5											+	+		+		+	+	+	+
hoorus	nt	C5D5					+	+	+				+	+		+		+	+	+	+
hubadus, hubasus	o	B0												+		+		+	+	+	+
hukatus	t	A5			+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
hukatus 'hukkamõist'	t	E5D5						+	+												
hukkus	t	D3											+					+	+		+
hukutus	t	D5											+								
huligandus	m	A1												+							
huligaansus	n	D5														+			+	+	
huljus 'aeglane liikumine'	t	C0												+							
huljuligus	o	B5	L												+	+					+
hullumeelsus	o	F1	L													+			+	+	
hullus	o	F1F2			+			+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
hullustus	t	C1F1											+	+	+	+		+	+	+	+
hullutus	t	D5											+	+		+		+	+	+	+
huntus	n	D5											+	+				+	+	+	+
hurjus	o	B1															+				+
hurjutus	t	D5														+			+	+	
hurmus	t	F1															+		+	+	
huvitavus	h	A0														+					+
huvitus 'huvi'	t	A4														+	+				+
hõbendus	t	C6												+							
hõdrus, hõtrus 'õrnus, haprus'	o	B3												+							
hõimlus	n	F6														+			+	+	
hõimuarmastus	t	A5	L													+					
hõimus	n	GY			+																
hõisatus, õisatus	t	C3												+							
hõibustus	t	DK												+							+
hõljutus, huljutus	t	C3												+	+			+	+		
hõilandus 'igatsus'	t	C1															+		+	+	
hõipsus	o	A0											+		+	+	+	+	+	+	+
hõngus	t	D3														+	+				+
hõredus, õredus	o	A2											+			+		+	+	+	+
hõrgutus	o	B0												+	+					+	+
hõõgus	t	C3D3															+		+	+	
hõõnutus 'kõhnus'	t	B3												+	+						
håbedus	n	A5			+	+								+	+						+
håbelikkus	o	B5															+				+
håbematus, håbemataus	o	B5												+	+	+		+	+	+	+
håbistus, håvistus	t	D5E6								+				+	+	+		+	+	+	+
håbitundmus	t	A5D5	L													+					
håbitus	o	A5											+	+		+		+	+	+	+
hådatarvitus 'hådavajadus'	t	AL	L													+					
hålbatus	t	A7												+							
hålbimus	t	A7																+		+	+
håmarus, håmardus	o	H3			+	+		+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
håmmastus	t	D1															+		+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
hämmeldus, ämmeldus	t	F1											+	+		+	+		+	+	+
härdu, ärdu	o	F0F5			+								+	+		+		+	+	+	+
härjaukkus	o	B5	L											+							
härmus 'mures olek'	o	F1																+	+		
härallikkus	o	F6														+					
härrendus, herrandus	o	F6										+	+	+							
hästitus 'parastus'	t	D5											+								
hävitus, häävitus	t	CK					+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
hääldus	t	D2														+	+				+
häälestus	t	F2															+			+	+
hääletus	o	F3													+	+				+	+
hääletus	t	C6														+				+	+
hääleõigus	o	A9	L													+	+			+	+
häälikuseadus	t	I2	L													+				+	+
häälitus, häälitus	t	D3											+	+		+		+	+	+	+
häälteenamus	m	A9	L													+				+	+
häätahtmus	t	A5	L										+								
höörus 'läkitus'	t	DY											+								
hüvadás	o	A0											+	+							
hüveliikkus	o	A5B5			+								+	+							
hüvitus	t	D5															+			+	+
idastus	t	C6												+						+	
igadás	n	A3											+	+					+		
igatsus	t	C1											+	+	+	+			+	+	+
igavus	o	F1								+			+	+	+	+			+	+	+
igavus 'igatsus'	o	F1											+	+	+						+
igavus 'igavik'	o	A3												+							
igratsus, igratsus 'nirise mine'	t	C3											+							+	
ihaldus	t	ASC1			+					+			+	+	+	+			+	+	+
iharus	o	A0															+				
iharus	o	F5															+				
ihastus, ihatus 'himu'	t	ASC1					+	+	+				+	+					+	+	+
ihitus 'irvitus, pilge'	t	D5											+								+
ihkus	t	C1											+								
ihnsus, ihnus	o	B5											+	+	+	+			+	+	+
ihnustus	t	D5											+								
ihkarastus	t	C3	L													+				+	
ihunõtrus	o	F3	L								+										
ihupuhtus	o	F3	L													+					+
ihutoidus	n	I3	L								+									+	+
ikaldus 'õnnetus'	t	F0					+	+	+				+	+		+			+	+	+
ikutus 'kurbus'	t	F1											+								
ilastus	t	C3D3												+		+			+	+	+
ilmakuulsus	o	A0F6	L													+				+	
ilmalus 'ilmalikkus'	o	A7											+								
ilmaotsatus	o	A2	L													+					
ilmasündmus	t	DY	L													+				+	
ilmatarikus	o	A4B2	L		+								+		+	+	+			+	+
ilmateadus	t	I2	L													+					
ilmatundmus	t	A4	L													+					
ilmavalitsus	t	A9	L													+				+	
ilmeksimatus	o	A0	L													+	+				
ilmsus 'nähtus, nägemus'	o	H0												+					+	+	+
ilmsüütus	o	A5	L											+	+	+	+				
ilmutus	t	H4												+	+	+	+		+	+	+
ilmõigus	o	F6	L												+						
iludus, ilusus	o	A6B0											+	+	+	+			+	+	+
ilukirjandus	n	GY	L										+		+	+				+	+
ilukirjutus	t	E2	L										+		+	+				+	+
ilustus	t	C3													+	+	+		+	+	+
iluteadus	t	I2	L										+		+					+	+
ilutsus	t	D1													+				+	+	+
ilutundmus	t	A6	L													+	+				
ilutus	o	A0B5			+								+	+		+			+	+	+
iluväärtus	m	A6	L													+					
imandus	t	E2											+	+	+				+	+	
imedus	n	H4										+		+						+	+
imelikkus	o	A0														+			+	+	+
imestus	t	D2											+	+	+	+			+	+	+
imitsus	t	C3											+	+					+	+	+
inetus	o	A6B0											+	+	+	+			+	+	+
inimdu, inimus	n	AE											+	+					+	+	
inimese armastus	t	A5	L												+	+			+	+	+
inimeseteadus	t	I2	L												+				+	+	
inimesetus	o	A5B5												+		+					
inimlikkus	o	A5B5											+	+		+			+	+	+
inimsus 'inimlikkus'	o	B5													+	+				+	+
innustus	t	D1											+							+	+
irvitus	t	D5											+	+		+			+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
isaarmastus	t	A5	L									+									+
isadus	n	F6											+			+				+	+
isaldus, isandus 'isu'	t	D1			+		+	+	+												+
isamaarmastus	t	A5	L										+		+					+	+
isamaalisus	o	A5AL	L										+			+				+	+
isandlikkus	o	B5														+			+	+	+
isandus	n	F6											+	+					+	+	
isaõnnistus	t	D5E5	L										+								
isedus 'isekus'	p	B5												+							
isedus 'isikus'	p	AL											+	+		+			+	+	
isekus	o	B5															+			+	+
iseloomus	t	AS	L												+						
isemeelsus	o	B5	L										+	+	+					+	+
isepäänsus	m	F6	L													+					
iserahuldus 'endaga rahulolu'	t	F5	L										+								
iseseisvus	h	F6	L										+		+	+				+	+
isesugusus	o	A7	L													+					
iseteadvus	h	A4	L									+				+				+	+
isetegevus	h	C6	L										+	+		+				+	+
isetundmus 'eneseteadvus'	t	A4	L										+								
iseusaldus 'eneseusaldus'	t	A4	L										+								
isevalitsus	t	A9	L										+	+	+	+				+	+
iseärasus	o	A7	L											+	+	+				+	+
isiklikkus	o	AL														+				+	+
isikus, isikus	n	AL											+		+						+
isikupuutumatus	o	AL	L													+				+	+
isiõigus	o	A9	L												+						
istutus	t	C3D3											+	+		+			+	+	+
ivadus 'olukord, asjaolu'	n	F0											+								
jagadus	t	CY											+	+							
jagamus 'jagu'	t	A7												+					+	+	
jagatavus	h	A7														+					+
jagelus	t	C5												+		+			+	+	+
jagundus	n	A7										+	+	+					+	+	+
jahedus	o	B3											+	+	+	+			+	+	+
jahmatus	t	D1F1								+			+	+		+			+	+	+
jahmerdus	t	D5											+								
jahutus	t	C3											+	+	+	+			+	+	+
jahutus	t	C1D1									+			+					+	+	+
jallidus 'armukadedus'	o	A5															+				
jalutus	t	C3											+	+	+	+			+	+	+
jampsitus	t	C2											+	+	+				+	+	+
janudus	t	D1											+	+					+	+	
jaoolus	t	A7	L											+					+	+	
jaotus	t	A7											+	+	+	+			+	+	+
jaunidus	o	F5															+			+	
joobnus	i	F1											+	+							
joobumus	t	F1F3														+			+	+	
joosutus	t	C3												+					+	+	
joomahaigus	o	F3	L													+			+	+	
joomus	t	F5											+	+						+	
joonatus 'ruum, ruumala'	n	A2											+								
joonestus	t	C2E2													+				+	+	
joonõpetus	t	I2	L											+						+	+
joovastus	t	F1F3									+		+	+	+				+	+	+
jorutus	t	C5D5											+	+		+			+	+	+
jubedus	o	F1											+	+			+		+	+	+
juhatus	t	C2D2											+	+	+	+			+	+	+
juhmus	o	B2											+	+	+	+			+	+	+
juhtumus, juhtuvus, juhtus	th	DY										+	+	+					+	+	+
juhus	n	DY											+	+	+	+			+	+	+
juhutus	t	D0												+					+	+	
juigus, julgedus	o	ASB5			+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+			+	+	+
juigustus	t	D5												+	+	+			+	+	+
juimus	o	ASB5															+			+	+
juitumus, juitus	o	ASB5											+	+					+	+	+
juitunus	i	F5														+	+		+	+	
jumalakartus	t	A5	L		+		+	+	+	+			+	+	+				+	+	
jumalanuhtlus	t	A8	L											+							
jumalaseadus	t	A8	L		+																
jumalasõnaõpetus	t	C2I2	L											+							
jumalateadus	t	I2	L											+							
jumalateenistus	t	C5D6	L		+						+			+	+	+			+	+	
jumalavallatus	o	B5	L												+						
jumaldus	t	C5D5												+	+	+			+	+	+
jumalus	n	A8										+	+	+	+				+	+	+
jumedus	n	H3B3							+	+			+	+					+	+	+
jumekus	o	B3															+			+	+
jumitus 'kartmatus'	o	B5												+							

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
jumnikus 'tüsedus'	o	B3											+								
jutus	t	C2I2		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
jutuküllus	m	B2	L												+						
jutustus	t	D2I2E2											+	+	+	+		+	+	+	+
juurdekirjutus	t	D2E2	L												+						+
juurdelisandus, juurdelisadus	t	I3	L												+						
juurdemeelitus	t	D5	L												+						
juurdlus	t	C2											+				+		+	+	
juuritus 'juurdumine'	t	C3												+							
jõhkru	o	B5															+		+	+	
jõledus	o	B5B0							+				+		+	+	+	+	+	+	+
jõllitus 'hirmutus'	t	D5											+								
jõuetus	o	F3												+	+	+		+	+	+	+
jõukaotus	t	D3E3	L												+				+	+	
jõukehvus	o	F3	L												+						
jõukulutus	t	C3D3	L													+			+	+	
jõukus	o	F6												+		+		+	+	+	+
jõupingutus	t	D3	L													+			+	+	
jäikus	o	F3															+		+	+	
jäledus	o	A0													+	+		+	+	+	+
jällestus, jäletus	t	D5F1			+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
jäljendus	t	D2E2														+	+				+
jäljetus	o	F0														+					
jäikus	o	A0F1													+	+	+		+	+	+
jämedus	o	A2B3			+			+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
jämedus 'toorus'	o	A5B5											+	+	+	+					+
jändus	t	CY													+			+	+		
järeldus	t	A7E2											+	+	+	+	+		+	+	+
järeldus 'ülejäak'	t	I3													+						
järelevaatus, järelevaatus	t	C6	L													+	+			+	+
järekujutus	t	E2	L													+					
järgmus 'järgnevus'	o	A7													+						
järgmõjudus 'järelmõju'	t	A7	L												+						
järgus	o	A7												+	+		+			+	
järistus 'järeldus'	t	E2											+								
järekindlus	o	B5	L													+	+		+	+	
järeistus, järistus 'kord'	t	A7												+		+	+		+	+	
järskus	o	B3												+	+	+		+	+	+	
järskus	o	B1													+	+		+	+		
järsutus	t	F1													+						
jatkandus, jatkandus	t	I3													+		+		+		
jätlus 'järeleandlikkus'	o	B5												+							
jäädavus, jäädus	h	F0												+	+		+		+	+	+
jäänus	i	I0														+	+		+	+	+
kaamus	o	B3															+				
kaasitus	t	C6												+		+			+	+	+
kaasnimetus 'epiteet'	t	I2	L													+					
kaastegevus	h	C6	L													+			+	+	
kaastundmus	t	A5	L													+	+		+	+	
kaasvalitsus	t	A9	L													+					
kabedus 'tugevus'	o	B3												+							
kadakasaksus	n	F6	L														+				+
kadedus, kaedus	o	B5		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
kaduvus, kaduvdus	h	A3												+	+	+	+		+	+	+
kaebus, kaebdus, kaebtus	t	D5E5		+	+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
kaelsus	o	B5												+							
kaetsevus 'karestusväarsus'	h	A0												+							
kaetus	f	C5E5																+	+		+
kahadus 'õhisus'	n	A7												+							
kahandus	t	CKDK												+	+		+		+	+	+
kahanus	t	C0													+				+	+	
kahardus	t	C3	L											+				+	+		
kaharus	o	B3													+			+	+		+
kahedus 'dualism'	a	A1												+							
kahekeelsus	o	B5	L														+		+	+	
kahekordsus	o	A1	L											+						+	
kaheldus	t	B2												+							
kahetsetavus	h	AS														+			+		
kahetsus, kahjatus	t	ASD5				+								+	+	+	+		+	+	+
kahklus	t	D2E2																+	+		+
kahkvus 'kohkunud olek'	m	F1													+						
kahtlevus	h	B2												+							
kahtlus, kaheldus	t	D2												+	+	+	+		+	+	+
kahtlusiisedus 'kahtlasus'	o	A0												+							
kahtlustus	t	C2D2												+	+	+	+		+	+	+
kahvatus	o	F3B3											+		+	+	+		+	+	+
kaimus 'sõprus'	n	A5F5												+							
kainestus	t	C3														+					+
kainus	o	F1F5												+	+	+	+		+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
kaipus	t	F0											+	+							
kaitsemus	t	A8															+				
kaius	t	CY									+		+	+		+					
kakerdus 'taarumine'	t	C3											+								+
kaklus, kakelus	t	D5	N										+	+	+	+		+	+	+	+
kaksus, kahedus	a	A1											+								+
kaladeteadus	t	I2	L												+					+	+
kalandus	n	GY																	+	+	+
kalastus	t	C3														+			+	+	+
kalduvus	h	A7														+			+	+	+
kaledus	o	B5											+			+			+	+	+
kalestus	t	D0DK										+	+	+	+	+			+	+	+
kaijus 'kaijusus'	n	F3											+								
kaijus 'kallidus'	o	A7												+							
kalkus 'moraalne'	o	B5											+		+				+	+	+
kalkus 'füüsiline'	o	B3											+						+	+	+
kallatus	f	D3							+				+	+		+			+	+	
kallidus	o	A7												+					+	+	+
kallistus	m	A7												+							
kamandus	t	D2E2														+					
kammitus	t	D0										+		+	+					+	+
kanapimedus	o	F3	L												+	+				+	+
kandamus 'kannatlikkus'	t	B5											+								
kandus, kandmus 'kandmine'	t	C3											+	+							
kandvus	h	B0														+				+	+
kangastus	t	H4														+	+		+	+	+
kangekaelsus, kangekaelus	o	B5	L					+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
kangestus	t	D3F3										+		+	+	+			+	+	+
kangus 'kangekaelsus'	o	B5				+	+						+	+							
kangus 'kangelasikkus'	o	B5															+				+
kangus 'kohmakus'	o	B3											+	+							
kangus 'tugevus'	o	B3B1				+	+	+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
kangustus 'jõupingutus'	t	D3											+	+					+	+	
kangutus	t	D3											+	+		+			+	+	+
kangutus 'kangestus'	t	C0D0												+							
kannatamatus	o	B1														+				+	+
kannatus	t	F0		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
kannatus 'taluvus'	t	B1											+	+	+	+				+	+
kantiksiurus 'ruumala'	o	A2	L											+							
kaotus	t	DY						+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
kaperdus	t	C3											+							+	
karastus 'tugevdus'	t	CKDK											+	+	+	+			+	+	+
karedus	o	B1B3											+	+	+	+			+	+	+
karglus	t	C3											+								+
kargus 'haprus'	o	B3											+								
kargus 'karmus'	o	B3B5											+	+		+			+	+	+
karistus	t	A5D5					+	+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
karmistus	t	C1														+			+	+	+
karmus	o	B5												+	+	+			+	+	+
karskus	o	B5F5											+	+	+	+			+	+	+
karskusküsimus	t	I2	L													+				+	
kartmatus	o	B5														+			+	+	+
kartsus 'juigus'	o	B5				+							+	+							
kartus	t	F1		+	+		+	+		+			+	+	+	+			+	+	+
kartusetus	o	B5														+				+	
kasidus 'puhtus'	t	F0											+	+		+			+	+	+
kasimus	t	C3											+	+		+				+	+
kasindus 'puudulikkus'	o	A0										+								+	+
kasinus 'mõõdukus'	o	B5				+	+		+	+	+		+	+	+	+			+	+	+
kassiahastus	t	F1	L													+	+			+	+
kasuahnus	o	B5	L												+						+
kasvatus	t	C6D6											+	+	+	+			+	+	+
kasvatus 'suurendus'	t	CK											+	+		+					
kasvatusteadus	t	I2	L												+	+	+			+	+
katkendus	t	C3E3											+	+	+				+	+	+
katkestus	t	DY											+							+	+
katsetus	t	D2													+					+	+
katsus 'külastus'	t	D6													+				+	+	
katsutavus	h	B3														+					
kaubandus	n	GY											+	+	+	+			+	+	+
kaubeldus	t	C6											+								
kaubitsus	t	C6														+			+	+	
kaudsus	o	A7											+	+		+			+	+	+
kaugus	o	A2							+	+			+	+	+	+			+	+	+
kaunidus	o	A6											+	+	+	+			+	+	+
kauniskirjandus	n	I2	L										+	+							
kaunistus	t	C3E3											+	+	+	+			+	+	+
kauplus 'kaubandus'	t	GY											+							+	+
kavalidus	t	D5														+				+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
kavalus	o	B5		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
kavatus	t	D2E2																+	+	+	+
keedus, keetus	t	C3I3											+	+	+	+		+	+	+	+
keeldumus	t	D2E2														+	+		+	+	
keeldus, keelumus, keelus	t	D2E2		+	+		+	+	+				+	+	+	+		+	+		+
keelekõsus	t	I2	L													+			+		
keelekäsitlus	t	C2	L													+			+		
keelelibedus	o	B5	L										+	+							
keeleparandus	t	C2	L													+			+		
keelepuhastus	t	C2	L													+			+		
keeleteadus	t	I2	L										+		+	+			+	+	+
keeletus	o	F1F3												+	+	+		+	+	+	+
keeleuuendus	t	C2	L													+			+	+	
keelevaidlus	t	C2	L													+			+		
keelevõitlus	t	C6	L													+			+		
keeleõpetus	t	C2I2	L											+		+			+	+	
keelsus	o	F2											+		+			+	+	+	
keelumäärus	t	I6	L													+			+		
keeluseadus	t	A9	L													+			+	+	
keerandus	t	CY												+	+			+			+
keerlus	t	I2C0											+	+				+	+	+	
keerutus, keeritus	t	C3E3								+			+	+	+	+		+	+	+	+
keevus	h	B1B3												+	+	+	+		+	+	+
kehaehitus	t	A2	L											+	+	+			+	+	
kehakarastus	t	C3	L													+			+	+	
kehakinnitus 'kehakarastus'	t	C3	L													+			+		
kehamõõtus 'stereomeetria'	t	I2	L										+								
kehastus	t	CY														+			+	+	
kehatooidus	n	I3	L		+																
kehitus	t	D3													+		+		+	+	+
kehvus, kehvdus 'vaesus'	o	F6												+	+	+	+		+	+	+
kekistus	o	B5		+	+									+	+						
kellatus 'levitus'	t	CKDK												+							
kelmus	o	B5D5												+	+	+	+		+	+	+
kenadus, kenaus	o	A0B0							+					+	+	+	+		+	+	+
kenakirjutus	t	E2	L										+								
kentsakus	o	A0														+			+	+	
kepeldus 'rahutus'	t	F1												+							
kergastus 'kergendus'	t	A7												+					+	+	+
kergeldus 'kergemeelsus'	t	D5												+							
kergemeelsus	o	A5B5	L												+	+			+	+	
kergendus	t	A7												+	+	+		+	+	+	+
kergitus	t	D3														+		+	+	+	+
kergitus 'kergendus'	t	C1								+				+	+	+					+
kergitus 'soodustus'	t	A7														+					
kerglus	o	B5																	+	+	+
kergus 'hinnang'	o	A0												+	+	+	+		+	+	+
kergus 'kaal'	o	A2													+				+	+	+
kergus 'kergemeelsus'	o	B5														+					
kergus 'kärmus'	o	B0												+	+						+
kerjatus, kerjus 'kerjamine'	t	C6												+	+			+	+	+	+
keskmus	o	A2											+								
keskpärasus	o	A7	L															+	+	+	
keskus	m	A2													+	+	+	+	+	+	+
keskustus 'nõustus'	t	C2D2													+						
kestus	t	A3													+	+	+	+		+	+
kestvus	h	A3													+	+			+	+	+
kibedus	o	B3F3		+	+			+	+	+				+	+	+		+	+	+	+
kibedus	o	B1						+	+						+	+					+
kidurus	o	F3													+	+	+		+	+	+
kiheldus 'kihlus'	t	C6													+						
kihkus 'kirg'	t	AS												+							
kihlus, kihladus, kihitus	t	C6			+			+	+	+				+	+	+		+	+	+	+
kihnus	o	B5													+						
kihus 'innukus'	o	B1													+				+	+	
kihutus	t	C5C6													+	+	+	+		+	+
kihvatus, kihvastus	t	D1													+				+	+	+
kiidakus 'kiitlevus'	o	B5												+					+	+	+
kiiduavaldus	t	E5	L													+			+	+	
kiidukuulutus 'reklaam'	t	E2I2	L													+					
kiillus 'hiilgus'	t	H3												+	+				+	+	+
kiilus 'siledus'	o	B3												+					+	+	
kiimalisus, kiimalus, kiimlus	o	B5F3						+	+	+				+	+	+		+	+	+	+
kiindumus	t	ASF1														+	+		+	+	
kiinduvus	h	B1														+			+	+	
kiirestus 'kiirustus'	t	CYDY													+				+	+	
kiirgus	t	H3												+					+	+	
kiirus	o	A7												+	+	+	+		+	+	+
kiirustus, kiirestus, kiirastus	t	D0												+		+		+	+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
kiiserumus 'kitsikus'	m	F0											+	+							
kiitus, kiidus	t	D5E5		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
kiivastus	t	A5F5											+	+				+	+		
kimardus 'kiprus'	t	F3											+								
kimbatus	m	F5							+				+	+	+	+		+	+	+	+
kimbutus	t	C5									+	+	+	+	+			+	+	+	+
kimedus 'kiimalisus'	o	F1B5		+																	
kimpsatus	t	C5E3						+	+				+	+							
kindlameelsus	o	B5	L										+		+				+	+	
kindlus	o	A0									+		+	+	+	+		+	+	+	+
kindlus 'käendus'	o	I6												+							
kindlusetus	o	F5												+	+			+	+	+	
kindlustus	t	C6D6												+	+			+	+	+	
kingitus	t	I6					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
kinnihakkavus	h	B0	L												+						
kinnistus	t	D2D6											+						+	+	
kinnitus	t	D3		+	+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
kinnitus	t	D2E2						+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
kinnitus 'lohtus'	t	D5E5											+								
kinnitus 'püsivus'	t	F0			+																
kinnitus 'takistus'	t	I0									+			+							
kipitavus	h	F3													+						
kipitus 'iha'	t	F1												+	+						+
kipitus, kiputus	t	C3D3									+		+	+		+		+	+	+	+
kiramus 'kirg'	t	F1												+		+					+
kiriklus 'kirikumeelsus'	o	F5											+			+			+	+	
kirikuparandus 'patukahetsus'	t	A8	L		+																
kirikuseadus	t	A9	L												+					+	
kirikuteenistus	t	C6	L											+	+					+	
kirjandus	n	GY											+	+	+	+		+	+	+	
kirjastus	t	C6											+			+			+	+	
kirjatunnistus	t	I2	L					+	+					+							
kirjavahetus	t	C6	L											+	+	+			+	+	
kirjaõigus 'ortograafia'	o	I2	L											+		+			+	+	+
kirjeldus	t	C2E2											+	+	+	+		+	+	+	
kirjudus	o	B3													+						
kirjutus	t	C2E2		+			+	+	+				+	+		+		+	+	+	+
kirvendus	t	C3														+		+	+	+	
kitsendus, kitsandus	t	CKDK											+	+	+	+	+	+	+	+	
kitsidus	o	B5											+	+	+	+		+	+	+	+
kitsikus	m	F0					+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
kitsus	o	A2B3									+		+	+	+	+		+	+	+	+
kitsus 'häda'	o	F0												+							
kitsus 'kehvus, vaesus'	o	F6									+			+							+
kiusatus	t	A5F5		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
kiustus, kiusatus 'kiuslikkus'	o	B5						+	+				+	+							
kiviteadus	t	I2	L										+							+	
klaaridus 'klaarus'	o	B3											+	+							
klassijaotus	t	AL	L													+			+		
klassiteadvus	h	AL	L													+			+	+	
klassivõitlus	t	AL	L													+			+	+	
kobedus	o	B3														+	+		+	+	
kobeldus	t	C5												+	+						
kodakondsus	n	A9	L										+	+					+	+	
kodanikukohus	t	A9	L													+			+	+	
kodanikuvabadus	o	A9	L													+			+	+	
kodanikuõigus	o	A9	L													+			+	+	
kodanlus	o	GL														+			+	+	
koduigatus	t	F1	L													+			+	+	
kodutööstus	n	GY	L													+			+	+	
koduõpetus	t	C2I2	L													+			+	+	
koerus	on	B5D5					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
kogemataus 'kokkusattumus'	m	D0												+					+	+	
kogemus	t	E0														+	+	+	+	+	
kogudus	n	GY		+	+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
kogukonnaseadus	t	A9	L											+					+	+	
kogumus 'kogumine'	t	CY												+					+	+	
kogus	n	A1																	+	+	+
kogusus 'ühisus'	p	AL												+							
koguväärtus	m	A1	L													+			+	+	
kohedus	o	B3											+	+	+	+	+	+	+	+	+
kohendus	t	D3											+	+	+	+		+	+	+	+
kohesus 'otsekohesus'	o	B5														+		+	+	+	
kohevus	o	B3																	+	+	
kohklus	ot	F1												+					+	+	
kohmetus, kohmus	o	F1												+	+	+	+		+	+	+
kohtaus 'objekt'	n	I0										+									
kohtlus	o	B2											+	+		+		+	+	+	
kohtlus 'ausus'	o	B5											+			+		+	+	+	

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
kohtukäimiseeadus	t	A9	L											+							
kohtumõistus	t	C6E6	L		+																
kohtuotsus	t	E2	L							+					+	+			+	+	
kohtus 'kohustus'	t	A5											+	+							
kohtuseadus	t	A8A9	L							+				+						+	
kohus	o	A9		+	+	+	+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
kohus	o	A5					+	+	+	+		+	+	+	+	+		+	+	+	+
kohus	o	I6													+						
kohusetundmus	t	A5	L													+					
kohustus	t	A5										+	+	+	+	+		+	+	+	
kohutus	t	D5												+				+	+	+	
kohutus 'paisutus'	t	C0													+			+	+	+	
kojus	n	H4															+	+	+		
kokkuhoidlikkus	o	B5	L													+			+	+	
kokutus 'ähvardus'	t	D5												+				+	+		
koledus	o	A0B0											+	+	+	+		+	+	+	+
kollakus	o	B3												+							+
kolmainus	o	A8	L												+	+			+	+	
kolmandus 'kolmeväljasüsteem'	a	A1			+	+							+	+				+			
kolmandus 'kolmandik'	a	A1												+							
kolmikvalitus	t	A9	L												+						
kolmus 'kolmik'	a	A1													+			+	+		
kombeedevus	o	B5	L													+					
kombekorratus, kombekorratumus	o	A5B5	L												+						
kombeteadus	t	I2	L										+								
kombeteenistus	t	C5	L												+						
kombetus	o	A5B5												+		+			+	+	
komblus	o	A5												+		+			+	+	
komblusetus	o	A5B5												+							
komistus 'eksitus'	t	D5E5							+					+	+	+			+	+	
konksitus	t	C3E3									+			+							
konnatus	o	F1												+	+						
kookus 'kavalus'	o	B5												+	+						
kooliasjandus	n	GY	L													+					
kooliharidus	t	I2	L													+			+	+	
kooliseadus	t	A9	L												+						
koolisundus	t	A9	L													+			+	+	
koolitamatus	o	F2													+	+		+	+		
koolitarkus	o	I2	L													+			+	+	
koolitus	t	C2E2											+	+	+	+		+	+	+	+
kooliõpetus	t	C2I2	L													+			+	+	
koolutus	t	C3D3												+	+	+		+	+	+	
koondus	t	CY																+	+	+	
koormatus	f	F3C3												+	+	+		+	+	+	
kordhaigus 'epideemia'	o	D0	L												+						
kordus	t	DY												+	+	+		+	+	+	+
kordus 'kord, korrastatus'	n	A7														+					
koredus	o	B3												+	+	+	+		+	+	+
koristus	t	C3D3												+	+	+	+		+	+	+
koristus 'kord'	t	A7												+							
korjandus	t	C3I3											+	+	+	+	+		+	+	+
korjus, korjatus 'korjamine'	t	C3I3											+	+				+	+		+
kormitsus '(kokku) kogumine'	t	C3														+		+	+		
korrakindlus	o	A7	L													+					
korralagedus	o	F0	L													+			+	+	
korraldus	t	A7C6												+	+	+	+		+	+	+
korrapärasus, korrapäralus	o	A7	L												+	+	+		+	+	+
korratus	o	F0												+	+	+	+		+	+	+
korrutus, korutus	t	C2														+		+	+	+	
korvus	f	I0D5															+		+	+	
kostus	t	D2E2		+	+		+	+	+					+	+	+	+		+	+	+
kosudus 'edu'	t	A7												+	+						
kosutus	t	CK					+	+	+					+	+	+	+		+	+	+
kottpimedus	o	H3	L												+				+	+	
koundus 'vorm'	t	A2													+						
krabedus	o	B1														+			+		+
krantsus	n	D5B5												+	+			+	+	+	
kriipsutus	t	C2													+		+	+	+	+	
kristlikkus	o	B5														+		+	+		
kristlus, kristudus	o	A8A5												+	+			+	+	+	
krõbadus 'tühisus'	o	A0												+							
kuivatus	t	C3												+	+	+	+		+	+	+
kuivus, kuivadus	o	B3			+									+	+	+	+		+	+	+
kujustus	t	E2												+					+	+	
kujutus	t	C2E2												+	+	+	+		+	+	+
kujutus	o	A2														+			+	+	
kukkus 'kukkumine'	t	D3													+			+	+		
kukutus	t	C3D3													+		+		+	+	
kuldus 'kuldamine'	t	C3												+	+	+		+	+		

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
kõrkilus	t	A5F5												+					+	+	
kõrkus, kõrgistus	o	A5B5		+	+	+	+	+	+				+	+	+	+			+	+	+
kõrvalteenistus	t	C6I6	L													+			+	+	
kõrvunähtus	f	H0	L													+					
kõvadás 'kõvasüdamelisus'	o	B5											+	+							
kõvadás, kõvus	o	B3			+		+	+	+				+	+	+	+			+	+	+
kõvandus 'kõvendus'	t	CKA7											+	+							
kõvendus	t	CK										+	+						+	+	+
kõverdus	t	C3E3						+	+					+					+	+	+
kõverus 'moraalne'	o	A5					+	+	+	+			+	+		+			+	+	
kõverus, kõverdus 'füüsiline'	o	B3			+		+	+	+				+	+	+	+			+	+	+
kõverõpetus	t	I2	L										+								
kõõrutus 'laulmine'	t	C6										+									
käeosavus	o	B0	L												+					+	
käepärasus	o	F0	L												+					+	+
kähardus	t	C3														+			+	+	+
käharus, kähardus, käherdus	o	B3											+	+		+			+	+	+
kähitus 'ülestõstmine'	t	D3											+	+							
kähvatus	t	D5														+			+		+
käikus	n	C0						+	+					+							
käimus	t	C0																	+	+	
käitus 'käivitus'	t	D3											+	+		+			+	+	+
käratus, kärgatus	t	D5														+			+	+	+
käredus, kärgatus	o	B1											+	+	+	+			+	+	+
käremeelus	o	B1	L													+			+	+	
käristus, käritus 'tüli, ähvardus'	t	C5D5											+	+		+			+	+	
kärmus, kärmsus	o	B0											+	+	+	+			+	+	+
kärsimus	o	F1											+	+					+		
kärsitus, kärsitumus	o	F1											+	+	+	+			+	+	+
käsitus	t	C3C2										+	+	+		+	+	+	+	+	+
käsitus 'murelikkus, hirm'	o	F1						+													
käskus, kästus	t	E2					+	+	+				+	+					+		
käsnus	o	F3B3											+	+					+	+	
käsuseadus	t	A9	L									+									
käsutus	t	D6																	+	+	+
käsuõpetus	t	A8	L										+	+						+	
käänatus 'käändkond'	f	I2											+	+		+			+	+	
käänatus, käändus	f	D3E3											+	+		+			+	+	
kõssitus	t	D3C3											+								
külgehakkavus	h	B0	L										+	+	+	+				+	
küljatatus 'küllus'	o	A1											+	+							
küllaldus	o	A7											+	+		+			+	+	+
küllastus	t	A7															+		+	+	
küllus	m	A7											+	+	+	+			+	+	+
külmendus	t	C3											+			+			+	+	
külmetus, külmatus	t	C3H3											+	+	+	+			+	+	+
külmus	o	B3F3											+		+	+	+		+	+	+
külmus 'psüühiline omadus'	o	B1B5													+						
küpsus	o	F3												+	+	+			+	+	+
küsimus	t	E2											+	+	+	+	+		+	+	+
kütendus	t	D1										+	+	+					+	+	
laadikindlus	o	A7	L													+					
laagerdus 'ümberpiiramine'	t	C6													+					+	+
labasus	o	A0B5														+				+	+
ladusus	o	B5														+	+		+	+	+
laenus	t	D6I6										+	+	+						+	
laenuvalitsus	t	A9	L													+					
laevandus	n	GY											+	+	+		+		+	+	+
lagedus	o	A2														+			+	+	+
lagundus 'lagunemine'	t	C3												+					+		
lahedus 'ruumiline'	o	A2											+			+			+	+	+
lahedus 'lahkus'	o	B5											+	+							+
lahedus 'mugavus'	o	A0											+	+	+	+			+		+
lahendus	t	E2C2											+			+			+	+	+
lahendus 'vabastus'	t	D6											+								
lahjus	o	B3F3							+						+	+	+		+	+	+
lahjutus, lahjatus	t	C3											+	+					+	+	
lahkus	o	B5											+	+	+	+			+	+	+
lahtus	t	C0											+								
lahtus 'lahtunud olek'	t	F0												+						+	
lahus 'lahkheli'	t	D5											+	+							
lahustus	t	CK														+			+	+	
lahustus 'analüüs'	t	D2C2											+							+	
lahusus	m	A7											+								
lahutus	t	CY							+				+	+	+	+			+	+	+
lahutus 'lõbustus'	t	D6											+	+							
lahutuseteadus	t	I2	L													+	+				
lahvatus	t	D3											+								+
laialipillutus	f	C3	L													+					

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
laiendus	t	CKA2											+	+	+	+		+	+	+	
laikimus	t	F3															+				
laimdus,laimus	t	C5E6											+	+	+	+		+	+	+	+
lainetus	t	C3H3												+	+	+		+	+	+	+
laiskus	o	B5		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
laitus	t	D5E5					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
laius,laidus	o	A2			+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
lamedus	o	A2											+			+	+	+	+	+	+
lamedus 'loidus'	o	F1														+	+	+			
lampus 'lamedus'	o	A2											+					+	+		
langemus	t	C0F3												+			+		+		
langetus	t	CK												+	+		+	+	+	+	+
langus	t	C0F3													+	+		+	+	+	+
laotus	t	C0							+				+	+					+	+	+
laotus 'ruumil'	t	A2						+	+	+				+				+	+	+	+
laperdus 'laterdus'	t	C5														+	+	+	+	+	+
lapsekasvatus	t	C6	L													+			+		
lastearmastus	t	A5	L													+					+
lasteõigus	o	A5	L						+												
laulatus	t	C6D6						+	+				+	+		+		+	+	+	+
lauseõpetus	t	I2	L											+	+				+	+	+
lavastus	t	C2E2														+	+		+	+	+
leemendus	t	C3F3											+						+	+	
leeritus	t	C6												+		+		+	+		
leeriõpetus	t	C2I2	L													+			+	+	
lehesuurus	o	A2	L									+									
lehkus	t	C3											+						+		
leidlikkus	o	B2														+			+	+	
leigus	t	I2I3											+	+	+	+		+	+	+	+
leigus 'ükskõiksus'	o	B5											+	+	+	+		+	+	+	
leinus,leinastus,leinatus	t	F5											+	+					+		
leivakitsus 'leivapuudus'	o	F6	L							+											
leivapuudus 'näjahäda'	t	F6	L											+							
lennutus,lennatus	t	C3										+	+	+	+		+	+	+	+	+
lepedus,lepitus 'lepe'	t	E6			+								+	+					+	+	+
lepitus	t	C5			+		+	+	+	+	+		+	+		+		+	+	+	+
lepiikkus	o	B5														+		+	+	+	
leppimatus	o	F5												+		+		+	+	+	
leppus	t	C6E6			+								+	+				+	+		
leskus,leskedus	n	F6			+								+	+		+		+	+		
libadus	o	A2														+					
libedus	o	B3											+	+	+	+		+	+	+	+
libedus 'salakavalus'	o	B5										+			+	+		+	+	+	+
libistus	t	D3													+	+		+	+	+	
libistus 'meelitus'	t	D5E6											+	+					+	+	+
ligedus	o	B3												+				+	+	+	
ligendus 'lähendus'	t	A2C3											+	+		+		+	+	+	
ligidus,ligisus	m	A2											+	+	+	+		+	+	+	
ligikausus	o	A7	L													+					+
ligistus	t	A2C3											+	+				+	+	+	
lihavus	o	B3											+	+	+	+		+	+	+	+
lihtsus	o	A7												+	+	+		+	+	+	
liialdus	t	E0														+	+		+	+	
liidus,liitus	t	C3											+	+		+	+	+	+	+	
liigendus 'liikumine'	t	C0											+	+					+	+	
liigitus	t	C2E2										+			+	+			+	+	+
liigjulgus	o	B5	L				+	+	+				+		+				+	+	
liigrikkus	o	A1	L												+						
liigsus,liigus	mo	A0											+	+		+		+	+	+	
liigutus 'füüsiline'	t	D3											+	+	+	+		+	+	+	+
liigutus 'psüühiline'	t	F1											+							+	
liikpajatus	t	E2	L	+	+																
liikuvus	h	B3														+			+	+	
liisutus	t	C6													+			+	+		
liitus 'liit'	t	GY											+	+		+		+	+	+	
liivitus 'vaatlus'	t	C2													+			+	+		
lindudeteadus	t	I2	L													+					
lipsatus	t	D3											+	+		+		+	+		
liputus	t	D3											+	+		+		+	+	+	
lisadus	t	I0DY										+	+	+							
lisamärkus	t	I2	L													+			+	+	
lisandus	t	I0DY										+	+	+	+	+		+	+	+	+
liugus	t	I2										+			+			+	+		
liugutus	t	C3											+	+							
lodevus,lodvus	o	B3B5											+	+				+	+	+	
loendus	t	C2												+					+	+	
loetus	f	E2I2					+	+	+				+	+			+		+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
loetus	f	D2												+				+	+	+	+
loedus 'lohakus'	o	B5											+	+		+		+	+		
lohakus	o	B5												+		+		+	+	+	+
lohistus	t	C3														+			+	+	
lohkus	n	A2													+						+
lohutus	t	C5E5														+	+		+	+	
lohutus 'lohutu olek'	o	F1															+		+	+	
loidus	o	F1											+			+		+	+	+	
loimetus 'aegius, pikaldasus'	o	B1											+								
lollitus	t	C5E5																+	+		
lollihkus	o	B5	L												+						
lollus, lollidus, lollitus	o	B2F2											+	+	+	+		+	+	+	+
loobumus	t	D2E2															+		+	+	
loodeteadus	t	I2	L																		
loodus	f	AEE0		+	+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
loodusekirjeldus	t	D2E2	L													+					
loodusnähtus	f	H3	L													+			+	+	
loodusteadus	t	I2	L													+	+		+	+	
loogeldus	t	C3E3														+	+		+	+	
loomaarstiteadus	t	I2	L													+	+		+	+	
loomateadus	t	I2	L										+			+	+		+		
loomuldus 'loomulikkus'	o	A0											+								
loomus	t	AL										+		+	+	+	+		+	+	+
lootus	t	AS		+			+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
lootusetus	o	F1														+		+	+	+	
loperdus	o	B3											+	+				+	+		
lopsakus	o	B3												+		+		+	+	+	
loritus	t	D5E5											+	+							
lorutus 'laisklemine'	t	C5													+		+		+		
lorutus 'pahatahtlik lobisemine'	t	C5											+	+		+		+	+		
lubadus	t	E5										+		+	+	+		+	+	+	+
lugudus 'sündmus'	n	D0													+						
lugupidamatus	o	A5B5	L													+			+	+	
lugupidamus	t	A5	L												+				+		
lummastus, lummutus	t	C1F1												+				+	+	+	
lummus	t	F1															+		+	+	
lunastus	t	A8C5					+	+	+				+	+		+		+	+	+	
lunastus	t	D6											+	+		+		+	+	+	
lustatus	t	D6												+							
luuletus	t	E2										+	+		+	+		+	+	+	+
luuletus 'kujutus, oletus'	t	E2												+		+		+	+		+
luulevabadus	o	A4	L													+			+		
luulkujutus	t	E2	L														+				
luumastus, lumatus	t	F1													+						
lõbuavaldus	t	E5	L													+					
lõbudus 'mugavus, meeldivus'	o	A0											+	+							
lõbukirjandus	n	I2	L														+				
lõbustus	t	D6E6											+		+	+	+		+	+	+
lõbusus 'ilu'	o	A6											+								
lõbusus, lõbudus	o	B0												+	+	+		+	+	+	
lõdistus	t	C3												+		+		+	+		
lõdvendus	t	CK													+		+		+	+	+
lõhestus, lõhastus	t	C3D3												+	+		+		+	+	+
lõhnavus	h	B3														+					
lõhutavus	h	B3														+			+	+	
lõhutus 'lõhkumine'	t	C3													+						
lõigandus 'ärailõige'	t	E3												+							
lõikus	t	C3		+	+			+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
lõmitus 'lõmitus'	t	C5D5													+						
lõpetus	t	DK		+	+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
lõppotsus, lõpuotsus	t	E2	L												+	+		+	+	+	
lõppus 'lõpp'	t	A7												+	+			+	+	+	+
lõtvus, lõdvus	o	B3B5												+	+	+	+		+	+	+
lõugutus 'keelepeks'	t	D5E6										+		+	+			+	+	+	
lõvistus 'vigastus'	t	E3												+	+			+	+		
lõbedus, lõbemus	t	AS												+							
lõbetus 'lõbematus'	o	B1												+							
lõbikaudsus 'keskmisus'	o	A2	L														+				
lõbipaistus 'lõbipaiste'	t	H3	L													+					
lõbipaistvus	h	B3	L													+			+	+	
lõbitungivus	h	B0	L													+			+	+	
lõbivaatus	t	D3	L													+	+		+	+	
lõhedus, lõhidus	o	A2												+	+	+	+		+	+	+
lõhendus	t	A2D3												+	+		+		+	+	+
lõhetus	t	CKDK												+	+			+	+	+	
lõigitus 'loksutus'	t	D3													+		+		+	+	+
lõikivus, lõikvus	h	B3												+	+		+		+	+	+
lõilastus	t	F1												+	+			+	+		+
lõilus	o	F1												+	+	+		+	+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
läkitus	t	DY											+	+	+	+			+	+	
lämbus, lämmus	ot	F3											+	+	+	+		+	+	+	+
lämmatus, lämmastus	t	C3E3											+	+	+	+		+	+		+
lämmitus	t	C3											+	+				+	+		
läpastus, läpatus	t	F3											+	+	+	+		+	+	+	+
läägu	o	B3															+		+	+	
löödus 'löömine'	f	C3D3												+							
lühedus	o	A2												+		+					
lühendus	t	DK											+	+		+		+	+	+	
lühidus, lühikus, lühisus	o	A2											+	+	+	+		+	+	+	+
lühikandus 'edasiükkamine'	t	DY													+			+			
lühitus	t	D3											+	+					+	+	
maadeõpetus	t	I2	L											+							
maailmaseadus	t	AE	L											+							
maaküsimus	t	I6	L													+			+	+	
maalitavus	h	A6													+						
maateadus, maadeteadus	t	I2	L										+		+				+	+	
maaoõnnistus	t	F0	L												+						
madaldus	t	CKDK														+			+	+	
madalus	o	A2B3			+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
madalus 'malbus, leebus'	o	B5						+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
magusus	o	B3B1											+	+	+	+		+	+	+	+
mahaarvus	t	C2D2	L											+							
mahakuulutus	t	D6	L											+					+		
mahedus	o	B3B1											+	+	+	+		+	+	+	+
mahedus 'meelitus'	o	E5												+							
mahlakus	o	B3														+			+	+	
mahtuvus	h	A2														+			+	+	
mahutavus	h	A2													+						+
mahutus	t	CYDY											+	+		+			+	+	
mahutus 'maht'	t	A2													+			+	+	+	
maitseküsimus	t	A6	L													+			+	+	
maitkus	t	D3I3			+									+	+				+		
maius	o	B0												+	+		+		+	+	+
maiu	t	C3														+		+	+		
majandus, majaus	n	GY											+	+	+	+		+	+	+	
majaseadus	t	F6	L											+							
majatalitus 'majapidamine'	t	C6	L												+	+	+		+	+	
maksuahrus	o	F6	L										+		+						
maksujõuetus	o	F6	L												+	+	+		+	+	
maksuvõimetus	o	F6	L													+			+	+	
maksvus	h	AEF0														+	+		+	+	
maidus 'läbemus, püsimus'	t	F1																+	+		
manitsus	t	D5E5			+		+	+	+	+				+	+	+	+		+	+	+
mannetus	o	A0												+					+	+	
maotus	o	A0												+	+		+		+	+	+
mardus	m	F1H4						+	+					+		+	+	+	+	+	+
marusaksus	o	GL	L													+			+		
masendus	t	F1															+		+	+	
masinateadus	t	I2	L													+					
matus	t	C6			+		+	+	+	+				+	+	+	+		+	+	+
meeldetuletus	t	D2E2	L												+	+	+		+	+	
meeldivus	h	A0														+	+		+	+	
meeldus 'meel'	n	AS											+		+						
meeleausus	o	A5B5	L													+			+		
meeleavaldus	t	D6	L													+			+	+	
meelehaigus 'südamevalu'	o	F1	L				+	+	+	+				+					+	+	
meeleheadus	o	B5	L							+											
meelehuilus	o	F1	L													+					
meelejahutus 'rõõm, lohutus'	t	F1	L													+			+		
meelekindlus	o	B5	L													+	+		+	+	
meelekujutus	t	ASE1	L													+			+	+	
meelelahutus	t	C1F1	L													+	+		+	+	
meeleliigutus	t	F1	L													+			+	+	
meelemuutus	t	D1E1	L													+			+	+	
meelemärkus	t	AS	L													+	+		+	+	+
meelemõistus	t	A4	L						+						+				+	+	
meelemõlgutus	t	C2	L												+				+	+	
meeleukrus	o	F1	L													+			+		
meeleõrgastus	t	F1	L													+					
meeleõtrus	o	F1F2	L							+						+					
meelepahandus	t	C5F1	L				+	+	+						+	+					
meeleparandus	t	C5	L													+			+	+	
meelepõõritus	t	F1	L						+						+						
meeleseadus	o	F1	L													+			+		
meelestus 'kujutus'	t	ASE1											+	+		+	+		+	+	
meeleteravus	o	B2	L													+			+	+	
meeletus, meeletumus	o	B5F5												+	+	+	+		+	+	+
meeleuhkus	o	B5	L												+						

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
meelitavus	h	A0													+							
meelitus	t	D5											+	+	+	+		+	+	+	+	
meelsus	o	A4										+	+	+			+	+	+			
mehedus	o	F3													+							
mehisus	o	B5											+		+	+		+	+	+	+	
meisterdus	f	C3												+		+		+	+	+		
menestus	t	A7															+					
menetus	t	CY															+		+	+		
mereasjandus	n	GY	L												+		+			+		
mereõnnetus	o	F0	L													+				+	+	
metsikus	o	B5														+	+			+	+	
minadus	p	B5														+				+		
minestus	t	D3F3						+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+	+
minus 'minek'	t	C0																+	+			
mitmekesisus	o	A7	L												+	+				+	+	
mitmekõlgsus	o	A7	L													+				+	+	
mitmesugusus	o	A7	L												+	+			+	+	+	
mitmus	p	A1										+	+		+	+		+	+	+		
moeedevus, mooduedevus	o	B5	L													+				+		
moodustus	t	CY														+	+			+	+	
moondus, moonatus, moonetus	t	C0D0											+	+		+		+	+	+		
moondus, moonatus, moonetus	t	H4													+							
moonutus	t	D5H4											+	+	+	+		+	+	+	+	+
mugavus	o	A0														+				+	+	
muinasteadus, muinasajateadus	t	I2	L												+	+	+			+	+	
muistsus, muistisus 'minevik'	o	A3													+				+	+	+	
muljutus	f	C3E3										+		+	+		+		+	+	+	
mullistus	t	C6														+	+		+			
murdeiseäraldus	o	I2	L													+				+		
muredus	o	B3														+		+		+	+	
murendus	t	C3														+				+	+	
muretsus	t	C1											+	+	+	+		+	+	+		+
muretus, muretumus	o	F1											+	+		+		+	+	+		
murrus	f	C3E3													+		+		+			
musikaalsus	o	B2														+				+		
mustendus 'mustamine'	t	C3													+				+			
mustus	o	F0													+	+	+		+	+	+	+
mustus 'värvi mõttes'	o	B3													+	+	+		+		+	+
muudatus, muudetus	f	E0										+	+	+	+	+		+	+	+	+	+
muudendus	t	E0									+		+	+								
muudetavus	h	B0														+						
muunastus	t	C0D0														+						
muundus	t	D0											+	+						+	+	
muundus	t	H4													+							
muutus	t	D0										+	+	+	+	+		+	+	+	+	+
mõisaorjus	n	F6	L													+				+	+	
mõisateenistus	t	C6	L													+				+		
mõistatus	t	I2			+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+	+
mõistetus 'mõiste'	f	A4													+							
mõistetus 'otsus'	f	E2													+							
mõistetus, moistatus 'tarkus'	t	B2A4						+	+													
mõistlikkus	o	A0B2														+				+	+	
mõistmatus	o	A0B2													+	+	+		+	+	+	
mõistus	t	A4		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+	+
mõistus 'mõistatus'	t	I2			+											+						
mõistus 'mõistmine'	t	C2			+									+	+	+						
mõistus 'vaba otsustus'	t	D2E2			+																	
mõjuavaldus	t	DK	L														+			+		
mõjudus, mõõdus	t	A7										+	+	+	+	+		+				
mõlgutus	t	C2											+	+		+		+	+	+		
mõnistus	t	A0			+									+								
mõnitus	t	D5E5											+	+		+		+	+	+	+	+
mõnusus	o	A0												+	+	+	+		+	+	+	+
mõnutundmus	t	AS	L													+						
mõrudus	o	B3		+	+									+	+	+	+		+	+	+	+
mõtlus	t	C2E2			+						+			+	+		+		+	+		+
mõtteeksitus	t	D2E2	L													+				+		
mõttekujutus	f	E2	L													+	+			+	+	
mõttemõlgutus	t	C2	L													+				+	+	
mõtteseadus 'loogika'	t	A4	L												+							
mõttetarkus	n	GL	L												+							
mõttetarkus	o	A4	L									+	+	+	+	+				+	+	
mõtteteadus	t	I2	L											+	+		+			+	+	
mõttevabadus	o	A5	L													+				+	+	
mõttevahetus	t	C2	L												+					+	+	
mädandus, mäendus, mäetus	t	C3											+	+		+		+	+			+
mädanevus	h	B3														+						
mädanus	t	F3													+							+
mäeasjandus	n	GY	L													+				+		

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
mälestus	t	E2I2		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
mäletus	t	C2I2		+	+								+	+	+			+	+		+
mängitus	t	C6									+		+	+		+		+			
mängus	t	C6											+	+							
märatus	t	C5											+			+		+	+	+	
märgitus	f	D2E2											+	+		+		+			
märgus,märjus	o	B3											+	+	+	+		+	+	+	
märkus	t	E2											+	+	+	+		+	+	+	+
märkus 'järellemõtlemine'	t	C2					+	+	+					+							+
märkus 'mõistus,teadvus'	t	A4					+	+	+	+			+	+	+	+		+			+
mässitus	f	F3									+		+	+				+			
mässus,mässatus	t	C6									+			+							
määratus	o	A2													+						
määrus	t	I6												+	+	+		+	+	+	+
määrus	t	I2											+								
määrus 'määr'	t	A1											+	+							+
määrus 'mõistus'	t	A4											+	+							
määrus 'suhe'	t	A7										+		+							
mõllus,mõllus	t	C6									+					+		+	+		
möödaminevus	h	A3	L										+								
mööndus	t	D2															+		+	+	+
müüdus,müütus	ft	C6												+				+	+		
naabus	n	F6											+	+	+	+		+	+	+	
naaldus	t	D3											+	+					+		
nageldus,nagelus	t	C5											+	+		+			+		+
nahatus	o	F3														+			+		
naiivsus	o	B2														+		+	+	+	
naljatus,naljastus	t	D2E2											+	+	+	+		+	+	+	+
nappus	o	A0											+	+	+	+		+	+	+	+
narrus	on	B5												+	+	+		+	+	+	+
needus	t	E5												+		+		+	+	+	+
neidus	n	B0										+	+			+					
neitsiikkus	o	B5														+			+	+	+
neitsus	n	F3						+	+				+	+		+		+	+		
niiskus	t	C0D0											+					+	+		
niiskus,niiskedus,niiskendus	o	B3F3								+			+	+	+	+		+	+	+	+
niisutus	t	C3												+		+		+	+	+	+
nikastus	t	D3E3											+	+	+	+		+	+	+	+
nikerdus	t	C3E3											+		+	+		+	+	+	+
nikerdus 'nikastus'	t	E3											+								
nikutus 'nõtkutus'	t	D3											+	+		+		+	+	+	+
niibus	o	A0														+	+		+	+	+
niibus 'libedus'	o	B3														+	+				
nimepeetus	t	E5	L												+						
nimetus	t	E2I2											+	+	+	+		+	+	+	+
ninatarkus	o	B5	L										+	+		+		+	+	+	
niserdus,niseldus	t	D3E3											+	+				+	+		+
niverdus	t	E3											+	+				+	+		
nobedus	o	A3		+	+			+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
nolpus	o	B2												+				+	+		
noomitus	t	D5											+	+	+	+		+	+	+	+
noorus,noordus	o	A3			+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
noppus 'noppimine'	t	C3											+	+					+		
noppus 'vargus'	t	D5												+							
norkus	o	F1											+	+							
norutus	t	F1												+		+		+	+	+	
nuhtlus 'haigus'	t	F0							+					+				+	+	+	
nuhtlus 'karistus'	t	C5D5		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
nukrus	o	F1													+	+			+	+	+
nukrustus 'kurvastus'	t	F1													+				+		
nurjatus	o	A5B5											+	+	+	+		+	+	+	+
nurjus 'nurjumine'	t	DY											+	+				+	+		
nõdrameelsus	o	F2	L												+	+			+	+	
nõdrastus	t	F3											+	+		+		+	+		
nõidus,nõius	t	E5F5			+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
nõiduvus	h	B0														+			+		
nõiutus	f	F0													+						
nõiutus 'nõidumine'	t	C1											+	+							+
nõjatus	t	D3												+				+	+		
nõretus	t	C3												+		+		+	+	+	
nõrgastus,nõrgustus 'jõuetus'	t	F3					+	+	+					+	+	+		+	+	+	+
nõrgendus	t	C3									+			+		+		+	+	+	+
nõrgutus 'nõrgustus'	t	CK												+				+	+	+	+
nõrgutus 'painutus'	t	C3D3												+		+					
nõrkus	o	F3						+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
nõtkustus 'painutus'	t	C3D3											+	+				+	+		
nõtkus	o	B3														+	+		+	+	+
nõtkutus	t	D3											+	+		+		+	+	+	+
nõtrus,nõdrus,nõdrastus	o	F3		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
nõuastus	t	CY											+	+							
nõudenikutus 'nõupidamine'	t	C2D2	L									+									
nõudus 'kavatus'	t	A4E2												+						+	
nõukus	o	B2														+		+	+	+	
nõuotsus	t	E2	L												+						
nõutus	o	F2											+	+		+		+	+	+	+
nõutus 'nõustus'	t	C2D2												+					+	+	
nägalus 'ahnus,aplus'	o	B5											+	+	+				+	+	+
nägeldus,nägelus 'teooria'	t	A4										+	+					+	+		+
nägemus	t	H4														+	+	+	+	+	+
nägemus 'nägemine'	t	C3											+	+			+	+	+		
nägusus	o	A0B0											+		+				+	+	
nähtavus	h	B3														+		+	+	+	
nähtus,nähtavus	fh	H0										+	+	+	+	+		+	+	+	+
nähtus,nähtustus 'kogemus'	ft	A4E0											+	+							
näiteõpetus	t	I2	L												+					+	
näitus	t	C2E2														+			+	+	
näitus 'nähtus'	t	H0							+	+			+	+					+		+
näitus 'näide'	t	I2								+		+	+	+	+	+					+
näitus 'näitamine'	t	DY			+					+				+	+			+	+	+	+
näitus 'õpetus,juhatus'	t	I2											+								
nälgus	t	F6											+	+					+	+	+
näljandus,näljastus	t	C3											+	+							
näljutus,nälgitus	t	C3														+			+	+	
näomoonutus	t	E3	L													+				+	
näotus	o	A6											+	+	+	+		+	+	+	+
näpistus 'häda'	t	F0										+									
närbus,närvus	t	C3F3											+	+		+			+	+	
närtsitus	t	C3F3											+	+		+			+	+	
närusus	o	A0														+			+	+	
närvestus,närvastus,närvetus	t	F3											+	+				+	+	+	+
närvikarastus	t	C1	L													+					
närviparandus	t	C1	L													+					
närvipingutus	t	D1	L													+					
nätskus	o	B3											+						+	+	
näägutus	t	C5D5											+	+		+		+	+	+	+
nääkus 'köverus'	n	A2											+	+							
näändimus 'nõrkemus'	t	F1F3														+	+				
nüridus	o	B2B3												+	+	+		+	+	+	+
nüüdsus	o	A3											+						+		
objektiivsus	o	A0																+	+	+	
odavus	o	A0B3										+	+	+	+	+		+	+	+	+
ogarus	o	F2											+	+		+		+	+	+	
ohtrus	o	A1											+		+			+	+		
ohtrus 'heldus'	o	B5											+		+						
ohutus 'oht'	t	F0											+	+				+	+		+
ohverdus	t	D6I6										+	+	+		+		+	+	+	
ohvrimeelsus	o	A5B5	L													+			+	+	
ohvriteenistus	t	C6	L								+										
oimetus,oimatus	o	F1											+	+				+	+	+	
oiutus	t	D2D5												+		+		+	+		
oidus 'minevik'	f	A3											+		+		+				
oidus,olus 'olemus,olu'	t	AE												+					+		
olemus 'temperament'	t	AS											+	+					+	+	+
olemus,oiedus 'olemine'	t	AECY										+	+	+		+	+	+	+	+	+
olenevus	h	A7														+			+	+	
oletus	t	D2E2														+		+	+	+	
oletus 'minevik'	t	A3											+								
olevus 'olemasoli'	h	AE										+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ollus	t	AE										+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
omadus	p	A7										+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
omandus,omadus	t	I6C6GY			+							+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
omanduseõigus	o	A9	L											+					+	+	
omapeavõimus 'omavoli'	n	A5	L											+							
omapärasus	o	A0	L													+			+	+	
omastus	t	C6I6											+	+				+	+		
omatalitus	t	A9	L											+							
omavaliitus	t	A9	L													+			+	+	
omaõigus	o	A5	L											+					+		
ootus,oodatus	t	C1							+	+		+	+	+	+		+	+	+	+	+
orjameelsus	o	B5	L												+	+		+	+		
orjandus	n	F6											+						+	+	+
orjus,orjadus	n	F6							+	+	+		+	+	+	+		+	+	+	+
osadus,osandus,osaus	n	A7F0							+	+			+	+				+	+	+	+
osatus	t	D5E5											+	+		+		+	+		
osatus 'jaotus'	t	CY											+								
osatus 'siht,eesmärk'	t	A7											+								
osavus	o	B0											+	+	+	+		+	+	+	+
osavõttus	t	CYDY	L										+	+							

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
pehmendus	t	CKDK											+					+	+	+	
pehmendus	t	D2																			
pehmitus	t	C3											+	+				+			+
pehmilus	o	B1												+				+	+		
pehmus	o	B3B1											+	+	+	+		+	+	+	+
peidetus	f	CY											+								
peitus	t	CYDY										+	+	+	+			+	+	+	
peletus	t	D1											+	+	+			+	+	+	
pelgus	t	F1											+					+	+	+	+
pentsikus,petsikus	o	A0B5											+	+	+			+	+	+	
perekus	o	F6											+								+
perudus	o	B1											+								+
pesitus	t	C3											+	+		+		+	+		+
petatus 'peitus'	t	D3																+	+		+
petiikkus	o	A5B5														+				+	+
pettumus	t	D5E5														+	+			+	+
pettus	t	D5E6		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
pidamus,pidadus	t	CY											+	+				+	+		
pidevus	o	A2A3																+	+	+	
pidustus	t	C6D6											+	+	+	+		+	+	+	
pigistus	t	D3											+	+	+	+		+	+	+	+
piinatus,piinastus	f	C5E5										+	+	+	+			+	+	+	
piinus	n	F5											+	+		+		+	+		+
piirus 'piirkond'	n	A2										+									
pikaldus	o	B1											+	+	+					+	
pikendus	t	A2C0											+	+	+	+		+	+	+	+
pikendus	t	E2										+									
pikergus	o	A2											+	+							
pikkus	o	A2		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
pikkus 'ajaline'	o	A3											+	+				+	+	+	+
pilgatus	f	D5										+	+								
piigutus	t	D3														+		+	+	+	+
pilkavus	h	B5														+			+		
pilkus	o	H3															+				+
piikus 'pilge'	t	D5E5										+	+	+							+
pillandus 'pillamine'	t	C3											+	+				+			
pillutus	ft	CKF0											+	+				+	+	+	+
pimedus	o	H3		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
pimedus	o	F3			+								+	+	+	+		+	+	+	+
pimendus	t	C3D3											+	+		+		+	+	+	+
pimestus	t	D3								+			+	+	+	+		+	+	+	
pindumus 'veendumus'	t	E2														+	+				
pingutus	t	DY														+			+	+	
pinnasuurus	o	A2	L													+			+		
pisendus	t	CKDK											+	+		+		+	+		
pisendus 'väikus'	o	A2												+							
piskus	o	A2											+	+		+		+	+	+	
piskus	o	A0B5											+	+							
pistus	t	C3E3										+	+		+			+			+
pitsitus	t	D3											+	+		+		+	+	+	
piutus	o	A2											+								+
plaanitsus	t	C2														+			+	+	
poetus	t	C3D3											+	+				+	+	+	
pohmelus	o	F3											+	+		+	+	+	+	+	
ponnistus	t	DY															+			+	
pooletus	o	A5B5														+		+	+	+	
poolitus	t	CYA1											+	+		+		+	+	+	
poolitõmbus 'magnetism'	t	H3	L												+						
poolpimedus	o	H3	L													+				+	
poolvalgus	o	H3	L													+				+	+
populaarsus	o	A0																+	+	+	
portus	n	F5											+								+
positiivsus	o	A0																+	+	+	
preestreus	n	F6						+	+				+	+							
pressitus 'surve'	f	E3												+							
priius,priidus	o	AL											+	+	+	+		+	+	+	+
priiustus	t	C5C6												+						+	
priskus 'värskus'	o	B0							+	+			+	+		+		+	+	+	+
produktiivsus	o	A0																+	+	+	
pruukidus 'tarvitus'	t	CY												+							
prügitus	t	C3D3														+			+	+	
pudedus	o	B3														+	+			+	+
puhandus	t	D3								+			+	+		+			+	+	+
puhastus	t	C3D3C5		+									+	+	+	+		+	+	+	+
puhatus 'puhumine'	t	D3																+	+		
puhetus	t	F3														+	+	+	+		
puhkus	t	C3											+	+	+	+		+	+	+	+
puhmendus 'pohmelus'	t	F3										+									
puhmus 'pahurus'	o	F1B1											+	+							

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
puhtus,puhastus	o	A0			+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
puhus	t	F3F5											+	+							
puhutus	f	F3												+		+		+	+		+
puhutus 'puhumine'	t	C3												+				+	+		
puistus,puistatus	tf	C3									+		+	+				+	+		+
punastus	t	D3												+		+		+	+		
punasus,punastus	o	B3											+	+	+						
punetus,punestus	t	C3								+			+	+	+	+		+	+	+	+
purjutus	t	D3											+		+	+		+	+	+	+
purustus	t	D3E3												+	+	+		+	+	+	+
puruvanadus	o	A3B3	L												+						
puserdus 'pigistus'	t	C3D3												+		+		+	+	+	+
putatus	t	A0E0											+								+
putukateadus	t	I2	L												+						
puudus	t	F0			+			+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
puudutus,puutus	t	D3											+	+		+		+	+	+	+
puustus	o	F3												+	+			+	+	+	+
põdurus	o	F3												+	+	+		+	+	+	+
põetus	t	C6												+		+		+	+	+	+
põgendus	t	C3D3												+					+		
põhjakinntus 'põhialus'	t	A7	L					+	+					+							
põhjandus 'põhjalikkus'	o	A0											+								+
põhjatus	o	A2											+	+		+		+	+	+	
põhjendus 'asutamine'	t	DK											+	+		+		+	+	+	
põhjendus,põhjandus	t	C2D2E2											+		+	+		+	+	+	
põhjus	n	A7											+	+	+	+		+	+	+	+
põhjus 'põhjatus'	n	A2												+							
põhjusolius 'substants'	t	A7	L												+						
põhjusseadus	t	A7	L												+				+		
põhjustus	t	DK												+				+	+	+	
põiklus	t	C3												+		+		+	+	+	
põikus	t	D3												+	+			+	+		
põlastus	t	D5E5											+	+	+	+		+	+	+	+
põlastus 'kahetsus'	t	D5												+							
põletus	t	C3						+	+	+				+	+	+		+	+	+	+
põlgus,põlgdus,põlgtus	t	A5F5							+				+	+	+	+		+	+	+	+
põlisus	o	A3										+	+			+		+	+	+	
põllumajandus	n	GY	L												+	+		+	+	+	
põlluteadus	t	I2	L										+		+				+		
põnevus	o	A0F2											+	+	+	+		+	+	+	
põrgus 'põrgu'	n	A8			+	+															
põrutus	t	D3								+			+	+	+	+		+	+	+	+
põdevus	o	A0													+	+		+	+	+	
põevasündmus	t	D0	L												+			+	+	+	
põevavargus	n	C5	L											+					+		
põevitus,põevatus	t	E3													+	+			+	+	
põikeserabandus	t	F3	L												+				+	+	
põrandus	t	I6C6			+	+		+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	+	+
põrasus	o	A7												+				+	+	+	
põratus	o	A2											+			+		+	+		
põridus	t	I6												+							
põridus,peridus 'nõusolek'	m	E2										+	+								
põrimus 'nõue'	t	E2											+	+				+	+		
põrisomandus	t	A9	L												+						
põrisorjus	n	F6	L												+	+			+	+	
põrus	t	I6			+	+								+					+	+	
põssandus	n	F3											+	+				+	+		
põästus,peastus	t	C5D5											+	+				+	+		
põätus,peatust	o	F1											+			+		+	+		
põõrandus	t	F1														+			+	+	
põõratus	f	D2I2										+	+		+	+			+		
põõratus	t	D0											+	+		+		+	+		
põõratus	o	F0													+				+	+	
põõrdus,põõrus	t	D3F3											+	+	+	+		+	+	+	+
põõritus	t	F3						+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	+	+
põõrius	t	C3												+		+		+	+		
põgaldus	t	D3											+	+					+	+	
põhadus	o	A8											+	+	+	+		+	+	+	+
põhastus	m	A8			+	+		+	+	+			+	+				+	+		
põhendus,põhandus	t	C6			+								+	+		+		+	+	+	+
põhitsus	t	C6F6						+					+	+	+	+		+	+	+	
põhitsus 'põhadus'	t	A8			+			+	+	+	+		+	+				+	+	+	
põretus 'kasimatus'	o	F3F5											+	+				+	+	+	
põsidus	t	F0B1										+		+		+		+	+	+	+
põsimus	t	B1											+	+	+	+		+	+	+	
põstus	m	A2												+					+		
põüdmus	t	A4C2												+				+	+		
põüduus	t	C2C3											+	+				+	+		
põütavus	h	AS												+					+		

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
rabandus,rabadus,rabatus	t	F0					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
rabatus 'lummus'	f	F1						+	+					+				+			
rabedus,krabedus	o	B3											+	+	+	+		+	+	+	+
rabelus	t	C3											+	+		+		+	+	+	+
rabistus	t	C3																+			+
radikaalsus	o	B5														+					+
rahaahnus	o	B5	L						+	+					+	+				+	+
rahaasjandus	n	GY	L													+				+	
rahakimbatus	m	F6	L													+				+	
rahandus	n	GY												+				+	+	+	
rahapuudus	t	F6	L							+								+	+	+	
rahuarmastus	t	F5	L													+				+	+
rahudus 'rahu'	n	F0											+	+						+	+
rahuküsimus	t	I6	L													+				+	
rahuldus	m	F0											+							+	+
rahulolematu	o	F0	L													+				+	+
rahuotsus	n	E6	L													+				+	+
rahustus,rahutus	t	D1											+	+	+	+				+	+
rahutus	o	F1											+	+	+	+		+	+	+	+
rahvaedustus,rahvaesitus	t	GY	L													+					
rahvaharidus	t	A4	L													+				+	+
rahvakirjandus	n	GY	L													+				+	+
rahvamajandus	n	AL	L									+				+				+	+
rahvameelsus	o	F6	L													+				+	+
rahvaollus	t	I6	L													+				+	
rahvarikkus	o	A1	L												+					+	
rahvateadus	t	I2	L									+	+		+					+	+
rahvavabadus	o	F6	L													+				+	
rahvavaesus	o	A1	L													+					
rahvavaesus 'pauperism'	o	F6	L													+					
rahvavaigustus	t	C2	L													+				+	
rahvavalitsus	t	A9	L													+				+	+
rahvaõpetus	t	C2I2	L													+				+	
rahvus	n	GY										+	+	+	+	+		+	+	+	+
raipus	o	B5D5											+					+	+		
raiskus 'hukasolek'	m	F5																+	+		
raiskus 'raiskamine'	t	C5											+	+							
raitus	o	A2											+							+	
rajatus	o	A2																+	+		
rajatus 'piiramine'	tf	CY											+	+						+	+
rajatus 'põhjus'	f	A7									+			+							
rajatus 'rajamine'	f	CY											+								
rakendus	t	DY	L										+		+	+		+	+	+	+
rambus	o	F3											+	+				+	+	+	+
rammendus	t	F3									+		+	+				+			
rammestus	t	F1F3					+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
rammetus	o	F3											+	+	+			+	+	+	+
rammustus	t	C3											+							+	
rammusus	o	F3													+				+	+	+
rammutus 'jõuetus'	o	F3						+	+				+	+				+	+	+	
rangus	o	B5															+			+	
rantus	o	F1											+						+		+
raputus	t	D3												+		+		+			
rasitus	t	F1F3														+				+	
raskejalgsus,-jalgsus	o	F3	L											+	+	+			+	+	
raskemeelsus	o	F1	L													+				+	+
raskendus	t	DK												+		+		+	+	+	
raskus,rasedus	o	A7F0			+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
rasvasus,rasvus	o	B3											+	+	+			+	+	+	+
raugus	o	F1															+		+	+	
raukus 'nõrkus'	o	F3											+	+				+	+	+	
ravitsus	t	C6D6										+	+	+	+	+		+	+	+	+
reaalsus	o	A7																+	+	+	
rebadus 'alpus'	o	B5											+	+					+		
rehkendus	t	C2D2												+		+		+	+	+	+
reipus	o	F1															+		+	+	
reisikirjeldus	t	D2E2	L													+			+	+	
reisiväsimus	t	F1	L													+			+	+	
rekkus,räkkus 'räpasus'	o	F3											+	+					+	+	
reostus	t	D3D5C3C5												+		+		+	+	+	
reotus 'teotus,rüvetus'	t	E5C5											+	+		+		+	+		
ribedus 'riakus'	o	B5											+								
riidehalpus	o	B5	L												+						
riideuhkus	o	B5	L												+					+	
riielus,riidlus	t	C5D5												+				+	+		+
riigialamus	n	F6	L												+				+	+	
riigimajandus	t	GY	L													+			+		
riigisaladus	o	I6	L													+			+		
riigiteenistus	t	C6	L													+			+	+	

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
riigitoetus	t	I6	L													+			+		
riigivalitsus	t	GYC6	L													+			+		
riigiõigus	o	A9	L													+			+	+	
rikastus	t	C6														+			+	+	+
rikkus	o	F6		+	+		+	+	+	+				+	+	+		+	+	+	+
rikutus 'rikkumine'	f	C5F0												+	+				+	+	+
ringutus	t	D3												+				+			
ringvaatus	t	D3	L										+	+		+				+	
rinnaahastus	t	F1	L											+							
riputus	t	D3												+	+			+	+	+	
ristieluõpetus	t	A5I2	L											+	+						
ristitus	t	C6D6												+	+			+	+		+
ristiusuõpetus	t	C2I2	L								+									+	
ristus	t	C6			+									+							
rivedus, rivetus	o	B5B3												+	+			+	+	+	
rivetus 'rūvetus'	t	C5D5																+	+		+
rohelus, rohilus	o	B3													+			+	+	+	
rohendus	t	A1C0										+		+	+	+	+	+	+	+	+
rohkus	m	A1												+	+	+	+	+	+	+	+
rohkus 'heldus'	o	B5		+	+																
rohms 'rohmakus'	o	B3B5												+	+			+	+		
rohuteadus	t	I2	L													+			+	+	
roidumus	t	F3														+			+	+	
roojastus	t	C5												+	+			+	+	+	+
roojus, roojastus	o	F5			+		+	+	+					+	+	+	+	+	+	+	+
roppus	o	B5			+				+					+	+	+	+	+	+	+	+
rumalus	o	B2			+		+	+	+	+				+	+	+	+	+	+	+	+
rusikaõigus	o	A5	L												+	+			+	+	
ruttus	t	A3												+	+				+		+
ruumimõõtmus	t	I2	L											+							
ruumirikkus	o	A2	L													+					
ruumiteadus	t	I2	L													+			+		
rõhkus 'jõudsus, jõud'	n	A7												+	+						+
rõhkus 'rõskus'	o	B3												+							+
rõhutus	f	F0D3										+		+	+			+	+	+	
rõskus, resedus, rõsedus	o	B3F3				+	+	+						+	+	+	+	+	+	+	+
rõõgatus	o	A2														+					
rõõgatus	o	B5														+					
rõõmsus	o	F1													+			+	+	+	
rõõmustus	t	D1F1					+	+	+	+				+	+	+	+	+	+	+	+
rõõmutus	o	F1																+	+	+	
rõõskus	o	F3												+		+		+	+		
rägastus 'viletsus, kimbatus	t	F0													+				+		
räigus	o	B0															+		+		
rämmetus 'kohmetus, kimbatus	o	F1												+	+						
ränkus	o	A0										+		+	+	+		+	+	+	+
räppus 'räpasus'	n	F0												+	+	+		+	+		
räpsatus 'sikutus'	t	D3												+					+		
räägitus 'rääkimine'	f	C2E2												+	+				+		
rõõpus 'paralleelsus'	o	A2											+	+							
rõõvlus	n	F5												+					+	+	
rühmitus	t	GY															+				
rüüstus	t	C5													+	+			+		
rüütellikkus, rüütlikkus	o	B5														+			+	+	
rüütlus	n	GY												+	+			+	+	+	
saadetus	f	CKI0												+	+	+		+	+	+	
saadus	t	I0												+	+	+	+	+	+	+	+
saagiahnus	o	B5	L													+			+	+	
saagutus 'sajatus'	t	D5													+			+			
saamatus	o	B5																+	+	+	
saatus	t	AE													+	+		+	+	+	+
saatus 'muusikal. saade'	t	D2												+							
saatus, saadetus 'saatmine'	ft	CYDY													+						
saavutus	t	E0														+	+		+	+	
sadamus	t	C3D3												+	+			+			
sagarus 'segadus'	o	F0													+				+		
sagedus	o	A3F3												+	+			+	+	+	+
sajatus, saatus	t	D5E5										+		+	+	+		+	+	+	
saksameelsus	o	F2	L													+			+		
saksastus	t	C6														+			+	+	
sakslus	n	GL														+			+	+	
saksus	n	F6											+	+				+	+		
salaarmastus	t	C5	L													+			+	+	
saladus, salavus	o	A7												+	+	+	+	+	+	+	+
saladusliikkus	o	A0														+			+	+	
salakaebus	t	E5	L												+	+			+	+	
salakavalus	o	A5B5	L													+			+	+	
salakurjus	o	B5	L													+					
salastus	t	C5											+						+		

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
salasünnitus	t	E2E3	L													+					
salaõpetus 'müstika'	t	I2	L													+				+	
saledus	o	B3														+	+			+	+
salgdus, salgtus, saigus	t	D5E5											+	+					+	+	+
sallivus	h	B5																	+	+	+
samasus	p	A7													+				+	+	+
santus	o	B5													+	+			+	+	+
santus, sandidus	n	F6						+	+					+	+				+	+	+
sarnaldus 'teisendus'	t	D2E2													+						+
sarnandus	t	D2													+						+
sarnastus	t	CKDK																	+	+	+
sarnasus, sarnadus	o	A7					+	+	+				+	+	+	+	+		+	+	+
sarvus	o	B2B3	L												+				+	+	
sattumus, satutus 'äpardus'	t	D0													+				+	+	+
satutus 'kindlaksmääramine'	t	D2													+				+	+	+
seadlus	t	A7F0											+	+	+	+	+		+	+	
seadmus	t	E6													+						
seadus, säädus	t	A7ALE2		+	+	+	+	+	+				+	+	+	+			+	+	+
seaduspärasus	o	A7	L																+	+	
seatus	f	A7		+	+										+						
seesamasus	p	A7	L													+				+	
seespidistus	o	A7	L										+	+							
segadus, segatus, segandus	m	F0									+			+	+	+	+		+	+	+
segatus	f	D5E5												+	+						
sehkendus	t	C2E2																	+	+	
seisatus	t	D3												+	+	+	+		+	+	+
seisus	t	F6		+	+		+	+	+	+		+	+	+	+	+		+	+	+	+
seisuseuhkus	o	B5	L																+	+	
seisvus	h	A3																	+	+	
sekeldus	t	DY													+				+	+	+
seletus, selitus	t	D2E2					+	+	+				+	+	+	+			+	+	+
selgitus	t	D2E2											+		+	+	+		+	+	+
selgitus, selitus	t	C3												+	+				+	+	+
seligus	o	B3F3					+	+	+				+	+	+	+			+	+	+
seligus 'arusaadavus'	o	A0B2					+	+	+				+	+	+	+			+	+	+
selitus 'seligus'	t	B2B3												+	+				+	+	+
sentimentaalsus	o	B1																	+	+	+
sepitsus	t	C2E2																	+	+	+
servitus, sõrvitus	t	C3																	+	+	
sidendus	t	CY10										+			+					+	+
sidestus 'süntees'	t	CYDY											+							+	+
sigadus	n	D5E5											+	+		+			+	+	+
sigidus	t	CYE0					+	+	+	+	+		+	+	+	+			+	+	+
sigidus 'vili'	t	E2E3													+				+	+	+
sigitus	t	CYDY												+	+	+	+		+	+	+
sigitus, sigidus 'viljakus'	t	B0												+	+	+	+		+	+	+
sihikindlus	o	B5	L																+	+	
sihiliikkus	o	A4																	+	+	
sihitus	f	F0I2											+	+	+	+	+		+	+	
siirus	o	B5																	+	+	+
siivsus, siivus	o	A0B5													+				+	+	+
siledus	o	B3												+	+	+	+		+	+	+
siilitus 'silendus'	t	C3												+	+						
silmakirjateenistus	t	A5F5	L													+	+		+		
silmakirjavagadus	o	A5B5	L												+				+		
silmanoondus	t	D5E5	L												+	+			+	+	+
silmapettus	t	D5E5	L							+					+	+			+		
silmateenistus	t	F5	L											+	+						
siimavaatus	t	D3	L												+						
siimavalgus 'nägemisvõime'	o	AS	L								+			+	+				+	+	+
siimaviirastus	t	H4	L																+	+	
sinasõprus	n	F6	L																+	+	
sinetus	t	C3D3													+		+		+	+	+
sinisus, sinistus, sinidus	o	B3												+	+	+			+	+	
siputus	t	C3D3																	+	+	
sirgus	o	B3												+	+				+	+	+
sirutus	t	D3														+			+	+	
sisaldus	t	A7														+			+	+	
siselus 'juhtkava'	o	I2											+								
sisemus, sisimus, sisidus	o	A2													+	+	+		+	+	+
sissejuhatus	t	D2E2	L											+	+	+			+	+	
sissekirjutus	t	D2E2	L											+	+				+	+	
sissemeelitus	t	D5E5	L												+				+	+	
sissetungmus 'mõju'	t	A7	L												+						
sisseõnnistus	t	C6	L																+	+	
sisukehvus	o	A0	L													+			+	+	
sisustus	t	C3E3														+	+		+	+	
sisutus	o	A0														+			+	+	
sisuvaesus	o	A0	L													+			+	+	

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
sitkus	o	B0			+								+	+	+	+		+	+	+	+
sitkus 'ihnsus'	o	B5					+	+	+				+	+							+
siujatus 'tusasus, ebameeldi	o	B0											+								
sobidus, sobitus 'askeldus'	t	DY									+										
sobimus, sobitus 'kokkulepe'	t	E2											+	+		+	+	+	+	+	
solgitus	t	C3D3												+							
soligus 'graatsiilus'	o	B3															+				
solidaarsus	o	A5F5																+	+	+	
solidsus	o	A0																+	+	+	
soojendus, soendus	t	C3								+			+	+		+		+	+	+	
soojus	o	B3											+	+	+	+		+	+	+	+
soomemeelsus	o	F2	L													+					
soomendus, soomestus	t	C2E2											+			+					+
sooritus 'korraldus'	t	CY												+					+	+	
sooviavaldus	t	D2E2I2	L													+				+	+
soovitus 'soov'	t	D2E2												+							
soovimus	t	E2												+				+	+		
soovimus 'soosivus'	t	B5											+			+					
soovitus, soovus	t	D2E2									+		+	+	+	+		+	+	+	+
spontaansus	o	A0																+	+	+	
subjektiivsus	o	A0																+	+	+	
sugulus	n	F6											+	+	+	+	+	+	+	+	+
sugusus	o	A7														+			+	+	
sugutus	t	C3D3													+	+			+	+	+
sugutus 'viljatus'	o	F3											+						+	+	
suguvennalikkus	o	F5	L													+					
sulatus	t	E5											+								
suitsendus	t	C3									+										
sulasus, sulaseus	n	F6											+	+	+			+	+		
sulatus	t	C3											+	+				+	+	+	+
sulavus	h	B3													+	+	+	+	+	+	+
sulesünnitus	t	E2	L													+					
sulgmus 'sulgemine'	t	D3												+				+	+		
sulnidus	o	F1															+		+	+	
sumbatus 'umbus'	o	F3												+							
sumedus	o	F0														+			+	+	
sundus 'kättemaks'	t	D5												+					+	+	
sundus, sundimus, sundmus	t	C5F5					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
sunnitus	f	F5										+			+				+	+	
suredus 'suremine'	t	D3												+							
suredus, surevus 'surelikkus'	t	AE											+	+	+	+		+	+		
surematus	o	AE												+	+	+	+	+	+	+	+
suretus	t	C3												+	+	+	+	+	+	+	+
surmahaigus	o	F3	L											+	+			+	+		
surmanuhtlus	t	D6	L											+	+	+		+	+		
surmaotsus	t	E6	L													+		+	+		
surmapõlgus, surmapõlgus	t	B5	L													+		+	+		
surmaväsimus	t	F0	L													+					
suuremeelsus	o	B5	L													+		+	+		
suurendus	t	CKA2													+	+	+	+	+	+	+
suurus 'tähtsus'	o	A0												+	+	+					+
suurus 'upsakus, kõrkus'	o	B5			+									+	+						+
suurus, suurdus	o	A2		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
suurusteadus	t	I2	L											+		+					
suurustus	t	D5					+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
suutus	t	A4											+	+				+	+		
sõbrus 'sõbralikkus'	n	B5						+	+				+	+				+	+		
sõbruseeadus	t	A5	L											+							
sõbrustus	t	C5												+		+		+	+	+	+
sõgedus 'pimedus'	o	F3		+			+	+	+				+	+				+	+	+	+
sõgedus 'vaimne pimedus'	o	F2									+			+	+	+		+	+	+	+
sõgendus	t	C2C3														+		+	+		
sõgestus 'pimestus'	t	F2F3													+				+	+	
sõimendus, sõimaus	t	D5E5							+	+			+	+				+	+	+	+
sõitlus	t	D5					+	+	+				+	+		+		+	+	+	+
sõitus, sõidus	t	C3											+	+							
sõjaasjandus	n	GY	L																	+	
sõjakartus	t	F1	L													+					
sõjakavalus	t	I6	L		+											+			+	+	
sõjakolemus	o	F6	L													+			+	+	
sõjakulutus	t	I6	L								+										
sõjapalavus	o	F6	L													+					
sõjapettus	t	D6E6	L		+																
sõjaseadus	t	A9	L											+		+			+	+	
sõjatarkus	o	I2	L													+					
sõjatarvitus	t	I6	L								+										
sõjateenistus, sõjaväeteenistus	t	C6	L											+	+				+	+	
sõjategevus	h	C6	L													+			+	+	
sõjatunnistus	t	D6	L											+							

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
sõjavaimustus	t	F1	L													+					
sõjaväelus	o	GL	L													+					
sõjaärevus	o	F1	L													+					
sõlmitus 'suletus, seotus'	f	F0									+			+	+			+	+	+	
sõmerdus	o	B3F3											+							+	+
sõnakuulmatus	o	B5	L											+	+	+				+	+
sõnakuulmus	t	A5	L											+							
sõnandus	t	C2																+			
sõnaseigitus, sõnaseletus	t	E2	L									+			+	+			+	+	
sõnastus	t	C2E2										+	+		+	+		+	+	+	
sõnatuletus	t	I2	L													+					
sõnaus 'sõnamine'	t	D2											+	+							
sõnavabadus	o	A5	L													+				+	+
sõnavahetus, sõnavaheldus	t	C5	L											+	+	+				+	+
sõnavaidlus	t	C5	L											+							
sõnaõigus	o	A5	L													+					+
sõnaõpetus	t	I2	L									+		+	+	+				+	
sõnelus	t	C5														+				+	+
sõprus, sõbrus	n	A5F5		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
sõredus	o	B3F3														+				+	+
sõrendus	t	C3														+			+	+	+
sõsarus	n	F6													+				+	+	
sõuendus	n	C3									+										
sábarus	o	B3											+						+	+	+
sámpsatus, sámpsatus	t	F1											+	+			+	+	+	+	+
sátenendus, sádenendus	t	H3														+			+	+	+
südameahistus	t	F1	L								+									+	
südamekitsus	o	B5	L												+						
südamekurbus	o	F1	L		+																
südamekurjus	o	B5	L								+										
südamerabandus	t	D3	L											+	+					+	+
südamesuurus	o	B5	L												+						
südametohletus	t	F5	L								+										
südametunnistus	t	A5	L	+				+	+	+				+	+	+				+	+
südametäius	m	F1	L													+					
südamlikkus	o	B5														+				+	+
südamus 'julgu'	n	B5													+						
südidus	o	B5												+	+	+	+		+	+	+
sügavandus 'süvendus'	t	C3													+						
sügavus	o	A2			+			+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
sülelus	t	D3															+		+	+	+
sündeseigitus	t	I2	L									+									
sündimus 'kokkulepe'	t	D6E6												+							
sündimus 'sobivus'	t	A0												+	+						
sündivus	h	B0														+				+	
sündmatus	o	A0														+				+	+
sündmus, sündimus, sündus	t	D0											+	+	+	+		+	+	+	+
sündsus	o	A5B5												+	+	+		+	+	+	
süngus	o	B3B1															+			+	+
sünnitus	t	CKE0												+	+	+	+		+	+	+
sütitus, süütus	t	D5												+	+	+		+	+	+	
süvendus	t	C3E3														+			+	+	+
süüalustus	o	F5	L												+				+		
süüdistus	t	D5E5												+		+	+		+	+	+
süüdlus	n	F5													+				+	+	
süütus	o	F5												+	+	+	+		+	+	+
taandumus	t	F6														+				+	+
taevakinnitus 'taevalaotus'	t	A2	L								+										
taevalaotus	t	A2	L								+	+			+	+	+			+	+
tagadus 'tagatis'	t	I6			+										+					+	
tagakiusatus	f	C5	L								+										
tagandus, tahandus	t	D3											+	+	+			+	+	+	+
tagasihoidlikkus, tagasihoidus	o	B5	L													+				+	+
tagasilangus	t	C3D3	L													+				+	+
tagasivaatus	t	D3	L											+	+						
tagurius	o	GLAL														+				+	+
tahendus	t	D3											+	+	+			+	+	+	+
tahtlus	ot	A4												+				+	+	+	
tahtmatus	o	A4												+	+			+	+	+	
tahtmatus	t	A4												+				+	+	+	
taibumus 'kalduvus'	t	A7															+				
taimeteadus	t	I2	L												+	+				+	+
taimetoitlus	n	GL	L											+						+	+
takistus, takitsus	t	I0												+	+	+	+		+	+	+
taldutus 'rahustus'	t	C1D1												+	+			+	+	+	+
talitus, tallitus	t	CY									+		+	+	+	+		+	+	+	+
talitsutus	t	D5														+				+	+
talurahvaseadus	t	A9	L												+				+	+	+
talutus	t	C3												+	+	+		+	+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
tantsitus	t	C3									+			+		+		+	+	+	
taolisus,taolus	p	A7										+	+						+	+	
tapetus	f	F3		+	+															+	+
taplus,tapelus	t	C3		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
tarbetus	o	A0																	+	+	+
targutus	t	D2																	+	+	
tarkus	o	B2		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
tarkus 'teadus'	o	A4I2		+															+	+	+
tarretus	t	C3F3												+	+	+		+	+	+	+
tarvidus 'otstarbekohasus'	m	A7											+					+	+	+	+
tarvidus,tarvitus,tarbidus	m	AL			+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
tarvitus	t	C6I6								+									+	+	+
tasadus,tasandus	o	F1F3				+	+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
tasandus	t	C3C1											+	+	+	+		+	+	+	+
tasasus,tasadus 'ühtlus'	o	A2			+								+	+	+	+		+	+	+	+
tasodus 'rahuldus'	t	AS											+								
tasumus	t	E6																	+	+	
tasundus,tasudus	t	I6									+	+	+	+							
teadlikkus	o	A4																	+	+	
teadmatas	o	F2												+	+	+				+	+
teadmus	t	E2												+		+			+	+	+
teadus	t	I2		+	+								+	+	+	+		+	+	+	+
teaduslikkus	o	A4																	+	+	
teadustus	t	E2D2												+	+	+		+	+	+	+
teatus,teadus 'teade'	t	D2I2							+	+			+	+	+	+		+	+		+
teenistus	t	C6I6		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
teenus	t	E6I6															+	+	+	+	+
tegelus 'praktika'	t	CY										+	+							+	
tegemus	t	CY												+					+	+	
tegevus	h	CY										+	+	+	+	+		+	+	+	+
tegudus	n	DOE0													+						
teisendus,tõisendus	t	DK										+	+		+	+				+	+
tellimus,tellus	t	E6											+							+	+
tembutus	t	C5D5									+			+	+	+		+	+	+	+
temmeldus,temmedus	t	C5															+				
teoorjus	n	F6	L											+	+	+				+	+
teotus,teutus	t	D5E5			+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
terasus,teradus,terandus	o	B2												+	+	+		+	+	+	+
teravus	o	B5B2												+	+	+		+	+	+	+
teravus,teradus	o	B3											+	+	+	+		+	+	+	+
terendus	t	H4											+	+				+	+	+	+
teretus 'tervitus'	t	D2											+	+	+	+		+	+	+	+
teritus	t	C3												+		+		+	+	+	+
tervisteadus	t	I2	L										+					+	+	+	+
tervitus	t	D2		+	+								+	+	+	+		+	+	+	+
tervitus 'tervistus'	t	C3												+							
tervus,tervidus	o	F0		+	+								+	+							+
teus 'töö'	t	CY												+							
tigedus	o	B5			+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
tigemus 'tusasus'	o	F1											+	+					+	+	+
lihendus	o	A2A3B3											+	+	+	+		+	+	+	+
lihkus	o	B3											+	+				+	+	+	+
tiinus	o	F3											+			+		+	+	+	+
tiirasus, tiirus	o	B5		+			+	+	+				+	+		+	+	+	+	+	+
tiitsus 'pakilisus,kiirus'	o	A3											+	+				+	+	+	+
tikandus	t	C3														+		+	+		
tillendus	t	CK											+	+							
tingimus	t	A7												+		+		+	+	+	+
tiredus 'väledus'	o	B0											+	+					+	+	+
titaanlikkus	o	A2																			
toetus	t	D5D3								+			+	+	+	+		+	+	+	+
tohedus	o	F5															+		+	+	
tohletus	t	C3F3								+									+	+	
tohterdus,toherdus	t	C6											+		+			+	+	+	
toibutus	t	C3											+	+		+		+	+	+	
toidukitsus	o	F6	L								+										
toidupuudus	t	F6	L								+										+
toimetus 'tegevusetus'	o	F6																+			
toimetus, toimitus	t	CYDY										+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
toitlus	t	C6												+		+		+	+	+	+
toitus,toitmus	t	C3I3												+				+	+	+	
toitvus	h	B0													+	+		+	+	+	
toigutus 'rippumine'	t	C3D3											+	+					+	+	
toiliseadus	t	A9	L														+		+		
toilivabadus	o	A9	L														+		+		
toimutus	t	C3															+		+	+	
toomus 'toodu'	t	I3												+					+	+	
toonitus	t	C2D2															+		+	+	
toorus	o	B3											+	+	+	+		+	+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
toorus 'moraalne'	o	B5											+	+	+	+		+	+	+	+
toorustus	t	C5														+					
tootlikkus	o	A0																		+	+
tootus	t	D2E2																			
topsakus 'upsakus'	o	B5											+								
toredus	o	A0B0							+				+	+	+	+		+	+	+	+
toredus 'tõredus, kõrkus'	o	B5											+	+							
torkavus	h	B5													+					+	+
tormus	o	B1												+					+	+	+
totrus	o	A0B2											+	+	+	+	+	+	+	+	+
tragidus	o	B5											+							+	+
triviaalsus	o	A0														+				+	+
troidus 'mõistus'	n	A4											+	+						+	+
trotslikkus	o	B5														+				+	+
truudus, truu-us, truuvus	o	A5B5					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
trükiseadus	t	A9	L											+							
trükivabadus	o	A9	L													+				+	+
tublidus	o	B5											+	+	+	+		+	+	+	+
tugevus	o	B3						+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
tuhmistus	t	C1C3												+					+	+	+
tuhmus 'nürimeelsus'	o	B2F2											+	+						+	+
tuhmus, tuhnus	o	B3											+	+	+	+		+	+	+	+
tuhnus 'pimedus'	o	F3											+							+	+
tuigerdus	t	C3														+					+
tuigutus 'raputus'	t	D3										+		+					+		
tuimus	o	F1F3										+		+	+	+		+			
tuimustus 'tuimumine, nürinemine'	t	C1D1											+	+					+	+	+
tuisatus	t	C3										+									
tuisatus 'ormakus'	m	B1												+							
tuiskavus	h	B3													+						
tukastus	t	D3														+				+	+
tukutus 'uni'	t	C1												+					+	+	+
tulemus	t	E0															+			+	+
tulemus 'tulek'	t	C0D0											+	+						+	+
tuletarkus	o	B2	L													+					
tuletus	t	C2D2											+	+	+		+	+	+	+	+
tulisus, tulidus	o	B1B3											+	+	+	+		+	+	+	+
tulkimus	t	C2E2											+						+	+	+
tuludus, tulusus	o	A0												+		+		+	+	+	+
tulutus	o	A0											+							+	+
tumedus	o	F3											+	+	+	+		+	+	+	+
tumedus 'ebaselgus'	o	B2F2											+	+	+	+		+	+	+	+
tumestus	t	D3												+	+	+		+	+	+	+
tundmus	t	AS											+	+	+	+		+	+	+	+
tundmuserikkus	o	F1	L												+						
tungivus	h	F1F3												+						+	+
tunnistus	t	E2D2		+	+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
tunnus	t	A7														+	+	+	+	+	+
tuntavus	h	AS													+	+	+	+	+	+	+
tuntus, tundus	f	A4AS											+		+					+	+
tuntuspõhjus	n	A7	L										+							+	+
turgutus	t	C6D6											+	+					+	+	+
turritus 'tursumine'	t	C3D3												+	+	+		+	+	+	+
turuseadus	t	I6	L									+									
turvalisus	o	F6															+				+
tuskus	n	F1													+					+	+
tutvus, tuttavus	o	F6											+	+	+	+		+	+	+	+
tutvustus	t	D2D6												+	+	+		+	+	+	+
tuulutus	t	C3												+						+	+
tuuseldus 'nõiatemp'	t	D5E5										+								+	+
tõbeldus 'haigus'	t	F0												+							
tõdestus 'teostus'	t	DK											+								
tõdeteadus 'filosoofia'	t	I2	L										+								
tõearmastus	t	A5	L												+	+				+	+
tõekus	o	A0														+				+	+
tõelisuus, tõelikkus	o	A0														+				+	+
tõendus	t	D2E2												+	+	+	+		+	+	+
tõenäolisus, tõenäolikkus	o	A7	L													+				+	+
tõestus, tõdestus	t	D2E2										+		+	+				+	+	+
tõesus, tõdedus	o	A4												+						+	+
tõetundmus	t	A5	L													+					
tõetunnistus	t	D5	L									+									
tõevalgus	o	A5	L									+									
tõeõpetus	t	I2	L									+									
tõhtsus 'mõjuvus'	o	A0														+	+			+	+
tõlkimus, tulkimus	t	C2D2												+							
tõmbilus, tõmbutus	t	D3												+		+			+	+	+
tõmbus	t	D3												+	+	+			+	+	+
tõmbus 'muusikatermin'	t	I2											+		+						

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
tõmmeldus	t	D3												+							
tõotus, tõutus, toutus	t	D2E2		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
tõprus	n	B5													+				+	+	
tõrelus	t	C5D5													+	+				+	+
tõrgutus	t	C1D1											+	+							
tõrjus	t	D0											+					+	+		+
tõrksus	o	B5											+	+					+	+	
tõrkus 'tõrkumine'	t	C5											+					+	+		
tõsidus	o	B1A7		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
tõsidus 'tõsiasi, fakt'	o	I2										+									
tõstandus	t	C3D3											+	+				+	+		
tõstus	t	D3											+								+
tõtendus	t	D2E2											+	+							
tõttus	t	CY											+	+		+		+	+		
tõugatus	f	D2D3												+							
tõuküsimus	t	I6	L													+					
tõuomadus	p	B0	L													+				+	+
tõuparandus	t	C3	L													+				+	+
tõuvõitlus	t	C6	L													+					
täbarus	o	F0														+				+	+
tähelepanematus	o	B2	L													+				+	+
tähelepanevus	h	B2	L													+				+	+
tähendus	t	C2A4								+			+	+	+	+		+	+	+	+
täheteadus	t	I2	L													+	+			+	+
tähtsus, tähtjus	o	A0										+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
tähtsus, tähtsus 'tundmus'	o	AS												+							
täielus 'täiuslikkus'	o	A0											+	+							
täiendus, täieldus	t	CKDK											+	+	+	+		+	+	+	
täiskarskus	o	F5	L													+				+	+
täitus 'täitmine'	t	CY											+	+		+					+
täius, täisus	m	A0A1					+		+				+	+	+	+		+	+	+	+
tänamatus	o	A5B5														+				+	+
tänudus	n	E5										+									
tänutundmus	t	E5	L													+					
tänutus	o	A5B5											+	+					+	+	
tärkus 'tärkamine'	t	C3												+					+	+	
tõlpus, tõlpus	o	B2												+		+		+	+	+	
tõntsimeelsus	o	B2	L													+					
tõntsus, tõntsus	o	B2B3														+	+			+	+
tõõarmastus	t	A5	L													+					+
tõõjaotus	t	E6F6	L													+				+	+
tõökus	o	B5														+				+	+
tõõpuudus	t	F6	L												+	+				+	+
tõõsekeldus	t	C6	L													+					
tõõstus	n	GY											+		+	+		+	+	+	
tõõstuseteadus	t	I2	L										+								
tõõtus 'tegevus'	t	CY												+		+		+	+	+	
tõõvõimetus	o	F6	L													+				+	+
tõõdimus, tõõditus	t	F1					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
tõõhendus 'tõõhjus, tõõhisus'	o	A0										+									
tõõhisus, tõõhidus, tõõhjus	o	A0											+	+	+	+		+	+	+	
tõõhjus, tõõhendus, tõõhjus	t	CKDK											+	+	+			+	+	+	
tõõhjus, tõõhendus, tõõhjus	o	A7											+	+	+	+		+	+	+	+
tõõkeldus, tõõkendus	t	C3											+	+		+		+	+	+	+
tõõksus 'tõõkk'	o	A7												+							
tõõlgastus	t	F1											+	+	+	+		+	+	+	+
tõõlidus	n	C5											+								
tõõliküsimus	t	I6	L													+				+	+
tõõlitsus	t	C5D5										+		+	+	+		+	+	+	
tõõlitsus 'tõõlitamine'	t	C5											+	+		+		+	+	+	+
tõõmadus	o	B3F3														+				+	+
tõõmandus	t	C3														+					
tõõsedus	o	B3														+				+	+
tõõüratus	o	F5												+							
tõõütus 'tõõütamine'	t	C5D5											+	+	+	+		+	+	+	
udusus	o	F3																	+	+	+
udutus	t	C3														+			+	+	+
uhklus 'upsakus'	o	B5											+								
uhkus	o	A0B5					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
uhkustus	t	C5D5														+					
uigus 'kaugus'	o	A2												+							
uimandus, uimatus, oimetus	o	F1									+		+	+					+	+	+
uimastus, uimustus 'minestus'	t	D3F3									+		+	+	+	+		+	+	+	+
uimus, hoimus	o	F1									+		+	+					+	+	+
uindus, uinatus 'unisuus'	t	F1					+	+	+				+	+							+
uinus, uinutus	t	C1									+			+				+	+	+	+
uinutus	t	C3D3												+		+		+	+	+	+
ujedus	o	B1															+				+
ujutus, ojutus	t	C3H3												+		+		+	+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
ulakus	o	B5D5														+		+	+	+	+
ulatus	t	A2									+	+	+	+	+	+		+	+	+	+
uljus	o	B5											+				+		+	+	
ulpus,hulpus 'alpus'	o	B5											+	+							
umbhalastus 'halastamatus'	t	A5B5	L											+							
umbkorrastus	t	F0	L											+							
umblootus	t	F1	L											+							
umbpaistetust	t	F3	L								+										
umbsus,umbus,ummus	o	F0									+			+		+		+	+	+	
umbteadus	t	F2	L												+						
umbus 'ebaselgus'	o	F2F3									+		+	+							
umbusaldus	t	A5	L											+	+	+			+	+	
umbvabadus 'vabadusetus'	o	AL	L											+							
umbvalitsus 'valitsusetus'	t	F6	L											+							
umbvoorus 'pahe'	o	A5	L											+							
umbõigus	o	F6	L											+							
umbõnnistus	t	F0	L											+							
ummistus	t	C3E3					+	+	+				+	+	+			+	+	+	+
ummus	o	F3											+	+					+	+	+
unarus	m	F2															+	+	+	+	+
unelus	t	C1															+		+	+	+
unepuudus	t	F1	L												+	+			+	+	
unetus	o	F1											+						+	+	+
unevus 'unustus'	h	A4														+					
unistus	t	D2E2											+	+	+			+	+	+	+
unustus,unus	t	D2F2				+	+	+	+				+	+	+			+	+	+	+
uppus,upus 'uppumine'	t	D3											+	+							
upsakus	o	B5												+	+	+		+	+	+	+
uputus	t	H3C3					+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
urjutus 'peletus'	t	D5					+	+													
usaldamatus	o	A5												+		+			+	+	+
usaldus	t	A5									+			+	+	+		+	+	+	+
usalduslikkus	o	B5																+	+		
usinus	o	B5		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
usklikkus	o	F6													+				+	+	
uskmatust,uskmataus	o	A4B2											+						+	+	
uskvus 'usaldus'	h	A5											+	+							
ustavus,usutavus	h	A4A5B5											+	+	+	+	+		+	+	+
usuhullustus	t	F5	L											+					+	+	
usukõimus	o	F5	L												+						
usuleigus	o	A5F5	L												+						
usundus 'lootus'	t	A5												+	+						
usupuhastus	t	C6	L												+	+			+	+	
usurõõmustus	t	D5	L								+										
ususallivus	h	A5B5	L													+			+	+	
ususeadus	t	A8	L							+				+							
usuteadus	t	I2	L										+		+	+			+	+	
usuteenistus	t	C6D6	L							+				+							
usutlus,usutus	t	C2D2											+	+		+	+	+	+	+	+
usutunnistus	t	A8	L											+	+	+			+	+	
usutus	o	F5														+		+	+	+	
usutus 'tagatis'	t	I6								+				+							
usuvabadus	o	A5F5	L													+			+	+	
usuõpetus	t	C2I2	L							+				+	+	+			+	+	
utsitus	t	C2												+							+
uubumus	t	F0															+				
uudisahnus	o	B5	L												+						
uudistus 'uuendus'	t	CKDK												+	+				+	+	
uudsus	o	A7												+					+	+	+
uuendus	t	CKA7				+								+	+	+	+		+	+	+
uueus	o	A7												+							
uurimus	t	C2E2														+		+	+	+	
uuristus	t	C3														+			+	+	
uuritus 'uurimine'	f	C2D2													+						
uusmoodustus	t	I2	L														+				
uussõnnitus	t	I2	L														+				
vaagutus	t	C6											+	+		+					+
vaatekaugus	o	A2	L													+			+		
vaatlus	t	C2											+	+		+		+	+	+	
vaatus	t	C3D3											+	+		+		+	+	+	+
vabaarmastus	t	A5C5	L														+				+
vabadus,vabaus,vabandus	o	ALF6		+	+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
vabadusearmastus	t	A5	L													+					+
vabadusevõitlus	t	C6	L													+			+	+	
vabameelsus,vabameelus	o	A5B5	L											+	+	+	+		+	+	
vabandus	t	D2E2								+			+	+	+	+		+	+	+	+
vabandus 'vabastus'	t	CYDY								+											
vabastus	t	C6D6														+	+		+	+	+
vabistus	t	C3D3													+	+	+		+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
vabritsus	t	C3											+					+	+		
vaenus	n	A5F5			+							+	+	+	+			+	+		
vaenukkus	o	F5														+					+
vaenus	t	F5			+								+	+				+	+	+	
vaenustus	t	C5D5										+	+								
vaesus	o	F6			+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	+	+
vaevus	t	F0											+	+				+	+	+	
vagadus 'vaikus'	o	F3											+	+		+		+	+	+	+
vagadus, vagus	o	A5B5			+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
vagatus	t	C5														+		+	+	+	
vagudus	t	C3											+	+							
vagurus	o	B0												+				+		+	
vahedus	o	B3													+				+	+	
vaheldus	t	C0D0											+	+	+	+		+	+	+	+
vahendus	t	DY													+		+	+	+	+	+
vahendus 'erinevus'	n	A7												+							
vahendus 'tüli, vahejuhtum'	t	D5										+									
vahetalitus	t	DY	L													+			+	+	
vahetoimetus	t	C6D6	L												+						
vahetus	t	D0C0			+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
vahingus	n	D5					+	+	+					+				+	+	+	+
vahvus	o	B5						+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
vahvustus 'julgestus, kiitus'	t	C5D5											+	+		+		+			
vaibus, vaibumus	t	CYD0											+	+				+	+		
vaidlus, vaielus	t	C2D2											+	+	+	+		+	+	+	+
vaigistus	t	C1D1											+	+		+		+	+	+	+
vaigutus 'vaigistus'	t	C1D1												+				+			
vaikus	o	F3											+	+	+	+			+		
vaikus, vaikedus	o	F3			+								+	+	+	+		+	+	+	+
vaimuhaigus	o	F1	L								+			+	+				+	+	
vaimujuhatus	t	D2	L												+					+	+
vaimunõrkus	o	F2	L													+	+			+	+
vaimunõtrus	o	F2	L										+	+		+					
vaimupimedus	o	F2	L										+	+	+	+					+
vaimurikkus	o	B2	L												+				+	+	
vaimus	n	AS												+							
vaimustus	t	F1											+	+	+	+		+	+	+	+
vaimusugulus	n	F2	L													+			+	+	
vaimusünnitus	t	E2	L													+				+	
vaimuteravus	o	B2	L										+	+	+				+	+	
vaimutus	o	F1											+			+		+	+		
vaimuvaesus	o	F2	L												+				+	+	
vaimuvaigus	o	I2	L												+		+		+	+	
vaimuvaigustus	t	C2	L										+	+	+	+					
vaitus	m	F3												+							
vajadus	t	AL											+	+	+	+		+	+	+	
vajundus, vaundus	t	C3D3							+				+	+				+	+	+	
vajus 'rõhk, kaal'	t	I0											+					+	+		
vajutus, vaotus	t	D3I3				+		+	+					+	+	+		+	+	+	+
valdsus	o	A7														+		+	+	+	
valdus	t	C6I6											+						+	+	
valekaebus, valekaebtus	t	E5D5	L												+				+	+	
vaiendus	t	C3H3											+	+		+		+	+	+	
valeotsus	t	E2	L												+						
valetunnistus	t	D5E5	L					+	+					+	+				+	+	
vaietus	t	D5											+	+	+	+		+			+
vaietusaldus	t	A5	L											+							
vaietvagadus	o	B5	L							+				+							+
valeõpetus	t	C2I2	L												+				+	+	
valgedus, valgus	o	B3													+				+	+	
valgendus	t	H3C3											+							+	+
valgus, valus	o	H3			+	+		+	+	+	+			+	+	+		+	+	+	+
valgustus	t	C3C2						+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
validus, valitus 'valik'	t	DY											+	+							
valitsus	t	C6GY			+	+		+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	+	+
vaijendus, vaijundus	t	DY										+	+								
vaijus	o	B5					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
vaijus, validus 'füüsiline omadus'	o	B3											+	+	+	+		+	+	+	+
vaiatus	o	D5B5			+	+		+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	+	+
valmidus, valmus	m	F0											+	+		+		+	+	+	
valmistus	t	CY				+	+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	
valpus	o	B1F1															+				
valskus	o	B5				+	+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
vaitsus	o	D5											+								
valuvaigistus	t	C1	L													+					
valvatus 'nõrkus'	o	F3											+								
valvsus, valvus	o	B5F1											+	+	+	+		+	+	+	+
valvus 'valvamine'	t	C6											+	+	+	+		+	+	+	+
vanadus	o	F3				+	+	+					+	+	+	+		+	+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
vandetöötus	t	E6	L												+				+	+	
vanemus	o	A7F3											+	+	+	+			+	+	+
vangerdus	t	D2										+									+
vangistus	t	D6F6											+	+	+	+			+	+	+
vangus 'vangistus'	n	F6					+	+	+				+	+					+	+	
vankuvus	h	B5B3													+	+				+	+
vannutus, vannetus	t	C5D5										+				+			+	+	+
vantsus	t	D3											+								+
vantsutus	t	DY											+								+
vanus, vanadus	o	A3		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+				+	+	+
vaprus	o	B5									+		+	+	+	+			+	+	+
vapustus	t	D1D3F1													+	+			+	+	+
varandus	n	GY					+	+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
varastus	t	C5D5												+					+	+	+
varasus	o	A3												+		+			+	+	+
varatus	o	F6																	+	+	+
vargus	nt	D5		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
varjatus 'varjamine'	f	C5C3												+							+
varjundus	t	C5C3I3										+		+	+				+	+	
varjutus	t	D3											+	+	+	+			+	+	+
varmus	o	B1														+			+	+	+
varus 'kaitseabinõu'	t	I6															+		+	+	
varustus	t	C6I3															+		+	+	
vastandus	t	A7											+						+	+	
vastastikkus	o	A7													+				+	+	
vastastus 'vastutus'	t	A5												+					+	+	
vastasus	o	A7										+	+	+		+			+	+	+
vastikus	o	B5													+				+	+	
vastseus	o	A7											+								
vastuarmastus	t	C5	L											+		+			+	+	
vastumeelsus	o	F1	L												+				+	+	
vastupanevus 'vastupanuvõime'	h	AS	L													+					
vastupidavus	h	B0	L												+	+			+	+	
vastus	t	D5D2I2					+	+	+	+			+	+	+	+			+	+	+
vastuseletus	t	D2E2	L												+				+		
vastusuurus 'proportsioon'	o	A2	L											+							
vastutegevus	h	C6	L												+				+	+	
vastutus, vastus	t	A5					+	+	+				+	+	+	+			+	+	+
vastutähendus 'vastand'	t	A7	L							+				+							
vastutöötlus 'reaktsioon'	t	C6	L												+						
vastuvaidlus	t	C2D2	L												+				+	+	
vastuvõitlus	t	C6	L												+						
vastuõigus	o	A9	L											+							
vealsus 'vealisis'	o	A0														+					
veatus, vigatus	o	A0											+			+			+	+	
vedamus 'vedamine'	t	C0											+	+					+	+	
vedelus	o	B3												+	+				+	+	+
vedrutavus	h	B3													+						
veejälestus	t	F1	L								+										
veekartus	t	F1	L											+							
veendumus	t	A4E2														+	+		+	+	
veepühitus	t	D6	L												+				+	+	
veeretis	t	C3										+		+	+	+			+	+	+
veetlus	t	ASC1														+	+		+	+	
veetus 'juhatus'	f	C2D2												+							
veeuputus	t	H3	L	+	+			+	+	+				+	+	+			+	+	
vehklus	t	C3																	+	+	
veiderdus, veierdus	t	D5													+	+			+	+	
veidrus	o	A0											+	+	+	+			+	+	+
veksliseadus	t	I6	L													+					
veksliõigus	o	A9	L													+			+	+	
vendlus, vendus	n	A5F5												+					+	+	+
venemeelsus	o	F2	L													+					
venestus	t	C6														+			+	+	
venitus	t	CKDK											+	+	+	+			+	+	+
venivus	h	B3													+				+	+	
vennaarmastus	t	A5	L								+								+	+	
vennastus	t	C5												+		+			+	+	
vennasus, vennastus	n	F5										+	+	+	+				+	+	+
vereahnus 'verejanulisus'	o	B5	L								+										
verekihvitus	t	F3	L													+					
verepuudus	t	F3	L												+						
veresugulus	n	F6	L												+	+			+	+	
verevaesus	o	F3	L													+			+	+	
verevus	o	B3											+						+	+	
veristus	t	C3D3											+	+		+			+	+	
vesistus	t	C3C5														+			+	+	
vestlus	t	C2D2															+		+	+	
vibrastus	t	C3D3												+							

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
vidus	n	H3						+	+					+				+	+	+	+
vigastus	t	E3D3											+		+	+			+	+	+
vigasus, vigadus	o	F0					+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
vigurdus	t	C5D5												+		+		+	+	+	+
vihadus	o	F1									+		+	+		+		+	+	+	+
vihastus	t	D1					+	+	+				+	+		+		+	+	+	+
vihkandus	t	C5D5											+	+				+	+	+	+
vihus 'viha'	n	F1											+	+		+	+	+			
vihutus 'vemp'	t	D5												+							
vihutus 'visadus'	m	B5											+	+				+	+		
viibimus	t	CY											+	+				+	+		
viibutus	t	D3													+	+			+	+	+
viidus	f	C0																+	+		
viimistlus	t	CYDYE0													+				+	+	
viinutus	t	C6D6														+			+	+	
viirastus	t	H4					+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
viisakus, viisus	o	B5											+	+	+	+		+	+	+	+
viisus 'tarkus'	o	B2												+			+	+	+		+
viitus	t	CY											+	+		+		+	+		
viivitus	t	DY		+	+		+	+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
viksus	o	A0B5												+		+		+	+		+
viidakus	o	B3													+	+		+	+	+	+
viletsus	o	F0		+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
vilgatus	t	D3											+					+		+	
vilgutus	t	C3D3											+			+		+		+	
viljakus	o	A0														+		+	+	+	
viljarikkus	o	F0	L												+						+
viljasigidus	t	F0	L												+						
viljaäpardus	t	D6	L								+										
viljaõnnistus	t	F6	L												+						
viljelus, viljalidus	t	C3D3												+				+	+	+	
vilkus	o	B1											+	+			+	+	+	+	
viludus, vilusus	o	F3									+			+		+		+	+	+	+
vilumus	t	E0														+		+	+		
vilutus 'külmetus'	t	C3											+	+		+		+			
vilutus 'dressuur'	t	C3										+						+			
vinedus 'läbitungivus'	o	B0										+									
vinetus	t	C3H3																+	+		
vingerdus	t	C3														+					
vingutus	t	C5D5											+	+		+		+			+
vintskus, vinskus	o	B3B1											+	+	+	+		+	+	+	+
vintsutus	t	DY											+	+		+		+	+	+	+
viperus	t	C0											+	+				+	+	+	+
viperus, viperdus, vipeldus	t	F0											+	+		+	+	+	+	+	+
virgutus	t	D1											+	+		+		+	+	+	+
virkus	o	B5						+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
virtuooslikkus	o	A0B2																	+	+	+
virutus, virustus	t	D3											+	+		+		+	+	+	+
virvendus, virvetus	t	C3H3											+	+	+	+		+	+	+	+
virvetus	t	F1							+												+
visadus	o	B5												+		+		+	+	+	+
volidus, volindus	n	A5A9											+	+				+	+	+	+
volitus	t	D6E6											+		+	+		+	+	+	+
voolus	t	C3I3												+	+	+		+	+	+	+
voorus	o	A5											+	+	+	+	+	+	+	+	+
vooruseteadus	t	I2	L												+						
vormlikkus	o	A7														+			+		
võbistus	t	D3														+					
võetus 'võte'	f	D3E3													+					+	
võidulootus	t	D1	L													+			+	+	
võidus 'kunst'	f	A6											+								
võikus	o	A0F1											+						+	+	+
võimalikkus, võimalikudus	o	A7											+	+		+		+	+	+	+
võimalus, võimalidus, võimlus	o	A7											+	+	+	+		+	+	+	+
võimatus	o	A7											+		+			+	+	+	+
võimetus, võimatus	o	F3											+	+		+		+	+	+	+
võimlus	n	A7											+					+			
võimundus 'vägivald'	t	A5											+						+		
võimus	nt	AL		+	+		+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
võimustus	t	CKDK									+		+	+		+					
võimutus	o	F6											+								
võistilus	t	C6										+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
võitlus	t	C6D6											+	+	+	+		+	+	+	+
võitus, võidus 'võit'	t	D6		+			+		+				+	+				+	+	+	+
võitus, võitlus 'võidmine'	t	C3D3											+			+					
võilandus 'võlg'	n	I6												+				+			
võiskus	o	A0B5												+	+						+
võitsus	o	A0B5													+					+	+
võrdlus	t	A7D2										+	+	+	+			+	+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
võrdus	t	A1															+		+	+	
võrgutus, võrgatus	t	C5D5										+		+	+		+		+	+	+
võrratus	t	I2															+		+	+	
võrreldus	f	D2I2										+	+								
võrrendlikkus	o	A1																+			
võtatus	t	D5											+					+			+
võttus	t	C3D3											+	+							
võõrajumalateenistus	t	C5	L											+							
võõrastus	t	D1											+	+				+	+	+	+
võõrus	o	F6				+	+	+	+				+	+				+	+	+	+
võõrustus, võõrastus, võõrus	t	D6			+								+	+				+	+	+	+
võõrutus	t	C5D5											+	+				+	+	+	+
väeldus 'vägivald'	t	A5F6											+								
väeteenistus	t	C6	L								+				+	+			+	+	+
väetimus	o	F3											+	+					+	+	
väetus	t	C3D3														+			+	+	
väetus	o	F3											+								
väevõimus 'vägivald'	n	A5F5	L											+							
vägevus	o	A0B3											+	+	+	+			+	+	+
vägistus	t	C5D5													+				+	+	
vägivaldsus	o	A5B5	L											+		+			+	+	+
vägivallavalitsus	t	A9	L													+					+
vähemus	m	A1											+	+	+	+	+		+	+	+
vähendus	t	CKDK												+	+	+	+		+	+	+
vähendus	t	D2											+								
vähenoõudlikkus	o	A5B5	L														+				+
väherdus	t	C3												+	+			+	+	+	+
vähesus, vähedus	o	A1											+	+	+			+	+	+	
väiklus, veiklus	o	A5B5														+			+	+	
väikus, väikus	o	A2B3											+	+	+				+	+	+
väledus	o	B0											+		+	+			+	+	+
välgatus	t	D3H3														+			+	+	
välgutus	t	C3											+	+		+			+	+	+
välimus	o	A7														+	+			+	+
välispidistus, väljaspidistus	o	A7	L									+	+								
väljajääendus	i	I2	L										+		+						
väljakannatus 'vastupidavus'	t	B0	L													+					
väljakirjutus	t	C2E2	L											+	+						
väljamõeldus	f	E2	L													+					
väljasirutus	t	D3	L												+						
väljasuurus 'pindala'	o	A2	L											+							
väljatõmbus	t	D3	L												+						
väljaulatus	t	A2	L												+						
väljavargus	n	C5	L									+									
väljavõttus 'erand'	t	A7I2	L											+							
väljendus, väljandus	t	CYDY												+	+		+		+	+	+
välkuvus 'elekter'	h	H3											+	+	+				+		
vältus	t	A3												+	+	+	+		+	+	+
vängus	o	B0														+				+	+
väntus 'riid'	n	C5							+				+	+							
väristus	t	C3D3				+	+	+	+				+	+	+	+			+	+	+
värskus, värskemus	o	F1F3											+	+	+	+			+	+	+
värvihiiugus	t	H3	L													+					
värvipimedus	o	B1	L													+				+	+
väsimateus	o	B0												+	+	+			+	+	+
väsimeus, väsidus, väsindus	t	F3										+	+	+	+	+			+	+	+
väsitus	t	CKDK												+	+				+	+	+
vääendus	t	D3E3																+	+		
väänutus	t	C3														+					
vääratus	t	A0E0												+	+		+		+	+	+
väärdimus 'veendumus'	t	A4E2															+				
väärilisus, väärsus	o	A0												+		+				+	+
väärnähtus	f	H0	L													+				+	+
väärtus	m	A7												+	+	+	+		+	+	+
väärus	o	A0A7												+	+		+		+	+	+
väärustus	h	B5													+						
õearmastus	t	A5	L														+				
õelus, õeelus	o	B5				+			+	+			+	+	+	+			+	+	+
õhedus, õhudus	o	B3												+	+	+			+	+	+
õhendus	t	CKDK												+	+				+	+	+
õhetus	t	C3D3														+				+	+
õhtutalitus	t	D3	L													+					
õhuteadus	t	I2	L													+					
õhutus	t	C5D5												+	+				+	+	+
õiendus	t	D2E2												+	+	+	+		+	+	+
õiendus 'sirutus'	t	D3												+	+	+	+		+	+	+
õigekirjutus	t	I2	L												+	+			+	+	+
õigemeelsus	o	A0B5	L													+					
õiglus	o	A5												+	+		+		+	+	+

MARKSONA	SL	SEM	LS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Üldsus	o	A7												+		+			+	+	
Üleannetus	o	B5D5	L						+	+			+	+	+	+		+	+	+	+
Üleannetus 'kingitus'	t	I3	L													+					
Ülejäänus 'ülejäak'	i	I0	L											+							
Ülekaelsus	o	A0	L													+					
Ülekohus	o	A5	L	+	+		+	+	+	+				+	+	+			+	+	+
Ülekullatus	f	F3	L													+					
Üleliigsus	o	A0	L										+	+	+			+		+	
Üleliigus 'ülekohus'	o	A5	L										+								
Ülemeelsus, ülemealus	o	B5	L											+							
Ülemus	m	GY											+		+	+	+		+	+	+
Ülemus 'seisund'	m	F6															+	+	+		+
Ülemvalitsus, ülevalitsus	t	A9	L							+					+	+	+		+	+	
Ülendus	t	D1D2						+	+				+	+	+	+		+	+	+	+
Ülesaetus	f	F3	L											+				+			
Ülesehitus	t	C3	L												+				+	+	
Üleskihutus	t	C5D5	L												+				+		
Üleskirjutus	t	D2E2	L											+	+				+	+	
Ülesleidus 'leitutis'	t	I2	L											+	+	+					
Ülespainutus	t	D3E3													+						
Ülestunnistus	t	D2	L					+	+										+	+	
Ülestähendus	t	D2E2	L												+				+	+	
Ülesässitus	t	C5D5	L												+						
Üleujutus	t	H3	L												+				+	+	
Ülevaatus	t	CYDY	L											+	+	+			+	+	
Ülevaimustus	t	F1	L											+							
Ülevus	o	A6														+			+	+	
Üleüldistus	t	A7	L															+			
Üleüldisus, üleüldsus	o	A7	L										+	+	+	+	+		+		
Ülijulgu	o	B5	L												+						
Üliküllus	m	A1	L													+			+	+	
Ülimeelsus	o	B5	L												+						
Ülistus	t	C5D5														+			+	+	
Ülivõimus 'ülemvõim'	n	A9	L											+							
Ülivõimevus 'ülevõim'	o	A9	L											+							
Üllatus	t	D1														+	+	+	+	+	+
Ümarus	o	A2B3												+	+				+	+	+
Ümberehitus	t	C3	L												+	+			+	+	
Ümberkaudsus	o	A2	L											+	+	+			+		
Ümberrahvustus	t	C6	L													+					
Ümbervahetus	t	DY	L													+			+	+	
Ümbrus, ümberdus	m	A2												+	+	+	+		+	+	+
Ümmargus	o	A2B3													+						
Ürgandus, ürgandus	t	DK												+	+				+		+
Üritus	t	DY														+	+		+	+	
Üteldus	t	I2											+	+		+					
Ütlemissõigus	o	A9	L												+						
Ütlus, ütetus	t	D2E2												+	+	+	+		+	+	+